БЪЛГАРСКА БИБЛИОТЕКА

БРОЙ 11.

№ 11. — BIBLIOTHÈQUE BULGARE — № 11.

INDEX

DES

CHANSONS POPULAIRES BULGARES PUBLIÉES PENDANT LE XIXE SIÈCLE

PAR

Anton P. Stoïlov

I.

1815—1860

SOPHIA
IMPRIMERIE DE LA COUR ROYALE
1916

ML
128
.F75
S76
1916
Vol. 1-2

БР. 11. — БЪЛГАРСКА БИБЛИОТЕКА — БР. 11.

ПОКАЗАЛЕЦЪ

НА

ПЕЧАТАНИТЕ ПРѢЗЪ XIX. ВѢКЪ БЪЛГАРСКИ НАРОДНИ ПѢСНИ

ОТЪ

Антонъ П. Стоиловъ

I.

1815—1860

ИЗДАВА БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ОТЪ ФОНДЪ „НАПРѢДЪКЪ“

СОФИЯ
ЦАРСКА ПРИДВОРНА ПЕЧАТНИЦА
1916.

Четено на 21. V. 1915 г. въ заседание на Историко-филологичния клонъ.

THE LIBRARY
UNG UNIVERSITY
PROVO, UTAH

Прѣдговоръ.

Не веднажъ ми се е случвало да размѣнявамъ мисли съ наши учени върху голѣмата нужда, която се чувствува отъ показалци въ науката при голѣмата пръснатость на литературата ни въ книги, списания и вѣстници. За изработването на такива показалци се изисква дълго врѣме и голѣмо търпѣние, та по тая причина не сѣки се залавя за тѣхъ. Едва напослѣдъкъ се появиха въ книжнината ни показалци за педагогическата и социалъ-икономическата ни литература, начинания, които много ще допринесатъ за бѫднитѣ изучвания. Нека се надѣваме, че тѣ скоро ще се послѣдватъ отъ редица други подобни трудове. За да допринесемъ и ние нѣщо въ тая область, прѣди 15 години заловихме се съ покойния ми братъ Христо да изкараме показалецъ на печатанитѣ български народни пѣсни. Работѣхме усилено надъ единъ такъвъ трудъ, но братъ ми рано почина († 1908) и не доживѣ да види края на дѣлото ни. Азъ продължихъ да работя и доизкарахъ задружния ни трудъ. Сега поднасямъ първата часть отъ „Показалеца“, благодарение на материалната и моралната подкрѣпа на Българската академия на наукитѣ, която рѣши да се печати въ отдѣлна книга отъ изданията ѝ.

За изработване на „Показалеца“ изказвамъ сърдечна благодарность на г. проф. д-ръ Ив. Д. Шишмановъ, който освѣнъ че ми услужваше съ фолклорни сбирки, но и ми бѣ много полезенъ съ своитѣ съвѣти за реда на „Показалеца“. Сѫщо поднасямъ благодарность на г. Ст. Аргировъ, библиотекарь на университетската библиотека, и на г. Ст. Чилингировъ, поддиректоръ на Народната библиотека, които винаги ми услужваха съ книги, отъ каквито имахъ нужда. Така сѫщо благодаря и на г. проф. д-ръ Г. И. Кацаровъ, който, въ мое отсѫтствие, държа коректури на нѣколко коли отъ книгата.

Авторътъ.

София, 21. май 1916.

Съдържание.

Стр.

Прѣдговоръ V
Уводъ 1
Погледъ върху българския фолклоръ до 1860 г. . 6
Класификация на народнитѣ пѣсни 33
Библиография на сбиркитѣ съ български народни пѣсни отъ 1815—1860 г. 44

ДѢЛЪ I.

Митични пѣсни и легенди.

1. Свети Георги убива ламя, и потичатъ три рѣки 57
2. Мома изпива змия съ деветь глави. 57
3. Мома се раздѣля отъ змей. 57
4. Змей люби мома 58
5. Змейове задигатъ дѣвица отъ хоро. 58
6. Кехая убива змия 58
7. Царь Константинъ прави баня на Лжгадинско поле за хаиръ . 59
8. Самовила градъ гради отъ човѣшки глави 59
9. Юда дворове гради отъ живи люде 60
10. Самовила изважда очитѣ на кехая по майчини му клетви . . 60
11. Лудо младо цѣлува самовила 61
12. Невѣста задигната отъ Юда-самовила I. 61
13. Невѣста задигната отъ Юда-самовила II. 61
14. Младъ свирджия зема за жена дъщеря на Юда-самовила . . 62
15. Слънчева женитба 62
16. Юнакъ надбързва слънцето и му зема сестрата-хубавица . . 63
17. Женитба на мѣсеца 64
18. Манолъ майсторъ 64
19. Магия за любовь 64
20. Левенъ юнакъ на гости у тетка си умира отъ уроки 64
21. Мома излъгва чума. 65

Стр.
22. Чума сираче не мори. 65
23. Една на майка умира отъ чума 65
24. Чума изморя 9 брата и 9 братовчеда за два лакти платно . . 66
25. Мъртавъ братъ води сестра си на повратки 66
26. Дъщеря прѣсторена на гължбица 67
27. Кървосмѣшение между баща и дъщеря 67
28. Кървосмѣшение между братъ и сестра I. 68
29. Кървосмѣшение между братъ и сестра II 68
30. Кървосмѣшение между братъ и сестра III 69
31. Кървосмѣшение между племеница и вуйка 69
32. Грѣховенъ синъ се изповѣдва на майка си. 70
33. Майчина клетва стига. 70
34. Несвидлива Павлевица 71
35. Мащеха умъртвява влюбени 72
36. Еленъ — поради майчини клетви 72
37. Родители ядатъ отъ изпеченото имъ едничко мжжко дѣте . . 72
38. Майка — гължбка спохажда затворения си синъ, когото освобождава жена му 73
39. Банъ Стефанъ църква дограждa съ безцѣнъ каменъ 74
40 Немилостива чума мори навредъ, ако и да й се моли св. Харалампи да не мори 74
41. Отъ магия за мома момъкъ лежи 9 мѣсеци, й магьосникътъ не може да оттегли магията 75
42. Гължбъ прѣдвѣстява падането на Цариградъ 75
43. Гължбъ вѣсти дохаждането на руския царь Никола въ Цариградъ. 76
44. Пеленаче — претендентъ за царски прѣстолъ. 76
45. Св. Илия ламя погубва и избавя царска дъщеря. 76
46. Евреи на сватба колятъ мжжко дѣте 77
47. Любещитѣ се братовчеди огънь небесенъ изгаря. 77
48. Раждане и кръщаване на млада бога 77
49. Аврамово жертвоприношение 78
50. Царь Константинъ намира честния кръстъ 78
51. Св. Иванъ не пуска баща си въ рая 79
52. Ангели прѣсторени на гължби 79
53. Грѣшни власи и св. Илия 79
54. Св. Георги срѣща три синджира „роби“. 80
55. Овчарь продава стадото си, за да направи църква-манастиръ въ Кукушъ. 80
56. Ангели взиматъ безврѣме душата на забогатѣлъ сиромахъ . . 80

Стр.
57. Господъ поржчва на Дунавъ да издави сватове съ невѣста . . 81
58. Момитѣ да не работятъ въ недѣля 81
59. Мома везе кошуля на Великдень и ослѣпѣва 82
60. Кумова клетва стига 82
61. Потуркиня жали за християнската вѣра 82
62. Несъгласие между Арда, Тунджа и Марица 83
63. Фалба на растенията 83

ДѢЛЪ II.

Обредни и обичайни пѣсни.

1. Коледни.

64. Бъдникъ 84
65. Коледари носители на богатство 84
66. Коледари искатъ малко момче царь да имъ бжде 85
67. Коледари влизатъ въ изба вино да пиятъ 85
68. Коледица Варварица = сива гължбица 85

2. Припѣвки.

69. Припѣване на пръстенъ 85

3. Лазарски.

70. Лазаръ се моли за дъждъ 86
71. Мома плаче, че не ѝ пѣли лазарки 86

4. Сватбени.

а) *У момини.*

72. Засѣвка 86
73. Кога мѣсятъ плетеница 86
74. Майка учи дъщеря си да иска ключове отъ тъмница 87
75. Майка мъмре дъщеря си за зетьовата риза 87
76. Невѣстата поржчва на майка си да гледа цвѣтята ѝ 87
77. Булка отива у чужденецъ 88
78. Булката да прилича на младоженеца 88
79. Булката моли брата си да я скрие отъ сватоветѣ и младоженеца . 88

Стр
80. Младоженецътъ да води булката 89
81. Моминство се свършва, и грижи настжпватъ 89
82. Невѣстата по пжть съ сватове 89

б) *У момкови.*

83. Момкова майка и кумъ 89
84. Пжтьтъ до момини 90
85. Конь не иска жена да го язди 90
86. Дълга сватба 90
87. Риба изяжда дуня и калина на мома 90
88. Свекърва прѣчаква булката 91
89. Свекървата дава сватбенитѣ дрехи на булката 91
90. Вѣнчаване 91

5. Наздравици.

91. Честита му ржка 91
92. Пожелание на виното 92
93. Мома вино да точи 92
94. Пофала за механджия отъ пияница 92
95. Царь кара слугата си да му попѣе 92

ДѢЛЪ III.

Битовни пѣсни.

1. Отношения между родителитѣ и дѣцата имъ.

а) *Майка и дъщеря.*

96. Хубава и работна мома се прочува до царя 93
97. Момини поржчки — иска да се мѣни 93
98. Мома изгаря триста агънца 93
99. Момини прѣдсмртни поржчки 94
100. Мома — овчарь 94
101. Майка проклева дъщеря си 95
102. Недоволни майки отъ дъщеритѣ си 95
103. Мома на турска ангария 95
104. Мома сънува сватове 95
105 Дъщеря сънува, че майка ѝ умрѣла 96

б) *Майка и синъ.*

Стр.
106. Майка се радва на сина си. 96
107. Майка и дѣте. 96
108. Майка учи сина си да не се често прѣмѣнва 96
109. Майка търси булка на сина си 97
110. Майка учи сина си, какво да гледа на булката 97
111. Колко жали майката за сина си? 97
112. Момкови прѣдсмрътни поржчки 98
113. Майка съвѣтва сина си да земе жената съ мѫжко дѣте . . 98
114. На майка отмѣница 99
115. Прѣдизвиканъ братанецъ набѣдява чича си за убиецъ. . . 99

в) *Баща и синъ.*

116. Синъ баща на сѫдъ кара 99
117. Родители оплакватъ удавенитѣ си синове 100

г) *Братъ и сестра.*

118. Орачъ намира пари на Великдень 100
119. Мома и младо ерменче 101
120. Братъ застрѣлва сестра си кошута 101
121. По съвѣта на брата си мома се отказва да се потурчи . . 101
122. Братъ дава работната си сестра на бояджия 102

д) *Братъ и братъ.*

123. Отъ ядене и пиене кѫща се не разсипва 102
124 Отглади дѣца умиратъ. 102

2. Любовни.

а) *Залюбване и любовни закачки.*

125. Мома и момци се задиратъ на чешма 103
126. Клетва между мома и лудо младо 103
127. Момъкъ търси вода отъ либето си 103
128. Лудо младо залюбва мома 104
129. Момци надфърлятъ каменъ за хубава мома. 104
130. Лудо младо цѣлува спещя мома 104
131. На жътва — любовь 104

Стр.
132. Ковани ботуши — изгори сърчице! 105
133. На ергенинъ ризата неправа 105
134. Дѣвойка залюбва сгоденъ ергенинъ. 105
135. Лудо младо копнѣе за сгодена мома 105
136. Юнакъ цѣлува спеща дѣвойка подъ кжпина 106
137. Не даръ, — а любовь 106
138. Сбжднати любовни желания 106
139. Любовни излияния 106
140. Момчетата повече пазятъ киткитѣ 107
141. Талигарь залюбва мома на хоро 107
142. Дѣвойка праща лудо младо да я иска отъ майка ѝ 107
143. Лудо младо се очудва на момина прѣмѣна и хубость . . . 108
144. Очертание на хубавица 108
145. Момина хубость 108
146. Да съмъ и черноока? 109
147. Момкова хубость. 109
148. Мома хубостьта си пази и слѣдъ женитба 109
149. Момъкъ изписва либето си на хартия 109
150. Моми и булки се залюбватъ въ пжтникъ. 110
151. Цѣлувката е до животъ I 110
152. Цѣлувката е до животъ II 111
153. Лудо младо цѣлува либето си 111
154. Любовникъ и любовница 111
155. Любовни задирки. 112
156. Цѣлувай лудо, — бѣлѣгъ не оставай! 112
157. Лудо младо цѣлува невѣста въ тъмнина 112
158. За цѣлувка — въ окови 112
159. Лудо подкупва кадия за любовна закачка. 113
160. Момини поржчки на либето си. 113
161. Овчарь си забравя стадото поради три хубави моми. . . . 113
162. Овчарь не донесълъ на мома китка 114
163. Ако не зема изгората си, ще забѣгна въ чужбина 114
164. Либето спи до късно при любата си 114
165. Силно влюбени не се сдържатъ 115
166. Момъкъ праща поздравъ на либето си по вѣтъра. 115
167. Гора чернѣе за вода, мома копнѣе за либе 115
168. Взаимни копнежи на влюбени. 115
169. Лудо младо копнѣе за мома 116
170. Момъкъ не изпуща мома отъ леглото си. 116

Стр.
171. Все така до вѣкъ да се любимъ 116
172. Хубава мома разболѣва ергени 117
173. Момъкъ кръе по либето си. 117
174. Моминъ запѣвъ за любовникъ. 117
175. Мома прѣдупрѣждава либето си да се любятъ тайно . . . 117
176. Тайно нощно свиждане на либета 118
177. Змия въ пазуха — кемеръ жълтици. 118
178. Мома сѫдия 118
179. Лудо младо пияно кани мома на свиждане 119
180. Момина пѣсень залисва кончето на лудо младо 119
181. Момъкъ гони хубава мома и не може да я стигне 119
182. Момиче, не ми минавай прѣзъ двори'. 119
183. Майка харесва либето на дъщеря си 120
184. Мома не може да се скрие отъ лудо младо. 120
185. Мома надхитрува терзии. 121
186. Мома и момче пелинъ кършатъ и се кълнатъ. 121
187. Момитѣ фърлятъ паунови пера по овчаритѣ 121
188. Мома и момъкъ се годяватъ на чешма. 121
189. Лудо младо на сънъ прѣвърнато съ либето си на еребица . 122
190. Момъкъ пита либето си, какъ сама спи? 122
191. Римувана молба на мома и момъкъ. 122
192. Мома вмѣсто росенъ да набере, намира лудо младо подъ пелинъ. 123
193. Покана за женитба 123
194. Вѣйка ударя мома 123
195. Лудо младо откradва кърпа на мома 123
196. Мома босилекъ сѣе. 124
197. Изборъ на момъкъ отдалеко 124
198. Момъкъ търси лика спроти себе 124
199. Лика-прилика като два стръка иглика 124
200. Лудъ гидия мома задиря на хоро. 125
201. Мома откупва либето си, но не брата си. 125
202 Лудо младо учи либето си, какъ да се укрива отъ домашнитѣ си за любовни задирки. 125
203. Лудъ гидия ризтуря бисеръ на мома 126
204. Момъкъ се стѣга моми да гледа 126
205. Мома прибира въ кѫщи пияното си либе. 126
206. Лудо младо пияница прѣдупрѣждава либето си да се чува отъ него 126

Стр
207. На хубавица не сѫ нужни накити 127
208. Черноока дѣвойка безъ накити е хубава 127
209. Юнакъ лудо хоро играе 127
210. Лудо младо желае да играе до редъ моми 127
211. Лудо зема герданъ и позлатенъ гайтанъ на спеща мома . . 128
212. Мома пѫди пиле да не пѣе. 128
213. Омаянъ майсторъ отъ момина хубость пада отъ сарай. . . 128
214. Мързелива мома желае само хоро 128

б) *Прѣчки за либене.*

215. Родители мъмрятъ дъщеря си 129
216. Момку върнати годежници 129
217. Любовьта не гледа възрасть 129
218. Хубава мома родъ нѣма! 130
219. Мома желае годежници, а майка ѝ я не дава 130
220. Мома мисли да се жени 130
221. Скѫпия е — да се не жени 131
222. Братя не даватъ на сестра си да се люби 131
223. Момини братя фърлятъ въ тъмница делия за любовна задирка 131
224. Мома се жертвува за либето си 131
225. Братя убиватъ сестра си за любовьта ѝ съ ергенинъ . . . 132
226. Колко жали мома за либето си? 132
227. Сърдита люба — не носи китка на либето си 133
228. Не станала срѣща на либета 133
229. Момъкъ копнѣе да земе мома. 133
230. Момъкъ праща майка си сватя 133
231. Мома дава гердана си на овчарь. 134
232. Отдалечени либета жалятъ едно за друго. 134
233. Мома иска да е при нея либето ѝ 135
234. Мома се оплаква на либето отъ майка си 135
235. За хубава мома сѣка година кръвнина 135
236. Не любя друго либе освѣнъ тебе! 135
237. Замислена мома за болното си либе. 136
238. Мома тѫжи, либето ѝ да не изпие биле раздѣлно 136
239. Вѣсть отъ умрѣлъ годеникъ на годеницата си. 136
240. Наскърбена дѣвойка 136
241. Седни гидию, друга залюби! 137
242. Грозно либе. 137
243. На сънъ три луди млади. 137

в) *Годеникъ и годеница.*

Стр.
244. Годеница скърби зарадъ съня си 137
245. Годеница неще годеника си 138
246. Мома тжжи зи пропаднало богатство на годеника си . . . 138
247. Кумъ на либето си 138
248. Болникъ се прощава съ либето си 139
249. Прѣдъ носилото на либето си 139
250. Дарове за сватбата 139
251. Годежъ се не развaля 140
252. Мома годятъ, дѣ я сърце не тегли 140
253. Болна годеница дарява дарове на сестра си. 140

г) *Либеви подаръци.*

254. Какви подаръци иска любата? 140
255. Мома не зима подаръци отъ либето си поради страхъ отъ домашнитѣ си 141
256. Ергени се надпрѣварватъ съ подаръци за мома 141
257. Мома шие риза за либето си 141
258. Разсърдена люба за подаръци 142
259. Понуда на либето 142

д) *Любовь по смѣтка.*

260. Мома нерачи сиромахъ момъкъ 142
261. Любовь безъ пари нѣма! 142
262. Лудо младо откупва млада механджийка 143
263. Мома цвѣте продава за жълтица на ергенъ. 143
264. Съвѣтъ да земе гърче, а не орачъ 143
265. Изборъ на три моми отъ три народности. 143

е) *Отблъсната любовь.*

266. Мома отблъсва лудо младо 144
267. Мома си изгубва колана 144
268. Мома зима орѫжието на пияница лудо младо 145
269. Мома тръгва по либето си и по пѫтя се научва, че има жена . 145
270. Неспособенъ момъкъ мома да удържи 145
271. Лудо младо застрѣлва мома. 146
272. Любата е по-мила отъ сестра 146

Стр.
273. Лудо младо да не се грижи за мома 146
274. Мома не поздравя непознато лудо младо 146
275. Млада невѣста не посочва пжтя за Бѣласица на три луди млади 147
276. Проклетъ да е, кой люби двѣ моми 147
277. Мома не дава цѣлувка на овчарь. 147
278. Три дѣвойки не зачитатъ лудо младо 148
279. Лудо младо се напива отъ момина скърбь 148

ж) *Разлюбване.*

280. Съ либе шега не бива. 148
281. Невѣрно либе I 148
282. Невѣрно либе II 149
283. Невѣрно либе III. 149
284. Мома задържа либето си съ магия 149

з) *Любовь съ другоѣрецъ.*

285. Царь Мурадъ съвѣтва Мара българка да се потурчи . . . 150
286. Покана българка да се потурчи 150
287. Българка иска да стане кадъна 150
288. Българинъ налита на пашова дъщеря 151
289. Мома на хоро убива другоѣрецъ 151
290. Туркиня се омжжва за христианинъ 151
291. Малка мома убива турчинъ любовникъ 151
292. Ходжа счупва стомна на мома. 152
293. Дервишъ кани мома да влѣзе въ новъ сарай 152
294. Мома излъгва Синапъ войвода 152
295. На черноока мома не прилѣга русъ юнакъ. 153
296. На турчинъ прилѣга свине да пасе! 153
297. Любовница не отишла на вечеря у любовника си 153
298. Любовни похождения на турчинъ 153
299. Мома люби дервишко язаджийче. 154
300. Любовни пощѣвки на турчинъ 154
301. Мома отблъсва любовни похождения на войвода 154
302. Любовь съ турчинъ не е шега 155
303. Мома желае да я рисуватъ турци 155
304. Любовь на българка съ турчинъ. 155
305. Турчинъ отива при любата си българка 155

Стр.
306. Турци погубватъ българинъ за любовьта му съ туркиня . . 156
307. Турчинъ да не люби християнска мома! 156
308. Мома прѣдлага на любовника си турчинъ да се веселятъ. . 156
309. Българката е по-хубава отъ туркинята. 157
310. Не е мъртва невѣстата — снощи спа при мене! 157
311. Турчинъ, вмѣсто да убие любовницата си, убива сестра ѝ. . 157
312. Момъкъ-турчинъ купува лѣкъ за любовницата си 157
313. Невѣста се люби съ турчинъ 158
314. Еничеринъ люби дѣвойка 158
315. Еничери съ измама потурчватъ лудо младо да не се ожени за годеницата си 158
316. Арнаутинъ — насила любовникъ. 158
317. Латинче застрѣлва лъжлива гъркиня 159

и) *Пристанка.*

318. Ще пристана! 159
319. Бѣдността не е прѣчка на любовьта 160
320. Мома пристава на овчарь 160
321. Не бива мома разчорлавена за хубаво момче! 160
322. Ако я иска, ще му пристане 161

к) *Грабеница.*

323. Войвода откradва заспала мома 161
324. Живъ-мъртвецъ си грабва любата 161
325. Данъ войвода улавя мома 162
326. Юнакъ граби мома. 162
327. Грабена мома отравя дѣверя си 162
328. На грабена мома овчари измиватъ лицето съ прѣсно млѣко . 163
329. Момъкъ откradва невѣста 163
330. Делия откradва кралева дъщеря съ съгласие на краля. . . 163

3. Женитба.

а) *Сватбарски случки.*

331. Булка се жертвува за убития си младоженецъ. 164
332. Надалеко за невѣста. Младоженецъ се удавя 165
333. Булката случайно убита отъ младоженеца въ врѣме на сватбата ѝ 165

Стр.
334. На повратки булката убита случайно отъ дѣверитѣ 166
335. Любовница отравя невѣстата на любовника си въ врѣме на сватбата му 166
336. Невѣста на сватбата си се отрича отъ грозно и нефелно момче 167
337. Мома избѣгва на сватбата си за първо либе 167
338. Невѣста въ врѣме на сватбата си на пѫть умира 167
339. Момъкъ стиска пръститѣ на невѣстата, та се земя тресе. . 168
340. Гълѫби-женихли питатъ дали ще се жени мома за везирче. 168
341. На сила женитба. 168

б) *Щастливъ съпружески животъ.*

342. Мѫжова фалба 168
343. Работлива домакиня 169
344. Манастиръ — за чедо. 169
345. Булка подъ було трепери 169
346. Снаха помирява мѫжа си съ дѣверя 169
347. Войникъ на женината си сватба 170

в) *Нещастенъ съпружески животъ.*

348. Неспретната жена 171
349. Жена обажда на мѫжа си за първо, второ и трето вѣнчило, какъ е живѣяла 171
350. Жена нерачи мѫжа си и копнѣе за другиго 171
351. Жена сънува лошъ сънъ за стадото на мѫжа си. 172
352. Жена иска да върви съ мѫжа си 172
353. Скръбна булка 172
354. Булката въ момковата кѫща робиня като въ турско плѣнство. 173
355. Мѫжъ избѣгва отъ жена си 173
356. Невѣста избѣгва отъ зла свекърва 173
357. Невѣстата не е хубава като първата година! 174
358. Поплака отъ лоша женитба. 174
359. Подозрителна жена за изневѣра на мѫжа си 174
360. Женина клетва постига мѫжа. 175
361. Мѫжъ убива прѣлюбодѣйната си жена 175
362. Зли етърви раздѣлятъ мѫжетѣ си 175
363. Мѫжъ се закаля надъ закланата си трудна жена. 176
364. Свекърва убийца. 176

Стр.
365. Отравятъ снаха си 176
366. Свекърва клеветница — снаха и синъ мъртви I 177
367. Свекърва клеветница — снаха и синъ мъртви II 178
368. Мжжъ и жена заклани 178

г) *Отвличане и робство.*

369. Турци отвличатъ хубава мома и съсичатъ брата ѝ 178
370 Завлѣчена мома се изплъзва отъ турски ржцѣ 179
371. Мома не иска другoвѣрско рухо 179
372. Българка арапинъ да люби? 179
373. Влахиня, гъркиня и българка плѣнени отъ турци 179
374. Сестра сестра си намира 180
375. Гърци занасятъ мома и я учатъ на гръцки 180
376. Търговче съ хитрость откradва на попа попадията 180
377. Турци плѣняватъ мома, и майка ѝ намира дрехитѣ 181
378. Робиня избѣгва съ мжжко дѣте, но я фащатъ 181
379. Плѣнени дѣвойки и невѣсти отъ еничери избѣгватъ . . . 181
380. Плѣнена гъркиня съ хитрость избѣгва отъ войвода 182
381. Мжжъ довежда три робини 182
382. Християнската вѣра е по-добра отъ турската 182
383. Турци въ окови водятъ робче 183
384. Измамена мома за свила се отвлича 183

4. Трудови пѣсни.

а) *Орачки.*

385. Чорбаджия по-богатъ отъ царя 183

б) *Жетварски.*

386. Мома наджънва овчарь 184

в) *Овчарски.*

387. Кучета избавятъ овчарь отъ турци 184
388. Стадо не желае де върви 185
389. Овенъ — освобождава затворения овчарь 185
390. Овчарь закаля вакълъ овенъ на сватбата си 185
391. Стара-планина плаче отъ много стада 186

г) *Пѫтнишки.*

Стр.
392. Дружина гази вода Гюпца 186
393. Поплака отъ гемиджийство 186

д) *Разни.*

394. Ученикъ. 187
395. Фалба и поносба на богаташъ. 187

5. Хумористични и сатирични.

396. Много е богатъ! 187
397. Дѣлба на ергенитѣ 188
398. Скѫпи моми — евтини ергени 188
399. На 110 години женень 188
400. Малка невѣста като бъчва 188
401. Характеристика на старъ мѫжъ и на лудо младо. 189
402. Жена продава мѫжа си за глава червенъ лукъ 189
403. Жена неможъ се отърва отъ необичанъ мѫжъ 189
404. Комаръ застрѣлва муха 189

ДѢЛЪ IV.

Юнашки и политически пѣсни.

1. Крали-Марковъ кръгъ.

405. Крали-Марковъ годежъ 190
406. Крали-Марковица туркиня не харесва християнската вѣра . 190
407. Крали-Марковица освобождава мѫжа си отъ одринския затворъ. 191
408. Крали-Марковица закаля дѣтето си Матиаше. (Прѣлюбодѣйница майка) 192
409. Крали-Марко изгаря побѣгналата си жена Грозданка . . . 192
410. Крали-Марко намира бащината си сабя 193
411. Мома пие вино отъ Крали-Маркова чаша 194
412. Крали-Марко погубва Филипа Соколина и си добива сабя дамаскиня. 194
413. Крали-Марко се побратимява съ самовила 195
414. Крали-Марко кумува при вѣнчавката на жена си. 196
415. Крали-Марко дѣверува 196
416. Крали-Марко освобождава брата си Александра отъ плѣнъ . 197

Стр.
417. Крали-Марко съживѣва брата си закланъ и погубва механджийка маджаркиня 198
418. Вмѣсто Маркова — Дукова глава въ замѣна 199
419. Крали-Марко погубва черенъ арапинъ и никопска вдовица . 200
420. Крали-Марко побѣждава Муса Кеседжия 201
421. Крали-Марко погубва Али-ага съ 900 душъ аскеръ и избавя три синджара роби 202
422. Крали-Марко съ измама погубва дѣте Дукатинче 203
423. Дѣте бѣлѣжито надвива Крали-Марка 204
424. Крали-Марко прѣправенъ на дервишъ сплашва дѣте Татомирче. 204
425. Крали-Марко и Янкула войвода се уплашватъ отъ Багдатска дѣвойка 205
426. Черенъ арапинъ (resp. дѣвойка), Крали-Марко, Янкула войвода и Секула дѣтенце 205
427. Орли се молятъ за здравето на раненъ Крали-Марко . . . 206

2. Други юнаци.

428. Боленъ Дойчинъ 207
429. На Стари Новакъ турци погубватъ синъ и снаха. 208
430. Банъ войвода кръщава мжжко дѣте на царь Шишмана . . 208
431, Юнакъ Стоянъ погубва мечка стрѣвница. 209
432. Юнакъ Стоянъ убива джелатитѣ си и отива на хоро . . . 210
433. Стоянъ въ борба погубва побратима си Стомата 210
434. Не канилъ за сватбата сестринцитѣ си 210
435. Вълко побѣждава арапинъ съ три сърца 211
436. Жена, прѣдрешена на юнакъ, освобождава затворения си мжжъ-робъ Ржковити Богданъ 212
437. Дѣте надпрѣпуска черенъ арапинъ и зима хубава дѣвойка. 213
438. Мома войникъ I 213
439. Мома войникъ II. 214
440. Раненъ юнакъ, пиле соколово и самовила 214

3. Хайдушки и политически пѣсни.

441. Индже войвода 215
442. Страхилъ войвода погубва потера и послѣ обѣдва 216
443. Дѣте въ Милошова дружина погубва Страшилова орда . . 216
444. Женитба на Гроздanка и Детелинъ войвода. 217
445. Манушъ войвода съглежда плачещитѣ за него свои. . . . 218

Стр.
446. Лагошъ войвода кръщава на кума си синъ 218
447. Чавдаръ войвода и Лалю. (Сестриникъ освобождава вуйчо си) . 219
448. Духовитъ Недѣлчо погубва царска потера и царя заплашва, прѣдъ когото се явява 219
449. Войвода-орачъ избива дружината си 220
450. Овчарь-пѫтникъ погубва хайдути 220
451. Стоянъ погубва Заманда войвода и отървава панаиръ отъ него и му повежда юнацитѣ 221
452. Изборъ на войвода и побратимяване на войводи-юнаци . . 222
453. Боянка ограбва царска хазна 222
454. Мома Еленка — юнакиня обира царска хазна и ограбя босняшки търговци 223
455. Еминъ кадъна изсича нѣмски турци 223
456. Мома Тодора побѣждава булюкбаша 224
457. Невѣста укрива мѫжа си отъ харамии 224
458. Хайдути избиватъ хаджии 224
459. Хайдутъ Стойко — булка 225
460. Кара-Богданъ ще възстанови сичко злодѣйно сторено, само не може надомѣсти размоменитѣ моми 225
461. Жена убива двѣ дружини съ войводитѣ имъ 225
462. Борба на братъ съ сестринъ запорникъ 226
463. Братоубийство между Янкула и Радоя 226
464. Невѣрна сестра 227
465. Дѣте на скара печатъ харамии 228
466. Стоянъ войвода ограбя съ дружина султана 228
467. Стоянъ войвода обѣсенъ resp. на колъ набитъ 229
468. Сестра прѣдава брата си на харамии 230
469. Съ измама погубенъ Пенчо войвода 230
470. Драганъ войвода обира хазната на видински паша 231
471. Мома — хайдутинъ 232
472. Мома войвода избавя годеника си отъ турци 232
473. Антонъ погубва 3000 турци и отнима отъ тѣхъ годеницата си . 233
474. Мечьта на харамия 234
475. Момковъ идеалъ — борба съ тирана 234
476. Повиканъ за главатарь на войска 234
477. Майки жалѣятъ синове-хайдути 234
478. Тълпа наблюдава хайдушка глава 235
479. Три кукувици въ двора на боленъ юнакъ 235
480. Прѣдсмъртни поржчки на младо байрактарче 236

Стр.
481. Еничерче тѫжи за родителитѣ си 236
482. Юнакъ Велко убива еничеринъ и го погребва за поличба . 236
483. Български юнакъ се не набѣдява! 237
484. Гората тѫжи за три синджира роби 237
485. Мома измолва отъ царя двата си братя въ синджири . . . 238
486. Затворена мома за турски хатъръ 238
487. Турци ямболци погубватъ четирма невинни овчари 238
488. Мома Вела сеймени да прѣчака 239
489. Сераскеръ паша погубва Бѣлю 239
490. Мома босняшка се оплаква на султана отъ турска войска . 239
491. Паша иска да земе на богатъ селянинъ половината пари . . 240
492. Турски сановникъ иска богатство отъ габровски чорбаджии . 240
493 Новобранци грабятъ 240
494. Българинъ иска да стане кърджалия-обирникъ 241
495. Кърджалии закалятъ станимашки владика 241
496. Кърджалии закалятъ Мандово сѣмейство. 241
497. Стоянъ убива двама турци хайдути. 242
49°. Дружината на князъ Милошъ Обреновичъ 242
499. Отъ гръцка злоба страдатъ българитѣ отъ турцитѣ 242
500. Рада, плѣнена отъ татари и кърджалии, се самоубива . . . 243
501. Невѣста Найда избѣгва отъ татари 243
502. Подемъ за освобождаване отъ турчина 243
503. Руси съ гърци надвиватъ на турчина 244
504. Руски войски обсаждатъ Варненско кале. 244
505. Турци се стѣгатъ да бѣгатъ 244
Нарѣчия на пѣснитѣ 247

Именен показалецъ:

а) *Лични имена* 250
б) *Географски имена* 256
Вещенъ показалецъ 258

УВОДЪ.

Както е извѣстно, прѣзъ XIX. вѣкъ човѣшката мисъль постигна въ много области на културата велики придобивки: прѣзъ тоя вѣкъ процъвтѣха и много нови научни дисциплини, като сравнителното езикознание, антропологията, социологията, а видно мѣсто между тѣхъ зае етнографията[1]).

До началото на XIX. вѣкъ кржжилото на етнографията бѣ много тѣсно: то се ограничаваше съ описание на народитѣ по записки на пжтници, търговци, мисионери и др., но прѣзъ първата половина на тоя вѣкъ тя разви свои научни методи и влѣзе въ кржга на научнитѣ дисциплини.

Деветнадесетиятъ вѣкъ се ознаменува съ силното влияние на националнитѣ идеи подъ натискъ на политическитѣ събития. Въ Германия това национално движенне е свързано съ крупнитѣ фигури на двамата братя Яковъ и Вилхелмъ Гримъ. Въодушевени отъ гореща любовь къмъ родината си, братя Гримъ виждатъ въ народнитѣ творби на своя народъ мощенъ разцвѣтъ на родната си култура. Ето защо, съ не бивала любовь, дълбоко вѣруващи въ дѣлото си, прѣдаватъ се да изучаватъ народнитѣ умотворения на нѣмския народъ. Тѣхнитѣ трудове се увѣнчаватъ съ блѣстещи резултати, като почватъ да изваждатъ прѣдъ науката единъ слѣдъ други

[1]) В. Харузина, Историческое развитіе этнографіи въ „Этнографическое Обозрѣніе", Москва, 1907, кн. LXXIV, стр. 53 нт.

трудове[2]), които и днесъ не губятъ своята научна стойность. Тѣхниятъ починъ упражнява силно влияние въ цѣла Европа: навредъ почватъ да се събиратъ народни пѣсни, приказки, пословици, гатанки, баяния, вѣрвания, прѣдания, веществена култура и пр. И по тоя начинъ етнографията добива силенъ тласъкъ, и рамкитѣ ѝ постоянно се ширятъ: появява се богата литература, а това почва да озадачава науката. Прѣдъ нея се изпрѣчва въпросъ, като слѣдствие на създадения подъемъ да се прибира и проучва народната творба, не е ли по-добрѣ да се създаде специална научна дисциплина по нея? На тоя въпросъ отговори англичанинътъ Thoms на 22 августъ 1846. год. въ Лондонското списание „Atheneum“, като прѣдложи термина *folk-lore* — фолклоръ (народоука) за народнитѣ умотворения, и съ това тури начало на отдѣлна научна дисциплина[3]).

Фолклорътъ ни разкрива душата на човѣка въ всичкитѣ му проявления, като индивидъ и като членъ отъ социалната група. Като изучаваме фолклора на единъ народъ, допринасяме и за изучване на общочовѣшката култура. Ето защо, прѣзъ втората половина на XIX. в. почти въ цѣлия свѣтъ се образуватъ фолклорни дружества, които си поставятъ за цѣль да прибератъ и проучатъ фолклора на свои народи, па и на други. И тия дружества съ печатни органи и специални издания про-

---

[2]) По-важни отъ тѣхъ сж: Kinder und Hausmärchen, 1812 г.; Deutsche Sagen, 1816—1818 г.; Deutsche Rechtsalterthümer, 1828 г.; Deutsche Mythologie, 1835 г.

[3]) Подъ фолклоръ се разбира не това, което знаемъ за народа, а това, което знае и разбира самъ народътъ; докато подъ етнография се разбира това, което ние знаемъ за народа. Слѣд. фолклорътъ съставя самъ за себе си отдѣлна наука (Ср. George Laurence Gomme, Folklor. Podręcznik dla zajmujących się ludoznawstwem, ułożył —, przestłómacził z angielskiego *Wojciech Szukietwicz*, w Krakowie, 1901 г., стр. V—VII; ср. А. П. Стоиловъ, Псп. LXIII (1902), стр. 761.

дължаватъ и до днесъ да събиратъ материали и научно да разработватъ. Ползата отъ тия научни изслѣдвания всѣкиму е позната.

Научната разработка на фолклора почва едноврѣменно съ събиране на материалитѣ. Какви школи се появиха по изслѣдването му, посочени сж отъ проф. Д-ръ Ив. Д. Шишмановъ въ „Значението и задачата на нашата етнография“[4]), трудъ излѣзълъ прѣди 26 години, но и до днесъ съ грамадно значение за фолкориститѣ поради богатия сводъ на литературата до 90-тѣ години на миналото столѣтие по фолклора и поради вѣрнитѣ положения за значението му. Нѣма съмнѣние, че фолклорнитѣ изслѣдвания прѣзъ послѣднитѣ 25 години сж увеличиха значително, нови освѣтления се явиха по методитѣ на създаденитѣ школи до 90-тѣ години, но не и нови школи, като изключимъ, разбира се, най-новото гледище, че фолклорътъ на единъ народъ трѣбва да се наблюдава като нѣщо цѣло, независимо отъ чуждицитѣ, които не сж толкова много, както се мислѣше до 90-тѣ години.

Вънъ отъ това, сѣкашъ напослѣдъкъ науката да е на разрѣшаване въпроса за произхода на народната поезия, въпросъ, който отдавна занимава фолкориститѣ. Знае се, че до скоро прѣобладяваше мнѣние, какво народнитѣ пѣсни у единъ народъ сж продуктъ на цѣ-

---

[4]) „Сборникъ за нар. ум. и пр.“, кн. I (1889 г.), стр. 6—14; Ср. Мих. Драгомановъ, Славянскитѣ сказания за пожертвуване собственно дѣте, op. cit. стр. 65—68; Iwan Franko, Najnowsze prądy w ludoznawstwie въ „Lud“, organ Towarzystwa ludoznawczego w Lwowie, I год., (1895 г.), кн. I, стр. 4—16; Д. Матовъ, Бѣлѣжки върху българската народна словесность, въ „Сборникъ за нар. ум. и пр.“, кн. X, (1894 г.), стр. 268—278; J. Polívka, O Srovnávacím studiu tradic lidových въ „Národopisný Sborník Československý“, sv. II (1897 г.), стр. 1—49 (специално за приказкитѣ); М. Арнаудовъ, Българскитѣ народни приказки въ „Сборникъ за нар. ум. и пр.“, кн. XXI (1905 г.), 1—14 стр.

лия народъ, а не на отдѣлни творци, мнѣние, застжпено и въ нашитѣ учебници по народната словесность[5]). Наистина, допускаше се, че първитѣ творци на пѣсеньта изразяватъ народнитѣ възгледи, но гледатъ чисто обективно на произведенията, защото въ създаденото отъ тѣхъ при участие на народа тѣхната личность се крие задъ произведенията. Това относно лириката, а колкото до епическитѣ пѣсни, за тѣхъ се приема, че се създаватъ отъ професионални пѣвци въ специални школи[6]).

Днесъ се приема, че народната пѣсень не е продуктъ на цѣлия народъ, а творба на народни пѣвци, произлѣзли отъ срѣдата на самия народъ. Въ всѣка епоха у всѣки народъ явяватъ се народни поети : като умратъ поетитѣ отъ една епоха, тѣхнитѣ произведения се заематъ отъ идното поколѣние. Новитѣ народни поети или живѣятъ въ наслѣденото богатство, или пъкъ го увеличаватъ resp. намаляватъ. Самиятъ народъ обаче играе само роля на посрѣдникъ, за да поддържа живота на народната поезия[7]). Моитѣ лични наблюдения на на-

---

[5]) Д-ръ А. Теодоровъ, Българска литература, Пловдивъ, 1896 год., 8 стр.

[6]) D-r Fr. Miklosich, Die Darstellung in der slavischen Volkspoesie въ „Denckschriften", Band XXXVIII (1890 г.), стр. 50 нт.; ср. отъ сжщия Die serbische Epik въ „Oesterr. Revue", Band 2 (1863 г.), стр. 1—3; D-r Gregor Krek, Einleitung in die slavische Literaturgeschichte Graz, ²1887 г., стр. 477 нт.; M. Alačević, O našim narodnim pjesmama Spljet, 1874 г., стр. 1—16; П. Безсоновъ, Калѣки перехожіе, Москва, 1861 г., вып. III, стр. 581 („Битоль есть класическая сторона пѣвцовъ"); М. Халанскій, Южнославянскія сказанія о Кралевичѣ Маркѣ, Варшава, 1893 г., I т. 167 стр. нт. А. Н. Пыпинъ. Народная поезія въ ея историко-литературныхъ отношеніяхъ въ „Вѣстникъ Европы" отъ 1896 г. Апрѣль, 741—785, Юнь 220—265 стр. (излага мнѣнията на Буслаевъ, Аѳанасьевъ, Потебня, Веселовскій, М. Ковалевскій и др.); Вс. Миллеръ, Очерки русской народной словесности, Москва, 1897 г., стр. 22—23; П. Р. Владимировъ, Введеніе въ исторіи русской словесности, Кіевъ, 1896 г., стр 75; Велико Йордановъ, Крали-Марко въ българската народна епика, въ „Сборникъ на Бълг. книж. дружество", София, 1901 г., стр. XVI—XVII.

[7]) D-r R. Fr. Kaidl, Die Volkskunde. Ihre Bedeutung, ihre Ziele.

родни пѣвци, какъ съставятъ пѣсни, идатъ напълно да подкрѣпятъ тезата, че всѣки народъ си има специални пѣвци, както за епичната поезия, така и за лиричната. Напослѣдъкъ Мих. Арнаудовъ изнесе нѣколко примѣра отъ Еленско, какъ се създаватъ народни пѣсни[8]). Тоя интересенъ въпросъ ме занимава отдавна и по него съмъ събралъ доста материалъ отъ българитѣ въ Македония прѣзъ двадесетгодишното ми стоене въ тая страна, та въ недалечно бѫдеще ще се занимавамъ съ него. Тукъ не мога да се стърпя да не изкажа радостьта си, която прѣживѣхъ прѣди нѣколко години, когато прочетохъ изслѣдваното по тоя въпросъ отъ D-r Otto Böckel[9]), въ което той прокарва сѫщо такива мисли, каквито назрѣваха у менъ по много зачекнати отъ него по произхода на народната поезия въпроси.

---

ihre Methode etc., Leipzig und Wien, 1903 г., 117—138 стр.; L. Schermann und Fr. S. Krauss, Allgemeine Methodik der Volkskunde, Erlangen, I. 1900 г., II. 1902.; J. Polívka, Pohádkoslovné studie, v Praze, 1904 г. (отпечатъкъ отъ Nár. Sborník Československý, X т.); Зенонъ Кузеля въ „Записки науковаго товариства ім. Шевченка", LXVII сл. и др.

[8]) Фолклоръ отъ Еленско въ „Сборникъ за нар. ум. и пр.", кн XXVII (1913 г.), стр. 22 нт.

[9]) Psychologie der Volksdichtung, Leipzig, 1906 г., V+432 стр.

Погледъ върху българския фолклоръ до 1860 г.

Извѣстно е, че свѣдѣния по българския фолклоръ се срѣщатъ тукъ-тамѣ въ най-старитѣ наши писмени паметници, разбира се, до толкова, до колкото били въвъ свръзка съ нѣкои религиозни въпроси, но въ нито единъ паметникъ нѣма специални описания на нѣкои обичаи или вѣрвания, а съвсѣмъ никакви за народни пѣсни изъ посочени български поселища. Знае се сѫщо, че византийскиятъ хронистъ Никифоръ Григора, който пѫтувалъ прѣзъ Македония въ 1325 г. и билъ придружаванъ отъ българи и сърби, пѣяли пѣсни за такива юнаци, чиито имена до тогава не билъ чувалъ[1]). Редъ пѫтешественици, които минавали прѣзъ български земи отъ 16 вѣкъ насамъ, като Бусбекъ (1553 год.), Дершвамъ (1555), Герлахъ (1578), Хенрихъ фонъ Лихтенщайнъ (1584) и др. споменуватъ само, че българитѣ пѣятъ пѣсни, а не съобшаватъ нито единъ стихъ, като се ограничаватъ да споменватъ, че се възпѣвалъ Крали-Марко и други юнаци. За добра честь, въ своитѣ пѫтописи описватъ нѣкои обреди и вѣрвания[2]). П. И.

---

[1]) V. Jagić, Gradja za slovensku narodnu poeziju, въ „Rad", кн. 37 (1876), стр. 111—112.

[2]) К. Иречекъ, Пѫтувания по България, Пловдивъ, 1899 г. (прѣв. *Ст. Аргировъ),* 7, 98 и др. стр.; Д-ръ Ив. Д. Шишмановъ, Значението и задачата на нашата етнография, въ „Сборникъ за нар. ум и пр." кн. I (1889), стр. 31 нт.; отъ *сѫщия,* Стари пѫтувания прѣзъ България въ посока на римския пѫть отъ Бѣлградъ за Цариградъ, op. cit. IV кн., стр. 403 нт.; Велико Йордановъ, Крали-Марко въ българската народна епика, въ „Сборникъ на Бълг. книжовно дружество", София (1901 г.), I кн., стр. XI—XV.

Шафарикъ напечати двѣ старобългарски народни пѣсни, взети ужъ изъ ржкописъ отъ 1390 г.[3]), но като се сжди по езика и безмислеността на текста имъ, издаватъ се за мистификация, тъй щото тѣхъ не можемъ да считаме за първи напечатани народни пѣсни. Прѣзъ втората половина на XVIII. в. католишкитѣ мисионери въ България въ редъ доклади до своитѣ конгрегации описватъ доста подробно разни вѣрвания, обичаи, сватбарски обреди и др. на павликянскитѣ българи, но нито единъ отъ тѣхъ не съобщава нѣкоя народна пѣсень, макаръ да сж съчинявали стихове изключително по духъ и строежъ на българскитѣ народни пѣсни. Цѣнни сж тѣхнитѣ описания на нѣкои вѣрвания, обичаи, обреди и пр. като подробни и означени, дѣ се срѣщатъ и като първи писмени документи изъ областьта на българския фолклоръ, както основателно отбѣлѣзва проф. Д-ръ Л. Милетичъ[4]).

И тъй до началото на XII. вѣкъ българска народна пѣсень не намираме нийдѣ напечатана.

Извѣстно е, че въ началото на XIX. вѣкъ езиковѣдецътъ Б. Копитаръ, желайки да събере градиво за граматика на южно-славянскитѣ народи, моли въ Виена първо сърбина Ранковић, послѣ Фрушић и Давидовић да му запишатъ сръбски народни пѣсни, но тѣ му отказватъ. Обръща се сжщо къмъ сърбина Вука Ст. Караџић, който билъ вече отхвърлилъ поканата на Архим. Лукиянъ Лушицки да запише народни

---

[3]) Slovanský Národopis, Прага, III издание 1849 г., стр. 160; прѣпечатани въ „Москвитянинъ“, Москва, 1843, кн. IV; сжщо отъ Д-ръ Ив. Д. Шишмановъ, Значението и задачата на нашата етнография, op. cit. 39 стр. 1 бѣл. и отъ П. П. Славейковъ, Българската народна пѣсень, въ сп. „Мисъль“, София, год. XIV, кн. 137—146, стр. 15.

[4]) Нови документи по миналото на нашитѣ павликяни, въ „Сборникъ за нар. ум. и пр.“, кн. XXI (1906 г.), стр. 41 нт.; отъ сжщия, Нашитѣ павликяни, op. cit. кн. XIX (1905 г.) стр. 212 нт.

пѣсни, отъ страхъ да не му се смѣятъ. „Я сам“, пише Вук Караџић, „истина онда има у памети различнога рода песана, пет пута више а десет ясније, него сад; али му ни есам смио ни една написати и дати: ербо сам цело мислио, да се он чрез то подсмева нама, као момчадма, коя су по шуми код свиньа, код коза и оваца одрастла. — Било је онда ученијех Срба у Бечу, који су сав овај посао држали за безпослицу и говорили ми у очи, да не кварим хартије у залуд; но мени се учини боље и милије послушати г. Копитара, него ньих“.[5])

И наистина, по съвѣта на Копитаря Вукъ Караджичъ напечати въ Виена прѣзъ 1814 г. „Мала простонародна словено-сербска пѣснарица“ съ сръбски народни пѣсни и съ нея туря начало на бѫдещъ великъ събирачъ и издатель на сръбски народни пѣсни. Копитаръ не прѣстава да го подканя да записва покрай сръбски народни пѣсни и български. Това Копитарово желание Караджичъ скоро изпълва въ втората часть на „Пѣснарница“ прѣзъ 1815 г., като напечати въ нея подъ № 101 слѣдната българска народна пѣсень:

„Пѣсна Бугарска:
Не рани рано на вода
Дозъ белолико*)
Не клопай ведри ковани
На тыя быстри кладенцы.
Кални сѫ друми широки,
Длги са ношти длбоки,
Легнештемъ, либе заспаштемъ,
У тыя трите дворове.

*) Дозъ белолико се припѣва слѣдъ всѣки стихъ (бѣлѣжка отъ Караджича).

[5]) Скупљени граматички и полемички списи Вука Ст. Караџића (Државно издање), Београд, 1894, III стр. 62, 66.

У трите двора три бора,
На трите бора три гнезда,
У трите гнезда три славья
Едно ми пеѣ у вечеръ,
Второ ми пеѣ в'полношти,
Трекьо ми пеѣ у зора.
Што то ми пеѣ у вечеръ,
Оно ми тихомъ говори:
Легайте легай два млада,
Што то ми пеѣ в'полношти,
Оно ми тихомъ говори:
Преграштайте са два млада,
Што то ми пеѣ у зора,
Оно ми тихомъ говори:
Стаяйте, стаяй два млада".[6])

Въ забѣлѣжка къмъ тая пѣсень Караджичъ казва: „Български пѣсни имамъ повече отъ 20, но сега не мога да ги напечатя, защото не съмъ напълно увѣренъ, че българитѣ така произнасятъ, както сѫ записани отъ мене. Въ третата часть ще бѫдатъ сички напечатани, дори и съ ударения" [7]).

Тая народна пѣсень Караджичъ записалъ въ Виена отъ българинъ изъ Разлогъ заедно съ други 27, които напечати прѣзъ 1822 г. въ „Додатак, и е *първата напечатана българска народна пѣсень прѣзъ м. ноември 1815 г.*[8]), така щото прѣзъ м. ноември *тая година* (1915) *навършва 100-годишница*, откакъ е напечатана.

[6]) Вук Ст. Караџић, Народна српска пѣснарница издавана Вукомъ Стефановићемъ, част втора, у Віенни 1815, у печатньи Јоанна Шнирера, стр. 262, 8° (посветена Господину Јарнею Копытару Крайнцу) = Н. М. Петровскій, О занятіяхъ В. Капитаря болгарскимъ языкомъ въ „Списание на Българската академия на наукитѣ", кн. VIII (1914) 29 стр.

[7]) Н. М. Петровскій, op. cit. 29—30 стр. Трета часть отъ „Пѣснарица" не излѣзе.

[8]) Посвещението на Копитаря е датирано на 14 ноември 1815 (вж.

Откакъ се напечати първата българска народна пѣсень и до излизането на 27 пѣсни въ „Додатак“, появява се интересъ у нѣкои сръбски книжовници за българската народна поезия. На 24. априлъ 1817 год. Караджичъ пише на архимандритъ Лукиянъ Мушицки, че Сима Милутиновић въ Видинъ съставя българска граматика и събира пѣсни. Мушицки се радва за това и кани Караджича да му пише, за да събира повече български пѣсни[9]). Отъ тоя събранъ материалъ въ Видинъ Сима Милутиновичъ напечати само една народна приказка прѣзъ 1826 г.[10]).

Заслугата на Вукъ Ст. Караджичъ за нашия факлоръ се състои само въ това, че той пръвъ записа и напечати 28 български народни пѣсни и изказа криво мнѣние за нашия епосъ: „Бугари имају и јуначки пјесама, које се пјевају уз гусле као и Српске, и међу тима ће, по свој прилици, бити највише Српске пјесама, које су побугарене“[11]), а не че той както и Сима Милутиновичъ възбудиха интересъ да се събира нашиятъ фолкло̀ръ. Тая заслуга се пада другиму, а именно Юрию Ивановичу Венелину: той не само обикна нашия фолкло̀ръ и оцѣни пръвъ звачението му за науката, но и самъ събира народни пѣсни и потикна къмъ сѫщото мнозина българи, като В. Априловъ, Н. Палаузовъ, Неофитъ Рилецъ, Ат. Ст. Кипиловски, Георгия Т. Пѣшаковъ, М. Кифаловъ Тетевенецъ, Най-

Вук. Ст. Караџић, Српске народне пјесме (Државно издање), Биоград, 1891.

[9]) Вукова преписка (Државно издање), Београд, 1907, стр. 170—176.

[10]) „Србианка“, ч. I (1826, III—VI, прѣпечатана отъ П. А. Лавровъ въ ст. „Кѣмъ, гдѣ и кога была напечатана первая болгарская сказка?“ въ „Сборникъ . . . въ честь Ѳеодора Евгеніевича Корша“, Москва, 1896 г., стр. 445—456.

[11]) „Додатак“, 48 стр.

денъ Геровъ, Д. Мутевъ, Н. Д. Катрановъ, Райно Поповичъ, П. Р. Славейковъ, Г. С. Раковски и мн. др. Той пръвъ пѫтува отъ рускитѣ учени въ първатa половина на XIX. в. въ България прѣзъ 1830 г. да събира народни пѣсни, писмени паметници и др. За жаль, поради настаналитѣ политически събития, Венелинъ прѣкаралъ въ България малко врѣме и поради недовѣрието на българитѣ, когато изказвалъ желание да запише нѣкоя пѣсень или другъ фолклоренъ материалъ, можалъ да запише едва 30 нар. пѣсни[12]).

Голѣмиятъ интересъ на Венелина къмъ българската словесность и изобщо за миналото на българския народъ го накара да напише до В. Априловъ на 27. септемврий 1837 г. „Знаменито писмо, което въ историята на нашата етнография ще означава винаги една епоха“, както казва проф. Д-ръ Ив. Д. Шишмановъ[13]). Това писмо, изпратено въ прѣписъ отъ В. Априловъ на Неофита Рилецъ[14]), е печатано до сега два пѫти у насъ[15]), а разбори му направиха и подробно очертаха дѣйностьта на Венелина по нашия фолклоръ въвъ свръзка съ тая на В. Априловъ, Н. Палаузовъ, Неофитъ Рилецъ, Ат. Ст.

---

[12]) Тия 30 съ други 5 народни пѣсни, както и събиранитѣ отъ Неофита Рилецъ Ат. Ст. Капиловски, Георгия Т. Пѣшаковъ. Н. Д. Катрановъ и др. и прѣдавани В. Априлову и Н. Палаузову за Венелина, издаде П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, I и II т. Москва, 1855 година.

[13]) Десетгодишнината на Сборника (1889—1899) въ „Сборникъ за нар. ум. и пр.“, кн. XVI и XVII (1900), стр. IX — прѣдговоръ.

[14]) Съхранява се въ историческия отдѣлъ при Нар. етнографически музей въ София и е заведенъ подъ № 4675.

[15]) Сборникъ за народни умотворения, наука и книжнина, София, I кн. (1889), стр. 176—187 и В. Н. Златарски, Юрий Ивановичъ Венелинъ и значението му за българитѣ въ „Лѣтописъ на Българското книжовно дружество“, VII (1903), 140—153 стр.

[16]) Op. cit. V—X стр. прѣдговора.

Кипиловски и др. проф. Д-ръ Ив. Шишмаовъ[16]) и ранопочиналиятъ Д-ръ Хр. П. Стоиловъ[17]).

М. Кифаловъ Тетевенецъ въ една забѣлѣжка въ прѣвода на „О зародышѣ новой болгарской литературы"; Москва, 1838 г., отъ Юр. Ив. Венелинъ прѣзъ 1842 г. пише: „Добро нѣщо бы было да имамы и ныи напечатано собраніе пѣсней отъ всѣм Болгаріи, т. е. книгѫ, или Пѣсенникъ; како иматъ вси просвѣщенныи народе; ком книга можатъ да кѫпуватъ Болгаре не само за оувеселенїе, но и за да видатъ въ нейным пѣсни много достопамѧтни вехти и новы работы Болгарской Исторіи."[18])

Прѣзъ 1842 год. Иванъ А. Богоевъ (Богоровъ) напечати въ Пеща 12 народни пѣсни и 200 пословици[19]). Тя е първата напечатана сбирка отъ българинъ по нашата народна словесность. А неговиятъ учитель въ родния му градъ Карлово Райно Поповичъ съ писмо отъ 10. юлий 1842 г. до Найдена Геровъ въ Копривщица съобщава слѣдното: „Писáхъ ти нѣкѡм ѝ дрѹ́га Кѡ́ладнѧ ѝ Лáзарнѧ пѣ́снь. въ начáлото Кѡладнѧта колѣ́двалъ самь а҃зъ когѝто бѣ́хъ мáлакъ. ѧ҃ Лáзарнытѣ лáзарватъ съ тѣ́хъ мáлкитѣ момѝчета ѝ҃ по Жѣ́равна ѝ по Кѡ́телъ ѝ по Кáрлово, ѧ҃ по Копри́вщица незнáѧ. За сѡ́потъ молѝхъ Кѝръ Гєѡ́ргїа Х: Стєфáновъ, кѡ́йто ѣ҃ по настоѧщєм ѹ҃читель въ шкѡ́лата, да опѝше тáмошното, но ѣ҃щѐ не ми ѣ҃ принѐслъ нѝщо, ѝ когáто го донесѐ, ѝспровѡ́диця ѝ него. вои́стинѫ вєсмá трѫ́дно нѣ́щѡ ѣ҃ товá ѹ҃писáнїѐ. трѣбѣ человѣ́къ да си ѹ҃стáви сѝчкитѣ рáботы па да пáднѐ сáмо на товá, ѝ тогáва

[17]) Дѣйностьта на Венелина по българския фолклоръ въ „Период. списание", кн. LXVI (1905), стр. 345—362.

[18]) Заради возрожденіе новои болгарскои словесности или наѫки. Сочиненіе, или книжница Рѹсскаго Историописателя Венелина, Москва, 1838. Превелъ Губернскый Секретарь М. Кифаловъ Тетевенецъ, Букурещъ, 1842, стр. 112—113.

[19]) Бѫлгарски народни пѣсни и пословици. Сѫбра И. Богоевъ Книжка пѫрва. Пеща, въ Баймеловѫтѫ типографія, 1842 г., 16⁰, 63 стр.

нѣгли бы мо́глъ да сврáше нѣщо, ѫ́ко йще прáво да пи́ше, ѫ́ко ли́ ко́й какко́ мѕ̑ рече́, като Г. Япри́ловъ, и̂ то не ѣ̑ рáбота“ [20]). Изпращанитѣ прѣзъ тая година народни пѣсни отъ Райно Поповичъ сѫ запазени въ архивата на Найденъ Геровъ, както съобщава Т. Панчевъ[21]). Прѣзъ 1855 г. отъ Петроградъ пише на Д. Мутевъ да му изпрати пѣсни: ималъ при себе си 20, а другитѣ му останали въ Турско[22]). А Сава Филаретовъ чрѣзъ него изпраща пѣсни за Константинъ Миладиновъ прѣзъ 1858 г.[23]). Найденъ Геровъ отъ събранитѣ отъ самия него народни пѣсни и другъ фолклоренъ материалъ, както и изпращанитѣ му отъ други лица използува за своя рѣчникъ, а само 5 пѣсни отъ тѣхъ напечати прѣзъ 1856 г.[24]).

Въ издадения въ Москва прѣзъ 1844 г. български буквaрь отъ Ангели Николаевичъ Хаджогло отъ Русе сѫ напечатани 8 народни пѣсни. А прѣзъ слѣднята 1845 г. въ „Москвитянинъ“, часть VI, № 12 се напечатиха сѫщо 8 народни пѣсни, записани отъ *П. Э. Здравевскій* отъ южно-рускитѣ българи — колонисти. К. Огняновичъ въ „Забавникъ за лѣто 1846“, покрай художественитѣ стихове, напечатани и 2 народни пѣсни.

Рускиятъ славистъ И. И. Срезневскій, като обикалялъ Сърбия прѣзъ 1842 г. съ научна цѣль, записалъ и една българска народна пѣсень въ Лѣсковецъ, Зайчарско, и отъ Бѣлградъ я изпратилъ на Stanko Vraz въ

---

[20]) Т. Панчевъ, Изъ архивата на Найденъ Геровъ, подъ редакцията на —, кн. II (1914 г.), п. № 1995, стр. 229.

[21]) Ст. Н. Шишковъ, въ „Родопски напрѣдъкъ“, год. VI (1909), стр. 246 — бѣлѣжката.

[22]) Т. Панчевъ, op. cit. II кн. п. № 1755, стр. 72.

[23]) Op. cit. II кн. п. № 2424, стр. 520.

[24]) Н. Геровъ, Болгарскія пѣсни изъ сборника *Н. Герова* въ „Памятники и образцы народнаго языка и словесности русскихъ и западныхъ славянъ. I—IV. Изданіе Втораго Отдѣленія Имп. Ак. Наукъ. Спб. 1852—1856, стр. 397—400 и 417—426.

Загребъ[25]). — Професоръ В. И. Григоровичъ въ своята извѣстна научна обиколка въ Македония и България отъ 1844—1847 г. самичъкъ записалъ доста български народни пѣсни, други му давали записани, като 14-годишния *Козма* въ с. Галичникъ (Дебърско), и той изнася покрай редъ писмени паметници и фолклорни материали отъ български поселища. На връщане той се отбива по болесть въ Загребъ. Тукъ прѣзъ 1847 год. Stanko Vraz си прѣписалъ отъ неговитѣ пѣсни 60. На слѣднята година — 1848 Григоровичъ напечати 6 пѣсни съ прѣводъ на руски отъ своята сбирка[26]).

Stanko Vraz отъ 60-тѣ прѣписани пѣсни изъ В. И. Григоровичова сбирка, печати 27 заедно съ изпратената му отъ И. И. Срезневскій и съ 3 прѣпечатани отъ Вуковия „Додатакъ“ подъ №№ 7, 8, 9 и 3 отъ Ив. А. Богоевия Сборникъ (1842) подъ №№ 1, 4 и 9 — сичко 34 български пѣсни, съ латиница подъ надсловъ „Narodne pěsme bugarske“ въ „Kolo“, 1847 г., кн, IV 44—56 стр., кн. V, стр. 24—54, като ги придружава съ уводъ, отъ който навеждамъ слѣдното:

„Ima na istoku pleme jedno našeg koléna, narod jedan raztàrkan poljih stare Moesie, Tracie, Macedonie i istog Epira, o kojem mi ovdě na zapadu neznamo gotovo ništa drugo, nego da bedni i ubogi sluzi cara turskog i da govori někakvo naréčje slovensko, od kojeg smo medjutim mi dosad ostali čisti kolik od arabštine ili samskrita. Današnja bugarština za nas je knjiga zatvorena i nerazrězana“.[27]).

Слѣдъ това дава библиографски прѣгледъ на фолклорнитѣ сбирки съ български народни пѣсни, излѣзли

[25]) Kolo. Članki za literaturu, umětnost i narodni život. Urednik Stanko Vraz, u Zagrebu, 1847, knj. IV, 38 стр.

[26]) „Казанскія Губернскія Вѣдомости“, № 15, апрѣля 12 дня, 1848, (по фотография отъ проф. Йор. Ивановъ).

[27]) „Kolo“, 1847 г., knj. IV, 37 стр.

до 1842. Говори и за пжтуването на В. И. Григоровича въ България и Македония. Въ края на II часть отъ „Bugarske narodné pěsme“ St. Vraz ето какво говори:

„Putnici pripovědaju da Bugari várlo rado pèvaju pěsme. U tome je narod taj rodjeni brat Slovenacah. Nad njim se razapinje s veće strane blago južno nebo, pod kojim uspěva sladka loza pa i ista maslina i žuta narandža na prostom polju. Pred njim i okó njego razastiru se okolice prekrasne. Sad imo gore listne niz koju šume bistri vrutci i potoci; zad zelenih dolinah sa šarenim sadom bujno cvatućih livadah; a sad opet polja ravna i puna žitnih njivah i bostanah (vártah) pitome ruže i razne zelenadi. To sve ga okružava s čarom svojim, daje mu zdrav život, lahku kárv bistrimu glavu, podražuje ga muka na pěvanje. Nu pored sve te i tolike razlikosti i raznoobraznosti prirode i tělesna njegova života, pěsme su mu (u koliko ih ja poznajem) várlo jednolične i jednoobrazne. Što je tome uzrok, ja upravo neznam; nu reko bi sam, da je tomu krivo daržavno njegovo stanje, koje ga ugnjetava, te nepušta, da bi se u njem uzpirio plamen lěpšeg duševnog života. S jedne strane napastuje ga turski gospodar, a s druge opet didaskalos i duhovni pastěr, oba opaki Garci, koji si u glavu zavartiše graeci siranje svega naroda bugarskog. To je glavni uzrok, što je Bugaru gotovo već i sárdca nestalo, sárdca slobodnog, koje je jedini pravi izvor sviuh velikih stvarah, ter i pěsničkih. Zato se i čini da i tog naroda ni neima pésamah junačkih. Što u našoj sbirci dolazi pod tim imenom, ili su puki prevodi pěsamah, světu reč iz Vuka poznatih, ili slabačka njih nasledovanja, i jedno i drugo bez divne one plastičnosti, koju svět izobražen hvali i uznosi na pěsmah hàrvatsko-sàrbskih. Neima tu cělosti, neima one savàršenost, i ako izuzmemo dva tri komada. Pěsme te složene su měrilom junačkim pěsamah Hárvatah i Sárbaljah. Kao što je

sakat smisao iste pěsme, osakatjeno je amo tamo i měrilo njezino, sad gděkojih redcih produljeno o jednu ili dvě slovke, sad u opet prikratjeno o čitavu jednu ili dve stope. Eto ti lica junačke pěsme zapadnih ili maćedonskih Bugarah! Što se tiče junaćnih pěsamah iztočnih ili dunajskobalkanskih Bugarah, može se kazati da ih ima várlo malo, a i te s měrilom ženskim. To je měrilo obično od tri stope, od kojih je srědnja trochej a pàrva i tretja daktyl. A to je měrilo, čini se, u Bugarah (barem iztočnih) upravo i n a r o d n o.“[28])

П. Р. Славейковъ отъ рано почва да се интересува съ фолклора, въ която область не малка полза принесе. Отъ неговитѣ писма до разни лица се научаваме за слѣдното:

До Цвѣтко Недьовъ въ Габрово съ писмо отъ 23 януарий 1847 изъ (Севлиево?) съобщава му: ...„Незна́мъ ’о́баче коѣ по́ напрѣдъ да дамъ въ печатанье далѝ Послóвицыте и кратките повѣсти, или втората часть нравочителната, и́ стіхотво́рната, въ това́ вы искамъ мнѣнієто... ’А за да ви ѕ̃ще побу́димъ къ по́скорично да ѝзпратимъ до Фѡ́тинова пи́смото набелéзвамъ ти на́две на́тре чи ѥ̃ за тоя подлóгъ, ѝмамъ 2263 две х^{л}... пѣсни мірски пѣсни ѕ̃нашки старéшки... Тія сите́ ся тригодишенъ мо́й трудъ нача́ло ѝ́матъ ко́гато мя владиката мя дигна ѡ̃ тѫрновъ, Доволно селца́ обиколи́хъ доде Собирѫ Горѣчените 2263 пѣсни, и Мни́мъ Да помо́гнатъ нѣщо на изслѣдователите за това́ му пишемъ да издаде́ въ Любословіето си ѥ̃дно обявленцы дано́ ся наме́ри нѣкой любородецъ да пожéртствува нѣкоя и друга пари́ца Да изла́гатъ на свѣтъ“[29]). — Въ друго писмо *до сѫщия изъ*

[28]) Kolo, 1847, knj. У, стр. 54—55.

[29]) П. П. Славейковъ, писма отъ П. Р. Славейковъ въ „Сборникъ за нар. умотв. и пр.“, кн. XX (1904), стр. 7, писмо III.

Трѣвна отъ 3 декемврий (1851) пише: „Щѣхъ да дойдѫ и да сьмь дошелъ до сега толко пѫти но,... като отидохъ по сбора Трѣвна Търновъ отидохъ само за пѣсни тѣ да преберѫ чс да видьѫ колко моркови имамъ тамо четохъ въ грьцкій Вѣстникъ противъ българскій членъ, за кого-то пріятелитѣ ми и даже нѣкои отъ предны-тѣ граждане мя умолихѫ да му възразьѫ безъ забава ся приготвихъ и като го свърши[м] да го патихъ сега за пазарь въ Търново, разгѫрнахъ пѣснытѣ и избрахъ 6 и въ пѣсни-тѣ гдѣто сѫ при васъ има двѣ ставатъ 8 и 3 анекдоти това е сичко-то което щѫ ви послужѫ повече не ся обрича но колкото-то ви прилегви по скоро пратетé онѣзи при насъ пѣсни да припишѫ и да ви проводьѫ всето.[30]) — Въ трето писмо пакъ *до сѫщия отъ 10 януарий 1852 изъ Трѣвна...*“ Провождамъ ви ёще еднѫ Марковѫ пѣсенъ коѭто имахъ честь сега като си идяхъ отъ Габрово да ѭ чуѭ отъ единъ Гайдарь.— Бѣднѫ Българска Исторія! гдѣ ли си потаена изъ устата на онѣзи кои-то и Бендеверскій Кумиръ не знаѭтъ да распознаватъ отъ счупено-то гърне“[31]).—Въ четвърто писмо пакъ *до сѫщия изъ Трѣвна*, безъ дата:.. „100 пѣсни ся приготвихѫ и 500 пословицы. Утрѣ други день са[м] щѫ ви гы вржчѫ и тѣхъ безъ даръ. что-то сѫ нови сега само от тревненскы-тѣ гадулари събрани, особно отъ онѣзи что имахъ отъ прьвенъ“[32]). — *До Н. Х. Палаузовъ въ Одеса изъ Трѣвна* съ писмо отъ отъ 31 *май* 1852 г. ...„Пріимнете 100 пѣсни, около 400 пословици, начало отъ народны-тѣ обычаи и единъ анекдотъ, съ второ ще ви пратѫ пакъ толко и по слѣдованію съ 5-то

30) Op. cit. 26 стр., писмо XXVIII.
31) Op. cit. 26 стр., писмо XXIX.
32) Op. cit. 31 стр., писмо XXXVI. Споредъ една бѣлѣжка на Цвѣтко Недьовъ пѣснитѣ и пословицитѣ сѫ изпратени г-ну В. Априлову въ Одеса.

писмо ще получите все обѣщанное, а въ 6-то писмо ще имате примѣчанія, колко-то могѫ да направѭ вьрху сичко испратено; — За Самодивы, Змѣеве, русалки и ламіи Вы ще срѣшни-те много пѣсни; но за да ся изложатъ си сички простонародни суевѣрія и прѣдразсудки, както за слънце-то за мѣсяца за времято, азъ неможихъ да намѣрѭ друго срѣдство за да гы помѣстѭ съ таквизѫ силѫ и значеніе съ каквѫто ся въ народа намѣрватъ, отсвѣнъ да съчинѭ една Поемя по народнѫ поезіѭ коя-то да обѣема въ полно все что баснословно ся нахожда на днешно-то время въ Българы-тѣ). За лице на тая поема избрахъ марка кралѣвича, като лице на кое-то имя-то е заплетено повече отъ всяко друго съ баснословія и народни чрезвычайности. Въ тая поема ще бѫде все народно безˢ друго поетическо измисляніе[33]). Азъ ѭ сьмь като испратиˣ вамъ Марковы-тѣ пѣсни, можаше отъ начало-то и пьрва-тѫ главѫ да Ви пратѭ сега; но преди да ся наканѭ да Ви ся отговарямъ бѣхъ ѭ пратилъ въ Калоферъ Касапско-му да видѭ что ще да рече, ожидайте ѭ съ второ-то ми писмо, и бѫдете готови да ми дадете нѣкои наставленія. Пѣсни-тѣ что Ви пращамъ сега сѫ така както въ народны-тѣ уста безъ да ги разреждамъ или така, или така, Въ тѣхъ Вы може да срѣшните и нѣкои что гы имате но тѣ сѫ отъ по-употрѣбителны-тѣ кои-то ми ся срѣшнахѫ най напредъ преди да наченѫ да гы дырѫ, не имахъ время да гы разрежда[м] но коя както ми ся е случила да ѭ чуѭ и запишѫ така и дѣца-та ги прѣписватъ отъ тѣхъ наредъ, така щѫтъ и да слѣдуватъ, простете мя ако това не могѫ да го завръшѫ––

---

[33]) Съ писмо отъ 25 *мартъ* 1853 *изъ Трѣвна* съобщава му: . . *Кралевъ Марко* може белкимъ да види бѣлый свѣтъ ако не сьмь близо при огьня кога почувствувамъ слабость-та си“ (op. cit. 45 стр., писмо LVII.)

Еще еднѫ марковѫ пѣсень ще срѣшните съ II томъ пѣсней. — рѣчи кои-то знаѭ щѫ ви обяснявамъ также и мѣста — Въ прѣдны-тѣ маркови пѣсни, *Докатъ Планина* не ѣѫ знаѭ. *Богданска земя* нарычатъ Българи-тѣ Влахіѭ а прѣимущественно Молдавіѭ. *Никопъ*. анекдота кой-то ся намыра между Въсточны-тѣ Българи вмѣсто тая пѣсень, ся относи за село-то Никюпъ 2 и ½ часа отъ Търново къмъ Свѣщовъ гдѣ-то има много и премного развалины и древны римски останки крэй което село тече и *Росица рѣка*. *Демиръ Капія* думатъ прѣхода на Балканскы-тѣ горы надъ градъ Сливенъ, а въ нѣкои пѣсни като че ся отнася да е названіе на нѣкои отъ Стамболскы-тѣ Вратни-Испращанны-тѣ пѣсни като бѣхѫ приготвени преди дъ получѫ честно-то Ви не могохѫ да станѫтъ во все споредъ исканіе-то Ви, за останалы-тѣ постаращѫ ся, отъ народны-тѣ навыкновенія за 5-то писмо щѫтъ да останѫтъ Лазарня-та и сватби-тѣ като церемоніи които ся отправляватъ съ много пѣсни кои-то дыря ѐще“ [34]). — А въ писмо отъ 15 *декемврий изъ Трѣвна* пакъ до него му съобщава: ...„За двѣ три седмицы не могѫ ви приготви продълженіе-то на пѣсни-тѣ и проч: что-то ако ги дѣца-та преписва[т] трѣбва да ви ги изпратіѭ, както и прѣднитѣ, без' принадлежащи-тѣ поясненія, а то втора-та стотина на пѣснитѣ сьмь почналъ самъ да прѣписвамъ да ги излагамъ съ поясненія-та имъ а еще и съ прибавка коя пѣсень въ кой градъ или село сьмь ѣѫ чулъ за да може да се распознае по-мѣстно-то произношеніе на Българскіи языкъ — скоро ще получите втора-та на пѣсни-тѣ на пословицы-тѣ на обряды-тѣ и др. т: азъ взехъ да събырамъ и простонародны-тѣ *загадки*: и отъ тѣхъ ще видите“ [35]).

По-голѣмата часть отъ народнитѣ пѣсни, както и

[34]) Op. cit. 31—32, писмо XXXVIII.
[35]) Op. cit. 39 стр., писмо L.

други фолклорни материали, П. Р. Славейковъ изпраща на Одеското българско общество чрѣзъ Н. Палаузовъ и В. Рашеевъ[36]). Отъ тѣхъ руската академия на наукитѣ въ Петроградъ прѣзъ 1855 г. издаде 9 пѣсни[37]). Въ една бѣлѣжка въ края на това издание се казва: „Отъ покойный си отецъ чувахъ още двѣ пѣсни Маркови — като вѣнчавалъ Марко (не помня кого) съ сестра си Карайдушка — и когато былъ Марко запрянъ въ тъмницѫ-тѫ, че пущали ламя да го изяде, че подиръ го вадили за Марковъ бой да иде; но тѣзи пѣсни азъ догдѣ разберѫ, че щѫтъ да трѣбатъ и да ги препиша, смъртьта повика баща ми, и тѣ умрѣхѫ съ него. Напрасно пытахъ кого какъ срѣшна пѣснопоецъ, никой гы не чувалъ нашитѣ гѫдолари, отъ какъ сѫ просвирили Български, не сѫ запѣвали“ [38]).

Заслугитѣ на покойния Петко Р. Славейковъ за нашия фолклоръ и слѣдъ 60-тѣ години на миналото столѣтие дори до смъртьта му не сѫ малки, — тѣ ще бѫдатъ послѣдовно излагани въ другитѣ части на тоя

---

[36]) П. Р. Славейковъ, Български притчи, София, 1897, часть II, стр. VI

[37]) „Болгарскія пѣсни. Сборникъ *Петра Рачовъ Славейкова*. Особые оттиски изъ Прибавленій къ Извѣстіямъ II-го Отдѣленія Императорской Академіи Наукъ, Спб. Въ типографіи Императорской Академіи Наукъ, 1855. 8^0 — стр. 1—35 = Памятники и образцы народного языка и словесности русскихъ и западныхъ славянъ. I—IV. Изданіе Втораго Отдѣленія Императорской Академіи Наукъ, 1852—1856, стр. 289 - 304 и 327—336.

[38]) Op. cit. 35 стр. — Памятники . . . 335 стр. — *П. Р. Славейковъ* печати въ „Цареградски вѣстникъ“, 5 год., 1855, бр. 223 и 224 „Български народны повѣрія и стари обычаи. Миѳология“, дѣто описва „Ладанки, Благословия, Сурвакнята, Силвестрыя (бр. 223), Орисници, Лухусницы, Каракончо, Мора, Вѣда, Кѫпинки, Бабинъ день, Власовдень, Песій Понедѣлникъ, Комичаніе (бр. 224). — Въ сѫщия вѣстникъ (1855 г.) отъ брой 255 слѣд. печати „Пословицы и притчи народни. Събрани и посправени отъ Петка Р. Славейкова. Продължи да печати пословицитѣ въ „Българскы книжници“, II год. (1859), Цариградъ. Тѣхъ и други напечати въ София въ двѣ части подъ заглавие „Български притчи“.

„Показалецъ“, както въобще ще се постѫпва съ сички книжовници, които сѫ работили и въ тая область, а въ послѣднята часть ще имъ се очертае дѣйностьта, като фолклористи.

Отъ 1848 год. въ Цариградъ почва да се издава седмиченъ в. „Цариградскій вѣстникъ“ подъ редакцията на Ивана Андреовъ до 1850 г., а отъ 1851 г. до 15. декемврий „Цареградски вѣстникъ“ (отъ 65 бр.) 1862 год. — на Александра Екзархъ, въ който сѫ печатани доста хубави народни пѣсни и другъ фолклоренъ материалъ отъ П. Р. Славейковъ, Йордана х. Константиновъ (Джинотъ), Г. С. Раковски, Ст. И. Верковичъ, Х. Г. Славовъ и др. Самата редакцията отваря широко колонитѣ на вѣстника за такива материали, може би, прѣдизвикана отъ извѣстието, което печати въ сѫщия брой на вѣстника си, че се готви за печатъ „*Библіотека за прочитане*“ отъ Тодора Николовъ Шишковичъ[39]), като дава голѣма важность на българския фолклоръ и бѣлѣжи: „Мы отдавна собираме разны болгарски пѣсни, приказки, пословицы, гатанки, притчи, нравы, обычаи граждански и селски. . . . Намѣреніето ны е да ги напечатаме и издадеме на особенна книга, така щото да прѣдставляватъ истинна една таблица на разнытѣ нарѣчія и свойства нашего языка . . . Освѣнъ това ще видиме до колко ся возвышава поетическото мечтаніе нашего, на какво повече то клони, до колко лесно изражава сердечныте или душевните чувства или страсти, кои добродѣтели люби и кои пороци мрази“[40]). Освѣнъ подложнитѣ пѣсни

[39]) Въ третята часть щѣлъ да помѣсти: „а) за характера на отсамъ Дунавските славяне, за народныте имъ пѣсни вообще; б) за природныи изворъ на Епопеа-та; г) за вліянието на народны-те пѣсни въ исторіята“ (Цареградски вѣстникъ, год. 4, бр. 148).

[40]) Op. cit. бр. 148.

отъ Йор. х. Константиновъ (Джинотъ) и Г. С. Раковски, които допуска редакцията на „Царегр. вѣстникъ“ въ колонитѣ си, напечати и 28 народни пѣсни до 1860 г., нѣкои отъ които сѫ доста дълги[41]).

Прѣзъ 1851 г. хаджи Найденъ Іоановичъ Татарпазарджичанинъ издаде сбирчица съ художествени пѣсни, между тѣхъ и 4 народни[42]).

П. А. Безсоновъ прѣзъ 1855 г. отъ Москва изнесе най-голѣмия сборникъ до това врѣме съ български народни пѣсни въ два тома отъ сбирката на Ю р. Ив. Венелинъ, Н. Д. Катрановъ и други българи, като ги придружи съ дълъгъ прѣдговоръ, екскурзъ за сръбския и българския епосъ, граматика на българския езикъ при много бѣлѣжки за всѣка една пѣсень[43]). Тоя сборникъ се отличава отъ всички български прѣдшествени сбирки не само по обема си, но и по научното си издание, снабдени съ ударения, посочени дѣ сѫ записани, съпоставени сѫ нѣкои съ сръбски варианти, дадени сѫ обяснения и пр., макаръ много нѣща да сѫ некритични.

---

[41]) Други фолклорни свѣдѣния има отъ Йор. х. Константиновъ (Джинотъ) въ стат. „Училище и ученіе“ за *службитѣ* на разни светии, за *Коледа, Сурува, Сирни заговѣзни, сватба, наречници, простѫпалка, Благовѣщъ* и др. отъ западна Македония (Цар. вѣстникъ, 1852 год., бр. 93, 95 и 96). Отъ сѫщия въ „Статистическо описаніе. Споменикъ за села наживаемый Моріово Прилѣпско“ за Коледа и нѣкои *служби — курбани* на Георгевдень, Духовдень и др. (op. cit., 1859 г., бр. 458). — За *русалски гробища*, дѣто балканскитѣ чернокнижници щатъ да правятъ своитѣ магии (op. cit. 1858 г., бр. 365). — Г. С. Раковски въ „Повѣстность и описаніе стараго Котила, обѣмаяща най-отдалнаѫ древность Българскаго бытия въ Европа или пьрвое имъ приселѣние отъ Хандистана (Отъ третята чясть Показалеца, съчиненіе Г. С. Раковскаго) дава нѣкои истински пѣсни и др. фолклорни материали (op. cit. 1859 г. бр. бр. 446, 447, 448, 453, 454, 455, 460, 462, 464).

[42]) Нови бѫ′лгарски пѣсни съ цѧрски и дру́ги но̀ви пѣсни или похвалы′, и сѫ′дби ба̀ща сосъ сы′на, 1851, Бѣлградъ м. 16⁰, 64 стр.

[43]) Болгарскія пѣсни изъ сборниковъ Ю. Ив. Венелина, Н. Д. Катранова и другихъ болгаръ. Москва, 1855 г. Выпускъ I, 4⁰, стр. XVIII+136+156+268+IV. Выпускъ II, 1855 г., стр. XII+143+IV+46+VI.

Безсоновъ въ сборника си напечати 86 нови пѣсни — повечето недовършени и окръшки —, а останалитѣ до 152, колкото сѫ вмѣстени въ двата тома, сѫ прѣпечатани отъ по-раншни излѣзли сбирки и 12 съчинени стихотворения. Като оставимъ на страна езиковитѣ му обяснения, обръщатъ ни внимание историко-литературнитѣ му бѣлѣжки за нашия епосъ. Извѣстно е мнѣнието му за произхода на нашия епосъ, а именно: българитѣ нѣматъ свой юнашки епосъ, а — хайдушки — „Хайдучество — вотъ главная черта болгарскаго эпоса", казва Безсоновъ, мнѣние, което се схожда съ онова на Вука Ст. Караџић и Stanko Vraz, че у българитѣ юнашкитѣ пѣсни, колкото ги има, сѫ заети отъ сърбитѣ (виж. погорѣ). Тая крива теория на Безсонова, на първо врѣме поддържана отъ мнозина, между които и А. Н. Пыпинъ,[44]) и прѣди 20 години подкрѣпена отъ Asmus Soerensen[45]), слѣдъ като се обори несъстоятелностьта ѝ отъ проф. Д-ръ Ив. Д. Шишмановъ[45]), проф. Д-ръ А. Теодоровъ[47]), покойния Д. Матовъ[48]), D-r Jan Máchal[49], покойния проф. М. Е. Халанскій[50]), Велико Йордановъ[51]), Д. Цвѣтковъ[52]) и др., вече не се под-

---

[44]) Исторія славянскихъ литературъ, Спб., 1879, I т., 131 стр. нт.

[45]) Въ „Archiv für Slavische Philologie", XVI, 1894, стр. 66 нт.; ср. Д-ръ Н. Бобчевъ, Едно старо мнѣние за нашия народенъ епосъ, въ „Бълг. Сбирка". III (1896), кн. IV, стр. 379—382.

[46]) Значението и задачата на нашата етнография, въ „Сборникъ за нар. ум. и пр.", I кн. (1889), стр. 35—40.

[47]) Българска литература, Пловдивъ, 1896, стр. 36—37.

[48]) Въ „Сборникъ за нар. ум. и пр.", кн. XI (1894), крит. отд., 12—22 стр.

[49]) O Bohatýrském epose slovanském, v Praze, 1891, стр. 7—8, 21—22 и др.

[50]) Южно-славянскія сказанія о Кралевичѣ Маркѣ, Варшава, I т, 66—73 стр.

[51]) Крали-Марко въ българската народна епика, въ „Сборникъ на Бълг. книж. дружество", I, (1901), стр. IX—CIII.

[52]) Бѣлѣжки за българския спосъ Псп. LXI, 713—725 стр.

държа въ науката. Споредъ Халанскій, който обстойно проучи въ посоченото съчинение българския и сръбския епосъ, родината на Крали-Марковскитѣ пѣсни е Македония, създаденъ отъ пѣвчески дружини, които сетнѣ го пръснаха изъ народа. „Възможно е, казва Халанскій, едновръменно да се създаватъ пѣсни за Крали-Марко и юнацитѣ отъ неговия кржгъ и отъ дружиннитѣ пѣвци въ Търново и Призрѣнъ[53]). Откакъ загиватъ феодалнитѣ господари на Македония, пѣвцитѣ се съсрѣдоточаватъ въ Зета, Босна и Херцеговина: тия страни запазватъ самостойностьта си по-дълго врѣме. Ето защо южнитѣ юнаци се пригаждатъ къмъ мѣстноститѣ на Босна и Херцеговина". А това мнѣние е тъкмо противоположно на Безсоновото, но поради основнитѣ си положения то се приема днесъ отъ науката.

К. А. Шапкаровъ, единъ отъ виднитѣ наши фолклористи, ето какво ни съобщава, кои сж го подбудили да събира фолклорни материали още прѣзъ 1855 г.:

„За заловянието со това прѣдприятие на-много и най-пьрво длъженъ сьмь уважаемому ми учителю и вуйку Г. Янакию Стрезовъ, който прѣзъ 1854—1855 год. со примѣра си даде ми пьрвийтъ поводъ да се заловьж за тая работа. У него случайно единъ день прѣзъ поменутата година видѣхъ во една тетрадка записани со грьцки букви нѣколко стари пѣсни, които така силно ме трогнжха, щото незабавно се одьрзостихъ да му ги поискамъ. Той ми неотказа, и азъ започнжхъ вече да продължавамъ събирань(е)то. Вторий потикъ ми е далъ уважаемий тоже нашь съотечественникъ, Д-ръ г. К. А. Робевъ, който прѣзъ 1860—1861 год. даде ми да видж и прочетж за пьрвъ пжть наскоро издадени-тѣ отъ г. С. Верковича

[53]) Op. cit.

„Народне песме Македонски Бугара(“) и, со насьрдчителни думи ме подбуди и подкрѣпи усьрдно да слѣдвамъ започнатото си дѣло. Най-послѣ, издание-то на Миладинови-тѣ пѣсни, които едвай слѣдъ 1865 год. въ Кукушь имахъ честь да видѫ за пьрвъ пѫть, развѣдри небото на надѣжди-тѣ и ме убѣди(,) че ще могѫ нѣкога и азъ съ скромнитѣ си трудове да станѫ нѣщичко полезенъ народу си. Ето лостоветѣ, които изъ начало сѫ ме подбудили, та отъ тога вече и до днесь единственното ми стрѣмление и заляганье е било: дѣлото ми да стане, колкото би било възможно, попълно и по съвършено и, какъ и какъ по скоро да види бѣлъ свѣтъ“[54]).

Прѣзъ 1857 г. Ст. Зафировъ и Ц. Желевъ издаватъ въ Цариградъ сбирчица съ художествени пѣсни отъ самитѣ издатели и отъ други автори[55]). Между художественитѣ пѣсни напечатватъ и 11 народни, нѣкои отъ които сѫ прѣпечатани отъ по-раншни сбирки.—На слѣднята година Пенчо Радовъ, карловски книгопродавецъ, издава въ Бѣлградъ пѣснопойка съ събрани пѣсни отъ Г. М. Л(азаровъ) Софиянецъ[56]). И въ тая пѣснопойка има 7 народни пѣсни, сѫщо 2 прѣпечатани отъ х. Найденъ Јовановичавата сбирчица.

Отъ началото на 1858 г. до края на 1860 г. въ Цариградъ се издава научното списание *Български книжици* подъ главното редакторство на Д. Мутевъ, послѣ на И. Богоровъ, Г. Кръстовичъ и най-сетнѣ на Т.

---

[54]) Сборникъ отъ български народни умолворения, София, 1891, кн. I, стр. IV отъ прѣдговора забѣлѣжката.

[55]) Блъгарска гѫслѧ. Издава сѧ съ иждивенiѧ на С. Зафирова и У. Желева. Цареградъ, у книгопечѧтницѫ-тѫ на Ц. вѣстникъ 1857, 8⁰, 78 стр.

[56]) Разна любовна пѣснопѣвка, събралъ Г. М. Л. Софiѧнецъ а издалъ Пенчо Радовъ карл. книгопродавецъ, Бѣлградъ, въ Кнѧжеско-Сьрбскатѫ книгопечѧтницѫ 1858 12⁰, стр. 4+106

Стояновъ Бурмовъ[57]), въ което прѣзъ тритѣ му годишнини покрай цѣннитѣ историко-филоложки и литературни трудове въ всѣка книжка почти се печатятъ и народни пѣсни изъ сборницитѣ на *Архимандритъ Партени, Ив. Драгоевъ Ямболчанинъ, Т. Н. Шишковъ, Георгия Теохаровъ, Р. Н. Блъсковъ, Ив. Стефчовъ, Стоянъ П. Андреевъ, В. Д. Жерувненца, Д-ръ Василъ Беронъ, Сава Филаретовъ, Нешо Бончевъ, П. Р. Славейковъ* и др. Самата редакция подканя любителитѣ на народната словесность да ѝ изпращатъ народни пѣсни, приказки, пословици, гатанки и др.[58]). Прѣзъ течение на тригодишното му излизане напечатватъ се въ него 87 народни пѣсни изъ разни поселища на българското отечество съ отбѣлѣзване почти всички отъ кой градъ или село сж записани, а нѣкои дори и отъ кои лица сж слушани. Списанието буди интересъ у българския четецъ за фолклора съ помѣстенитѣ статии, като „Народна книжнина и българска старина“ отъ Димитъръ Мутьевъ,[2]) „Заради какъ правяха свадби-ти си на ветхити времена нѣкои си народи“, прѣвелъ Панаіотъ Добровичъ[59]), „За народны-тѣ пѣсни у южны-тѣ славяне споредъ Юрій Венелина“ отъ Тодора Н. Шишкова[60]), „Нѣмски народни преданія за Карла Великаго“, прѣвелъ Георгия Теохаровъ[61]), „За урочасванѣето“ отъ В. Чолаковъ[62]) и др.

---

[57]) Блъгарскы книжици. Повременно списание на Българскж-тж книжнинж. Урежда ся отъ *Димитріа Мутьева*. 2 книжки мѣсечно. Цариградъ. Галата 1858—1860 г

[2]) Op. cit. 1858, I, г., чясть I, кн. 5, стр. 157—158.

[58]) Op. cit. 1858, I, г., I чясть III кн., съврѣменна лѣтопись 62—63 стр. — Стоянъ П. Андреевъ Робовски напечати 8 народни гатанки (op. cit. 1860, чясть III, кн. 6, стр. 98—99. Тѣ не сж вмѣстени въ „Класификация и стилистични обяснения на българскитѣ народни гатанки“ отъ Д-ръ Хр. П. Стоиловъ, печатана въ „Сборникъ за нар. ум. и народитѣ“, кн. XXX (1914).

[59]) Op. cit. 1858, I г., чясть II, кн. 11, стр. 114—119.

Г. С. Раковски, който изпраща народни пѣсни въ „Цар. вѣстникъ“ за печатане, за които споменахме, отъ 1857 до 1860 г. въ своитѣ трудове[63]) помѣства други народни пѣсни и въобще фолклоренъ материалъ, повечето отъ него записванъ, и съ това той изпѫква за най-заслужилъ фолклористъ до 60-тѣ години, защото потиква, особено съ своя „Показалецъ“ — първо печатно упѫтване по нашия фолкловъ — мнозина работници да се посветятъ на фолклора. Въ посоченитѣ му трудове сѫ помѣстени 40 народни пѣсни, вънъ отъ подложнитѣ, които особено се увеличаватъ слѣдъ 60-тѣ години. Неговата дѣйность по фолклора е обстойно прослѣдена отъ М. Арнаудовъ[64]), та въ тая си работа нѣма да се занимавамъ съ него.

Отъ началото на м. мартъ 1856 г. бошнакътъ Стефанъ И. Верковичъ пѫтува въ Македония и се наста-

---

[60]) op. cit. 1858, I г., чясть II, брой 13, кн. I, стр. 168—177; 1860, III г., чясть II, брой 12, кн. 2, стр. 93—103; ib. брой 13, кн. I, стр. 145—148, ib., брой 14, кн. II, стр. 172—175.

[61]) op. cit. 1858, I г., чясть III, кн. 19, стр. 136—143.

[62]) op. cit. 1859, II г., чясть I, кн. 3, стр. 80—86.

[63]) Горскій пѫтникъ, повѣствителнъ спѣвъ отъ Г. С. Раковскаго. Списанъ въ лѣто 1854, печятанъ же въ лѣто 1857 у Новый Садъ, вѣ книгопечятнѭ Др. Дан. Медаковича, 1857, 8° стр. 288. Показалецъ или рѫководство какъ да сѫ изисквѭтъ и издирѭтъ най-стари чьрти нашего бытиѫ, ѫзыка, народопоколѣниѫ, стараго ни правлениѫ, славнаго ни прошествиѫ и пр. отъ Г. С. Раковскаго. Чѫсть пьрва. Одесса, въ типографіи П. Францова, 1859, 8°, стр. XXIV+144. — Нѣколко рѣчи о Асѣню пьрвому, великому царю бьлгарскому, и сынъ му Асѣню второму, отъ Г. С. Раковскаго. У Бѣлградъ, печатѫно въ Кн. Сьрб. книгопечѫтнѭ. 1860, 4° стр. 1 л.+128. — Дунавскыи Лебедъ. Le cygne du Danube. Гражданскы, любословныи и забавны вѣстникъ. Редакторъ Г. С. Раковскій. Издава учрьдничество Дунавскаго Лебеда. Издаващѣ сѫ единъ пѫть въ седмицѭ. Бѣлградъ, кн. сьрб. книгопечѫтнѭ, 1860, I год.

[64]) Раковски като фолклористъ, въ „Сборникъ въ честь на професоръ Л. Милетичъ по случай на 25-годишната му книжовна дѣйность (1886—1911)“. София, 1912, стр. 26—63.

нява на по-дълга живѣячка въ Сѣръ. Оттукъ той събира покрай археологически материали и народни пѣсни отъ българитѣ въ Сѣрско, Разложко, Велешко, Дебърско, Битолско и прѣзъ 1860 г. издаде първа книга „Женске песме“ на македонскитѣ българи, придружена съ прѣдговоръ на сръбски езикъ[65]). Сбирката съдържа 335 пѣсни. По-голѣмата часть отъ тѣхъ сѫ окръшки, нѣкои недовършени, много съ неправиленъ размѣръ, безъ ударения, ала въпрѣки тия недостатъци, тя е най-обемиста сбирка до 60-тѣ години. Освѣнъ това тя има голѣмо национално значение, понеже иде отъ чужденецъ, и то отъ сърбинъ, па и за фолклора е важна, особено за историята на българския фолкловъ. Всички пѣсни сѫ класифицирани по врѣме на изпълнението имъ, посочени сѫ отъ кои мѣста сѫ записани, малка часть сѫ варианти на напечатани до това врѣме мотиви (срѣщатъ се по 3 и повече варианти на единъ сѫщъ мотивъ), а всички други сѫ нови — съ една рѣчь, сбирка, която отстѫпва по качество само на Безсоновата. Бѫдещиятъ историкъ на българския фолкловъ негли ще обърне сериозно внимание на слѣднитѣ мѣста отъ прѣдговора на Верковича:

„Путујући крозъ више одъ деветъ година по Македонiи и по околнимъ предѣлима европске Турске, поради истраживаня како нашы' народны' славенскы' старина' и споменика', тако и класичкы' древности свакогъ рода, имао самъ прилику покрай тога главногъ посла скупити єдну збирку бугарскы' народны' песема, кою садъ ево печатану саобштавамъ свету. . . Ове песме принадлеже оной гране славянскогъ народа, коя є вальда

---

[65]) Народне песме македонски бугара. Скупио Стефанъ И. Верковићъ. „Књига прва. Женске песме“. У Београду. Правителственомъ Книгопечатньомъ. 1860, 8⁰ XIX+373 стр. (Посветена „Княгиньи Юлiи Михаила Обреновића“).

най-манѣ позната свету између свію другы' у турскомъ царству живеђи Славена. Она обитава у македонскимъ предѣлима, о коима се до садъ по ученомъ западу мысли и пише, да су они сасвимъ грчки или влашки (цинцарски), а слабо се и знаде да тамо и Славена има. . . Између многы' певачица на коє самъ се при скупляню ови песамо намеріо, най-знатнія є *Дафина* изъ Сереза, жена редкогъ оштроумія и необичногъ дара памтеня, кою я због великогъ броя песама, коє ми є казала, држимъ за достойну да се бугарскомъ Омиркомъ назове. Она є родомъ изъ села *Просеника,* коє три сата югузападу одъ Сереза одстои и лежи у полю серезкогъ близу реке Струме, одъ куда се є она іошъ у младе године съ мужемъ своимъ у Серезъ преселила. Она ми е преповедала како є іошъ изъ млади година осећала у себи велику склоностъ и любавъ къ песмама и певаню, тако да гдигодъ є чула у околици своіой за какву жену или мужа, кои много песме умеду, она ій є морала наћи, и дотле ніє мировала, доклегодъ іой неби све песме изказали, коє знаю, а што се тиче дара памтеня, вели, да іой є доста было само еданъ путъ песму да чує и одма ю є упамтила. У 16 години своегъ века већъ є толико была на гласу због певаня, да су ю у сва оближня села у време свадбе позивали, да руководи хоръ певачица докъ бы свадба траяла. — Ова дакле изредна певачица, казала ми є око 270 разны'.песама већомъ страномъ женскы'. . . Кадъ ю я запитамъ: како то да ньой песме така на паметъ долазе? Одговори ми, за ій она єдино по напеву налази, т. е. како се сети каквогъ напева, кои є негда у младимъ годинама чула, одма іой затимъ и песма на паметъ дође. Я самъ мисліо да оне песме коє су іой такимъ начиномъ на паметъ долазиле, неће онако лепе и знамените быти, као остале, но зачудимъ се кадъ

да међу њима има и такови коѣ међу найлепше спадаю. — Све ове песме врло су важне и любопитне како за єзыкословлѣ по свомъ чистомъ бугарскомъ єзыку наречія македонскогъ, као што овай данасъ у устима народа живи, тако исто за археологію, исторію и народописъ у обште, због своѓъ митологійскогъ и народну прошлостъ и судбину, и на нѣговъ садашньи животъ и обичаѣ односеѣгъ се садржая. Што се пакъ тиче песничке ньіове лепоте и полета, мислимъ да ѣе свакій читаоцъ, кои има поетично чувство и непокваренъ вкусъ, ову лепоту при читаню ньіовомъ наѣи и осеѣати, и тако уверити се, да бугарски ови Славени, ако су и имали жалостну судбину, и ако су штету многу одъ странскогъ уплива и притиска претрпили, баръ песничку чувство нису изгубили, и богатствомъ у прекраснимъ народнимъ песмама равни су осталимъ своимъ сродницима, гранама єдногъ великогъ славенскогъ народа, кои се савъ може назвати прѣимуѣствено пѣсничкимъ народомъ. Дафинине песме, чиними се, быѣе цвѣтъ бъгарскогъ народногъ пѣсничтва“[66]).

Прѣзъ 1860 г. Никола Геровъ Б. (=Бѣлчевъ?) отъ Копривщица напечати въ Цариградъ пѣснопойка, въ която, покрай изкуствени пѣсни, вмѣсти и 42 народни[67]). По свѣдѣния отъ архивата на Найденъ Геровъ се разбира, че Никола Геровъ, който не е билъ роднина на Найденъ Геровъ, послѣдниятъ го подбудилъ да събира народни пѣсни. За тѣхъ ето какво съобщава Ст. Н. Шишковъ:

„Г-нъ Панчевъ има добрината да ми покаже и отстѫпи за разгледване и използуване една сбирка отъ

---

[66]) Op. cit. прѣдговоръ, стр. I, XIV—XV, XVI—XVII.

[67]) Никола Геровъ Б. Копривщица, Пѣснопоиче. Събрано и нарѧдено отъ Никола Герова Б. Копривщица. Цареградъ, въ Печатница-та Ѳаддеа Дивитчїана, 1860, 32^0, 64 стр.

народни умотворени изъ Родопитѣ, която сбирка той е намѣрилъ между архивата на вуйча си. Сбирката състои отъ четири тетрадки съ съшити на четвъртини листове отъ проста бѣла хартия. Написани сѫ много четливо съ разреденъ шрифтъ и съ хубаво черно мастило. Правописътъ е съ запазени ы, і, ѫ и ѣ. Първата тетрадка носи заглавие: „Народны пѣсны на свадба изъ с. Ситово.“ Втората е надписана: „Блъгарскы народны пѣсны. 1855. 17 (не се чете). Събраны отъ Никола Герова Б. Копривщица. Събраны изъ село Ситово.“ Третата тетрадка гласи: „Народны пѣсны. Пѣятся въ Пловдивскѫтѫ Епархіѫ въ Караджа-дахъ нахіѫ, въ село Геренъ.“ Съдържа подъ редъ 50 разнообразни пѣсни (хороводни, сватбени и др.). На края е написано: „Написалъ Попъ Никола Г. Б. Копривщенецъ, 1874 г. 25-ый отъ Іюлія“. Изглежда, че сѫщиятъ събирачъ на ситовскитѣ пѣсни Никола Геровъ е записалъ и тия прѣзъ 1874 г., но тогава вече свещеникъ въ село Геренъ. Най-послѣ четвъртата тетрадка е само съ надсловъ „Блъгарскы народны пѣсны“, безъ да е споменато, отъ кѫдѣ сѫ записани. На крайния листъ е написано: „Написалисъ Николаемъ Геровичемъ 1858-го года 1-го Априля. Родомъ изъ Филипополскихъ прѣдѣловъ“. Тая тетрадка съдържа 84 народни пѣсни и 29 сватбени, по-чисто и по-четливо е написана и сѫ сѫщитѣ пѣсни, които сѫ и въ първитѣ три тетрадки“[68]).

29 сватбени пѣсни Шишковъ напечати[69]). Сватбенитѣ пѣсни не сѫ сѫщи и въ „Пѣснопоиче“, а другитѣ напечатани въ него, дали сѫ отъ прѣписанитѣ на чисто прѣзъ 1858 г., не се знае. Желателно е, г. Шишковъ или г. Панчевъ да ги сравни съ тия у „Пѣснопоиче“-то.

Блъгаритѣ студенти въ Москва прѣзъ 1860 г. поч-

[68]) „Родопски напрѣдъкъ“, Пловдивъ, год. VI, кн. X, стр. 246.
[69]) Op. cit. стр. 247—255.

ватъ да издаватъ списание „Братски трудъ“ съ помощь отъ московскитѣ българи[70]). Въ излѣзлитѣ 4 книжки сж напечатани 19 народни пѣсни, повечето доставени отъ К. Миладиновъ, макаръ да не е отбѣлѣзано, но се разбира като записани въ Струга и като единъ отъ редакторитѣ на това списание[71]).

До 60-та година на миналото столѣтие български народни пѣсни на чуждъ езикъ се прѣведоха освѣнъ на руски 6-тѣ отъ В. И. Григорoричъ въ „Казанскія Губерскія Вѣдомости“, 1848 г., за които споменахме по-горѣ, но и двѣ на нѣмски езикъ прѣзъ 1853 г. отъ J. Wenzig, взети отъ Вуковия „Додатак“, подъ заглавие „Der Traum“ и „Zusprache“[72]).

---

[70]) Братски Трудъ. Съ иждивеніе-то на Московските българе. Москва, въ типографіи Бахметева, 1860, 8⁰. Излѣзли 4 книжки.

[71]) Д-ръ А. Теодоровъ, Българска литература, 1896, 195 стр.

[72]) Печатани въ „Hausschatz der Volkspoesie“. Sammlung der vozüglichsten und eigenthumlichsten Volkslieder aller Länder und Zeiten in metrischen deutschen Überzsetzungen. Herausgegeben von D-r O. L. B. Wolff, Professor. Vierte Auflage. Leipzig, Verlag von Otto Wigand, 1853, стр. 56.

Класификация на народнитѣ пѣсни.

Въпросътъ за класификацията на народнитѣ пѣсни е единъ отъ труднитѣ въпроси въ народоуката, защото и до днесъ не е изработена терминология за обща международна класификация и рѣчникъ на народнопоетскитѣ мотиви. Мнѣнието на А. А. Потебня[1]) и А. Н. Веселовскій[2]) да се класифицират пѣснитѣ по размѣръ и запѣвъ, не може да се приложи на практика, защото нѣщо обикновено е напр. въ нашитѣ народни пѣсни единъ и сѫщъ мотивъ на едно мѣсто да има единъ размѣръ (4+4), на друго — другъ (5+3), на трето — третъ (3+2+3) и т. н.[3]). Освѣнъ това, такова разпрѣдѣление е неудобно още и за това, защото ще трѣба да се поставятъ въ една и сѫща група съвсѣмъ отдалечени мотиви по съдържание, — нѣщо, което никакъ не дава прѣгледность на мотивитѣ. Опитътъ на D-r Čenek Zíbrt да класифицира чешкитѣ печатани народни пѣсни по първия имъ стихъ на азбученъ показалецъ не е толкова прѣгледенъ и малко може да ползува науката. Обаче,

[1]) Рецензия върху Я. Гловацкій, Народныя пѣсни галицкой и угорской руси (Москва, 1878) въ Записки Императорской Академіи Наукъ, т. XXXVII (1880), стр. 104 нт.; ср. подробно отъ сѫщия, Объясненія малорусских и сродных народных пѣсень, Варшава, 1883, стр. 265 нт.

[2]) Рецензия върху П. П. Чубинскій Труды этногр.-статич. экспедиціи, въ „Записки Им. Ак. Наукъ", т. XXXVII (1880) стр. 37, 41, 52 и др.

[3]) Ср. дългия екскурзъ у Д-ръ М. Арнаудовъ, Фолклоръ отъ Еленско, въ „Сборникъ за нар. ум. и народописъ", кн. XXVII (1913), стр. 100—104.

това, което липсува на показалеца му, сѣкашъ да се попълва съ извънредния цѣненъ библиографски прѣгледъ, що го прѣдшествува[4]).

До 1860 г. въ фолклорнитѣ сбирки българскитѣ народни пѣсни сѫ класифицирани само въ Безсоновия и Верковичовия сборникъ, а въ другитѣ сбирки се прѣдаватъ подъ общо заглавие „български народни пѣсни". Безсоновъ разпрѣдѣля пѣснитѣ по съдържание при повечето неподходни заглавия на мотивитѣ въ слѣднитѣ отдѣли: женски пѣсни, митически и баснословни, коледни, служебни, сватбени, овчарски, пѫтнишки, хороводни, любовни, юнашки и войнски, а Верковичъ — по врѣме на изпълнението имъ безъ заглавие на великденски, георгьовски, константиновски, петровски, жетварски (аргатски), сватбени, лазарски и хороводни — всички женски пѣсни. Слѣдъ 60-тѣ години пѣснитѣ се разпрѣдѣлятъ въ фолклорнитѣ сбирки, списанията и вѣстницитѣ ту по съдържание на мотивитѣ, ту по врѣме на изпълнението имъ, ту никакъ не се разпрѣдѣлятъ[5]). Дори и класификацията приета и слѣдвана цѣли 20 години въ „Сборникъ за народни умотворения, наука и книжнина", I—XVIII кн., не можа да се наложи на отдѣлнитѣ сбирки и въ списанията, макаръ и нѣкои да я възприеха, напр. К. А. Шапкаревъ, Ст. Н. Шишковъ, па и тя се видоизмѣни, слѣдъ като „Сборникътъ" мина въ Българското книжовно дружество, сега Българска академия на наукитѣ.

Не ще и дума, че съ такава пъстра и неустановена класификация на народнитѣ пѣсни изслѣдвачитѣ твърдѣ

---

[4]) Bibliografický přehled českých národních písní, v Praze, 1895, стр. 326, 4о.

[5]) Нѣкои отъ тия разпрѣдѣления сѫ посочени отъ у Д-ръ М. Арнаудовъ, op. cit. 96 стр., бѣлѣжката.

много се затрудняватъ. Не веднажъ се е случвало всѣкиму, който се занимава съ фолклора, да прѣлиствува вече доста много неогледни фолклорни сбирки, вѣстници, списания, календарчета и всевъзможни книжлета дори по корицитѣ имъ, за да търси материали по нѣкои въпроси. Като се прибави къмъ това, че повечето издания съ фолклорни материали до освобождението на България, а нѣкои и слѣдъ освобождението, сж станали библиографска рѣдкость, всѣки може да си прѣдстави, на какви спънки се натъква изслѣдователтъ на българския фолкльоръ. Всичко това ни застави прѣди 15 години съ брата ми Христо прѣзъ лѣтната ваканция въ Солунъ да обмислимъ и съставимъ планъ за показалецъ на печатанитѣ български народни пѣсни. Като излизахме главно отъ интереса на фолкльориститѣ, възприехме, нашиятъ показалецъ да се основава върху съдържанието на пѣснитѣ. Още тогава си разпрѣдѣлихме работата и почнахме да работимъ съ надежда единъ день да излѣземъ прѣдъ свѣта съ това трудно, но благодарно дѣло. Но братъ ми си рано замина . . , та почнатата ни работа остана менъ да продължа и свърша. И отъ тогава до днесъ продължавахъ да събирамъ материалъ за тоя показалецъ.

Прѣзъ 1910 г. прѣзъ втория подготовителенъ славянски съборъ въ София подигнахъ въпросъ за показалецъ по фолклора, като имахъ прѣдвидъ главно пѣснитѣ, и резюмирахъ мислитѣ си въ слѣднитѣ петь точки:

1-о. Установяване кратко и обемливо заглавие на всѣки видъ мотивъ отъ народното творчество.

2-о. Кжсо излагане съдържанието на всѣки мотивъ, съ отбѣлѣзване най-главнитѣ моменти и особености. Споредъ мене, това ще бжде една отъ добритѣ страни на показалеца, като се вземе подъ внимание, че фолкльориститѣ нѣматъ врѣме да прочитатъ цѣлия ори-

гиналъ на даденъ мотивъ, — за тѣхъ важи повече съдържанието, отколкото езиковитѣ особености. Това ще улесни фолкориститѣ най-много тогава, когато искатъ да се запознаятъ съ вариянциитѣ на извѣстенъ мотивъ.

3-о. Посочване варианти, спадащи къмъ сжщия мотивъ. Въ единъ подробенъ показалецъ могатъ се посочи всичкитѣ отклонения на даденъ мотивъ. Тукъ можемъ изложи първенъ съдържанието на найдългия вариантъ, послѣ навеждаме къмъ него другитѣ по-кратки варианти съ отликитѣ имъ, ако има такива. Това ще бѫде подготовителна работа, много важна за фолклориста: въ нея ясно ще личатъ особеноститѣ на варианти по надлеженъ мотивъ. Разбира се, при всѣки вариантъ ще се отбѣлѣжи мѣстото, отдѣто е слушанъ.

4-о. Литературна обработка на мотива. Да се посочватъ литературнитѣ обработки на мотива е желателно, дори наложително, но то е твърдѣ мжчна работа. Това не ще рече обаче, че тя трѣбва да се остави безъ надлежно внимание.

5-о. Навеждане паралели изъ чуждия фолклоръ. Тукъ стоимъ прѣдъ най-мжчния, ала най-важния въпросъ, защото изисква особена грижливость и внимателно изучване[6]).

И сега, като прѣдприемамъ да изваждамъ „Показалецъ“ на българскитѣ народни пѣсни, въ който е вложилъ доста трудъ и покойниятъ ми братъ Христо, прѣдъ менъ се изпрѣчва въпросъ, какъ да класифицирамъ пѣснитѣ? Въ основата на „Показалеца“ легна прѣди 15 години, откакъ почнахме да проучаваме пѣснитѣ, материалното разпрѣдѣление, сир. пѣснитѣ да се класифициратъ по съдържание, — принципъ, възприетъ отъ

[6]) Втори подготовителенъ славянски съборъ въ София, 1910, стр. 174.

V. Tille за ческитѣ приказки[7]), а по него и Д-ръ М. Арнаудовъ за по-голѣмата часть отъ нашитѣ приказки[8]), защото „за една рационална класификация на народната словесность всѣкога сѫ мѣродавни съдържанието на материала, сродството на мотивитѣ и близостьта на версиитѣ“, казва братъ ми Христо[9]). Та и менъ се наложи да възприема тоя принципъ като научень и удобенъ за лесно използуване въ „Показалеца“ на пѣснитѣ, сир. да застѫпя напълно у казанитѣ по-горцѣ първи три точки отъ плана си, който изнесохъ прѣди петь години, съ прибавка броя на стиховетѣ на всѣка пѣсень и като каква е отбѣлѣзана отъ записвача или събирателя въ сбирката, ако е отбѣлѣзана, макаръ и често неправилно. Послѣднитѣ двѣ точки отъ казания планъ за сега изоставямъ. Сѫщо въ тая часть на „Показалеца“ не отбѣлѣзвамъ размѣритѣ на стиховетѣ, защото много отъ тѣхъ не сѫ прѣдадени фонетически, непоставени ударения, непосочени отъ кои мѣста сѫ и пр., а въ другитѣ двѣ части ще застѫпя и това, дѣто има възможность.

Въ „Показалеца“ подъ съдържанието на всѣки мотивъ, което взимамъ отъ първия посоченъ вариантъ, навеждамъ и другитѣ варианти, които има мотивътъ, като отбѣлѣзвамъ въ скоби отликитѣ имъ, щомъ се окаже, че има такива. Ако на единъ мотивъ вариантитѣ се рѣзко различаватъ, тогава отъ такива образувамъ групи съ общо заглавие и ги отбѣлѣзвамъ съ I, II, III и т. н. Между нѣколко варианти на единъ и сѫщъ мотивъ из-

---

[7]) České pohádky въ „Národopisný Sborník Československý“, v Praze, 1897, sv. I, стр. 14—48.

[8]) Българскитѣ народни приказки, въ „Сборникъ за нар. ум. и пр.“, кн. XXI (1905), отд отп., Сф., стр. 110 (за жаль, г. Арнаудовъ и до сега не привършилъ тая полезна за науката работа).

[9]) Класификация и стилистични обяснения на българскитѣ народни гатанки, въ „Сборникъ за нар. ум. и народописъ“, кн. XXX (1914), стр. 55.

лагамъ съдържанието на най-пълния, както споменахъ въ плана, но това не ще рече, да се зима онзи вариантъ, който има най-много стихове, защото, знае се, че често въ единъ дълъгъ по стихове вариантъ има по-ограничено съдържание, отколкото въ другъ съ по-малко стихове. Такива примѣри се срѣщатъ често.

Опититѣ на Д. Матовъ[10]), Д-ръ Хр. П. Стоиловъ[11]), Н. Чехларовъ[12]) Д-ръ М. Арнаудовъ[13]) за разпрѣдѣлението на пѣснитѣ по мотиви на съдържанието имъ напълно сж задоволителни за науката. Ето защо, въ своя „Показалецъ“ прокарвамъ тоя принципъ, както казахъ[14]). Сега пъкъ изпжква другъ въпросъ, какъ да се разпрѣдѣлятъ пѣснитѣ на отдѣли за по-лесно научно използуване? Нѣма съмнѣние, че най-добра е оная класификация, която нѣма много отдѣли, подотдѣли и пр., но, понеже българскитѣ народни пѣсни иматъ разнообразно съдържание, наложиха ми се повече дѣлитбени групи, отколкото прѣдвиждахъ първоначално. Раздѣлямъ ги въ слѣднитѣ четири дѣла:

Дѣлъ I. Митически пѣсни и легенди.

Дѣлъ II. Обредни и обичайни пѣсни съ подотдѣли: 1. коледни, 2. припѣвки, 3. лазарски, 4. пеперударски, 5. сватбени, 6. тжжачки, и 7. наздравици (благословии).

---

[10]) Двѣ нови сбирки по западно-българския фолклоръ (отд. отпечатъкъ отъ СбМ XIII), Соф., 1896 г., 47—50 стр.

[11]) Дѣйностьта на Венелина по българския фолклоръ (отд. отп. отъ ПСп. LXVI), София, стр. 19—35.

[12]) Пѣсни, народни обичаи, гатанки и пословици, събирани прѣди освобождението, въ „Сборникъ за нар. ум. и пр.,“ кн. XXVI (1912), стр. I—XX.

[13]) Фолклоръ отъ Еленско, въ „Сборникъ за нар. ум. и народописъ“, кн. XXVII (1913) стр. 121—338.

[14]) Показалецътъ отъ Ефремъ Карановъ на Бр. Миладиновия Сборникъ (въ „Сборникъ за нар. ум.“ и пр., I кн., стр. 157—175) щѣше да има по-голѣма научна цѣна, ако имаше други заглавия на пѣснитѣ.

Дѣлъ III. Битовни пѣсни съ слѣднитѣ подотдѣли и групи: 1. Отношения между родителитѣ и дѣцата имъ: а) майка и дъщеря, б) майка и синъ, в) баща и синъ, г) баща и дъщеря, д) братъ и сестра, е) братъ и братъ; 2. любовни: а) залюбване и любовни закачки, б) прѣчки за либене, в) годеникъ и годеница, г) либеви подаръци, д) любовь по смѣтка, е) отблъсната любовь, ж) разлюбване, з) любовь съ другoвѣрецъ, и) пристанка, к) грабеница; 3. Женитба: а) сватбарски случки, б) щастливъ съпружески животъ, в) нещастенъ съпружески животъ, г) отвличане и робство; 4. трудови пѣсни: а) орачки, б) жетварски, в) овчарски, г) просяшки, д) шивачки, е) майсторски, ж) воденичарски, з) ковачки, и) перачни, к) тъкачни, л) пѫтнишки, м) тлъкашни, н) разни; 5. Хумористични и сатирични пѣсни.

Дѣлъ IV. Юнашки и политически пѣсни съ подотдѣли: 1. Крали-Марковъ кръгъ, 2. други юнаци и 3. хайдушки и политически пѣсни.

Въ тия четири дѣла съ тѣхнитѣ подотдѣли и групи подвеждамъ въ „Показалеца“ всичкитѣ печатани български народни пѣсни прѣзъ XIX вѣкъ, а именно отъ 1815 до 1900 год., раздѣленъ на три части: I часть обема печатанитѣ пѣсни отъ 1815—1860 год., II частъ — отъ 1861—1878 г. и III часть — отъ 1879—1900 г.

Подъ народна пѣсень се разбиратъ ония поетически творения въ стиховна форма, които народниятъ пѣвецъ създава подъ натискъ на чувствата си отъ впечатленията, прѣдизвикани отъ схващанията му на видими и невидими прояви въ природата, както и отъ гледището на домашния и социалния му животъ. Тѣзи духовни творения, наречени народни пѣсни, взимамъ въ „Показалеца“ си. Прѣди да дамъ общъ прѣгледъ на четиритѣ дѣла съ тѣхнитѣ подраздѣления, а именно кои мотиви отнасямъ къмъ всѣки

дѣлъ, нека спомена, че въ много народни пѣсни често се кръстосватъ много елементи, и мжчно е да се рѣши, кой отъ тѣхъ заема централно мѣсто или прѣвѣсъ, та да се отнесе въ единъ или другъ дѣлъ. Сжщото нѣщо отбѣлѣзва и D-r Karol Štrekel[15]) за словенскитѣ народни пѣсни. Въ такива случаи взимамъ подъ внимание не състава на елементитѣ, а основната идея на мотива. А това не ще рече да се прѣнебрегватъ елементитѣ; напротивъ, тѣхната съвокупность подсѣща, накждѣ клони прѣвѣсътъ. Тукъ могатъ да се появатъ разни схващания, та споредъ тѣхъ извѣстенъ мотивъ да се изнася ту въ единъ, ту въ другъ дѣлъ. Общиятъ погледъ по-долу върху моя делитбенъ планъ на „Показалеца“ обяснява, кои мотиви въ кой дѣлъ отнасямъ, безъ, разбира се, да твърдя, че всички мотиви сж правилно поставени въ съотвѣтнитѣ отдѣли, и че планътъ ми е напълно задоволителенъ за науката. Съ благодарение ще приема поправки на дѣлитбения си планъ и използувамъ за останалитѣ двѣ части, щомъ сж въ интереса на науката.

1. *Митически пѣсни и легенди.* Подъ митически пѣсни се разбиратъ мотивитѣ, въ които се явяватъ демонологически сжщества, чудеса и вѣрвания. Споредъ това, тукъ отнасямъ пѣсеннитѣ мотиви, въ които се разправя за лами, змейове, змеици, змии, самовили, чума, прѣобръщание на човѣкъ въ животни и растения и обратно, слънчева женитба, мѣсецъ, магии, силата на клетвата, вграждане сѣнка, кървосмѣшение и пр. Като близки на тѣхъ, тукъ отнасямъ и легендитѣ, въ които учавствува Богъ, ангели и светии за тържеството на нѣкоя християнска идея. Въ края на тоя дѣлъ навеждамъ и мотивитѣ за прѣпирня на рѣки и растения.

---

[15]) Slovenske narodne pesmi, v Ljubljani, 1895—1898, svezek I, Стр. XII.

2. *Обредни и обичайни пѣсни.* Въ тоя дѣлъ съ подраздѣленията му отнасямъ ония пѣсни, които изобразяватъ обредността на извѣстенъ обичай. Напр., отъ сватбенитѣ пѣсни навеждамъ само ония пѣсни, които съпровождатъ церемониитѣ въ момината и момковата кѫща въ врѣме на сватба.

3. *Битовни пѣсни.* Подъ битовни пѣсни се разбиратъ всички мотиви, въ които човѣкъ е изобразенъ като членъ на сѣмейство, като работникъ, що се труди за своя домъ, като лице, което се радва на своя честитъ животъ, или тѫжи, когато има злополучие. Понеже тоя дѣлъ отъ българското народно творчество е най-богатъ, раздѣлямъ го на петь подотдѣла: 1. Отношения между родителитѣ и дѣцата имъ, 2. любовни пѣсни, 3. женитба, 4. трудови пѣсни и 5. хумористични и сатирични пѣсни, а всѣки подотдѣлъ на групи. Въ първия подотдѣлъ има нѣкои мотиви, които би могли да се отнесатъ къмъ втория — любовнитѣ, но ги оставихъ въ него, като такива, които се намиратъ въ по-голѣма връзка съ отношенията между родителитѣ и дѣцата имъ, отколкото съ любовьта. Освѣнъ това, въ тия два подотдѣла гледалъ съмъ да отнасямъ кръстосванитѣ мотиви така: ония отъ тѣхъ съ злополученъ край — въ първия, а съ незлополученъ — въ втория. Подотдѣлътъ женитба обема мотиви, които рисуватъ положението на булката въ момковата кѫща, като се почне отъ сватбата ѝ. Къмъ тоя подотдѣлъ отнасямъ и мотивитѣ, въ които се разправя, че булката се отвлича въ робство отъ другoвѣрци. Тая група би могла да се отнесе къмъ любовнитѣ, но понеже това става съ булки, оставихъ я тукъ. Къмъ подотдѣла трудови пѣсни отнасямъ ония мотиви, които сътрудничатъ на работата, напр. при оране, жътва, шиене и пр., макаръ, че фолклорнитѣ ни сбирки много малко такива

мотиви изнасятъ. А въ подотдѣла хумористични и сатирични пѣсни отнасямъ ония мотиви, въ които има народенъ хуморъ и сатира.

4. *Юнашки и политически пѣсни.* Въ тоя отдѣлъ съ подотдѣлитѣ: 1. Крали-Марковъ кржгъ, 2. други юнаци и 3. хайдушки и политически пѣсни; отнасямъ къмъ първия подотдѣлъ всички юнашки пѣсни, въ които взима участие като главенъ герой Крали-Марко, а къмъ втория — други юнашки пѣсни, въ които юнацитѣ сѫ вънъ отъ Крали-Марковия кржгъ. Както въ първия, така и въ втория подотдѣлъ има нѣкои мотиви, които би могли да се отнесятъ къмъ митическитѣ пѣсни, но, понеже случкитѣ се движатъ съ Крали-Марко или други юнаци, оставихъ ги тукъ. Къмъ третия подотдѣлъ отнасямъ хайдушкитѣ пѣсни, които идатъ отъ турското робство за поругана народна честь, грабителства или съ по-нови сюжети, като обиране царска хазна, плѣнство и пр., очувани реминисценции за истински случки. Въ втората часть на хайдушкитѣ пѣсни отнасямъ близкитѣ до тѣхъ пѣсни за еничари, кърждалии, даалии и др., както и ония съ политически характеръ отъ по-старо и по-ново врѣме. И въ тоя подотдѣлъ се срѣщатъ нѣкои мотиви, които би могли да се отнасятъ къмъ битовнитѣ, особено въ подотдѣла имъ женитба. Оставени сѫ тукъ, като е даденъ прѣвесъ на юнашкия имъ характеръ.

Съ тоя „Показалецъ“, покрай главната цѣль да дамъ сводъ на печатанитѣ пѣсенни мотиви, групирани по тѣхното типично съдържание, наведено по-длъжко въ тая часть, защото повечето отъ фолклорнитѣ сбирки до 1860 г. сѫ библиографска рѣдкость, и отклонения на разнитѣ варианти за улеснение на сравнителнитѣ студии по българския фолклоръ, гоня и други цѣли, и именно: отъ кои български мѣста сѫ печатани народни пѣсни, до

колко сѫ разпространени нѣкои мотиви и какви лични и географски имена въ тѣхъ. Освѣнъ това съ тоя „Показалецъ“ ще се даде възможность на нашитѣ събирачи на народни пѣсни да обръщатъ внимание въ бѫдеще, отъ които мѣста да записватъ такива материали, защото българската етнографска область трѣбва да бѫде проучена навсѣкѫдѣ.

Библиография на сбиркитѣ съ български народни пѣсни отъ 1815—1860 г.

Вук Стеф. Караџић. Народна српска пѣснарница, издавана Вукомъ Стефановићемъ, част втора, у Віенни, у печатньи Іоанна Шнирера (посветена Господину Ярнею Копытару Крайнцу), 1815, подъ № 101, 1 пѣсень отъ Разложко съ 23 стиха.

— Додатак к Санктпетербургским сравнителъним рјечницима свију језика и нарјечија, с особитим огледима Бугарског језика, написао Вук Стевановић, Санктпетербурскога вољног љубитеља Руске словесности, и Краковскога учен. друштва член корреспондент, у Бечу 1822, 33 и 37—47 стр. 27 пѣсни отъ Разложко съ 335 стиха. (Всичкитѣ пѣсни сѫ прѣпечатани у П. Безсоновъ, Болгарскія народни пѣсни, 1855 г., I и II т. подъ №№ LIII, LIV, LXV, LXVI, LXVII, LXVIII, LXIX, LXX, LXXI, LXXXIII, XCIV, XCIX, CXX, CXXI, CXXII, CXXIII, CXXIV, CXXV, CXXVI, CXXVII, CXXVIII, CXXIX, CXXX, CXXXI, CXXXII, CXXXIII и CXXXIV).

Михаилъ Кифаловъ Тетевенецъ. Заради возрожденіе новои болгарскои словесности или наѣки. Сочиненіе, или книжица Русскаго Историописателя Венелина, Москва, 1838. Превелъ Губернскій Секретарь М. Кифаловъ Тетевенецъ. Съ притурѧніе нѣколко пѣсеней и истории заради полуславѧне, или рѣмѣне (Молдо-Власы) и нѣкоихъ достопамѧтствъ и мудрыхъ изрече-

ній. (καὶ Ἱστορία περὶ τῶν ἡμι-Σλαβώνων ἤγουν Ρωμούνων (Μολδο-Βλάχων)]. Букурещъ, напечатана у Іосифа Копайнига, сосъ буквы Питарѫ К. Пенковича, 1842, стр. 107—112, 5 пѣсни съ 126 стиха на източно нарѣчіе.

Ив. А. Богоровъ. Бѫлгарски народни пѣсни и пословици. Сѫбра И. Богоровъ. Книжка пѫрва. Пеща, въ Баймеювѫтѫ типографія, 1842, 16⁰, 63 стр., 12 пѣсни съ 1253 стиха на източно нарѣчие. (Всичкитѣ пѣсни сѫ прѣпечатани у П. Безсоновъ, Болгарскія народни пѣсни, 1855, I и II т. подъ №№ I, II, XII, XIII, XIX, XXIII, XXV, XXXI, XLI, XLII, XLIV и XLV).

— Пѫрвичка българска словница. Написа И. Андреевъ. Изва́жданье вто́ро. Стамболъ, въ тискарницѫтѫ на Таддеѫ Дивичїанъ, 1848, Г—Д, стр. бѣлѣжката, 1 пѣсень съ 15 стиха на източно нарѣчие.

Бѫлгарски букварь на иждивеніе московскаго купца, Ангели Николаевича Хаджогло, из града Русчук. Да сѧ раздаде́ в дар учащимся юношам. Москва, въ универ́ситетскѫ-тѫ печа́тнѫ, 1844, стр. 97—109 подъ №№ 1—8, 8 пѣсни съ 149 стиха на източно нарѣчие.

Москвитянинъ, 1845 г., ч. IV, № 12. *П. Э. Здравевскій* записалъ отъ южнорускитѣ българи-колонисти 6 народни пѣсни съ 195 стиха, източно нарѣчие. (Пѣснитѣ сѫ прѣпечатани у П. Безсоновъ, Болгарскія народни пѣсни, 1855, II т. подъ №№ LVII, LVIII, LXXIII, LXXXVI, LXXXVII и LXXXVIII).

К. Огняновичъ. Забавникъ за лѣто 1846 отъ К. Огняновича. Приумноженъ на конецъ съ Анекдоты, Пѣсни и Загадки. Изданіе второ. Печатанъ въ Парижѣ въ типографіи Братіевъ Ф. Дидотъ, 1846, стр. 206 и 211, 2 пѣсни съ 26 стиха, източно нарѣчие.

Kolo. Članki za literaturu, umětnost i narodni život. Urednik: *Stanko Vraz* (Troškom nar. Matice Ilirske). U Zagrebu, tiskem K. P. Narodne tiskarnice Dra Ljudevita Gaja, 1847, knjiga IV въ ст. „Narodne pěsme bugarske“, стр. 44—56, подъ №№ 1—15, 10 пѣсни: 4 отъ с. Галичникъ, Дебърско (№№ 12, 13, 14 и 15; стр. 54—56); 2 отъ Мелникъ (№№ 10 и 11; стр. 52—53); 3 отъ Калоферъ (№№ 3, 4 и 5; стр. 46—47); 1 отъ Новосело, Солунско (№ 6; стр. 48—50). Пѣснитѣ подъ №№ 1, 2, стр. 44—45 сѫ прѣпечатани отъ Ив. А. Богоровия Сборникъ, Бѫлгарски народни пѣсни, 1842, а №№ 7, 8 и 9, стр. 50—52 отъ Вуковия Додатак, 1822. Въ knjiga V „Bugarske narodne pěsme“ подъ №№ 16—20 (продължение отъ IV knj.) и подъ №№ 1—13, стр. 24—27 и 33—54 — 16 пѣсни: 12 отъ с. Галичникъ, Дебърско (№№ 16, 17, 18 и 20, стр. 24—25; №№ 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 и 13, стр. 47—54); 1 отъ с. Себища и Кленье, Дебърско (№ 2, стр. 25); 1 отъ с. Лѣсковецъ, зайчарско (№ 1, стр. 27—28), 1 отъ Струга (№ 19, стр. 26) и 1 отъ Калоферъ (№ 3, стр. 29—30). Пѣснята подъ № 4, стр. 30—33 е прѣпечатана отъ Богоровия сборникъ. Всичкитѣ 26 пѣсни иматъ 868 стиха.

В. И. Григоровичъ, Казанскія Губернскія Вѣдомости, № 15, апрѣля 12 дня. 1848, подъ № I—VI, стр, 129—131, 6 пѣсни отъ Струга, Дебъръ, Корча, Сѣръ, Мелникъ и Балкана съ 69 стиха.

Цариградски вѣстникъ. Цареградскій (Цареградски) вѣстникъ. Изважда И. Андреовъ (отъ бр. 65, 1852 г. редакторъ Александръ Екзархъ). Цариградъ, въ тискарницѫтѫ на Таддея Дивичїанъ (отъ 1854 г. въ печатн. „Цареградскаго вѣстника“), 1848—1860, броеве 61 (1849), 37, 65 (1851 г.), 84, 95 (1852), 103, 107, 109, 113, 116 (1853), 155 (1854), 398, 403, 414, 426, 431, 444,

458, 461, 464*) (1859—1860 г.) — всичко 28 пѣсни, вънъ отъ подложнитѣ, съ 1633 стиха на източно и западно нарѣчие.

Хаджи Найденъ Иоановичъ. Нови бѫлгарски пѣсни съ цáрски 'и дрýги нóви пѣсни или похвалѝ и сѫдби бащà сосъ сѝна. Издаде ся съ трудóмъ хаџи Найдена Іонновича татаръ-пазарџѝчанина. Изданїе пѫрво. Бѣлградъ, въ книгопечáтни Княжества Сербіи, 1851, стр. 53—58 подъ № № 1—4, 4 пѣсни съ 144 стиха, източно нарѣчие.

П. Р. Славейковъ. Болгарскія пѣсни. Сборникъ Петра Рачовъ Славейкова. Особые оттиски изъ Прибавленій къ Извѣстіямъ Втораго Отдѣленія Императорской Академіи Наукъ, Спб., въ типографіи Императорской Академіи Наукъ, 1855, подъ № № 1—9. стр. 1—35, 9 пѣсни съ 972 стиха, източно нарѣчие = Памятники и образцы народнаго языка и словесности русскихъ и западныхъ славянъ. I—IV. Изданіе Втораго Отдѣленія Имераторской Академіи Наукъ, Спб. 1852—1866 г., стр. 298—304 и 327—336.

Найденъ Геровъ. Болгарскія пѣсни изъ сборника Н. Герова въ „Памятники . . . I—IV“. Изданіе Втораго Отдѣленія Имп. Ак. Наукъ, Спб. 1852—1856, стр. 397—400 и 417—426, подъ №№ 1—4, 5 пѣсни съ 419 стиха, източно нарѣчие.

---

*) Не намѣрихъ въ Софийската народна библиотека слѣднитѣ броеве отъ 1848 г., 1849—1850 год.: 1—3, 5—6, 8—10, 12, 15—17, 19, 21; 24—31, 33, 37, 40—41; 52 — продължава се до 88 брой на 1850 год., отъ година А (1850) 43; отъ 1852 год.: 87—88, 94; отъ 1853 год.: 102, 110, 133; отъ 1854 год.; 1858, 163, 165, 167, 169, 172—173, 178, 182—183, 187—188, 194—195, 202, 207, 211, 215, 219—222. 225—226; 231, 233, 236—237, 244—247: отъ 1856 г.: 300, 330, 334—335, 338, отъ 1858—1860 год.: 380, 392, 396, 400. 463, 465, 467, 469—76, 480, 482—482. Вѣроятно е, че въ тѣхъ има нѣкои народни пѣсни, но, за жаль, нѣма да влѣзатъ за сега въ „Показалеца“.

П. Безсоновъ. Болгарскія пѣсни изъ сборниковъ Ю. Ив. Венелина, Н. Д. Катранова и другихъ болгаръ, Москва, 1855, I и II т., печатанъ въ *Временникь* Императорскаго Московскаго Общества исторіи и древностей россійскихъ. Книга двадцать перва и двадцать вторая, въ университетской типографіи. Въ двата тома 152 пѣсни, отъ които прѣпечатани сѫ отъ Вуковия Додатак 27, отъ Богоровия Сборникъ 12, отъ „Москвитянинъ“ 6, отъ „Цареградски вѣстникъ“ бр. 106 (1853 г.) 1, отъ „Бѫлгарски букварь“, 1844 г. подъ № LXIII и 12 художествени отъ разни автори подъ №№ CXL—CLI. За пръвъ пѫть печати 71 пѣсня отъ сборника на Ю. Ив. Венелинъ, изпратени му отъ 1) *Неофитъ Рилски* 20 подъ №№ XXVI, LVII, LXXVII, LXXVIII, LXXIX, LXXX, LXXXI, XCII, XCVI, C, CI, CII, CIII (западно нарѣчие), CXV (Жеравна), CXVIII, CXXXII, CXXXIII, CXXXVIII, CXXXIX и CLVII (западно нарѣчие); 2) *Ат. Ст. Кипиловски* 9 подъ №№ III, LXIII, LXIV (видинско нарѣчие), LXXIV, LXXV, LXXVI, LXXXIX, XCI и XCV (източно нарѣчие); 3) *Георгия Т. Пъшаковъ* 6 подъ №№ XXXII, LXXXIII, LXXXIV XCVII, XCVIII и XCIX (записани въ Видинско); 4) записани отъ *Ю. Ив. Венелина* въ Одеса 30 подъ №№ VII, VIII, IX, X, XI, XVI. XXI, XLIII, LI, LII, LV, LVI, LVII, LX, VCX, XCIII, XCIV, CV, CVI, CVII, CVIII, CIX, CX, CXI, CXII, CXIII, CXIV, CXVI, CXVII и CXXXV, въ Варна 4 подъ №№ XIV, LIX, LXI и LXII и 1 неотбѣлѣзана дѣ записана подъ № L,— всичко Венелиновата сбирка 1863 стиха. Отъ сборника на *Н. Д. Катрановъ* 8 пѣсни съ 444 стиха, източно нарѣчие подъ №№ VI, XXIV, XXVIII, XXXIII, XXXIV, XLVI, XLIX и LXXXV и отъ сборника на *Н. Д. Катрановъ* и *А. Ѳ. Вельтманъ* 13 пѣсни съ 662 стиха, източно нарѣчие, подъ №№ V, XV, XVII, XX, XXII, XXV XXVII, XXIX, XXX, XXXV, XXXVI, XXXVII, XXXVIII,

XXXIX и XL. Или всичко пръвъ пѫть печатани у Безсонова 93 пѣсни съ 2959 стиха.

Българска гѫсля. Блъгарска гѫслѧ. Издава сѧ съ иждевенїѧ на С. Зафирова и Ц. Желова. Цареградъ у книгопечѧтницѫ-тѫ на Ц. вѣстникъ, 1857, стр. 51—59, 8 пѣсни съ 192 стиха, източно нарѣчие. На стр. 49—51 двѣтѣ народни пѣсни сѫ прѣпечатани отъ Х. Найденъ Іоановичата сбирчица отъ стр. 54—58, а на стр. 59—62 прѣпечатана отъ „Бѫлгарски букварь" 1844 г., стр. 102—106.

Г. С. Раковски. Горскій пѫтникъ повѣствителнъ спѣвъ отъ Г. С. Раковскаго. Списанъ въ лѣто 1854, печятанъ же въ лѣто 1857. У Новый Садъ, въ кныгопечатнѫ др. Дан. Медаковича, 1857, стр. 252—254, 1 пѣсень съ 78 стиха, източно нарѣчие.

——————— Показалецъ или рѫководство, какъ да сѧ изисквѫть и издирѫть най-стари чьрти нашего бытиѧ, ѩзыка, народопоколѣниѧ, стараго ни правлениѧ, славнаго ни прошествиѧ и проч. отъ Г. С. Раковскаго. Чѧсть пьрва. Одесса, въ типографіи П. Францова, 1859, стр. XVI, 5—10, 13—20, 50, 90—93, 95—96, 109, 113, 122, 127—129, 139—141 и 143—144. — всичко 39 пѣсни съ 681 стиха, източно нарѣчие. (Пѣсеньта на стр. 13 е прѣпечатана на 109 стр., на 13 стр. — на 122, на 14 стр. — на 95—96 стр., на 14—15 стр. на стр. 96 и на 18—19 на стр. 90).

——————— Нѣколко рѣчи о Асѣню пьрвому, великому царю българскому и сыну му Асѣню второму. Отъ Г. С. Раковскаго. У Бѣлградъ, печятано въ Кн. Сьрб. книгопечятницѫ, 1860, стр, 75—123, 2 пѣсни съ 37 стиха, източно нарѣчие. (Пѣснитѣ на стр. 68—71 и 119—122 сѫ подложени).

——————— Дунавскый лебедъ. Le cygne du Danube. Гражданскы, любословны и забавны вѣстникъ.

Редакторъ Г. С. Раковскій. Издава учрьдничьство Дунавскаго лебеда. Издаващѣ сѧ единъ пѫть въ седмицѫ. Бѣлградъ, Кн. Сърб. книгопечатнѭ, 1860, год. I, бр.

Хр. Даскаловъ. Возрожденіе болгаръ или реакція въ Европейской Турціи. 1858, стр. 58—61, 1 пѣсень съ 110 стиха, източно нарѣчие.

М. Л.(азаровъ) Софиянецъ. Разна любовна пѣснопѣвка. Събралъ Г. М. Л. Софіѧнецъ, а издалъ Пенчо Радовъ карлов. книгопродавецъ. Бѣлградъ, въ кнѧжеско-сърбскатѫ книгопечатнѭ, 1858, стр. 86—89, 2 пѣсни съ 90 стиха, централно нарѣчие (5 пѣсни сѫ прѣпечатани на стр. 84—85 и 86—87 отъ „Бѫлгарски букварь“ 1844 г., Х. Найденъ Иоановичовата сбирчица и отъ П. Безсоновия сборникъ).

Български книжици. Блъгарскы (българскы) книжици. Повременно списание на Блъгарскѫ-тѫ книжнинѫ. Урежда сѧ отъ Димитріѫ Мутьева. 2 книжки мѣсечно. Цариградъ — Галата, у книгопечатницата на Д. Цонкова и Б. Миркова. 1858—1860. Печатанитѣ пѣсни сѫ отъ сбиркитѣ на:

1) *Архимандритъ Партени* въ I год. (1858): кн. 1, стр. 40—42; кн. 5, стр. 162; кн. 7, стр. 225, всичко 7 пѣсни съ 182 стиха.

2) *Ив. х. В. Драгоевъ Ямболчанинъ,* въ I г. (1858): кн. 21, стр. 242—243; кн. 22, стр. 288—289; II г. (1859): кн. 2, стр. 69—72; кн. 3, стр. 105—110; кн. 4, стр. 135—140; кн. 5, стр. 176; кн. 6, стр. 211—214; кн. 7, стр. 215—216; кн. 12, стр. 387—390; кн. 13, стр. 423—424; кн. 15, стр. 493, ——— всичко 17 пѣсни съ 1146 стиха.

3) *Т. Н. Шишковъ* въ I год. (1858): кн. 10, стр. 78; кн. 11, стр. 121—123; кн. 14, стр. 255—259; кн. 18, стр. 98,—всичко 9 пѣсни съ 302 стиха.

4) *Георги Теохаровъ* въ I год. (1858): кн. 6, стр.

191—192; кн. 7, стр. 220—224; кн. 8, стр. 253—258; кн. 9, стр. 31—34,— всичко 8 пѣсни съ 624 стиха.

5) *Р. Н. Блъсковъ* въ I год. (1858): кн. 23, стр. 215—216; въ III год. (1860): кн. 2, стр. 78—80,— всичко 5 пѣсни съ 199 стиха.

6) *Иванъ Стефчовъ* въ I год (1858): кн. 10, стр. 78; кн. 18, стр. 97; кн. 20, стр. 200; кн. 21, стр. 241—242; въ III год. (1860): кн. 1, стр. 41—43,— всичко 6 пѣсни съ 226 стиха.

7) *Стоянъ Попъ Андреевъ Робовски* въ I год. (1858): кн. 19, стр. 146—150; кн. 22, стр. 290; въ III год. (1860): кн. 4, стр. 169—170,— всичко 6 пѣсни съ 223 стиха.

8) *Василия Димитриевъ Жерувненца* въ I год. (1858): кн. 16, стр. 253—255; кн. 18, стр. 95—96,— всичко 3 пѣсни съ 158 стиха.

9) *Д-ръ Василъ Беронъ* въ I год. (1858): кн. 11, стр. 120—121, кн. 12, стр. 167,— всичко 3 пѣсни съ 142 стиха.

10) *Сава Филаретовъ* въ I год. (1858): кн. 5, стр. 159—163,— всичко 3 пѣсни съ 66 стиха.

11) *Нешо Бончевъ* въ I год. (1858): кн. 10, стр. 79,— 1 пѣсень съ 76 стиха.

12) *П. Р. Славейковъ* въ I год. (1858): кн. 22, стр. 285—287,— 1 пѣсенъ 110 стиха.

13) *Д. Миладиновъ* въ I год. (1858): кн. 24, стр. 246—249,— всичко 2 пѣсни съ 123 стиха.

14) *Х. Д. Паничковъ* въ II год. (1859): кн. 8, стр. 588—589,— 1 пѣсень съ 83 стиха.

15) *М. К. Шопъ* въ III год. (1860): кн. 23, стр. 295—296,— всичко 2 пѣсни съ 45 стиха.

16) *Димитрия Василиевъ* въ III год. (1860): кн. 7 стр. 275—276,—всичко 5 пѣсни съ 81 стихъ.

17) *Велика Д.* въ I год. (1858): кн. 20, стр. 197—200,— всичко 1 пѣсень съ 109 стиха.

18) *Неотбѣлѣзани отъ чия сбирка* въ I год. (1858): 13 кн., стр. 208—210; въ II год. (1859): кн. 9, стр. 287—290; въ III год. (1860): кн. 5, стр. 199—202; кн. 9, стр. 30; кн. 12, стр. 94—95,— всичко 7 пѣсни съ 595 стиха.

Въ тритѣ годишнини сѫ напечатани 87 пѣсни съ 4495 стиха на източно и западно нарѣчие, повечето отбѣлѣзани, отъ кои мѣста сѫ.

Стефанъ И. Верковичъ. Народне песме македонски бугара. Скупіо Стефанъ И. Верковићъ. Кньига прва. Женска песме. У Београду, Правителственомъ Кньигопечатньомъ, 1860, ст. 1—364, подъ №№ 1—335, 335 пѣсни съ 10,889 стиха. Пѣснитѣ сѫ: 1) отъ с. Просеникъ (Демирхисарско) 270 подъ №№ 1—271, стр. 1—268, безъ № 246 на стр. 268—269; 2) отъ с. Горно-Броди (Сѣрско) 1 подъ № 246 на стр. 261—269; 3) отъ с. Лехово—Легенско (Демирхисарско) 7 пѣсни подъ №№ 272—278, стр. 293—299; 4) отъ с. Добринища (Разложко) 4 пѣсни подъ №№ 279—282, стр. 299—305; 5) отъ Велешко 40 пѣсни подъ №№ 283—322, стр. 305—356; 6) отъ Дебъръ 12 пѣсни подъ №№ 323—334, стр. 356—363 и 7) отъ Крушово (Битолско) 1 пѣсень подъ № 335, стр. 363—364.

Никола Геровъ. Пѣснопоиче. Събрано и наредено отъ Никола Герова Б. Копривщица. Цареградъ, въ печатница-та Ѳадде-а Дивитчїана, 1860, стр. 5, № 41, стр. 15, № 14; стр. 28—60 подъ №№ 1—28 и стр. 62—66 подъ №№ 1—12,— всичко 42 пѣсни съ 914 стиха, източно нарѣчие. (Нѣкои отъ пѣснитѣ сѫ прѣпечатани отъ други сбирки, но има промѣни).

Братски трудъ. Братски трудъ. Съ иждивеніе-то на Московски-те Българе. Москва, въ типографіи Бахметева, 1860, 4 книжки. Въ I кн. 1 пѣсень на стр. 6—8, стиха 63, въ II кн. на стр. 3—6, 1 пѣсень съ 102 стиха,

източно нарѣчие и сѫщата книга на стр. 6—13, 17 пѣсни съ 174 стиха отъ Струга, всичко въ двѣтѣ книжки 19 пѣсни съ 339 стиха.

И тъй въ изброенитѣ сбирки сѫ напечатани 770 пѣсни съ 27,041 стихъ. Нито въ една сбирка сѫ отбѣлѣзани бройкитѣ на стиховетѣ.

ПОКАЗАЛЕЦЪ.

ДѢЛЪ ПЪРВИ.

МИТИЧНИ ПѢСНИ И ЛЕГЕНДИ.

1. Свети Георги убива ламя и потичатъ три рѣки.

Свети Георги обикаля сутринь рано на Георгевдень зеленъ синоръ. На срѣща му излиза сура ламя съ три глави. Говори ѝ да се върне назадъ, иначе ще извади златенъ боздуганъ и ще ѝ отсѣче тритѣ глави, та ще потекатъ три рѣки черни кърви. Не се връща. Отсича ѝ тритѣ глави, и потекватъ три черни кървави рѣки: първа рѣка по орачи — бѣла пшеница. втора рѣка по овчари — прѣсно млѣко, трета рѣка по копачи — руйно вино.

Варианти: Български книжици 1858 г., чясть II, кн. 10, стр. 78, № 1, 29 стиха, източно нарѣчие.

2. Мома изпива змия съ деветь глави.

Мома Яна пила снощна вода и изпива люта змия съ 9 глави, 8 опашки. Разболва се на умиране. Майка ѝ я пита дали е бременна отъ турчинъ или християнинъ. Отрича да е бременна. Поржчва на майка си, като умре, да разпори сърцето ѝ и да види, що има въ него. Умира. Разпаря сърцето ѝ и намира въ него змия съ 9 глави, 8 опашки.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г. № 232, стр. 251—252, трапезарска, 29 стиха, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско—Сѣрско.— 2. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т. № LXII, стр. 3—5, стиха 33, митична, Варна (момата се казва Мила; съ магия майка ѝ изважда 9 змийчета, които погълнала на жетва на Св. Илия).

3. Мома се раздѣля отъ змей.

Змей Марко често спохожда мома Тодора въ гората и ѝ донася китки. Пита го да ѝ каже магия за потресъ на братъ, снаха и стара Йованица. Казва ѝ: когато загърми, да помни на-

задъ да се върне и да земе отъ земята пръсть и да ги посипе. Извършва това, но не посипва брата си, снаха си и стара Йованица, ами самаго змей Марко.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 6, стр. 8—9, великденска, 44 стиха, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско—Сърско.

4. Змей люби мома.

Дружки питатъ мома Дена, защо на нѣкои дни е бѣла и червена, а на други зелена и на главата си носи китка. Отговаря имъ: китката ѝ набралъ Стоянъ. Не я вѣрватъ: такива китки нѣма ни въ гората, ни по полето, но я люби змей. Още не изрекли, китка паднала отъ облацитѣ въ Денини скутове, а подиръ нея и змей. Тогава тя имъ обяснила, защо на нѣкои дни е бѣла и червена, а на други зелена.

Варианти; 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 14, стр. 20—21, великденска, 33 стиха, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско—Сърско. 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара 1860 г., № 236, стр. 259, 19 стиха, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ (Демиръ-хисарско—Сърско), великденска (момата се казва Дина). 3 Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 2, стр. 28—29, 17 стиха, източно нарѣчие (момата се казва Яна, а момчето — Йованъ, когото любила и, когато я спохождалъ, била бѣла и червена).

5. Змейове задигатъ дѣвица отъ хоро.

Мома Ганча хоро води, а до нея до два змея играятъ. Играещецъ, грабватъ я змейоветѣ и занасятъ въ пещери. Майка ѝ я всѫдѣ търси, но нийдѣ не намира: момини дружки не ѝ обаждатъ, че дъщеря ѝ змейове задигнали. Тогава селяни и попове заричатъ селото вече хоро да не играе, за да не слизатъ змейове дѣвици да задигатъ. Майката, бѣлейки щерчини дарове, моли Бога да я прибере. Молбата ѝ чува риба . . .

Недовършена.

Вариантъ: П. Безсоновъ, Болграскія пѣсни, 1855 г., I т. № LXI, стр. 1—2, 30 стиха, митична, Варна.

6. Кехая убива змия.

Питатъ Стана Видинска, дали е чула и разбрала, че е излѣзла голѣма змия въ Видинско поле: кога се изправи, колкото двѣ тънки тополи е дълга; когато се свие, колкото двѣ гумна

е голѣма, на день яде по три пещи хлѣбъ, три бъчви руйно вино и три дѣвойки, и пакъ не била доволна и искала повече. Видинскиятъ паша глашатай пуща: кой се юнакъ наима да убие змията, ще му даде 9 дукяна на сухо и 9 гемии по море. Наима се Димо Кехая: Облича 9 кошули свилени и 9 долами морови, опасва 9 пояса червени, закачва 9 пищови, обѣсва 9 саби златни и се качва на коня си. Майка му го пита, кѫдѣ ще отива? Обажда й. Съвѣтва го да не отива: турци сѫ хитри и разумни, та ще го измамятъ. Отива. Отдалекъ вика на змията да излѣзе. Еднашъ махва и я ударя.

Недовършена

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 315, стр. 347—349, 63 стиха, седѣнска, Велешко.

7. Царь Константинъ прави баня на Лѫгадинско поле за хаиръ.

Майка пита сина си Константина, колко години царува. Отговаря й: 9 години царува и само едно благодѣяние (хаиръ) направилъ — въ Лѫгадинско поле една баня съ три чешми: двѣ съ топла вода и една съ студена, — който отива тамъ, лѣкъ намира: слѣпъ отива, съ очи се връща; куцъ отива, здравъ се връща, но излѣзла е змия - стихия въ лѫгадинска кория съ 9 глави, та не пропуска пиле да прѣхвръкне. Майка му го учи: да отиде въ Солунъ, да направи 9 ченгели, на сѣки ченгелъ по агне да закачи, да ги тури на коня си, да го прѣпусне изъ кория, змията ще дойде и кѫсове ще я направи, а послѣ на дервентъ да седне и да обади на людето да отиватъ да се цѣрятъ.

Недовършена.

Вариантъ: Коло, 1847 г., IV кн. № 6, стр. 48—50, 42 стиха, Новосело (Солунско)

8. Самовила градъ гради отъ човѣшки глави.

Самовила градъ градила ни на небо ни на земи, токо на облаци direци реди — отборъ юнаци, пармаци — отборъ дѣвойки, прозорци — отборъ дѣчица.

Варианти: 1. Блъгарски книжици, 1858 г., кн, V, стр. 162, № II, 12 стиха. Дебърско = Цариградски вѣстникъ, год. 10, суббата, 12 декемврія 1859 г., № 461. — 2. І. х. Константиновъ. *Припѣвъ още отъ язычества болгарскаго въ Македонія* въ Цари-

градски вѣстникъ, год. 9, мая 6, 1859 г., № 431, 16 стиха, западна Македония. (Основи поставя кметове съ бѣли бради, подпори — сгодени юнаци, „шинтри“ — невѣсти, покривъ — дѣвойки, гвоздеи — седещи дѣца, дупки замушвала съ повивчета дѣца). — 3. Ст Ив. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 3 стр. 3—4, 36 стиха, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско), великденска. Ср. първата половина отъ „Юда дворове гради съ живи люде“. — 4. Г. С. Раковски, *Повѣстность и описаніе стараго Котила* въ Цариградски вѣстникъ, 10 год. 1859 г., субботя, 12. дек., № 461, 12 стиха, Видинско—Котелъ. (Градътъ не се задържа; момитѣ учатъ Вида самовила да вгради златни пръстени, тогазъ ще се задържи). Недовършена.

9. **Юда дворове гради отъ живи люде.**

Юда дворове гради: основи поставя стари люде, керпичи — малки дѣца, диреци — млади момчета, керамиди — млади дѣвойки, двѣтѣ порти — двѣ млади невѣсти. — Довежда снаха и оженва дъщеря. Снахата не почита свекървата си. Не добива 9 години чедо; на 10-та година добива мжжко дѣте; моли се на свекърва си да отключи златнитѣ сандъци, за да вземе златни пелени да повие мжжкото дѣте.

Недовършена.

Варианть: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 1, стр. 1—2, 26 стиха, великденска, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско.

10. **Самовила изважда очитѣ на кехая по майчини му клетви.**

Стоянъ пита майка си, да одиде ли въ Перинъ планина съ дружината си, за да имъ стане кехая. Майка му не го пуска; той отива. Стояли въ планината 9 мѣсеца. Сѣки овчарь разтурилъ търлата си и се връща въ селото. Самовила изважда очитѣ на Стояна, та не може търлата си да разтури и стадо да поведе. Стоянъ самовила пита: защо му е извадила очитѣ, та сега нѣма кой стадо да му гледа? Отговаря му: тя не е крива, а майка му, която го проклела, че не я послушалъ, та дошелъ въ Перинъ планина. Казва му да вика съ гласъ, дано чуе майка му и го опрости. Зима отъ дружината си кавалъ и засвирва жално-милно. Дочува го майка му и отива, та прибира стадото му. Тогава Стоянъ проглежда.

Варианть: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 220, стр. 235—238, 102 стиха, трапезарска, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско—Сѣрско.

11. Лудо младо цѣлува самовила.

Сивъ соколъ (= лудо младо) излиза отъ Будима града и отива на самовилско игралище и фърлявище. Съглежда го самовила дивна Юда и му говори да не си троши коня по нейното игралище и фърлявище, ще го стрѣлне съ остра стрѣлка черноперка. Лудо младо не я слуша; фърля му съ стрѣла; дочаква я на десната си ржка, счупва я и я зафърля, и бутва коня си по нея. Настига я на мраморни мостове; прѣгръща я, цѣлува я и й счупва коститѣ. Самовилата болна лежала велики божични и половина петрови пости на мраморни мостове.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 279, стр. 299—300, 36 стиха, с. Добринища (Разложко).

12. Невѣста задигната отъ Юда-самовила I.

Юда-самовила задига Стойна невѣста и я занася въ юдинско село. Тамъ я накарва хоро да играе. Стойна играе и плаче. Пита я стара Юда-самовила, защо плаче: дали й е жалъ за майка, баща, братъ, сестра и дружки? Отговаря й, че за тѣхъ не й е жалъ, но за мжжкото си дѣте: нѣмало кой да го повие, надои и залюлѣе. Самовилата й каза да не се грижи за него: ще духне силенъ вѣтъръ, та ще го залюлѣе, повие и надои.

Недовършена.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 2, стр. 2—3, 42 стиха, великденска, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско—Сѣрско.

13. Невѣста задигната отъ Юда-самовила II.

На Неда дохаждатъ на гости 9 братя съ 18 снахи. Ядатъ и пиятъ три дни и три нощи. На най-малкото й внуче се припива вода: дава му вино, но то нерачи. Посрѣдъ нощь Неда зима стомна и отива на кладенеца да налѣе вода. Явява й се тукъ Юда-самовила и й прѣдлага да я послѣдва. Неда й се моли да я остави да занесе на внучето си вода, а да дойде на Георгевдень отъ люлкитѣ да я вдигне. Пуска я. Братята я питатъ, защо е толкова нажалена. Разправя имъ. Раздумватъ я да не се кахъри: когато дойде Георгевдень, да се облѣче въ калугерско рухо, та дано я Юда-самовила не познае. Така и направя. Тъкмо на Георгевдень подъ сѣнка се явява Юда-самовила прѣдъ люл-

китѣ и пита, защо е облѣчена въ калугерско рухо? Подканя я да тръгне подиръ нея, и тя тръгва.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 4, стр. 5—8, стиха 95, великденска, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско—Сѣрско.

14. Младъ свирджия зема за жена дъщеря на Юда-самовила.

Юда-самовила се обзалага съ овчарь Нено: той да свири, тя да играе. Ако я надсвири, да му даде най-малката си дъщеря Гелмаруда; ако го надиграе, да му земе русата глава. Нено свири три дни и три нощи; Юда-самовила се уморва; дава му дъщеря си Гелмаруда за жена. Нено се оженва за нея; добива мжжко дѣте; поканватъ кума да го кръсти; кръщава го. На кръщенката кумътъ поканва кумицата да играе. Гелмаруда приема да играе, но първенъ повива дѣтето си и го поставя въ златна люлка. Почва да играе и се издига въ планината съ дѣтето си.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 28, стр. 35—37, 51 стихъ, хороводни, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско—Сѣрско.

15. Слънчева женитба.

Славки рожба не трае. Добива момиче твърдѣ хубаво и се чуди, какъ име да му нарече. Нарекла го Грозданка, да му е грозно името. Порасва голѣма мома, и слънце не я виждало. Издиза прѣдъ бащини дворове. Съглежда я слънцето: три дни и три нощи трепти, не захожда, и майка му го чака за вечеря. Когато си дошло дома, майка му го пита, защо се е забавило, та му останала вечеря крава ялова и 9 пещи киселъ хлѣбъ. Слънцето ѝ разправя, че на долна земя, на свѣта, съглежда хубава мома, и, ако я не земе, не ще ясно да изгрѣва като до сега. Праща майка си при Бога да го пита, дали може да се ожени за долноземка мома хубава Грозданка. Отива, Богъ разрѣшава и ѝ поржчва да ошие златна люлчица и на личенъ день Георгевдень да я спусне въ Грозданкини дворове, когато момитѣ се люлѣятъ за здраве, и да я издигне. Сторва това. Щомъ се залюлѣва Грозданка, спуска златна люлчица и я издига. Плачейки майка ѝ, поржчва ѝ да говѣе 9 мѣсеца на свекъръ, свекърва и първо либе, че сукала 9 мѣсеца. На Гроздана се дочува 9 години да говѣе.

Слънлето жали, че Грозданка е нѣмица, та се сгодява за друга и Гроздана ще е кумица. Дигатъ голѣма сватба. Гроздана булката прѣбулва, и само було плямва. Булката се обръща къмъ нея и ѝ казва: ако е нѣмица, не е слѣпица, не вижда ли, че булото ѝ се запалва? Гроздана ѝ отговаря: тя не е нѣмица и слѣпица, но майка ѝ поржчала да говѣе 9 години, сега е 9 година, та продумва. Слънцето назадъ връща булката, и се вѣнчава съ Грозданка.

Варианть: Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., стр. 127—129, 114 стиха, сватбена, източно нарѣчие.

16. Юнакъ надбързва слънцето и му зема сестрата-хубавица.

Юнакъ се пофаля на седѣнка прѣдъ моми и момци, че си има бързокрако конче, което ще надбърза слънцето. Дочува го слънчова сестра — хубавица. Тя обажда фалбата на брата си отъ юнака. Той ѝ казва да отиде да му каже да излѣзе зарань рано на истокъ, отъ дѣто щатъ се двама надбързва: ако юнакътъ надпрѣвари, слънцето да му даде сестра си; ако ли слънцето надварка, юнакътъ да му даде кончето си. Слънчовата сестра отива при кладенци, дѣто слиза юнакътъ, обажда му да иде на истокъ, та да надбърза слънцето, за да земе сестра му. Юнакътъ отива. Удумватъ да се надбързватъ. Слънцето стига на обѣдъ, а юнакътъ — на пладне. То го моли да спре, за да си направи първо пладне подъ орѣхче столовато. Юнакътъ отсѣдва коня, забива копието си, вързва го за него и лѣга да спи. Слънцето отминува пладне и стига вече на захождане, а юнакътъ все си спи. Коньтъ му процвиля, събужда го и му обажда, че слънцето много отминало. Юнакътъ плаче. Коньтъ му казва да му прѣвърже съ тънки кърпи сърцето и очитѣ, за да не ги гора не брули, кога силно прѣпуска. И дордѣ слънцето стига на заходъ, юнакътъ се озовава въ слънчови двори, дѣто го прѣсрѣща слънчовата сестра, фаща му коня и го разхожда.

Недовършена.

Варианть: Бжлгарски букварь, 1844 г., стр. 102—106, № 5, 81 стихъ, централно нарѣчие = 11 М. Л. Софиянецъ, Разна любовия пѣснопѣвка, 1858 г., стр. 60—63, коледна, централно нарѣчие = 1 П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г, II т. № LXIII, стр. 5—10, коледна, Видинско.

17. **Женитба на мѣсеца.**

По Дунавъ плава греда. Питатъ, що е? Отговаря дърво зелено, че не е дърво зелено, но братъ мѣсечко ще земе булка бѣла деница.

Вариантъ: Г. С. Раковски, Показалецъ, 1895 г., стр. 7, стиха 6, лазарска, източно нарѣчие ; стр. 91, стиха 7, седѣнска, източно нарѣчие (пита мѣсеца, дали има у момини седѣнка).

19. **Манолъ майсторъ.**

Троица братя сговоръ направятъ да сградятъ църква Мария. Какво денѣ градятъ, нощѣ се рути. Сговорятъ се, сутриньта булкитѣ имъ да донесатъ обѣдъ на градежа. Двамата по стари братя обаждатъ на женитѣ си, само най-малкиятъ Манолъ не обадилъ на булката си Струма. Тя рано-рано донася обѣдъ на майсторитѣ. Като я вижда Манолъ майсторъ, че иде, почва да рони сълзи. Пита я, дѣ е оставила мжжкото си дѣте. Обажда му, че го оставила на свекърва си. Връща се назадъ и отдалекъ вика на свекърва си да постеле рогозка, че я разтресло. Лѣга на постеля. На смъртния си часъ моли свекърва си да извика Манола да се видятъ. Докато да дойде, тя душа прѣдала.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 7, стр. 11—12, 47 стиха, великденска, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско—Сѣрско.

19. **Магия за любовь.**

Милкина майка живо пиле фаща, живо го зарива въ земя и нарича: както писка пиле въ земя, така Стоянъ за Милка; живо агне фаща, живо въ земя зарива и нарича: както агне блѣе за майка, тъй и Стоянъ за Милка; жива змия фаща, жива, я въ огънь фърля и нарича: както писка змия въ огънь, така и Стоянъ за Милка.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 86, стр. 91—92, 24 стиха, хороводна, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско—Сѣрско.

20. **Левентъ юнакъ на гости у тетка си умира отъ уроки.**

Юнакъ Койко изпращатъ домашнитѣ му на гости у тетка му и му порѫчватъ скоро да се върне, мѫчно ще имъ бѫде за

него. Койко отива у тетка си на Великдень и Георгевдень и право на хорото: момитѣ пѣсня спрѣха, момчетата каменъ забравиха, старцитѣ вино оставиха, като видоха Койко. Тукъ Койко умира и на тетка си поржчва: да извѣсти на домашнитѣ му, че Койко е оженен за черноземна дѣвойка, за бѣлолика Велика, та да не го жалятъ.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г.. № 126, стр. 133—135, стиха 50, хороводна, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско.

21. Мома излъгва чума.

Чума бие въ Янино село, и цѣло село избѣгва, само Яна остава да си дотъче платно, като затваря порти. Дохожда чумата и почуква на портитѣ й. Отваря й. Фаща я посестрима, за да я заведе при бѣжанкитѣ моми и невѣсти и най-вече момчета, докато изтъче платното. Съгласява се. Яна изтъква платното и избѣгва. Слѣдъ три дни чумата я търси, но не я намира. Плаче, че я излъгва Яна, — остава и безъ нея.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1880 г., № 224, стр. 242—234, 50 стиха, трапезарска, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско.

22. Чума сираче не мори.

Отъ връхъ Стара-планина слизатъ овчари съ стадата си въ Кърджалийска кория. Тамъ сѣдятъ три мѣсеца; свършва имъ се брашно, соль за тѣхъ, кърма за овцетѣ, зобило на конетѣ, ярма на кучетата и царвули на овчаритѣ. Чудятъ се, кого да изпратятъ въ Кърджалъ, дѣто мори чума. Изпращатъ сираче Стоянъ: за него нѣма кой да жали, ако го удари чумата. Отива въ Кърджалъ. Срѣща го чумата; моли й се да го остави, докато купи отъ Кърджалъ храна за овчаритѣ. Остава го. Сички овчари изморява, само сираче Стоянъ остава.

Вариантъ: Блъгарски книжици, 1858 г., чясть I, книжка 6, стр. 191—192, № I, 41 стихъ, източно нарѣчие.

23. Една на майка умира отъ чума.

Майка учи дъщеря си Неда да не седи късно вечерь, че чума бие въ селото. Отговаря й: тя е една у майка, та нѣма да я удари, — ще отиде у стрикови й, които иматъ много дѣца.

Ударя я чума и умира. Майка ѝ кълне чумата, че нѣма кой да ѝ шъта. Чумата ѝ се обажда, да не я кълне.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 169, стр. 181—182, стиха 29, жетварска, слушана отъ Дафина отъ с. Гіросеникъ. Демирхисарско — Сѣрско. — 2. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 173, стр. 185—186, стиха 44, жетварска, слушана отъ Дафина (Мома на пѫть за София умира отъ чума; да я закопатъ на пѫтя; на майка ѝ да не съобщаватъ, че е умрѣла, ами се оженила за черноземче юначе. — Ср. „Мамини прѣдсмъртни поржчки").

24. **Чума изморя 9 брата и 9 братовчеда за два лакти платно.**

Вѣтъръ вѣе въ езерото, чума бие въ селото. Сичко село бѣгало, останала само Неда да дотъче платно. Черна чума иска отъ Неда да ѝ даде два лакти платно да си повие малко дѣте чумяче. Неда я изпѫжда, като ѝ казва, че не дава ни половинъ лакъть, а камо ли два лактя. Чумата се разсърдва и ѝ казва, ще удари 9-тѣ ѝ брата и 9 братовчеди. Неда ѝ казва, че тѣ сѫ далечъ — въ Шаръ планина. Дохождатъ Нединитѣ братя и братовчеди — сички ударени отъ чума и ѝ казватъ да имъ постеле. Тогава Неда обѣщава сичкото платно на чумата, но тя не го приема, като ѝ казва, сега и цѣлата си кѫща да хариже, братята ѝ ще умратъ.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 312, стр. 343—344, 48 стиха, седѣнска, Велешко.

25. **Мъртавъ братъ води сестра си на повратки.**

Майка има 9 сина и една щерка Петкана. Петкана става за женене; дохождатъ ѝ женихи отъ 9—10 села; майка ѝ не дава, но братъ ѝ Лазаръ я дава въ 10-то село, да се находи на гости на далекъ. Чума изморва 9-тѣ братя и 9-тѣ снахи; остава само старата имъ майка да пали свѣщи на гробоветѣ, а на Лазаровия да кълне, че далъ сестра си далеко. Богу се смилява, и Лазаръ отъ гроба излиза. Отива у Петканини: Петкана хоро води. Щомъ вижда брата си Лазара, прѣкѫсва хорото и отива, та му цѣлува ржка. Пита го, защо му мирише ржката на пръсть. Лазарь ѝ отговаря, че кѫща правили, та за това му мирише. Кани я да я заведе на повратки у майка имъ. Търгватъ. Вървейки прѣзъ гора зелена, дочува Петкана, че птичка пѣе, дѣ се е чуло и видѣло, живъ съ мъртавъ да върви и пита Лазара,

защо така пѣе птичката. Отговаря ѝ, тя е лъжовна птичка. Казва на Петкана да върви напрѣдъ, а той ще напои кончето си вода. Лазаръ влиза въ гроба си, а Петкана отива при майка си. Майка ѝ я пита, кой я е довелъ. Отговаря ѝ, братъ ѝ Лазаръ. Живи се фащатъ съ майка си, а мъртви ги раздвойватъ.

Варианти: 1. Бълга рски книжици, 1860 г., часть III, кн. 4, стр. 169—170, 95 стиха, източно нарѣчие. — 2. Цареградски вѣстникъ, 1852 г., 2 год., Августь 16, брой 96, 57 стиха, източно нарѣчие. — 3. Вук Ст. Караџић, Додатак, 1822 г., 45 стр., № 20, 32 стиха, Разложко (Дъщерята се казва Янинчица; 9-тѣ ѝ братя отиватъ на гости и тамъ умиратъ). — 4. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 17, стр. 24—25, 29 стиха, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско (Дъщерята се казва Стона; 9-тѣ братя отиватъ у нея на гости и тамъ умиратъ). — 5. Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 27, стр. 55—58, стиха 81, източно нарѣчие (Дъщерята се казва Драгана; оженватъ я въ Солунъ).

26. Дъщеря прѣсторена на гължбица.

Грозданка продадена отъ баща си прѣзъ 9 села въ 10-то, прѣзъ 9 голѣми рѣки, дѣто пѣтли не пѣятъ, дѣто агне не блѣе за лудо младо „смахнато“, което сѣка вечерь ѝ донася кървави ризи да пере, остри ножове да мие, ръждави саби да трие, търговски глави да крие, държейки дѣтето си и ходейки изъ двора, моли Бога да я прѣстори на нѣкаква гадинка, та да прѣфъркне у майчини си двори и да кацне въ тѣхната градина въ бѣлъ трандафилъ. Господъ я прѣсторва на гължбче. Отлетява въ бащината си градинка. Сѣка сутринь пѣе. Майка ѝ се чуди, каква е тази птичка. Улавя я. Гължбчето се обръща на Грозданка и се изправя прѣдъ майка си. Двѣтѣ се живи фащатъ, мъртви ги раздвояватъ.

Варианть: х. Найденъ Іоановичъ, Нови български пѣсни, 1851 г., стр. 54—57, 69 стиха, източно нарѣчие = Блъгарска Гжсля, 1857 г., 49—51 стр.

27. Кървосмѣшение между баща и дъщеря.

На Неда се додѣва отъ кжщна работа, та казва на баща си да я омжжи. Баща ѝ отговаря, че и той търси да се ожени, но не намира като майка ѝ, та за това ѝ прѣдлага да се ожени за него. Неда се провиква: дѣ се е чуло и видѣло, баща и дъщеря да се женятъ. Прѣдлага му да отидатъ да се допитатъ до владиката. Владиката обяснява на Неда, че баща ѝ го питалъ, какво

ималъ крава ялова и не искалъ да я продава на чужбина, а да си я спрѣлъ за себе си. Владиката фаща Нединъ баща и го фърля въ морето.

Варианти: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонска бугаря, 1860 г., № 239, стр. 261—262, 48 стиха, великденска, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирсисарско — Сѣрско.

28. Кървосмѣшение между братъ и сестра I.

Двама братя, прѣвърнати на гарги, високо летятъ и надалеко гледатъ. Крилѣтѣ имъ вързани съ зелени гайтани и червени ремици. Единътъ се моли на кума да го развърже да отиде на друга страна, за да види либето си. Отвързва го. Вижда либето си. Кумътъ взема да ги вѣнчава: поповетѣ онѣмѣватъ, дяконитѣ ослѣпѣватъ. Кумъ се обръща къмъ Бога и го пита, да не сѫ братъ и сестра? Самъ Богъ отговаря, че сѫ братъ и сестра.

Варианти: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 186) г., № 206, стр. 218—219, 35 стиха, сватбена (когато сватоветѣ отиватъ за невѣстата), слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско.

29. Кървосмѣшение между братъ и сестра II.

Пиле пѣе въ гора Богданова: който го чуе отъ роднина, лежи по година, а младъ Стоянъ — три години. Майка му го пита, да каже, какви грѣхове има, за да отиде на манастиръ да повика калугеръ да го изповѣда. Стоянъ ѝ разправя: когато била „иштира“, били 70 душъ дружина, и като се върнали назадъ, нападатъ въ едно село, дѣто било чума, и се настаняватъ около църквата му. Тамъ имало два хубави гроба. Обзалагатъ се, кой да откопа гробоветѣ, за да видятъ, дали сѫ синъ и майка, или мѫжъ и жена, или братъ и сестра. Наима се той да откопа гробоветѣ. Тѣ били снаха и зълва: снахата била хубава и не, но дѣвойката, дѣто стояла, слънце грѣяло. По лицето ѝ прахъ падналъ. Изважда кърпата си, избръсва я, навежда се и я цѣлува. Изведнажъ устата му пуква и три капки кръвь капватъ. Майка му кълне да ослѣпѣе, защото това били сестра му и снаха му. Колкото е години лежалъ, продължава да го кълне майка му, още толкова да лежи, да му никнатъ отъ коститѣ росни трѣви, отъ устата тънка елха. Майчината клетва го стига.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 286, стр. 309—311, 69 стиха, великденска, Велешко.

— 2. 16. № ib, стр. 22—24, 41 стиха, великденска. (На Георгевдень слѣзли харамии отъ гората; на хорото цѣлува Константинъ сестра си; църквата се запалва отъ огънь небесенъ, и той изгаря). — 3 ib. № 22, стр. 29—30, 19 стиха, великденска, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско (окръшка; името на брата нѣма).

30. Кървосмѣшение между братъ и сестра III.

Турци земя поплѣнватъ: старо загубватъ, младо поробватъ. Оставатъ неплѣнени Янинка и Янкулъ. Порасватъ и се оженватъ. Добиватъ мжжко дѣте. Фащатъ стара робинчица за бавачка. Робинчица на хурка преде, съ нозѣ люлка люлѣе и му пѣсня пѣе да спи, че е отъ братъ и сестра. Дочува Янинчица пѣсеньта на робинчицата и обажда на Янкула. Янкулъ пита робинчицата, отдѣ знае, че сж братъ и сестра. Разправя му, какъ, когато турци поплѣнили всички, останали само тѣ, и, безъ да се знаятъ, че сж братъ и сестра, оженили се.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 141, стр. 150—151, 41 стиха, хороводна, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско – Сѣрско. — 2. Москвитянинъ, 1845 г., VI год., № 12, стр. 182, записалъ *П. Э. Здравевскій* отъ южнорускитѣ българи колонисти = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г. I т. № XLVII, стр. 268 - 240, 32 стиха, източно нарѣчие (недовършена, описано само плѣнството въ Цариградъ). — 3. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 262, стр. 282, 23 стиха, тлъкашка (Отъ плѣненитѣ въ Будимъ града се споменува името само на сестрата Каля; открива я гърче; ластовица имъ съобщава, че сж братъ и сестра). — 4. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 285, стр. 306—309, 70 стиха, великденска, Велешко (Али-бегъ отъ Велесъ взема Янинка, макъръ че му казва, че сж братовчеди. Янинка избѣгва при сестра си Тодора и зетъ Никола. Насила я зима отъ зетя си. Когато я турчатъ, кървава роса заросява. По бѣлѣгь на ржката на Али-бега се разбрали, че сж братъ и сестра. Живи се прѣгръщатъ, мъртви ги раздвояватъ).

31. Кървосмѣшение между племеница и вуйка.

Слънце е на̀ заходъ, самовила е задъ гора, Мирче войвода прѣдъ нея: бърза ѝ коня води, червено знаме носи. Мирчо говори на самовила, че доста е ходилъ и знаме носилъ, а самовила му казва да походи още малко до зелени ливади, до студени кладенци: тамъ се жени Янкула — деветь сестри поканилъ, десета Грумка не канилъ; майка ѝ Коприна въ двори седи, реши Грумка и ѝ говори: когато отиде у вуйка ѝ Янкула на сватба, да се фане на хоро изоколо, да си пуща саята до земята, да не си дига прѣвеза отъ очитѣ, за да не я види вуйка ѝ Янкула, че

той е невѣренъ. Отива на сватбата — изпълва поржчкитѣ на майка си. Съглежда я вуйко й. На сватове говори да не пълнятъ пушкитѣ, конетѣ да не зобятъ, невѣстата му е въ дворове. Като чува това Грумка, моли се Богу да зароси ситна роса кървава и по нея горещи камени, та да убиятъ вуйка й. Богъ я послушва — заросва роса кървава и по нея горещи камени, та потъпкаха вуйка й.

Варианти: 1. Блъгарскы книжици, 1858 г., I год., чясть I, кн. I, 1 януарiа, стр. 40—42, № 1, стиха 54, Дебърско. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 305, стр. 336—337, стиха 31, седѣнска, Велешко (жени се Петъръ войвода: племеницата му се казва Мария; краятъ липсва).

32. Грѣховенъ синъ се изповѣдва на майка си.

Майка пита сина си Стояна дори на деветата година, защо постоянно боленъ лежи и скжсалъ до 9 постели? Завежда го на манастиръ, ала манастиръ се затваря отъ Стоянови грѣхове, че остава неизповѣданъ. Най-сетнѣ майка му го пита повторно, защо е толкова грѣховенъ? Отговоря й: като имъ измрѣли овцетѣ, той става войвода на хайдути; отиватъ на сватба, на която ги добрѣ прѣчакватъ и нагостватъ; дружината му даряватъ, а него не; смѣятъ му се другаритѣ; връща се назадъ и погубва сички сватбари; оставя само булката и младоженеца; завежда ги въ гора зелена, дѣто птици не пѣятъ, и човѣкъ не ходи; вързва ги за двѣ буки съ очи да се гледатъ и да си хортуватъ; връща се да ги отвърже, но тѣ станали двѣ лози, които съ върховетѣ се уплели и хубава рожба родили; посѣга да откжсне отъ рожбата, но като не му се отдава, разсърдва се, та прѣсича лозитѣ, и силна кръвь залѣла; тогава се уплашва и лѣга боленъ. Майка му го кълне да лежи още 9 години и да скжса още 9 постели, понеже това била сестра му Марийка.

Вариантъ: Българскы книжици, 1858 г., чясть I, книжка 8, стр. 253—255, № IV, 89 стиха, източно нарѣчие.

33. Майчина клетва стига.

Стоянъ разправя на дружината си, че еднажъ, като запиталъ майка си, кога ще го жени, тя го проклела — ще го ожени за зелената морава 9 педи въ земята. Отъ тогава той се разсърдва, влиза въ зимници, изважда хранено конче, съ бѣлъ

го оризъ назобва, съ руйно го вино напойва и тръгва въ честа гора да се самъ погуби. Тамъ намира хайдути и имъ става войвода. Ходилъ три години, спечелилъ много имане и се връща въ село. Намира мома и се оженва за нея. Деветь години се водятъ, нѣматъ мжжка рожба. Тогава се Стоянъ сѣща, че майка му го е проклела и отива при нея и ѝ се моли да го прости. Прощава го — слѣдъ година добива мжжка рожба съ позлатено перчемче и веднага продумва. Расло момче, порасло, български войвода става въ голѣма града София. Войводствува въ София, дордѣ турци попаднали и България зели.

Вариантъ: П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т. № XVII, стр. 86—89, стиха 70, юнашка, източно нарѣчие, записалъ *Павелъ Тинтоловъ*.

34. **Несвидлива Павлевица.**

Между двама братя Павелъ и Петъръ е сестра имъ Яна. Не я женятъ, но ѝ потъкмяватъ невѣстинско рухо да си сѣди при тѣхъ. Снаха ѝ Тодора, жена на Павле, иска да я смрази съ братята ѝ. Отива въ конюшницата и пробожда най-добрия конь. Извиква слѣдъ това мжжа си и дѣвера и наклеветва сестра имъ Яна, че ужъ тя е пробола коня. Отъ милость къмъ нея братята ѝ нищо не казали. Чуди се кучка Павлевица, какво зло на направи и да го припише на зълва си Яна, за да я намразятъ братята ѝ. Влиза въ клѣтитѣ и изпуска триста вѣдра руйно вино. Пакъ наклеветява Яна прѣдъ братята ѝ, че тя това ужъ направила. Братята ѝ пакъ нищо не рекли. Най-сетнѣ си заколя мжжкото 5-годишно дѣте и обвинява Яна. Братята ѝ пакъ нищо не казали. Яна моли братята си да я заведатъ въ гора зелена и тамъ съсѣкатъ на кжсчета. Като заплакватъ Янинитѣ братя, въвеждатъ я въ гора зелена и я съсичатъ на кжсчета, що мрава носи. Тамъ се съгражда манастиръ съ църква. Въ църквата служатъ 9 владици, 9 попове и 8 дякони. Връщатъ се братята у дома си, зиматъ кучка Тодора и я завеждатъ при манастиря. Съсичатъ я на кжсчета, що мрава носи. Отъ нея ставатъ двѣ люти змии, които спиратъ равнитѣ друмове: който помине оттамъ, клъцнуватъ го.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 287, стр. 311—313, 69 стиха, великденска, Велешко.

35. **Мащеха умъртвява влюбени.**

Никой не знае, че двѣ луди млади се либятъ. Узнава кучка мащеха. Отива въ Солунъ и купува за тѣхъ отрова. Отравя момчето на пладнина, а момата — на заходъ слънце. Момчето закопватъ прѣдъ църквата, а момата — задъ църквата. Момчето никнува кипарисъ, а момата — черна череша: коренъ съ коренъ, върше съ върше се ставятъ. Завижда кучка мащеха, та отсича кипариса и черешата и запалва два огня. На двата огня пламъцитѣ се съединяватъ.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 137, стр. 144—145, 22 стиха, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско.

36. **Еленъ — поради майчини клетви.**

Стоянъ отива на църква „Св. Петка“ въ недѣля и не обажда на майка си да го придружи, както му поржчва. Проклева го: кърпа да не носи, двѣ на едно да не върже. Постига го. Помолва се на Бога да го прѣстори на еленъ съ ясно слънце на чело, съ мѣсечина на гърло, съ звѣзда на снага. Прѣсторва го. Стоянъ-еленъ въ гората трѣва пасе, вода пие. Отъ село отиватъ селяни съ Стоянова майка за дърва. Еленътъ набира дърва на майка си и й поржчва да не обажда на селянитѣ. Тя имъ разправя. Отиватъ да го убиватъ. Убива го кумътъ му. Когато еленътъ душа прѣдава, на селянитѣ говори да го раздѣлятъ по равно, но на кума му и майка му да дадатъ по-голѣмъ дѣлъ, защото, както го е клела майка му, тъй го и стигнало. Тогава се майка му досѣща, че това е билъ синъ й Стоянъ.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 219, стр. 231—235, 124 стиха, трапезарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско.

37. **Родители ядатъ отъ изпеченото имъ едничко мжжко дѣте.**

Кара-Димо пиянъ минува съ коня си юдински мостове. Юда самовила го пита да му каже право, колко майки е разплакалъ и колко села е изгорилъ. Казва й, че нито едно село е изгорилъ, а една е майка разплакълъ за едничъкъ синъ, когото заклалъ, и накаралъ баща му пещь да пали и да свири, а майка му да пѣе и да фърли дѣтето въ пещьта; изкарватъ дѣ-

тето отъ пещьта опечено и накаралъ баща му и майка му да ядатъ и да пѣятъ; тѣ не искали да ядатъ, но, като имъ скръцналъ съ зѫби, ядѣли, и дѣтето прогледнало. Изпраща го самовилата съ здраве.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 143, стр. 152—153, стиха 33, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско.

38. Майка-гълѫбка спохажда затворения си синъ, когото освобождава жена му.

Тилана набѣдяватъ и го фърлятъ въ цариградска тъмница, дѣто лежи тъкмо 9 години: коса му въ земя нараства, въ нея змии мѫтятъ. Майка му запалва вощеница, залѣпва я прѣдъ икона, кръсти се и Бога моли да я прѣсъздаде на каква-да-е гадинка, та да прѣфръкне въ Цариградъ да види, тамъ ли е, живъ ли е затвореният й синъ. Богъ й чува молбата — прѣсторва я на гълѫбка. Тя фръква и отлетява въ цариградски тъмници. Кацва на мраморъ-каменъ, почва да гука и зароня дребни сълзи. Отъ горещи сълзи мраморъ се стопва, тъмница прокапва, та затворнику коса накапва. Тиланъ моли тъмничаря-вратаря да разгледа, дали сѫ силни снѣгове, или буйни дъждове. Тъмничарьтъ го послушва, разглежда, връща се при Тилана и му обажда, какво не сѫ ни снѣгове, ни дъждове, но една сива гълѫбка, която гука и сълзи роня върху мрамора, отъ които той се стопилъ, та тъмницата прокапвала и затворвику коса накапала. Тиланъ казва на тъмничаря, какво това не е сива гълѫбка, ами неговата стара майка. Тя дочува гласа на сина си и го пита, живъ ли е. Той й отговаря, че е живъ, ала по-добрѣ да не е. При това заржчва на майка си да носи много здраве на жена му и да й каже да спише лъжливъ ферманъ, да се прѣмѣни въ мѫжки дрехи, да прѣпаше тънка сабя, да заметне пушка бойлия, да прикачи чифте пищови и да отиде да го освободи. Майка му обажда поржчката на снаха си. Тя, вѣрна на мѫжа си, прѣоблѣква се въ бостанджиски дрехи, яхва хранено конче и се опѫтва за Цариградъ. Пристига при тъмницитѣ, показва на тъмничаря лъжливъ ферманъ и му обажда, какво царьтъ заповѣдалъ да се отпуснатъ отколѣ затворенитѣ и да ги прѣдадатъ нему, за да имъ отрѣже главитѣ. Пускатъ Тилана: коса му се влѣче по земи и въ нея змии мѫтятъ. Жена му го завежда при

бръснари. Бръснатъ го трима. Тя права стои, сабя върти и на бръснари говори, хубаво да го бръснатъ, защото ще му земе главата. Избръснуватъ го добрѣ. Плаща имъ три жълтици. Тогава прѣдрешената жена, царски пратеникъ, качва мжжа си на неговия конь и го закарва при свекърва си.

Вариантъ: П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т. № VII, стр. 51--56, стиха 47, юнашка, Одеса.

39. Банъ Стефанъ църква дограждa съ безцѣнъ каменъ.

Банъ Стефанъ кани гости крале и царе и имъ съобщава, че желае църква „Св. Димитрия“ да съгради: зидове отъ грошове, покривъ отъ жълтици, стълбове отъ жълти свѣщи. Одобряватъ, че му е царство и воля. Прави църквата, но не се дограждa. Чуди се и мае, що да прави. Най-малкото майсторче говори на банъ Стефана да земе ситна мрѣжа, да я фърли въ Дунавъ и да фане безцѣнъ каменъ. Послушва го — фаща мрѣна риба; моли му се да я пущи, като му обѣщава, тя да му донесе безцѣнъ каменъ. Пуща я. Фаща му безцѣнъ каменъ. Тогава се църква дограждa.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г, № 282, стр. 300—305, стиха 45, трапезарска, с. Драглища (Разложко).

40. Немилостива чума мори навредъ, ако и да ѝ се моли Св. Харалампи да не мори.

Черна чума мори навредъ по градища и села. Тръгва да си отива. Срѣща я Господъ и я пита, дали е била по селата въ Бѣжани, въ бѣжански колиби. Ходила навредъ. Чумата се моли Богу да ѝ хариже да не ходи нощѣ, да не гази остри търне, малко дѣте да не носи и кучета да я лаятъ. На чумата дожалѣва и отива въ Котлена града на събора. Сички на съборъ изморва, ако и много майки да плакали за рожбитѣ си. Господъ поржчва на Св. Харалампи да отиде и помоли чумата, да не мори толкова много млади моми и ергени и овчарчета. А чумата му отговаря, ако и да ѝ е братецъ, не го жали за петровско пиле.

Вариантъ: Български книжици, 1859 г., година II, чясть I, кн. 4, 140 стр. и кн. 5, стр. 176, № V, стиха 76, слушана отъ Б. Радювата съпруга въ село Калакли.

41. Отъ магия за мома момъкъ лежи 9 мѣсеца, и магьосникътъ не може да оттегли магията.

Въльо лежи боленъ 9 мѣсеца. Самъ той разбира болестьта си и поржчва на майка си да повика сестра му Йовка. Извиква я. Въльо ѝ обажда, че Гѐрги Серката му учинилъ магия — на сапунъ го записалъ. Казва на майка си да повика Герги. Дохожда Герги при Въля. Моли му се, ако го е записалъ за щерката Жейнова, да го отпише, като му харисва щерка Жейнова съ неговитѣ жълти жълтици. Герги му казва, че не може да го отпише, понеже фърлилъ книгата въ огъня, сапуна въ вода и нарекълъ: както гори книгата въ огъня, тъй да гори Въльо; както се топи сапунътъ, тъй да се топи Въльо.

Варианти. Български книжици, 1858 г., чясть III, кн. 18, стр. 95—96, стиха 62, слушана въ Жерувня отъ Васильовата Власова съпруга, а записана отъ Василия Димитриевъ Жерувненца.

42. Гължбъ прѣдвѣстявя падането на Цариградъ.

Господъ дава царь Константину царство, а той се посилва, та и Бога не признава. Богъ се нажалва и наскърбва. Разиграва се Черно и Бѣло море, та бие о манастиръ Св. Никола. Прѣлетва гължбъ, разтръсва дѣсно крило, та изтръсва бѣло книже, черно писмо. Зима го старъ егуменъ. Чете го два дни — три дни, безъ да може го проче. Егуменътъ заповѣдва да повикатъ попъ Никола да го прочете. Той го прочита и сълзи рони. Егуменътъ го пита, защо плаче? Попъ Никола му казва, че въ книжето пише: турчинъ Цариградъ ще земе. Заплаква и старъ егуменъ и казва попъ Николу незабавно това да обадятъ на царь Константина. Отиватъ при царя. Намиратъ го, че се весели съ боляритѣ си. Старъ егуменъ обажда на царя вѣстьта отъ гължба за падането на Цариградъ. А царь Константинъ му казва, ако стане тая риба отъ скарата, тогава турчинъ ще земе Цариградъ. Още не изрекълъ това, скачва рибата отъ скарата и се мѣта въ водата. Уплашва се царь Константинъ, яхва коня си и потегля да се бие съ турска войска. Турцитѣ убиватъ царь Константина и му прѣвзематъ столицата.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1885 год. I т., № LVII, стр. 257—261, стиха 75, юнашка, източно нарѣчие. — Ср. „Гължбъ вѣсти дохаждането на руския царь Никола въ България". — 2. Ст. И. Верковичъ, народне песме македонски бугара 1860 г., № 284, стр. 306, стиха 24 (окръшка), великденска, Велешко (Тодорчо

книга чете; плѣняватъ го въ Анадолъ). — 3. Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 1, стр. 28, стиха 8, източно нарѣчие.

43. Гължбъ вѣсти дохаждането на руския царь Никола въ Цариградъ.

Разиграва се Черно море, та бие край Варна о манастиръкале. Надъ манастиря гължбъ фърчи и въ уста книже черно слово държи. Кацва право на кубето, на кръстето на манастиря, и изтръсва писмото. Сбиратъ се варненски попове да го четатъ. Четатъ го два дни — три дни, но не могатъ го проче. Повикватъ егумена попъ Никола да го прочете. Прочита го. Плачейки, обажда, че пише, какво ще дойде царь Никола Московеца, та ще зиматъ момцитѣ войници, а момитѣ ще каратъ на бегликъ.

Варианти. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т. № LVIII, стр. 263—264, юнашка, стиха 28, Одеса. — Ср. „Гължбъ прѣдвѣстява падането на Цариградъ".

44. Пеленаче — претендентъ за царски прѣстолъ.

Вчера дѣте се родило и го кръстили, лично му име турили Иванчо. На майка си говори да го окжпе и повие, да расте и порасте, царь да стане, а тя царица. Майка му го окжпва, повива, туря го въ люлчица, люлѣе го и му пѣе да расте-порасте, царь да стане. Дочуватъ комшии душмани и обаждатъ на царя. Царьтъ изпраща пратеници да зематъ дѣтето и майка му да доведатъ. Грабватъ го съ люлката му и го занасятъ на царя. Заповѣдва да го хвърлятъ въ тъмница. Фърлятъ го. Подиръ година царьтъ заповѣдва да извадятъ Иванчо отъ тъмницата и да го погребатъ. Пратеницитъ въ тъмницата влизатъ и виждатъ Иванчо на златенъ столъ да седи и книга да пише съ златно перо. Завеждатъ го при царя; царьтъ, като го вижда, самичъкъ слиза отъ прѣстола, поставя Иванчо и проважда за майка му царица да бжде. Недовършена.

Варианти: 1. Бълграрскы книжици, 1859, год. II, чясть I, кн. 6, стр. 211—212, № XI, стиха 66, слушана отъ Катерина Бельова Дражо х. Гергева съпруга въ Ямболъ, — 2. Г. С. Раковски, Нѣколко рѣчи о Асѣню пьрвому, 1860 г., 75 стр., стиха 24, източно нарѣчие (окръшка).

45. Св. Илия ламя погубва и избавя царска дъщеря.

Цариградскитѣ боляри отъ Бога не се боятъ и съ мърджракъ зиматъ нафора въ църква. Богъ се разсърдва и спира

водата и хлѣба. На единъ изворъ само остая вода, но се пази отъ ламя, която зима на день по човѣкъ. Дохожда редъ и на Маринка, царска дъщеря. Казватъ ѝ да се прѣоблѣче въ мжжки дрехи. Изпълва това. Отива на вода; тамъ сварва св. Илия, който ѝ прѣдлага да го поще. Тя го поще и заплаква — отъ сълзитѣ ѝ се събужда; задава се тъменъ облакъ и въ него ламя; св. Илия погубва ламята, та че тогазъ Господъ пуща водата.

Вариантъ. Българскы книжици, 1860 г., чясть III, кн. 5 стр. 200, стиха 51, Шуменъ, слушана отъ Марийка Иванчева.

46. Евреи на сватба колятъ мжжко дѣте.

Майка казва на слънцето по-рано да залѣзва, за да не го кълнятъ жетваритѣ. Отговаря ѝ, че и то така прави, но днесъ се забавило, защото гледало чудно чудо: евреи сватба правили, та заклали триста агънца и триста овни, та пакъ имъ не стигнало. Заколватъ едничъкъ синъ Стоянъ у майка между деветь сестри: когато плачаха за него, гласоветѣ имъ се чуваха до небето.

Вириантъ: Ст. И. Верковичъ. Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 148, стр. 158—159, стиха 28, жетварска, слушана отъ отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско.

47. Любещитѣ се братовчеди огънь небесенъ изгаря.

Стояна и Никола — братовчеди, като жънатъ въ полето до пладнина, Никола казва на Стояна да отидатъ въ полето подъ сѣнка дебела да пладнуватъ. Отиватъ. Прѣдлага ѝ да се любятъ. Стояна не се съгласява, че сж братовчеди, да се любятъ, ще падне огънь отъ небето, ще ги изгори. Любуватъ се. Огънь пада отъ небето и изгарятъ.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г, № 152, стр. 162—163, стиха 37, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско.

48. Раждане и кръщаване на млада бога.

Замжчи се божия майка отъ Игната до Коледа, та роди на день Коледа млада бога. Окжпва го въ златенъ котелъ. Съ златна бъклица кани Св. Ивана да го кръсти. Св. Иванъ казва, че той не може съ очи да гледа на него, камо ли прѣсти да тури на него. Най-сетнѣ съгласява се, да го кръсти; засуква бѣли ржцѣ, потопва млада бога на Водици и му тури име Христосъ.

Варианти: 1. М. Кифаловъ, Заради възрожденіе, 1842 г., стр. 107—109, стиха 27, източно нарѣчие.— 2. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г. II т., № LXIV, стр 10—11, 22 стиха, коледна, Видинско (Слѣдъ кръщението отъ дънъ-море излиза риба и става да види Исуса; не станала трепетликата и Богъ я проклелъ да никне на зло мѣсто, гдѣто роса не пада и да трепери и съ вѣтъръ и безъ вѣтъръ). — 3. Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859, стр. XVI, стиха 4, източно нарѣчие.

49. **Аврамово жертвоприношение.**

Станка до 9 години нѣма рожба о́тсърце. Ходи въ черква и непрѣстанно се Богу моли да ѝ даде рожба, зя да не ѝ се смѣятъ хората, че е безродна. Дава ѝ Господъ мѫжка рожба. Бидейки на три години, праща го на даскалъ книга да се научи. На петгодишната му възрасть го обрича курбанъ на Господа. Баща му приготвя остри ножи да заколи сина си Иоанчо, който гледа баща си, че плаче и пита майка си, защо плаче. Казва му, че курбанъ ще коли. Иоанчо поржчва да му вържатъ ржцѣтѣ и краката съ нови върви и да го държатъ, когато ще го колятъ. Изпълватъ поржчката му. Заколятъ го и го турятъ въ пещь. Когато отварятъ пещьта, намиратъ Иоанчо съ книга въ ржка, на която писвало: хубаво агне курбанъ да заколятъ и сетнѣ да се веселятъ.

Вариантъ: Българскы книжици, 1858 г., чясть II, кн. 16, стр. 254—255, № 2, стиха 70, записана отъ Василия Димитриева Жерувненца, а слушана въ Жерувна отъ Василиевата Власова съпруга.

50. **Царь Константинъ намира честния кръстъ.**

Царь Константинъ вино пие на царски диванъ, и отъ небето слизатъ два ангела, сѣдатъ на колѣното му и го питатъ, какво е прѣдъ Бога прѣгрѣшилъ, та нѣма берекетъ по земята. Отговаря на двата ангела (Св. Петъръ и Св. Павелъ), че той не знае, какво е прѣгрѣшилъ. Ангелитѣ го питатъ, дѣ сѫ божиитѣ кръстове, що отъ Христоса останали? — За това берекетъ нѣма по земята. Поржчватъ му да събере 3000 души войска, повече българи отъ гърци, да отиде въ градъ Ибраила, да хване евреина Израила — той е скрилъ божиитѣ кръстове —, и между два огня да го припече: до като му не каже, дѣ е скрилъ кръстоветѣ, да не го пуща. Направя това. Израилъ душа прѣдава, но кръстоветѣ не казва. Фаща мѫжкото му дѣте и почва да го мѫчи; майка му се моли да го пусне, тя ще му каже честнитѣ кръс-

тове. Пуска го. Майката казва на царь Константина да събере попове и владици съ трима патриарси и да излѣзатъ на планината, тамъ да нощуватъ, дѣто има голѣмъ мермеръ; когато сутриньта слънцето изгрѣе, ще никнатъ три стръка босилекъ — тамъ да копаятъ три сажена въ земи и ще намѣрятъ три честни кръста. Направя това и се увѣрява, че сѫ тамъ честнитѣ кръстове. Накарва евреи да копаятъ съ мотики и лопати да намѣрятъ честнитѣ кръстове. Евреитѣ не копатъ близу до честнитѣ кръстове, а подалечъ. Царь Константинъ заповѣдва на 3000 душъ войска да изсѣкатъ евреитѣ. Изсичатъ ги, отъ кръвьта имъ потичатъ кървави рѣки и излизатъ тритѣ честни кръста. Отнася ги въ царскитѣ си дивани. Тогава отъ небето роса заросва, и по земята берекетъ настава.

Варианть: Kolo, 1847 г., кн. V, № 13, стр. 52—54, стиха 78, записалъ 14-годишенъ Козма въ с. Галичникъ, Дебърско.

51. **Св. Иванъ не пуска баща си въ рая.**

Св. Йованъ тръгва да отива въ рай Божи; по него върви баща му; пита го, кѫдѣ отива? Отговаря му: въ рай Божи при Господа. Св. Йованъ му казва да не отива, че е грѣховенъ: за него сѫ затворени райски порти, а сѫ отворени пъкълски.

Варианти: 1. Казанскія Губернскія вѣдомости, 1848 г., № 15, апрѣля 12 дня, № IV, стр. 130—131, стиха 14, Дебъръ. — 2. Kolo, 1847, кн. IV, № 15, стр. 56, стиха 16, записана отъ 14-годишния Козма въ с. Галичникъ (Дебърско).

52. **Ангели прѣсторени на гълѫби.**

Питатъ Марола, дѣ сѫ паднали деветь реда гълѫби? Отговаря имъ, че сѫ паднали въ джеленови дворове. Джеленъ вино пие и на гълѫби дава; пшеница мѣри, и тѣмъ дава. Моли ги и другата година да дойдатъ. Не били гълѫби, но ангели божи.

Варианть. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 203, стр. 216, стиха 14, лазарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско.

53. **Грѣшни власи и св. Илия.**

Троица братя дѣлятъ: на единъ се пада земя Ерменлийска, на другъ — Дукатинска, а на св. Илия — Каравлашка. Огнена Мария по дворъ ходи и сълзи рони. Съглежда я св. Илия и я

пита, защо плаче. Казва му, че въ Каравлашка земя законъ не знаятъ: коя е майка,кой е баща, братъ, коя е сестра, кое е помалко, кое е по-голѣмо, та за това плаче и ѝ е мжчно. Братъ ѝ св. Илия казва ѝ да не се грижи за това. Зима отъ Господа ключоветѣ и затваря облацитѣ. Три години дъждъ не капва. Пакъ не се свѣстяватъ. Остаятъ 70 краля. Когато земята поглътва сички каравласи, тогава 70 краля се молятъ на Бога да ги научи да знаятъ, кой е баща, коя е майка.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 218, стр. 229 – 231, стиха 63, трапезарска, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско.

54. Св. Георги срѣща три синджира „роби".

Св. Георги рано рани на Георгевдень да обиколи зелени долове. Срѣща три синджира съ млади роби: първи синджиръ сé орачи, втори синджиръ сé овчари, трети синджиръ сé работници. Молятъ му се да ги пусне. Ако ги пусне, първи синджиръ ще го дари съ прѣвитъ кравай, втори — съ пъстро агне и трети — съ руйно вино. Недовършена.

Вариантъ: М. Кифаловъ. Заради возрожденіе, 1842 г., стр. 109—110, стиха 27, източнобългарско нарѣчие.

55. Овчарь продава стадото си, за да направи църква — манастиръ въ Кукушъ.

Чобанъ Яно стадо пасе на кукушко Градище. Задрѣмва и сънува: дохожда калугеръ при него и му казва да иде въ Солунъ, да продаде сиво стадо, а съ паритѣ да направи манастиръ „Св. Георги" въ село Кукушъ. Яно се събужда, прѣкръства се и отива, та продава стадото си и почва да прави бѣла черква, малъ манастиръ на кукушкия връхъ Градище.

Вариантъ: Българскы книжици, 1858 г., I год., чясть III, кн. 24, стр. 349, № II, стиха 36, записана, вѣроятно отъ Д. Миладиновъ, на кукушко-воденско нарѣчие.

56. Ангели зиматъ безврѣме душата на забогатѣлъ сиромахъ.

Отъ малъкъ младъ Стоянъ е сиромахъ: глави се ту овчарь, ту козарь. Господъ го измжчва, ала му дава стока, та си направя високъ сарай съ голѣма бахча и му пуща славеи да му

пѣтъ въ нея. Не му стигатъ още двѣ пилци. Кѫдѣ ходи, Бога моли да му даде още двѣ пилци. Праща му Господъ. Пилцитѣ му говорятъ: кому се радва и за кого печели? Тѣ не били двѣ пилци, но два ангела, изпратени отъ Бога да му зематъ душата. Стоянъ имъ се моли да го почакатъ, докато отиде въ своята земя при стара си майка да го види и да я види. Отива при майка си. Поздравява я, като я именува стара майка. Отговаря му на поздрава, но като на нероденъ синъ. Обажда ѝ, че ѝ е синъ. Тогава майка му почва да разбрадва черната забрадка, а Стоянъ ѝ казва да не я разбрадва, ще я носи до животъ, защото сѫ дошли два ангела да му зематъ душата. На часа Стоянъ душа прѣдава.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 303, стр. 332—334, стиха 77, седѣнска, Велешко.

57. Господъ поржчва на Дунавъ да издави сватове съ невѣста.

Деспина седи покрай Дунавъ, везе на гергефъ, плаче и кълне Дунава: 7 години да тече, сетнѣ да спре: водата да му изтече, пѣсъкътъ да се бѣлѣе, рибитѣ да изпукатъ, че ѝ е удавилъ братъ съ 300 души сватове, съ 12 „михтарджии“, съ млада невѣста по него, съ братъ и сестра! Отговаря ѝ Дунавъ, че Господъ му поржчалъ да ги издави, защото братъ ѝ сватба прави на първия день на Великдень, когато людето отиватъ на църква да се комкатъ, а той си биялъ „пеза“ съ него.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 234, стр. 253—254, стиха 51, трапезарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско.

58. Момитѣ да не работятъ въ недѣля.

Пиле, летейки по море, пожелава скоро момитѣ да пораснатъ като ръжь въ полето и като тънка топола, но ако везатъ въ недѣля, болни да лежатъ и понуда да имъ даватъ черно куче печено съ червеи. Момчетата да пораснатъ като трѣва подъ каменъ, но, ако оратъ въ недѣля, болни да лежатъ и понуда да имъ даватъ агне печено съ руйно вино.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 110, стр. 116—117, стиха 26, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско.

59. Мома везе кошуля на Великдень и ослѣпѣва.

Майка мъмре дъщеря си Стоя на Великдень. Нажалва ѝ се и отива задъ кѫщата въ градината и цѣлъ день везе кошуля-ученичка. Още малко остава да я довезе, и слънцето на заходъ върви. Помолва му се да постои, докато я довезе. Стои. Навезва кошулята и веднага ослѣпѣва. Стойнина майка сънъ сънува: да събере дружкитѣ ѝ да развезатъ кошулята: нито конецъ да скѫсатъ, нито игла да счупятъ. Направятъ това, и Стоя прогледва.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 147, стр. 157—158, стиха 40, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско—Сѣрско. — 2. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 98. стр. 103—104, стиха 19 (недовршена), хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско. — 3. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 23, стр. 30—31, стиха 51, великденска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско (момата се казва Дона; въ врѣме на сватбата си везе кошулята; проклева я майка ѝ и умира). — 4. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 167, стр. 177—178, стиха 41, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско—Сѣрско (момата се казва Ружа; на Илиндень отива на жътва и тамъ умира).

60. Кумова клетва стига.

Мара родена на Великдень, а кръстена на Георгевдень. Кѫпана е съ прѣсно млѣко, хранена е съ рудо агне, поена е съ руйно вино. Кумътъ я проклева вънка да не излѣзе, слънце да не я види и тъмни облаци. Излиза на Великдень: слънце я вижда, гръмва и тресва отъ яснина безъ облаци и умъртвява хубава Мара.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 9, стр. 14—15, великденска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско—Сѣрско.

61. Потуркиня жали за християнската вѣра.

Януда потурчватъ на Великдень. Когато дошелъ другъ Великдень, мало и голѣмо, старо и младо тръгва на църква да отива. На Януда дожалѣва за празника и почва да кълне туркинитѣ, че я излъгали да се потурчи. Укорява ги, че тѣ нѣматъ такъвъ празникъ; иматъ само байрамъ, но и него не знаятъ, кога се пада, и съ коршумъ го празнуватъ; нито пъкъ джамията имъ може да се сравни съ църквата.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 19, стр. 26—27, стиха 49, великденска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сърско. — 2. Ст. И. Верковичъ. op. cit. № 235, стр. 255—256, стиха 30, великденска, слушана отъ сжщата.

62. **Несъгласие между Арда, Тунджа и Марица.**

Сбиватъ се Арда, Марица и Тунджа три дни и три нощи и се спиратъ да си починатъ. Уговарятъ се: коя подрани, да събуди и другитѣ, за да видятъ коя по-скоро върви. Тунджа, най-малка сестра отъ тѣхъ, събужда се най-рано, не вика двѣтѣ си сестри и върви. Арда субужда Марица и й говори: Тунджа станала и не ги събудила. Марица проклева Тунджа: да даде Господъ Тунджа да върви и да лжкати изъ гори и планини и на тѣхъ пжть да отваря. Послушва ги Господъ — Тунджа лжкатуши и на тѣхъ пжть отваря.

Вариантъ: Българскы книжици, 1859, год. II, чясть I, кн. 7, стр. 215—216, стиха 44, слушана отъ Катерина Бельова, Дражо х. Гергева съпруга въ Ямболъ.

63. **Фалба на растенията.**

Пофалва се жълта дуня отъ градина, че като нея нѣма нийдѣ. Дочува я ябълката и я упрѣква, че тя е кошоглавица, а безъ нея ракия не се пие; трендафилътъ нарича ябълката шупливица и него моми и момци бератъ и се кичатъ; крива лоза нарича трендафила скжпетникъ, и безъ нея сватби не ставатъ.

Варианти: 1. Блъгарскы книжици, 1858 г., чясть I, кн. 7, стр. 223, № I, стиха 18, Дебърско. — 2. Вук Ст. Караџић, Додатак, 1822 г., № 15, стр. 42—43, стиха 27, Разложко = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т. № CXXX, стр. 99—100.

Дѣлъ II.

ОБРЕДНИ И ОБИЧАЙНИ ПѢСНИ.

1. Коледни.

64. **Бъдникъ.**

Бъдни вечеръ иде, ой Коледе, на Римъ-папа кѫпина-главня догася въ рай. . . На Римъ-папа врѣща, тури му смрѣка! . . .

Варианть: Цареградски вѣстникъ, 9 год., 1859 г., 21 ноември, № 458, стиха 8, записалъ въ Мариово (Прилѣпско) *Юрданъ х. Константиновъ.*

65. **Коледари носители на богатството.**

Добъръ станъ стануватъ, добъръ пѫть пѫтуватъ, тъмни нощи прѣбродватъ, сѫдѣ ходятъ, сѫдѣ добрѣ ги приематъ. Отиватъ у нашего господина Константина и го намиратъ на царска трапеза да яде и пие. Той се надѣва на добри гости коледници и ги прѣчаква съ вѣдро вино, на мѣсалъ съ прѣвитъ кравай и жълта прѣпеличка — обредена и тѣмъ наречена. Благославятъ го. Господъ му дава четрима синове и дъшери. Старосватватъ ци и старокумуватъ на девето — на десето село на врани коне съ позлатени стремени. Той се носи и подноси като мрѣна риба въ дълбини, като соколъ по вишини, като кукувица съ ясенъ гласъ по гора. Господъ му дава криво ралце съ босилкова копраля, че разорва, разкопва дълга нивица и на нея кръстци; на края крушка, на нея люлка, въ нея момченце като златни божи кръстецъ. На рамо кованъ кривакъ, на плещи ясно слънчице, коли писани. Баща му го гони по високи гори, дълбоки доли, овце да пасе, кози да брѣсти; бѣга той по топли зимници, по чернооки момици, като баща му на млади години. Това *дукато,* ако бѫде рѣзано, рѣзани му кошари, червено ако е — червени му кобили, бѣло — бѣли му овчици, сребърно — сребро му се лѣяло и ковало прѣзъ прага като ледъ на Йовандень.

Вариантъ: М. Кифаловъ, Заради возрожденіе, 1842 г., стр. 110—112, стиха 62, източно нарѣчие, доставена отъ *Братя Петъръ и Тодоръ Икономовци.*

66. Коледари искатъ малко момче царь да имъ бѫде.

Коледари чули и разбрали, че старъ станинъ има синъ сребороржкъ и златоустъ и го искатъ царь да имъ бѫде да ги води въ Влашка и Богданска земя. Старъ станиникъ имъ казва, че е малъкъ, та не може войска да реди, бой да се бие и хазна да брой. Настояватъ да имъ го даде: войскари войска ще редятъ, балтаджии ще се биятъ, хазнатари хазна ще броятъ.

Вариантъ. Г. С. Раковски, Описание стараго Котела въ „Цареградски вѣстникъ", год. 10, 1860 г., 1. януарія, № 464, стиха 30, източно нарѣчие, коледна.

67. Коледари влизатъ въ изба вино да пиятъ.

Летнали двѣ пиленца и кацнали на орѣхче: кършатъ върше, та занасятъ на златари да направятъ нови ключове, да отключатъ тъмни изби, да наточатъ руйно вино и ракия, да почерпятъ млади момци коледници.

Вариантъ: Цареградски вѣстникъ, год. 4, 1855, 9. януарія, брой 155, стиха 19, записалъ *С. Вълковъ,* коледна, Жеравна.

68. Коледица Варварица = сива гълѫбица.

Коледица Варварица, сива гълѫбица питатъ, кѫдѣ е отивала? Отговаря имъ: покрай море и тамъ видѣла бѣли чаши и канати, да пие бѣли Божа: Божикъ е по сичка земя, славата му е на небеси.

Варианти: 1. Цареградски вѣстникъ, 9 г., 1859 г., суббота, 20. ноемврія, № 458, стиха 14, записалъ въ Мариово (Прилѣпско) *Юрданъ х. Константиновъ,* коледна. — 2. Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859, стр. 9—13, стиха 13, източно нарѣчие.

2. Припѣвки.

69. Припѣване на пръстенъ.

На нова година прѣмѣнени дѣвойки и накичени съ цвѣтя наливатъ въ чистъ мѣдникъ вода, въ която турятъ трици да се размѫти, за да не се познаватъ пръстенитѣ, що пускатъ въ нея,

вързани съ червенъ конецъ и бѣлѣгъ. Малко забулено момиче вади пръстенитѣ и припѣватъ:

„Конѧ ѣзди, соколъ държи,
Сѣдни булка, подай прьстѣнь.
(Значи болѣринъ)“.

Чиито пръстенъ се извади, ще се ожени за болеринъ. Припѣватъ за войникъ, богатъ, златарь, ковачъ, ученъ, хайдукъ, шивачъ, сиромахъ.

Вариантъ: Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859, стр. 5—6, източно нарѣчие, 20 стиха.

3. Лазареки.

70. Лазаръ се моли за дъждъ.

Лазаръ се вози на златни колца и си Бога моли да даде дребенъ дъждецъ: трѣва да расте, паунъ да пасе, перя да фърля, моми да ги сбиратъ, вѣнци да виятъ.

Вариантъ: Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., 9 стр., № 2, лазарска, 12 стиха, източно нарѣчие.

71. Мома плаче, че не ѝ пѣли лазарки.

Питатъ Качунчица, дали е видѣла Лазаря. Отговаря имъ, че го видѣла на бѣлъ Дунавъ да вие вѣнци. Каля плаче за Лазаря, а Лазаръ ѝ казва, до година ще дойде при нея и ще ѝ донесе два вѣнца. На другата година Каля се оженва и дѣте люлѣе.

Вариантъ: Блъгарскы книжици, 1858 г., кн. 5, стр. 162, № 1, стиха 10, Дебърско.

4. Сватбени.

а) *У момини.*

72. Засѣвка.

Засѣватъ прѣзъ три сита копринени: у момини равни двори тъмна мъгла паднала, а у момкови ясно слънце изгрѣяло.

Вариантъ: Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., стр. 13 и 109, стиха 6, източно нарѣчие, сватбена.

73. Кога мѣсятъ плетеница.

Тозъ вечеръ слънчице у твоя майка и баща, утрѣ вечеръ у друга майка и баща...

Вариантъ: Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г, 113 стр., стиха 6, сватбена, източно нарѣчие.

74. Майка учи дъщеря си да иска ключове отъ тъмница.

(Кога плетятъ невѣстата).

Майка учи дъщеря си Янка, когато отиде въ момкови двори, да се кланя коню до гривата, дѣверю до златни петелки, на свекърва до златни подвръзки, докато излѣзе кралица свекърва, да ѝ даде жълти ключове отъ тъмници, да отключи тъмни тъмничари.

Варианти: 1. Блъгарска гѫсла, 1857 г., стр. 51—52, стиха 10, сватбена, източно нарѣчие.— 2. Братски Трудъ, 1860 г., II кн., 12 стр, 4 стиха, сватбена, Струга—Охридъ — 3. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 211, стр. 222—223, стиха 24, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско, сватбена — когато обличатъ невѣстата (невѣстата се именува Ирина, младоженецътъ — Радешъ).

75. Майка мъмре дъщеря си за зетьовата риза.

(Когато обличатъ невѣстата).

Майка мъмре дъщеря си за зетьовата кошуля, че не е тънко предена; кара я по-скоро да си отиде, за да не ѝ развѣва кѫщата. Дъщерята ѝ отговаря, че тя ще си отиде, но ще я търси да ѝ помете кѫщата, на баща си да помогне да разпрегне воловетѣ, братята си да посрѣщне, кога се отъ гората връщатъ.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугаря, 1860 г., № 212, стр. 223—224, стиха 31, Слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхиасрско — Сѣрско, сватбена.

76. Невѣстата поржчва на майка си да гледа цвѣтята ѝ.

(Когато невѣстата се прощава).

Когато булката се прощава съ майка си и родата си, поржчва ѝ да полива цвѣтята ѝ съ росица, на пладне съ сълзи, а на вечерь съ водица. Умѣшава я: и тукъ майка, и тамъ; и тукъ сестра и тамъ; и тукъ братецъ и тамъ.

Варианти: 1. Блъгарска гѫсла 1857 г., стр. 52, стиха 12, сватбена, източно нарѣчие. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 213, стр. 225, стиха 17, сватбена, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско. — 3. Никола

Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 2, стр. 62, стиха 8, сватбена, източнобългарско нарѣчие. — 4. Братски трудъ, 1860 г., II кн. 11 стр., 5 стиха, сватбена, Струга. — 5. Братски трудъ, 1860 г., II кн. 10 стр., 4 стиха, Струга (кога прѣкриватъ булката). — 6. Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 1, стр. 62, стиха 13, сватбена, източно нарѣчие. — 7. Никола Геровъ, op. cit. № 4, стр. 63, стиха 5, сватбена, източно нарѣчие.

77. Булката отива у чужденецъ.

(Когато поведатъ невѣстата къмъ момкови).

Отдѣля се дѣвойката отъ мила рода и отива у чужденецъ.

Вариянти: 1. Вук. Ст. Караџић, Додатак, 1822 г., № 23, стр. 46, стиха 2, сватбена, Разложко = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т. № LXVIII, стр. 14. — 2. Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 3, стр. 63, стиха 11, източно нарѣчие, сватбена. — 3. Никола Геровъ, op. cit. № 5, стр. 63, стиха 5, източно нарѣчие, сватбена.

78. Булката да прилича на младоженеца.

(Когато сватоветѣ дойдатъ у булката).

Да извадятъ булката да видятъ дали прилича на младоженеца, ако не прилича, да я върнатъ.

Вариантъ: Братски трудъ, 1860 г., кн. II, стр. 10, стиха 4, сватбена, Струга.

79. Булката моли брата си да я скрие отъ сватоветѣ и младоженеца.

(Сжщо).

Говорятъ на кума да постои и почака, за да види, какъ се дѣвойка раздѣля отъ рода. Моли се на брата си да я скрие въ сиво стадо неброено, въ жълто жито немѣрено. Братъ ѝ отговаря, че не може да я скрие: продадена е и заложена на кумове и сватове и прѣдадена на юнака. Моли го, че при него стои дѣверъ и юнакъ, и тя може да се скрие.

Вариянти: 1. Москвитянинъ, 1845 г., № 12 = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № LXXIII, стр. 21—22, стиха 22, записалъ *П. Э. Здравевскій* отъ южно-рускитѣ българи-колонисти, сватбена, източно нарѣчие. — 2. К. Огняновичъ, Забавникъ за лѣто 1846, № 3, стр. 206, сватбена, стиха 10, централно нарѣчие.

80. **Младоженецътъ да води булката.**

(Когато изваждатъ момата отъ кѫщи).

Казватъ на младоженеца да върви съ младата невѣста при дѣвери и сватове, че го гонятъ моминитѣ братя и въ друмове върви тежка войска. Не е тежка войска, но е сватба; да отворятъ черква, че водятъ невѣста.

Варианти: Братски трудъ, 1860 г., II кн., стр. 11, стиха 9, сватбена, Струга. — 2. Братски трудъ, 1860 г., II кн., 11 стр., стиха 5, сватбена, Струга.

81. **Моминство се свършва и грижи настѫпватъ.**

(Когато сватоветѣ тръгнатъ отъ момината кѫща).

Моминството се свършва и сега грижи настѫпватъ: свекъръ отъ пазаръ да чака, либе отъ нива, дѣверъ отъ гора. Либето е тъмница за нея, а мѫжкото ѝ дѣте — желѣзо, кѫщата — гугла на главата.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 215, стр. 226—227, стиха 13, сватбена, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско) — 2. Никола Геровъ, Пѣснопойче, 1860 г., № 7, стр. 64, стиха 8, сватбена, източно нарѣчие.

82. **Невѣстата по пѫть съ сватове.**

(Когато прѣдаватъ невѣстата на сватоветѣ).

Питатъ Маргита, кой я е излъгалъ да отиде по Раберъ? Отговаря — подаръцитѣ му. Прощава се съ майка, баща, братъ и сестра. Грижи се за цвѣтята си. Помолва дѣверчето си да се върне назадъ, за да поржча на майка ѝ за това.

Недовършена.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугаре, 1860 г., № 214, стр. 295—226, стиха 30, сватбена, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). Ср. „Невѣста поржчва на майката си да гледа цвѣтята ѝ".

б) *У момкови.*

83. **Момкова майка и кумъ.**

(Когато излизатъ отъ момкови за момини).

Момкова майка казва на кума да нагледва сина Константина, че е глупавъ.

Варианти: 1. Братски трудъ, 1860 г., кн. II, стр. 9, стиха 4, сватбена, Струга. — 2. ib. 12 стр., 4 стиха, сватбена, Струга.

84. Пѫтьтъ до момини.

(Изъ пѫтя къмъ момата).

До момини сѫ три гори: една лилякова, друга босилкова, трета страторова.

Варианти. 1. Братски трудъ, 1860 г, II кн., стр. 9—10, стиха 5, сватбена, Струга. — 2. ib. 10 стр., 3 стиха, сватбена, Струга.

85. Конь не иска жена да го язди.

(Когато отива младоженецътъ за булката).

Радешъ коня си стѣга и му дума, ще го пусне за невѣста. Коньтъ му отговаря, че не иска жена да го язди, защото, когато засвирятъ тѫпани и свирки, ще се разиграе сърцето му, та ще фърли невѣстата.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 209, стр. 221—222, стиха 33, сватбена, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Вук Ст. Караџић, Додатак, 1822 год., № 21, стр. 45—46, стиха 7, сватбена, Разложко = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г. II т. № LXVII, стр. 13—14, (сестрата поржчва на брата си да стрѣлне момата съ бѣлоперка стрѣла).

86. Дълга сватба.

(Когато сватоветѣ отиватъ за булката).

Израсло дърво високо съ широки стебла и подъ него златари сѣдятъ и златни седла коватъ. Кога отишли за мома Елка, вишни и череши цъвтѣли, а като се върнали, узрѣли.

Варианть: Вук Ст. Караџић, Додатак, 1822 г., № 25, стр. 46—47, стиха 20, сватбена, Разложко = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т. № LXXI, стр. 15—16.

87. Риба изяжда дуня и калина на мома.

(Сѫщо).

Мома сѣе дуня и калина, вода ги вади, плодъ раждатъ. Златна рибка ги изѣжда. Заканва се мома на рибката, кога дойде гърче, ще купи отъ него коприна, ще направи мрѣжа, ще улови

рибка, ще нагости кумъ и кумица, а що остане — на зетъ и невѣста.

Варианти: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 208, стр. 220—221, стиха 13, сватбена, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

88. **Свекървата прѣчаква булката.**

(Когато доведатъ булката въ момковата кѫща).

Канятъ свекървата да излѣзе да посрѣщне булката: слѣдъ орелъ лети орлица.

Варианти: 1. Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., стр. 13 и 122, стиха 4, сватбена, източно нарѣчие. — 2. Вук. Ст. Караџић, Додатак, 1822 год., № 24, стр. 46, стиха 2, сватбена, Разложко = П. Безсановъ, Българскія пѣсни, 1855, г., II т. № LXX, стр. 15. — 3. Братски трудъ, 1860 г., II кн., 12 стр., 4 стиха, сватбени, Струга. — 4. Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 12, стр. 66, стиха 7, сватбена, източно нарѣчие.

89. **Свекървата дава сватбенитѣ дрехи на булката.**

(Когато свекървата дава сватбенитѣ дрехи на булката).

Невѣстата да се поклони на свекървата, за да ѝ даде невѣстинско рухо, а тя да я дари съ тънка риза; дѣверътъ ѝ дава златни обуща съ шарени тарлъци, а тя го дарява съ бѣла кърпа за 200 злато по нея.

Варианти: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 год., № 210, стр. 222, стиха 13, сватбена, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

90. **Вѣнчаване.**

(Когато вѣнчаватъ младоженцитѣ).

Юнакъ да стрѣлне хубава мома съ стрѣла бѣлоперка.

Варианти: 1. Вук. Ст. Караџић, Додатак, 1822 год., № 22, стр. 46, стиха 2, сватбена, Разложко — П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г, II т. № LXVIII, стр. 14. — 2. Братски трудъ, 1860 год., II кн., стр. 11, стиха 3, сватбена, Струга (Да каже Яна, кой ѝ е излѣлъ златни вѣнчила, на дѣверъ сребърни търлъци). — Ср. „Конь не иска жена да го язди".

4. Наздравици.

91. **Честита му ржка . . .**

Честита му ржка, който чаша държи и въ нея вино налѣва. Пийте за много години!

Вариантъ. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 год., II т, № CLII, стр. 148, стиха 9, пѣе се на служба, източно нарѣчие.

92. **Пожелание на виното.**

Винце голо, ти си на брата изпило вола. И това да цукна, послѣ да пукна. Който мисли, Господъ да го очисти, и др. римувания.

Варианти: 1. Български книжици, 1860 г., III год., кн. 7, стр. 275, стиха 15, записала *Димитрия Василиева*, централно нарѣчие. — 2. ib., стр. 275—276, стиха 12, записала *сжщата*, централно нарѣчие. — 3. ib., стр. 275, стиха 12, записала *сжщата*.

93. **Мома вино да точи.**

Черноока Калина се моли да точи вино съ котелъ, да ли пари ще земе, не се знае.

Вариантъ. Български книжици, 1860 г., III год., 7 кн. стр. 276, стиха 12, записала *Димитрия Василиева*, централно нарѣчие.

94. **Пофала за механджия отъ пияница.**

Пияници фалятъ механджията, че хубаво вино ималъ, та се опили и въ калта спали. И сега искай хубаво вино, та макъръ и прѣзъ нощьта да спятъ въ калта.

Вариантъ Български книжици, 1860 г., III год., кн. 7, стр. 276, стиха 20, записала *Димитрия Василиеса*, централно нарѣчие.

95. **Царь кара слугата си да му попѣе.**

Царь казва на слугата си да му попѣе. Слугата му отказва, че е кахъренъ: мостъ заправилъ на Тунджа и манастиръ въ Солунъ града, та хазна не стига да ги доправи. Царьтъ му обѣщава да дотъкми недостига, стига да му попѣе, за да се веселятъ.

Недовършена.

Варианти: 1. Иванъ А. Богоевъ, Бжлгарски народни пѣсни и пословици, 1842 г. = П. Бозсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т. № XIV, стр. 71—72, стиха 20, юнашка, източно нарѣчие = Kolo, 1847 г., кн. IV, № 1, стр. 44. — 2. П. Безсоновъ, op. cit. I т. № XIV, стр. 71—72, стиха 14, юнашка Варна (съпоставенъ съ сръбски вариантъ), недовършена. — 3. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 316, стр. 349—350, стиха 22, седѣнска, Велешко.

ДѢЛЪ III.

БИТОВНИ ПѢСНИ.

1. Отношения между родителитѣ и дѣцата имъ.

а) *Майка и дъщеря.*

96. Хубава и работна мома се прочува до царя.

Катерина се прочува до царя и везиря съ хубавина и работа. Праща царьтъ трима душъ да я видятъ. Отиватъ; почукватъ на портитѣ й; явява се майка й. Обажда имъ, че Катерина отишла при дружкитѣ си да зафаща везма.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 50, стр 58—59, стиха 23, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско—Сѣрско).

97. Момини поржчки — иска да се мѣни.

Седи Станка въ зелена градина надъ жълта латинка и си рони дребни сълзи: да я фърлятъ задъ Дунавъ, та да стане голѣма кория, да изникне детелина, два студни кладенци, отъ нея да пиятъ царскитѣ хатове. Недовършена.

Вариантъ: Блъгарскы книжици, 1858 г., I год., чясть I, кн. 8, стр. 256, № I, стиха 19, хороводна, източно нарѣчие.

98. Мома изгаря триста агънца.

Бѣла Неда лежи три години — ни става, ни умира. Майка й надъ глава стои и й говори, че й се додѣяло отъ ставане, отъ дигане, отъ даване понуда; пита я да нѣма нѣкой грѣхъ, та толкова болна лежи. Казва й, когато била малка, любила се съ чичовия си овчарь, та запалили търлата и изгорѣли 300 агънца, и, когато дошли майкитѣ имъ, като блѣяли, земята се люлѣяла, небето се разцѣпвало. Недовършена.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара. 1860 г., № 136. стр. 143—144, стиха 27, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско—Сѣрско).

99. **Момини прѣдсмъртни поржчки.**

Мома Дона болна лежи отъ върлата чума. На майки си говори, че тя млада и зелена ще умре. Майка ѝ я утѣшава да не се бои: обѣщала голѣмъ курбанъ — 5-годишенъ овенъ и тригодишенъ юнецъ. Дона ѝ отговоря, че чумата не иска курбанъ. Поржчва ѝ, като я кълне въ майчино млѣко, въ чуждъ гробъ да не я копатъ; четримата ѝ братя да изкопатъ гробъ съ четири врати: прѣзъ първата врата слънце да я огрѣва, прѣзъ втората вѣтъръ да духа, за да разнася отъ нея мухъла, прѣзъ третата, когато зароси, да оросява чернитѣ ѝ очи и прѣзъ четвъртата дружки да дохождатъ и да я викатъ на вода да отиватъ, но тя ще имъ отговаря, че не я пуща дървенъ дѣверъ и земена свекърва.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 29, стр. 37—39, стиха 72, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. ib. № 259, стр. 279—280, стиха 32, хороводна, слушана отъ сжщата, недовършена (момата се казва Злата; паша щѣлъ да мине; чума я ударила на десната ржка, надъ лѣвата нѣнка). — 3. ib. № 274, стр. 295—296, стиха 33, лазарска, с. Лехово (Демирхисарско — Сѣрско), недовършена (момата се казва Милка). — 4. ib. № 264, стр. 281—285, стиха 31, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско—Сѣрско (момата се казва Неда; разболва се на сѣитба, а на жътва майка ѝ изнася отъ кжщи, когато се връщатъ дружкитѣ ѝ отъ жътва). — 5. Български книжици, 1860 г., III год., кн. 2, стр. 78, стиха 38, Силистренско, записана отъ *Мариж Енюва*, ученица отъ Айдамирското училище. — 6. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 год., II т. № LXXXVIII, стр. 29—30, стиха 11 (недовършена), пжтнишка, източно нарѣчие.

100. **Мома — овчарь.**

Майка плете дъщеря си Марга и я люто кълне: днесъ я плете, утрѣ мрътва да я разплита. На Марга тежко става, отива въ Цариградъ при берберъ, моли го да ѝ прѣрѣже русата коса и да ѝ остави само чомбасъ. Изпълва молбата ѝ. Става овчарь; седи три години; връща се у дома и се провиква: мома отишла, мома се връща.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 273, стр. 294—295, стиха 27, лазарска, с. Лехово (Демирхисарско—Сѣрско).

101. **Майка проклева дъщеря си.**

Майка казва на дъщеря си Янка да залюлѣе и запѣе на пеланачето си братче. Тя го люлѣе и кълне. Дочува майка ѝ и я кълне: кога Дунавъ продума и риба пропѣе, тогава рожба Яна да има. На Яна дожалѣва, отива покрай Дунавъ, сълзи рони и се Богу моли да ѝ каже, отдѣ Дунавъ извира. Казва ѝ изъ подъ Будимъ града изъ златна ябълка. Тамъ отива и се годява за гемиджийче. Недовършена.

Варианти: 1 Иванъ А. Богоевъ, Бѫлгарски народни пѣсни и пословици, 1842 г. = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т. № XLIV, стр. 228—229, стиха 24, юнашка, източно нарѣчие. — 2 Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонскй бугара, 1860 г., № 21, стр. 29, стиха 16, великденска, слушана отъ Дафина, изъ с. Просеникъ Демирхисарско — Сѣрско (мома Салина се проклева отъ майка си, когато я плела; клетвата я стига и умира).

102. **Недоволни майки отъ дъщеритѣ си.**

Майка Калчевица се оплаква отъ дъщеря си Гана, че не знае хлѣбъ да мѣси, а Славчевица проклева дъщеря си: подобрѣ е да я закопала, нежели да я имала.

Вариантъ: П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т. № CXV, стр. 83—84, стиха 8, любовна, Жеравна—Котленско.

103. **Мома на турска ангария.**

Паша чрѣзъ пѫдарь подканя цѣло село да отива ангария да му жънатъ пшеницитѣ и ечменитѣ. Дружкитѣ канятъ и мома Мара да дойде. Майка ѝ я не пуска да отива въ Сѣрско поле. Тя не слуша майка си, зема сърпа, туря си кърпа на главата и отива на ангария.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г, № 63, стр. 72—73, стиха 25, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

104. **Мома сънува сватове.**

Майка буди дъщеря си Пройдена да стане, да си омие главата и да се изреши. Дъщеря ѝ казва, че на сънъ ѝ дошли сватове въ двороветѣ, нея фанали и качили на конь.

Вариантъ: Казанскія Губернскія Вѣдомости № 15, 1848 г, апрѣля 12 дня, № III, стр. 130, Корча (Епиръ).

105. Дъшеря сънува, че майка ѝ умрѣла.

Яна съ баща си били на ливада: баща ѝ трѣва косѣлъ, а Яна седѣла задъ купища съ огледало на колѣно, съ гребенъ на ржка при червило и бѣлило. Като се чешла, заспала и сънъ гледала, че умрѣла майка ѝ. Почва да плаче, че остая сираченце безъ майка. Недовършена.

Варианти: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 18, стр. 25—26, стиха 30, великденска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

б) *Майка и синъ.*

106. Майка се радва на сина си.

Майка люлѣе мжжкото си дѣте Иванчо, съ прѣсно го млѣко дои, съ руйно го вино пои, да расте да порасне, за да го ожени и да му се радва. Недовършена.

Варианти: 1. Вук Ст. Караџић, Додатак, 1822 г., № 26, стр. 47, стиха 6, Разложко. — 2. Бълтарскы книжици, 1858 г., I год., чясть III, кн. 22, стр. 290, № I, стиха 7, централно нарѣчие.

107. Майка и дѣте.

Дѣтенце спи въ позлатени люлчици и майка му го буди да стане да види лазарки, какъ поли развѣватъ, жълти чехли потропватъ.

Варианти: 1. Г. С Раковски, Показалецъ, 1859 год., стр. 7_2, стиха 3, лазарска — пѣе се на малко дѣте, източно нарѣчие. — 2. Г. С. Раковски, op. cit. стр. 9, стиха 10, лазарска — пѣе се въ царски дворове (царица плела на дѣте шапчица съ бисери и жълтици).

108. Майка учи сина си да не се често прѣмѣнва.

Майка учи сина си Нено да не се често прѣмѣнва по двашъ-тришъ въ седмицата, деветь пжти въ мѣсеца, но той я не слуша: скришомъ отключва сандъци, облича великденска прѣмѣна и право отива на хорото; не се фаща дѣ да е, но се фаща надъ момитѣ до невѣститѣ.

Варианти: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г, № 85, стр. 90—91, стиха 20, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

109. Майка търси булка на сина си.

Майка търси булка на сина си Константина. Срѣща мома да бере цвѣте въ градина и да го увива на китка. Пита я, защо ѝ е цвѣте; отговаря ѝ — да ѝ мирише. Прѣдлага ѝ да я земе за снаха. Момата ѝ казва да пита баща ѝ и майка ѝ: дѣто тѣ я дадатъ, тамъ ще отиде.

Варианти: 1. х. Найденъ Іоанновичъ, Нови бѫлгарски пѣсни, 1851 г., стр. 48—49, стиха 16, източно нарѣчие = М. Л. Софіянецъ, Разна любовна пѣснопѣвка, 1858 год., стр. 84—85 стр. 2. Никола Геровъ, Пѣснопойче, 1860 г., № 24, стр. 52—53, стиха 16, източно нарѣчие (момата се казва Рада; прѣдупрѣждава я лудо младо, че майка му ще дойде на огледъ, добрѣ да я прѣчака и да ѝ постеле; Рада не извършва нито едното, нито другото, но майка му пакъ я харесва).

110. Майка учи сина си, какво да гледа на булката.

Когато щѣли да отиватъ въ село да годяватъ мома, майката поржчва на сина си, като влѣзатъ въ тъщини двори, да не гледа дали е голѣма кѫщата, нито да гледа дали момата има дрехи, обѣци, вѣнци и шити ржкаве — това не струва, само нѣколко гроша — но да гледа дали е паметна — това е имане голѣмо, безъ довършване.

Варианти: х. Найденъ Іоановичъ, Нови бѫлгарски пѣсни, 1851 год., стр. 58, стиха 12, източно нарѣчие = М. Л. Софіянецъ, Разна любовна пѣснопѣвка, 1858 год., стр 85.

111. Колко жали майката за сина си?

Майка събужда рано сина си Стояна въ недѣля да товари три товара сухо злато и други три бѣлъ биссеръ, да отиде въ Солунъ, за да купи сичко ново за невѣстата. Отива. На връщане по пѫть се сѣща, че забравилъ огледало. Връща се и купува. По пѫтя му се припива вода; всрѣдъ гората сѣда да си похапне и пийне вода; излизатъ му харамии; моли имъ се, сичко да му зематъ, що носи, само живъ да го пуснатъ да отиде при майка си и първо либе: майка му ще го жали, доръ гарванъ побѣлѣе и море прѣсъхне, доръ главня ластаръ пусне и върба главня стане; а Люба може да жали и да не жали.

Недовършена.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 263, стр. 263—264, стиха 45, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст.

И. Верковичъ, op. cit. № 221, стр. 238—240, стиха 68, трапезарска, слушана отъ сѫщата.

112. **Момкови прѣдсмрътни поржчки.**

Майка казва на сина си Богдана, какво обходилъ толкова градове, колкото сѫ дни въ годината, и нийдѣ го болесть не нашла, а щомъ пристига у дома, разболѣва се и лежи деветь години. Той изповѣдва прѣдъ нея, че му е жалъ, за дѣто ще умре младъ и нѣма кой коня му да гледа: майка му е стара, братъ му е забѣгналъ, жена му ще го отгледва за другиго. Зарадъ туй поржчва на майка си: кога умре, да не го копа въ гробища, а на кръстопѫть; на главата му манастиръ да съгради, на сърце му градина да загради и въ нея цвѣте да насади, на крака му чешма да изведе, край нея знаме да побие и за него конь да върже, та кога мине царева войска — всѣко старо въ черква да се помоли, него да спомина, сѣко младо цвѣте да набере, за него да си спомни, а който конь отвърже да каже: Богъ да прости тоя юнакъ, който яздилъ тоя конь и развѣвалъ това знаме. Недовършена.

Варианти: 1. Бжлгарски букварь, 1844 г., № 4, стр. 100—102, стиха 34, сѣверозападно българско нарѣчие = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., т. I, № IV, стр. 36—38, стиха 36, юнашка, Видинско. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 302, стр. 332, стиха 20, седѣнска (да го жали майка му три години, по орли вѣсть ѝ праща). — 3. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 79, стр. 85—86, стиха 23, слушана отъ сѫщата, хороводна (Никола отъ конь пада и умира; да не обаждатъ на майка му). — Ср. „Юнакъ Велко убива еничаринъ и го погребва за поличба“.

113. **Майка съвѣтва сина си да земе жената съ мжжко дѣте.**

Стоянъ либи три моми отъ три града и тритѣ попски дъщери: първата е въ Цариградъ и му ражда мжжко дѣте, втората е въ Видинъ града — че му е лозе родило: сѣка лозица по вѣдро, а виненитѣ по двѣ вѣдра и третата отъ овчарско поле, че му се стадото разягни. Пита майка си при коя да отиде? Съвѣтва го да отиде при тая съ мжжкото дѣте.

Недовършена.

Вариантъ: Блъгарски книжици, 1858 г., I год., чясть II, кн. 11, стр. 122, № IV, стиха 32, източно нарѣчие.

114. **На майка отмѣница.**

Отъ изникла калинчица покрай пѫть сѣки откѫсва, а младъ Стоянъ я отъ коренитѣ изкаралъ. Качва я на коня си и я занася на майка си за отмѣница да мете кѫща и дворове, на баща да донася вода студена, на братя ризи да везе, на сестри коси да плете, а на него първо любе.

Варианти. 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 127, стр. 228, стиха 22, сватбена, когато сватоветъ влизатъ въ момковата кѫща съ невѣстата, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско) 2. Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., стр. 15, стиха 7, тлъкашка, източно нарѣчие (Петко изтръгва елха отъ Радини двори).

115. **Прѣдизвиканъ братанецъ набѣдява чича си за убиецъ.**

Кметове и чорбаджии разфърлятъ царски данъкъ. Николовъ чича най-много настоява да се разфърли на Никола, че има руси биволи, покрити съ копринени чували и съ позлатени синджири. На Никола дожалѣва, та взима отъ майка си мрѣжа за риба и отива на Дунава — не уловя риба, но мртва глава скоро заклана. Закопва я въ гумното на чича си и послѣ казва на селскитѣ кметове и чорбаджии, че у неговия чича хора замръкватъ, но не осъматъ. Чича му подканя да търсятъ: ако намѣрятъ, жена му и дѣцата му да заробятъ, а него да обѣсятъ. Намиратъ — жена му и дѣцата заробватъ, а него обѣсватъ.

Варианти: Българскы книжици, 1860 г., III год., чясть I, стр. 42—43, стиха 63, източно нарѣчие.

в) *Баща и синъ.*

116. **Синъ баща на сѫдъ кара.**

Скѫпия настава — дали е отъ Бога, или хората криятъ за скѫпа година? Не е едното и другото, но дѣ се е чуло и видѣло, синъ баща на сѫдъ да кара, като Стоянъ баща си? Подъ конь му нозѣ подковя, назадъ рѫцѣ вързва и на Стамболъ го закарва. Тамъ го сѫдъ не отсѫди. Повръща го въ планината и го закарва въ езеро да го удави. Баща му дума: днеска е сѫбота, утрѣ е св. Недѣля, като християни моли го да пристѫпи да му отвърже рѫцѣтѣ, за да се прѣкръсти и Богу помоли,

дано му даде умъ, да не прави това съ него. Стоянъ го още пристегна. Баща му сълзи рони и го люто кълне: да даде Богъ да стане разуменъ, хлѣбъ да носи въ ржка, а да не знае да яде и да се кръсти, мжжки дѣца да има и сички да ослѣпѣятъ. Постига го. Отива си Стоянъ у дома; не знае въ двори да влѣзе; либето му Петкана ржцѣ кърши и Стояна люто кълне: да иде и да се не върне, защо така направилъ съ рождения си баща? Щомъ чува това, Стоянъ отива при баща си и го моли да му прости грѣховетѣ. Баща му дума: бръзъ се конь стига, люта клетва се не стига, — що е рекълъ — да бжде.

Варианти: Никола Геровъ, Пѣснопойче, 1860 г., № 10, стр. 37—40, стиха 76, източно нарѣчие.

117. **Родители оплакватъ удавенитѣ си синове.**

Градски пазачъ моли мома да понагледва Демиръ-Капия, дордѣ отиде при войвода, който го вика конь да му дари. Мома го послушва. Пазачътъ отива. Вмѣсто конь войводата му дарява мрѣжа да прѣмрѣжи морето, та да улови дребна риба. Прѣмрѣжва го. Ловейки риба, той прѣобръща 300 гемии, та издавя 300 българчета. Калпаци имъ плаватъ по морето. Доглеждатъ ги майки и бащи, братя и сетри и почватъ да оплакватъ и да тжжатъ за удавенитѣ си синове и братя.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т. № CXXXVII, стр. 110—111, стихове 15, войнска, източно нарѣчие. — 2. Ст. И. Берковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 год., № 27, стр. 35, стиха 14, петровска (окръшка), слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

г) *Братъ и сестра.*

118. **Орачъ намира пари на Великдень.**

Останалъ Начо сираче безъ баща и майка само съ сестра си Еленка при тежки бащини му борчове. Чуди се и мае Начо, какво да зафане, борчове да изплати. Става у турчинъ аргатинъ за 9 години за 900 гроша. Начо незнае, кога е дѣлникъ-празникъ, кога е Св. Недѣля, Великдень, Георгевдень. На Великдень хора въ черква отиватъ, а той на орань. Една брѣзда изорва, орало му се закачва за казаненъ купъ, пъленъ съ жълти жълтици и ермилъци. Чуди се и мае Начо, какво да направи: дали на турчина да обади, или самъ да ги земе. Отива при сестра си

Елена да се допита до нея. Като го вижда, тя се чудо чуди, каква е тая работа, да ли го е треска фанала или глава заболѣла? Разпрява на сестра си, че намѣрилъ пари и иска отъ нея съвѣтъ, какъ да постжпи съ тѣхъ. Съвѣтва го да каже на турчина. Турчинътъ му ги харисва, да си изплати съ тѣхъ бащини борчове и да си отиде да празнува Великдень и Георгевдень.

Варианшъ: Цареградски вѣстникъ, 1853 година, год. 3, ianyapiia 31, брой 107, стиха 75, източно нарѣчие.

119. **Мома и младо ерменче.**

Мома Калуда си продава изъ цариградска чаршия бѣлото лице и залага чернитѣ си очи за затворения братъ Стояна. Ерменче я пита, защо това прави. Разправя му.

Вариантъ: Вук Ст. Караџић, Додатак, 1822 г., № 17, стиха 12, Разложко = Коїо, 1847 г., IV кн., № 7, стр. 50 = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т. № LIII, стр. 251.

120. **Братъ застрѣлва сестра си кошута.**

Обзалагва се сестра Дойна съ брата си Йована, че ако отиде тя посрѣдъ нощь прѣзъ планината при полугаря, той ще ѝ дари деветь овна. Тя се наима. Става посрѣдъ нощь, забродя низъ планината и пристига край полугаря. Тамъ повиква не както се вика, ами заблѣйва като кошута. Братъ ѝ я чува. И мислейки я за кошута, грабва пушката и я замѣрва право въ челото, — застрѣлва я тъкмо въ лѣва нѣнка. Та извиква тогава, както се вика, и веднага издъхва.

Вариантъ: П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № LXXVI, стр. 25—27, стиха 18, овчарска, Видинско = Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., стр. 20, овчарска, източно нарѣчие.

121. **По съвѣта на брата си мома се отказва да се потурчи.**

Йованъ пита сестра си Велика, защо иска да се потурчи. Казва му, че ѝ се е додѣяло всѣка вечеръ вино да се пие и сутринь ракия. Пита я, защо не му обадила да ѝ търси хубаво и разбрано момче. Отказва се да се турчи и пита брата си, какъ да се избави отъ турцитѣ, когато ще дойдатъ да я търсятъ. Йованъ се помолва на Бога и се спускатъ облаци, та скриватъ сестра му. Дохождатъ турци и питатъ, дѣ е Велика.

Йованъ имъ казва, че отишла за вода да си измие лицето, за да стане турска невѣста. Недовършена.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 178, стр. 190—191, стиха 45, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с, Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

122. **Братъ дава работната си сестра на бояджия.**

Лезенъ Марко отива съ родителитѣ си на далеко на гости. Срѣщатъ го троица бояджии; пита ги, какво боядисватъ. Казватъ му, да не ги пита, какво боядисватъ, но сѫ тръгнали да искатъ сестра му, която била работна, гостоприемна и хубава. Кани ги да отидатъ въ кѫщата му, той ще се върне и ще имъ я даде. Недовършена.

Вариантъ: Ст. П. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 188, стр. 200—201, стиха 38, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

д) *Братъ и братъ.*

123. **Отъ ядене и пиене кѫща не се разсипва.**

Янкула се кара съ 9 братя. Братята му викатъ, че той имъ разсипва кѫщата съ ядене и пиене съ неговитѣ деветь посестрими и деветь побратима. Отговоря имъ: кѫща отъ това не се разсипва, но се разсипва и затваря, ако влѣзе въ нея черната чума и сички измори.

Варианти: 1. Ст. П. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 283, стр. 305, стиха 19, Велешко, великденска. — 2. Никола Геровъ, Пѣснопойче, 1860 г., № 14, стр. 43—44, стиха 25, източно нарѣчие.

124. **Отглади дѣца умиратъ.**

Става голѣма скѫпия: шиникъ жито за флорина. Стоянъ има много дѣца и се чуди, какъ да ги изхрани. Стоянови братя жито иматъ и ще го носятъ за продань. Най-малкото Стояново дѣте казва на баща си, че чичоветѣ му жито товарятъ, да поиска за тѣхъ. Отива Стоянъ и ги моли да му дадатъ, че дѣцата му ще измратъ. Отказватъ му, че нѣма ни аспра да заплати за него. Връща се у дома и намира дѣцата си отглади умрѣли.

Вариантъ. Ст. И. Верковичъ. Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 230, стр. 249—250, стиха 39, трапезарска, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

2. Любовни.

а) *Залюбване и любовни закачки.*

125. **Мома и момци се задирятъ на чешма.**

Слънце захожда задъ гора зелена, а моми и момци се събиратъ въ поле широко при студени чешми: моми да налѣватъ вода и момци да ги задирятъ. Най-напрѣдъ върви мома Ангелина. Срѣща я Гюро добъръ юнакъ и ѝ прѣдлага да я земе.

Недовършена.

Варианти. 1. Българскы книжици, 1858 г., год. I, часть III, кн. 18, стр. 97, стиха 28, източно нарѣчие. — 2. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I. т., № LXXXIX, стр. 49—50, стиха 17, любовна (недовършена), Котленско. — 3. П. Безсоновъ, ob. cit II т. № XC, стр. 51, любовна, стиха 8, Одеса.

126. **Клетва между мома и лудо младо.**

Лудо младо пита мома Гайтана, дали помни, когато били малки, какъ ходили въ градината и подъ червена ябълка си думали и дали клетва: който се по-напрѣдъ ожени, да лежи и скжса деветь постели и пакъ да не умре — снага, лице, коса да му изсъхне, съ стълба въ гърне да влѣзе, и пакъ да му е широко? А Гайтана му отговаря: отъ очи да се отдвои, който потжпка клетвата, и да стане воденичарь, хлѣбъ да мѣси въ лѣшникова черупка — на слънце да го пече, и кучета да не го ядатъ.

Вариантъ: Българскы книжици, 1858 г., I г., чясть III, кн. 19, стр. 146—148, № II, стиха 45, източно нарѣчие.

127. **Момъкъ търси вода отъ либето си.**

Мома отива за вода. Налива си и си похожда. На пжть я прѣсрѣща напетъ момъкъ и ѝ поисква вода — не че е изгорѣлъ за вода, но за момина севда.

Недовършена.

Варианти: 1. Юр. Ив. Венелинъ, О зародишѣ новой болгарской литературы, 1838 г., стр. 51, стиха 14, свадбена = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № LXXV, стр. 23, сватбена, източно нарѣчие. — 2. П. Безсоновъ, op. cit. II. т., № LXXIV, стр 22—23, стиха 8, сватбена, Котленско. — 3. Ст. И. Верковичъ, на

родне песме македонски бугара, 1860 г., № 46, стр. 55, 16 стиха, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). Момата се казва Тодора.

128. Лудо младо залюбва мома.

Дотекла Тунджа, та довлекла маслина и на нея черноока Мария. Който изпие чаша долия, той ще люби Мария. Изпива я лудо младо и залюбва Мария.

Вариантъ: Български книжици, 1860 г., год. III, кн. 7, стр. 276, стиха 10, записала *Димитрия Василиева*, центр. нарѣчие.

129. Момци надфърлятъ каменъ за хубава мома.

Момчета каменъ фърлятъ и се уговорятъ: който надфърли каменъ, ще земе бѣла Яна Малашевска. Надфърля ги младъ Стоянъ, и си зема бѣла Яна.

Вариантъ. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 150, стр. 161, стиха 16, жетварска слушана, отъ Дафина отъ с. Просеникъ (Демирхисарство — Сѣрско).

130. Лудо младо цѣлува спеща мома.

Мома Боя, вадейки и копайки, дрѣмка я напада и заспива, като си покрива бѣло лице съ махрама. Покрай нея минува лудо младо и се чуди, що да стори на мома: да я цѣлуне или да я разбуди. На Бога се помолва да подухне тихъ вѣтъръ, да зароси ситна роса, да нароси момино лице, давно се мома разбуди. Заросва роса и пакъ не се събужда Прѣгръща я и цѣлува, тогава се мома събужда.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 127, стр. 135—136, стиха 26, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Български книжици, 1858 г., I год., часть II, кн. 11, стр. 123, № VI, източно нарѣчие (въ градина мома Пенка спи; лудото се чуди дали двѣ ябълки да извади на момата, или да я цѣлуне. Цѣлува я).

131. На жътва — любовь.

Мома и момче просо жънатъ отъ сутринь до пладнина. На мома се вода припива. Момчето я завежда на срѣщната рѣка. Напива се и си измива бѣлото лице отъ прахове.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 247, стр. 267, стиха 19, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

132. Ковани ботуши — изгори сърчице!

Кой гидия тропва съ ковани ботуши? Стоянъ покрай Радини вратнички потропва и ней сърчице гори.

Вариантъ: Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., стр. 15—16, стиха 6, тлъкашка, източно нарѣчие.

133. На ергенинъ ризата неправа.

Ергенинъ казва на мома Стамата да му опере непраната три години риза. Отговаря му, че нѣма сапунъ, вода и пералки. Ергенинътъ казва, че сапунъ — това е нейното лице, вода — чернитѣ ѝ очи, пералки — двѣтѣ ѝ ржцѣ.

Варианти: 1. Вук Ст. Караџић, Додатак, 1822 г., № 19, стр. 44, стиха 12, Разложко = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № CXXXIII, стр. 104 = Бѫлгарски букварь, 1844 г. № 3, стр. 100, сѣверо-източно бѫлгарско нарѣчие. — 2. Ст. И. Верковичъ, народне песме македонски бугара, 1860 г., № 255, стр. 277, стиха 22, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско (момата се казва Вела).

134. Дѣвойка залюбва сгоденъ ергенинъ.

Елкана дѣвойка, като се връща отъ вода съ стомна, на пѫтя срѣща винари вардарлии. Искатъ ѝ половина отъ платното (?), за да ѝ дадатъ отъ виното. Тя не иска отъ виното, но иска най-малкото момче, що язди на сива мъска. Казватъ ѝ, че то е годено и за него каратъ виното.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 75, стр. 82—83, хороводна, стиха 25, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

135. Лудо младо копнѣе за сгодена мома.

Лудо младо говори на малка мома, че я много обича и ще прати годежници за нея; пита я дали майка ѝ и баща ѝ ще я дадатъ. Отговаря му, че тя е обѣщана другиму. Кълне баща ѝ и майка ѝ, че сѫ заградили двороветѣ, та не може да се виждатъ. Желае пиле да бжде: да лѣтува и зимува въ нейни скутове.

Вариантъ. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 45, стр. 54—55, стиха 21, хороводна, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

136. **Юнакъ цѣлува спеща дѣвойка подъ кѫпина.**

Врамба спи подъ кѫпина, покрила лице съ бѣла махрама, а до нея спънатъ конь. Минува оттамъ юнакъ и на кѫпина казва да държи дѣвойка, до като дойде; еднажъ да я прѣгърне, двашъ — тришъ цѣлуне; ако не я задържи, съ овци ще я опасе; ако я задържи, съ уста вода ще ѝ носи и ще я вади. Задържа я; цѣлува я; съ уста вода носи и подмладява кѫпината.

Варианти: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара. 1860 г., № 101, стр. 108—109, стиха 27, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Найденъ Геровъ, Болгарскія пѣсни, 1852—1856 г., № 4, стиха 14, източно наречие, въ „Памятники и образцы народнаго языка и словесности русскихъ и западныхъ Славянъ I—IV", 400 стр. (на спещата мома въ градина при нея шербетъ прѣдпочита лудо младо да я цѣлуне).

137. **Не даръ, — а любовь.**

Дона тръгва съ родителитѣ си и първо либе на гости прѣзъ Вардаръ. Когато отишли, Вардаръ прѣсъхналъ. На гемиджии Дона се моли да прѣкаратъ баща ѝ и майка ѝ, дарба ще ги дари по двѣ тънки кошули: безъ вѣтъръ да се вѣятъ, безъ слънце да се сушатъ; а за себе си двѣ тънки кърпи. Прѣкарватъ баща ѝ и майка ѝ. Когато дошло редъ за нея, гемиджии не ѝ искатъ тънки кърпи, но ѝ искатъ черни очи и бѣла снага.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 92, стр. 97—98, стиха 45, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско – Сѣрско).

138. **Сбѫднати любовни желания.**

Лудо младо желае на Димана да прѣгърне равната снага и да я цѣлуне по бѣлото лице и чернитѣ очи. Желанието си изпълва.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 77, стр. 84, стиха 19, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

139. **Любовни излияния.**

Никола пита хубава Рада, дали го обича. Отговаря му: каквато е мъглата на планината, такова ѝ е сърцето за него.

Варианти: 1. Вук Ст. Караџић, Додатакъ, 1822 г., № 4, стр. 38, стиха 10, Разложко. = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855, II т., № CXXII, стр. 91—92. = Блъгарскы книжици, 1858 г., I год., часть III, кн. 19, стр. 146, № I. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г, № 185, стр. 197—198, стиха 25, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско. (Неда не му съобщава, какъ люби лудо младо, но то иска да знае, да не дохожда нощѣ и се измѫчва).

140. Момчетата повече пазятъ киткитѣ.

Лудо младо гори за Велика — направила го сухо дърво яворово. Моли я да го отсѣче и фърли въ огъня: да стане прахъ и пепелъ, да събере пепела и да го фърли въ градина — тамъ да никне жълто цвѣте, но да не го бератъ момитѣ за китки, защото лудо носятъ: вечерь фърлятъ киткитѣ изъ кѫщи, сутринь ги смитатъ и фърлятъ на бунище, ами момчетата да го бератъ, защото мѫдро носятъ: цѣль день на главата я носятъ, вечерь я поставятъ въ студена вода и сутринь я нареждатъ на главата си.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 44, стр. 53—54, стиха 29, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 8, стр. 64 - 65, стиха 7 (окръшка), източно нарѣчие.

141. Талигаръ залюбва мома на хоро.

Тодора се облича въ хубава прѣмѣна на Георгевдень и се фаща на хорото между момци и невѣсти. Поминава Марко съ деветь талиги по него. На дружина казва да спратъ малко, да погледатъ хорото. Запитва селяни, каква е изводачката, мома или невѣста? Отговарятъ му, че и тѣ незнаятъ. Укорява ги, че ужъ не знаятъ, когато на едно хоро играятъ и въ една църква отиватъ.

Варианщъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 6, стр. 9—11, стиха 48, великденска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

142. Дѣвойка праща лудо младо да я иска отъ майка ѝ.

Неда седи на чардакъ, гърло я боли, а прѣдъ прозорци лудо младо застанало и пука, треска за Недино бѣло лице. Неда му казва, ако му прилѣгнала на сърце, да прати двама годежници при родителитѣ ѝ да я простятъ, за да я той кердоса.

Варианти: 1. „Kolo", 1847 г., кн. V, стр. 25, стиха 13, с. с. Себища и Кленье (Дебърски).

143. Лудо младо се очудва на момина прѣмѣна и хубость.

Лудо младо кълне мома Лимона да ѝ капне снагата, че е облѣкла бѣла сая, набѣлена, начервена и го плѣнява съ хубостьта си. Момата му казва да не кълне нея, но шивача, който я е ошилъ, продавача, що ѝ е продалъ бѣлило и червило, а за чернитѣ ѝ очи да кълне пиявицитѣ.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 196, стр. 209, стиха 29, лозарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 73, стр. 81, стиха 15, хороводна, слушана отъ сѫщата (момата се казва Тименуша).

144. Очертание на хубавица.

(Нова.)

Момче слиза отъ планината и отива въ село Сътъбей, та се цѣни даскалче: дѣца да учи, моми да гледа. Съглежда хубава Янка, залюбва я и се сгодява. Завежда я на планина. Тя е хубавица: коса има ибришимъ, чело — хамайлия, вѣжди — морски пиявици, клепки — крила ластовични, очи — вишни-череши, бузи — червенъ трендафилъ, уста — съ пара разрѣзана, гърло — свѣтла мѣсечина, снага — фиданъ въ градина, катъ ходи, хоро води, снѣгъ бѣлѣе, бисеръ сѣе, лице ѝ слънце грѣе.

Вариантъ: Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., стр. 60—61, стиха 46, източно нарѣчие.

145. Момина хубость.

Стою Стоенка пита, защо е толкова хубава? Дали е отъ Бога паднала, или е отъ земя никнала? Дали я е златарь лѣлъ, или е прѣзъ пръстенъ минала? Три години у тѣхъ седѣлъ, 300 гроша похарчилъ, въ очи не я погледналъ, бѣло лице не ѝ видѣлъ? Стоенка му отговаря: дѣ се е чуло и видѣло, мома отъ Господъ да падне, златарь да я лѣе, прѣзъ пръстенъ да мине? И нея майка родила, като сѣкиго: на Великдень родена, на Георгевдень кръстена, съ прѣсно млѣко кѫпана, съ дюловъ листъ повивана, за това е толкова хубава.

Варианти: 1. Бълг а рскы книжици, 1859 г., II г., чясть II, кн. 13, стр. 423—424, № XIX, стиха 37, слушана отъ Костадина Бельова, Дражо х. Герчева съпруга въ Ямболъ. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 62, стр. 71—72, стиха 28, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско) (момата се казва Гюргя).

146. Да съмъ и черноока?

Малка мома капка вода налива, въ нея погледва и съ дума: като що е кѫстонѝка (тънка) и висока, малко дае черноока, кого иска, ще земе — на царь Тома сина ще земе, който ще й брои тежка хазна.

Варианти: 1. Бѫлгарски букварь, 1844 година, № 6, стр. 106—107, стиха 8, източно нарѣчие. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 78, стр. 85, стиха 21, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско (момата е покрай Дунава; зима я царевото хазнатарче: далъ 200 та я зелъ, далъ 300 та се вѣнчалъ).

147. Момкова хубость.

Дружина говорятъ на Ней дѣвойка да не люби лудъ гидия тавраджия, защото чуждъ конь яха и чуждо оржжие носи. Дѣвойка ги пита, какъ да не го люби, като гледа тънкото му кръстче като люта змия, бѣлото му лице като бѣла книга, чернитѣ му очи като черно грозде, тънкитѣ му вѣжди като пиявици, бѣлитѣ му рѫцѣ като симитчета?

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 61, стр. 69—71, стиха 66, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

148. Мома хубостьта си пази и слѣдъ женитба.

Мома пита лудо, като е бръкнало въ пазвата й, какво е зело? Празни рѫцѣ изтръгва, сърцето му избѣгва, като босилекъ въ пазва. Босилекътъ, ако вѣхне, миризмата му остава; хубава мома като се ожени, пакъ хубостьта й остава.

Варианти: 1. Kolo, 1847 г., кн. V, № 19, стр. 216, стиха 9, Струга. — 2. Казанскія Губернскія Вѣдомости, 1848 г., № 15, апрѣля 12 дня, № 1, стр. 129, стиха 4, Струга.

149. Момъкъ изписва либето си на хартия.

Момъкъ казва на либето си, че довечера у тѣхъ ще дойде съ дружината си на седѣнка и ще седне близо до нея — до

дѣсното й колѣно. Да не гледа нагорѣ-надолѣ, ами да го гледа право въ очитѣ, та да я изпише на бѣла турска хартия и изпрати въ Стамболъ, да види баща му и вуйчо му, какво либе е зал ибилъ.

Варианти: 1. И. Андреовъ, Пѫрвична бѫлгарска словница, 1848 г., стр. г—д, 15 стиха, източно нарѣчие. — 2. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № CII, стр. 70- 71, стиха 17, любовна, източнобългарско нарѣчие. Ср. втората половина на „Момиче, не ми минавай прѣзъ двори!“ — 3. Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 4, стр. 30—31, стиха 15, източно нарѣчие.

150. Моми и булки се залюбватъ въ пѫтникъ.

Прочува се Найденъ граматикъ, че знае много да чете и пише — повече отъ сливненския владика. Чува владиката, и праща да дойде да го запопи. Тритѣ Найденови сестри не го пущатъ. Първа му перчемъ рѣши, втора—пита мѣси, трета —плоска налива, майка му тропари чете, баща му конче стѣга. Найденъ си коня възсѣдна, майка му пари подаде и му говори: когато отиде при владиката, отдалекъ поклонъ да му направи и ржка цѣлуне. Найденъ на пѫть излѣза и доближава сливненски бѣленки и седѣнки: момитѣ платни бѣлѣха, булкитѣ ризи перѣха. Найденъ си конче разигра: на момитѣ платната събра, на булкитѣ ризитѣ разпилѣ. Момитѣ го кълнятъ и говорятъ: ако е ергенъ, отъ тѣхъ мома да земе, а булкитѣ: ако е женен, булката да му умре, отъ тѣхъ да земе.

Вариантъ: Х. Найденъ Ioвановичъ, Нови бѫлгарски пѣсни, 1851 год., № 1, стр. 53—54, стиха 48, източно нарѣчие.

151. Цѣлувката е до животъ I.

Стоянъ, идейки отъ дърва, свирка свири и на свирката нарича: да срѣщне малка мома, наредена, накитена, съ жълта китка на глава, съ нова стомна на ржка. Срѣща. Стои и се чуди: дали стомната да счупи, дали китката да земе или момата да цѣлуне. Рѣшава момата да цѣлуне: цѣлувката е до животъ, а стомната се купува за двѣ аспри и китката е до пладнина.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 32, стр. 41—42, стиха 26, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 10, стр. 65, стиха 5, (окрѣшка) сватбена, източно нарѣчие (на дрѣмка желае да го цѣлуне Калинчица).

152. **Цѣлувката е до животъ II.**

Вѣтъръ повѣва, откръшва клонка маслинка, та ударя спеща мома по лице. Тя се събужда и проклева вътъра да се не навѣе, а Дунавъ да не се набучи: дълбоко заспала и сънувала, какво дошли край нея троица момци: бакалъ, златаръ и шивачъ. Първиятъ я ударилъ съ ябълка по гърди, вториятъ съ скѫпоцѣненъ пръстенъ по пръста, а третиятъ надникналъ да я цѣлуне. Тогава тя ги проклева; който фръли съ ябълка, кога умре, ябълка да му разрѣжатъ; който замѣри съ пръстенъ, деветъ години боленъ да лѣжи, та прѣзъ пръстенъ да се провира и о сламка да се подпира; а който ме цѣлуна, устата да му миришатъ на божигробски босилекъ и съ него вѣкъ да вѣкувамъ.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г. II т., № XCI, стр. 51—53, стиха 49, източно нарѣчие, любовна. — 2. П. Безсоновъ, op. cit. II т. № XCIII стр. 54—56, стиха 31, любовна, източно нарѣчие. — 3. П. Безсоновъ, op. cit. II т., № XCIII, стр. 57—58, стиха 30, любовна, Одеса. — 4. Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 18, стр. 47—48, стиха 21, източно нарѣчие.

153. **Лудо младо цѣлува либето си.**

Лудо младо минува покрай момини порти, надѣвайки се да го посрѣщне либето му. Посрѣща го любева майка и го въвежда въ кѫщи. Поставя му столъ да седне, но той не сѣда; дава му хлѣбъ да яде, хлѣбъ зима, но не го яде; вино му дава да пие, то взима чаша, вдига я, но не пие. Лудо младо се моли на Бога: да духде вѣтъръ, да зароси ситна роса, да се изгаси борина, та то да цѣлуне либето си. Желанието му се изпълва.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 36, стр. 45—46, стиха 29, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 164, стр. 174—175, стиха 30, жетварска, слушана отъ сѫщата (лудото донася подаръци и цѣлува либето си Сирма).

154. **Любовникъ и любовница.**

Либе казва на любата си да не отива рано на студни кладенци, да не клапа ковани вѣдрици: кални сѫ широки друмове, дълги сѫ дълбоки нощи, ще легнатъ, ще заспятъ въ три дворове. Отговаря му: въ тритѣ дворове има три бора, на сѣки боръ по гнѣздо, въ сѣко гнѣздо по славейче: едно пѣе на вечерь, друго — въ полунощь и трето — въ зори. Вечерното пѣе да

лѣгатъ двѣ луди млади, полунощното — да се прѣгръщатъ, сутришното — да ставатъ.

Вариантъ: Вук Ст. Караџић, Народна српска песнарица, 1815 г., часть II, № 101, стиха 23, Разложко = Списание на Българската Академия на наукитѣ, 1914, кн. VIII, стр. 29.

155. **Любовни задирки.**

Лудо младо говори на малка мома да не върви прѣзъ срѣдъ село, ще я цѣлуне въ срѣдъ чело; да не ходи по браздитѣ, ще я цѣлуне по образитѣ; да не ходи изъ шумата, ще ѝ дигне кошулята; да не ходи по дъскитѣ, ще ѝ цѣлуне боскитѣ — пуститѣ боски като ябълки: и да я цѣлуне, не се жали, и да умре, не се жали!

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 333, стр. 362, стиха 12, седѣнска, Дебъръ.

156. **Цѣлувай лудо, — бѣлѣгъ не оставай!**

Лудо казва на мома Меглена, че умира да я цѣлуне. Отговаря му: да цѣлува, но бѣлѣгъ да не оставя, за да не види нейната кучка снаха и обади на брата ѝ: ще я отнесе на прилѣпския панаиръ и продаде за 3000 дукати. Лудото ѝ казва да не се грижи за това; когато я отнесатъ на панаира да му обади, той ще я откупи, като надплати, и широкъ янински фустанъ ще ѝ купи, ще я прѣмѣни и отведе въ негови сараи въ Скопье.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 309, стр. 341, стиха 29, седѣнска, Велешко.

157. **Лудо младо цѣлува невѣста въ тъмнина.**

Лудо младо подканя Димана невѣста да запали борина и да отидатъ въ градината и да се разхождатъ. Скланя. Тукъ лудото изгасва борината и цѣлува Димана. Сутриньта лудото пита Димана, кой е билъ снощи съ нея. Отговаря му. че и тя не знае, но на дрехитѣ личело, че билъ самси той.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 108, стр. 114—115, стиха 32, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско.)

158. **За цѣлувка — въ окови.**

Янка прѣдъ порти стои и си държи вѣнецъ. Оттамъ минува кадия, който каралъ лудо младо, оковано въ вериги. Пита

Янка, защо е оковано. Кадията ѝ отговаря, че е цѣлунало дѣвойка. А лудото се извръща и говори на кадията: когато се стари срѣщнатъ, криво се поглеждатъ, а млади — милно.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 54, стр. 62—63, стиха 30, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско.)

159. **Лудо подкупва кадия за любовна закачка.**

Стоянъ пофаща дѣвойка и бѣлолика вдовица. Три села го подъ сждъ даватъ, а четвъртото свидѣтель, вуйна му главенъ обвинитель да го обѣсятъ. Кадията праща по Стоянъ да отиде. Стоянъ е хитъръ и разуменъ: яхва коня си и отива въ стадото си; избира най-харния овенъ и агне; качва ги на коня си и отива при кадията; коня си вързва на чардака, а самъ излиза прѣдъ кадията. Подарява му овена и агнето. Съобщава му обвиненията. Стоянъ говори на кадията: нали знае по себе си, че младостьта е лудость. Кадията му опрощава прѣстжплението и му казва да върши, що знае.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 297, стр. 325—326, стиха 47, сватбена, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

160. **Момини поржчки на либето си.**

Вие се лоза винена около Будинъ града, не било лоза, но Стоянъ и Драганка: Стоянъ градъ гради, а Драганка му пржте донася и му говори по-широкъ градъ да гради, че има много рода.

Вариантъ: Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., 15 стр., стиха 9, източно нарѣчие.

161. **Овчарь си забравя стадото поради три хубави моми.**

Овчарь Стоянъ не закаралъ стадото си на паша, нито на водопой, защото се захласва по три румѣни моми. По тѣхъ си изгубва калпака, пушката, пищовитѣ и паласкитѣ.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 98, стр. 104—105, стиха 31, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 151, стр. 161 – 162, стиха 20, жетварска, слушана отъ Дафина (отъ моминъ гласъ побърква броя на стадото: кълне стадото, че не му се дава случай да се срѣща съ момитѣ).

162. **Овчарь не донесълъ на мома китка.**

Овчаръ отъ планина слиза да види малка мома. Момата го пита, дѣ му е подаръкътъ, китка отъ гороцвѣтъ и трендафилъ? Отговаря й, че е билъ набралъ, но отъ вѣйка се закачила, та я изтървалъ.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 год., № 48, стр. 57—58, стиха 26, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

163. **Ако не зема изгората си, ше забѣгна въ чужбина.**

На минаване край момини двори, момъкъ забѣлѣзва красавица-мома. Съглежда я слѣдъ малко, какъ тя по двори се разхожда като гълѫбица, разхубавѣла съ бѣло лице — червенъ трендафилъ, спуснала руса коса — паунъ пера, протегнала тънка снага — висока топола, пружила рѫцѣ — бѣлъ снѣгъ, застрѣляла съ черни очи — череши, проточила тънки вѣжди — морски пиявици и застрѣляла момъка право въ сърцето. Залибенъ до полуда, той настоява прѣдъ майка си непрѣмѣнно да му земе тая красавица, иначе ще забѣгне въ Каравлашка-Богданска и Московска земя, дѣто само ще го слуша, а не ще го вижда. Майка му обѣщава да му я земе, стига да не забѣгне той въ чужбина.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 год., II т., № LXXXI, стр. 32—34, стиха 37 пѫтнишка, източно нарѣчие. — 2. П. Безсоновъ, op. cit. II. т., № CXI, стр. 79—80, стиха 5 (окръшка), любовна, Одеса.

164. **Либето спи до късно при любата си.**

Лудо младо казва на либето си, че пѣтлитѣ пропѣли, врѣме е да си отиде. Тя му отговаря, да поспи, че това сѫ лъжливи пѣтли; ходжата вика, обажда й се лудо младо, но тя му отговаря, че това не е ходжа, но магаре на излакъ реве; орачи вървятъ, добавя то, а тя му отговаря: ако ходятъ, нека ходятъ, тя да си спи до лудо младо.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 231, стр. 250—251, стиха 25, трапезарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

165. Силно влюбени не се сдържатъ.

Момъкъ Иванъ казва на мома Невѣна: Богъ да убие кумоветѣ ѝ, че сѫ я кръстили Невѣна, та да вѣхне по нея, — моли се Богу нивата да не си дооре и ралото да се строши, та да помине покрай нейни порти, дано я види. Момата му отговаря: пусто платно тъче, на день по педя тъче, на шесть недѣли — лакътъ, и често отъ станъ става и излиза него да гледа, дѣ оре черни угари и какъ на биволи дума: да изорятъ пшеници, да ги жънатъ съ нея.

Варианти: Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 6, стр. 32—33, стиха 32, източно нарѣчие.

166. Момъкъ праща поздравъ на либето си по вѣтъра.

Момъкъ казва на очитѣ си да гледатъ въ поле широко, какъ вѣтъръ вѣе, сърце весели. Той пита вѣтъра, дали не е видѣлъ изгората му и дали тя жали за него, както той за нея? Момъкътъ моли вѣтъра, кога се върне, ако мине прѣзъ момини двори, да поздрави либето му и да му обади, че той иска да се срѣщне съ него, за да изкаже тѫгитѣ на сърцето си.

Варианти: 1. Бѫлгарски буквaрь, 1844 г., стр. 97—98, № 1, стиха 30, източно нарѣчие = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № XCVII, стр. 62—64, любовна, Видинско. — 2. Блъгарска гѫслѧ, 1857 г., стр. 54—55, стиха 30, източно нарѣчие (либето му Милена въ Будимъ града).

167. Гора чернѣе за вода, мома копнѣе за либе.

Минавайки прѣзъ гора, мома Янка свири съ листецъ и моли гората да сподѣли тѫгата ѝ: тя да чернѣе за вода и листецъ, а мома да копнѣе за първо либе. Недовършена.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 год., II т. № CXIII, стр. 81—82, стиха 10, любовна, Одеса. — 2. Kolo, 1847 г., № 16, стр. 24, стиха 7, записалъ 14-год. *Козма* въ с. Галичникъ, Дебърско (червенъ трендафилъ въ гора зелена вѣхне за хубава дѣвойка).

168. Взаимни копнежи на влюбени.

Ружа дѣвойка се кити, а дружкитѣ я питатъ, кому оставя тетка си? Тетка си и майка си оставя на по-старъ братъ, отговаря имъ Ружа. Още я питатъ, защо сади босилекъ въ градина

и люби лудо младо? Отговаря имъ: както болѣе тя за него, така и той болѣе за нея.

Вариантъ: Kolo, 1847 г., V кн. № 17, стр. 24—25, стиха 15, записалъ 14-годишниятъ *Козма* въ с. Галичникъ (Дебърско).

169. Лудо младо копнѣе за мома.

Лудо говори на дѣвойка — турско огледало, ергенска прѣпала — да не стои срѣщу него, че гори като ленъ за вода прѣзъ Петрови пости, като турчинъ — ергенинъ прѣзъ байрамски пости за мома българка, като босилекъ за сѣнка, карамфилъ за вода, джунджуле за вѣтъръ. Недовършена.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 год., № 311, стр. 342—343, стиха 16, седѣнска, Велешко. — 2. Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 13, стр. 42—43, стиха 21, източно нарѣчие (момата Злата му отговаря, че майка ѝ не я пуща да отива за вода). — 3. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 332, стр. 362, стиха 13, сѣденска, Дебъръ (на майка си да каже да не ражда друга хубава като нея; тя ражда и я кръщаватъ Ангелина). — 4. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 138, стр. 145—146, стиха 44, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско (лудото прѣдлага да бѣга Яна по него, но тя отказва).

170. Момъкъ не изпуща мома отъ леглото си.

Пѣтлитѣ пѣятъ на разсъмване, копачи на лозе отхождатъ, момитѣ за вода се отправятъ. Мома Димитра, спеща при либето си, като чува това, моли го да я заведе по-рано у дома ѝ. Той я задържа въ леглото си, лъжейки я, че е още рано.

Вариантъ: П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № C, стр. 68—69, стиха 18, любовна, източно наречие.

171. Все така до вѣкъ да се любимъ.

Момъкъ залибва глупаво либе. Той му се скарва, и тя избѣгва въ градинка. Тамъ заспива подъ трендафилъ, пружва ржцѣ о карамфилъ, и разкрива си гърдитѣ. Момъкъ отива при нея. Срамъ го да я цѣлуне. Навежда се: присланя глава о глава, прилѣпя лице о лице, притиска тѣло о тѣло. Спещата се пробужда и проклева: дори свѣтъ свѣтува, все така да се любимъ.

Вариантъ: П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № XCIX, стр. 66—67, стиха 24, любовна, Видинско.

172. Хубава мома разболѣва ергени.

Кого срѣщне хубава мома, разболѣва, кой по два дни, кой по три дни, младъ Стоянъ лежи три години. Майка му пита, какъвъ грѣхъ има. Казва му, че се е разболѣлъ, откакъ се срѣщналъ съ малка мома.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 58, стр. 66, стиха 18, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 19, стр. 48—49, стиха 21, източно нарѣчие (Тодора разболѣва Ивана). — 3. Никола Геровъ, op. cit. № 23, стр. 52, стиха 15, източно нарѣчие (майка казва на сина си, каква хубава мома минава; синъ ѝ Иванъ отговаря, за нея е боленъ). — 4. Ст. И. Верковичъ. op. cit. № 102, стр. 109—110, стиха 26, хороводна, слушана отъ Дафина (момата кълне юнака: снагата му да стане като сламка, комаръ конь да язди, съ игла да се подпира).

173. Момъкъ крѣе по либето си.

Момъкъ моли мома Димитра да каже майцѣ си, да не я праша сѣка зарань и вечерь за вода съ вѣдрици ковани и съ китки накичена, за да пои и разхлажда коня си съ извадена отъ нея вода, а той да се кичи съ китки шарени и да мирише момино цвѣте, та да не умре не носилъ китка отъ либе и да не пукне конь подъ него.

Недовършена.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т. № LXXXIV, стр. 38—39, стиха 20, хороводна, Видинско. — 2, П. Безсоновъ, op. cit. № CI, стр. 69—70, стиха 9, любовна, източно нарѣчие.

174. Моминъ запѣвъ за любовникъ.

Наклала Ненка седѣнка и запѣва: който ѝ дойде най-напрѣдъ, ще ѝ бѫде любовникъ. Дохожда Евамъ войвода.

Недовършена.

Вариантъ: Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859, стр. 90—91 стиха 6, източно нарѣчие.

175. Мома прѣдупрѣждава либето си да се любятъ тайно.

Мома заклева либето си и съ сълзи на очи го моли никому да не казва, че се либятъ: на седѣнка да не отива, дѣто е тя, на хорото да не се фаща до нея, но на срѣща: двама да се гле-

датъ и милно въ душа да се любуватъ, че хората сѫ завистливи и ще ги смразятъ.

Варианти: 1. Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г,, № 8, стр. 35—36, стиха 18, източно нарѣчие. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 276, стр. 297, стиха 22, лазарска, с. Лехово, Демирхисарско — Сѣрско (Неда учи либето си да тури на конетѣ букаи, на камилитѣ — ортоми).

176. **Тайно нощно свиждане на либета.**

Лудо младо пита либето си Цвѣта, дѣ спи. Казва му, надъ кѫщата подъ гредата, а майка й и баща й — връзъ сохата подъ бахчата. Упѫтва го да дойде въ бахчата, да се качи на крушата, отъ крушата на коминя, отъ коминя на гредата, кѫдѣто столъ ще му подстави.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 31, стр. 41, стиха 17, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 256, стр. 278, стиха 20, хороводна, слушана отъ сѫщата (момата се казва Дуня; лудото й казва да запали борина, за да не й стѫпи на гердана, да развали гердана и саята; а тя му казва, че златарь побратимъ има, другъ герданъ ще й направи, комшия има шивачъ, друга сая ще й ошие). — 3. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 82, стр. 88, стиха 16, хороводна, слушана отъ сѫщата.

177. **Змия въ пазуха — кемеръ жълтици.**

Младъ Стоянъ боленъ лежи въ баиръ Бакърджикъ и моли баща си, майка си, брата си, сестра си да извадятъ змия отъ пазвата му; отговарятъ му, че безъ него могатъ, но безъ ржцѣ не могатъ. Най-сетнѣ извиква либето си. То дохожда: не изважда змия, но 9 върви маргаритъ, десета — жълтици.

Вариантъ: Българскы книжици, 1858 г., I год., чясть I, кн. 6, стр. 192, № II, стиха 39, източно нарѣчие.

178. **Мома сѫдия.**

Отъ Неда цѣло село плаче, а ней-вече съсѣди и пѫдари, че, като минава прѣзъ лозята, не си запрѣга поли и ржкаве, та събаря гроздето. Селянитѣ се кълнатъ, като дойде кадия въ селото имъ, ще се оплачатъ отъ Неда. Прѣди селото да разбере, че кадия дохожда, Неда отива и го посрѣща, като му казва, право да сѫди или ней да остави да сѫди. Кадията й отстѫпва

мѣстото си. Тя сѫди отъ сутринь до пладнина: на момитѣ дава правината, а на момчетата — кривината: деветмина обѣсва и осемь на колъ побива.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 13, стр. 18—19, стиха 37, великденска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

179. **Лудо младо пияно кани мома на свиждане.**

На лудо младо, като умирала майка му, поржчва му да не пие вино и ракия. То се напива, възсѣдва коня си звѣздоброя, напойва го съ руйно вино и отива въ вароша, кѫдѣто вижда на нова порта момиче, облѣчено въ копринена ризичка. Поздравя го. Кани го да му дойде утрѣ вечерь у дома: баща му ще отиде на годежъ у чичовото му момиче.

Вариантъ: Блъгарска Гѫсля, 1857 г., стр. 57—58, стиха 33, източно нарѣчие.

180. **Момина пѣсень залисва кончето на лудо младо.**

Лудо младо говори на дѣвойка Ракния да не пѣе рано въ недѣля, че кончето и гласъ познава, та трѣва не пасе и студна вода не пие.

Вариантъ: Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 9, стр. 65, стиха 7, източно нарѣчие.

181. **Момъкъ гони хубава мома и не може да я стигне.**

Момъкъ вижда хубава мома насрѣдъ бѣлъ Дунавъ на каменъ да седи: въ ржцѣ държи сапунъ и бѣло лице мие: каквото бѣше, дважъ по-бѣло стана; очитѣ ѝ стрѣлятъ, лицето ѝ грѣе и него огрѣва, пада отъ конь, и мома търтва да бѣга; момъкътъ ѝ вика да не бѣга, че е говорилъ съ майка ѝ и баща ѝ, тя да бѫде негова. Неeовършена.

Вариантъ: П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № LXXXV, стр. 40—42, стиха 28, любовна, източно нарѣчие.

182. **Момиче, не ми минавай прѣзъ двори!**

Момче казва на момиче да не му минава прѣзъ двори, че му задава ядове, — неговитѣ сѫ много, па какво да прави и

нейнитѣ? Момичето му казва да ги изпише на турска бѣла хартия и изпрати на майка си и баща си да видятъ, каква мома е залибилъ.

Варианти: 1. Вук Ст. Караџић, Додатак, 1822 г., № 1, стр. 37, стиха 14, Разложко = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № CXIX, стр. 89—90. — Ср. втората половина на „Момъкъ изписва либето си на хартия". — 2. Вук Ст. Караџић, ор. cit. № 2, стр. 37—38, стиха 6, Разложко (окръшка — момата се казва Мара; лудото да не ходи по двороветѣ й, че не сѫ други, по бахчата — гора не е, по чардакъ — пустъ не е). — 3. М. Кифаловъ, Заради возрожденіе, 1842 г., стр. 106, стиха 4, източно нарѣчие. — 4. Блъгарска гѫслѧ, 1857 г., стр. 53, стиха 53, източно нарѣчие (момата му казва да ги върже въ тънка кърпа, като дойде пролѣть да изори угари и да посѣе ядоветѣ — ако изникне копаръ, ще копнѣе за него, ако излѣзе седефъ, ще седи безъ нея, ако излѣзне невѣнъ, ще вѣхне по нея). — 5. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 130, стр. 128—139, стиха 40, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско (лудо младо за мома Ракита всичко си продава).

183. **Майка харесва либето на дъщеря си.**

Лудо младо кара коня си къмъ момини порти. Посрѣща го момина майка. На дъщеря си вика да излѣзе да види, какво добро стои на портата: ако да била млада, щѣла да го· залюби. Дъщеря й казва да мълчи: тя го люби отъ три години, безъ да знае другъ освѣнъ тетка й, на която сѫ обѣщали да й купятъ папуци за Великдень, а на Георгевдень да й дадатъ рудо агне.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 36, стр. 45—46, стиха 29, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

184. **Мома не може да се скрие отъ лудо младо.**

Мома казва на лудо младо: ще стане горска еребица и ще избѣга, та да не може да я люби. А лудото й отговаря; ще стане ястребъ, та ще улови горска еребица и пакъ ще я люби. Ако се скрие въ Перинъ планина, ще стане овчарь, ще я улови и заведе дома си на мека постеля да лежи на десната му ржка.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 233, стр. 252—253, стиха 25, трапезарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

185. Мома надхитрува терзии.

Дѣвойка надкривя фесъ надъ око, нарежда си пера, вдига вѣдрица на глава и се разхожда по полето. Съглеждатъ я терзии; устабашията ѝ прѣдлага да дойде до колѣното му. Съгласява се, но прѣдварително иска да ѝ ошие фустанъ: безъ ножици да го крои, безъ игла да го шие; а терзиитѣ ѝ прѣдлагатъ да имъ мѣси погача: безъ сито да я отсѣе, безъ вода да я замѣси, безъ огънь да я изпече. Дѣвойката брашно отсѣва безъ сито, съ сълзи го замѣсва, на слънце изпича погачата. Пита терзиитѣ, защо ѝ не ошиятъ фустанъ? Недовършена.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 43, стр. 42—43, стиха 39, хороводна, слушана отъ Дѣфина изъ с. Просеникъ, (Демирхисарско — Сѣрско.) — 2. Ст. И. Верковичь, op. cit. № 128, стр. 136—137, стиха 27, хороводна, слушана отъ сѫщата (момата се казва Сипана; разхожда се въ Валовишка чаршия). — 3. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II. т., № CV стр. 74—75, любовна, Одеса (момата се казва Станка, шивачътъ Добри).

186. Мома и момче пелинъ кършатъ и се кълнатъ.

Питатъ пелина, защо си покланя върховетѣ до корена? Да не сѫ го вихри вили, самовили кършили? Подъ пелинъ сѣдятъ мома и момче и кършатъ пелинъ, та правятъ китки и наричатъ: който добие китка, добива и мома. Момчето казва: добилъ три китки, добища и момица. А момата му отговаря: да добие двѣ плочи, да си извади очи.

Вариантъ: Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 год., стр. 17—18, хороводна, стиха 27, източно нарѣчие.

187. Момитѣ фърлятъ паунови пера по овчаритѣ.

Роса роси, трѣва расте, пауни пера фърлятъ, малкитѣ моми ги събиратъ и фърлятъ по овчаритѣ.

Вариантъ: Никола Геровъ, Пѣснопойче, 1860 г., № 11, стр. 65, стиха 4, източно нарѣчие.

188. Мома и момъкъ се годяватъ на чешма.

Лудо казва на мома Митра, че я много обича, та ще прати годежници да я искатъ: нито тя, нито майка ѝ да откаже, а да влѣзе въ градината, да набере китка невѣнъ, да земе нова стомна

и да дойде на чешмата за студена вода, той тамъ ще дойде, ще ѝ земе китката, а тя ще налѣе студена вода. Така и направятъ.

Вариантъ. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 277, стр. 290, стиха 16, любовна, с. Лехово (Демирхисарско — Сѣрско.)

189. **Лудо младо на сънъ прѣвърнато съ либето си на еребица.**

Лудо младо пита Карамфила, дали го сънува. Тя се очудва на въпроса му. Той ѝ казва, че щомъ легне, почва да сънува: ставатъ двѣ еребици и прѣлетяватъ въ ливадитѣ; тамъ мирно не седятъ: разбъркватъ сѣното и косачитѣ ги прогонватъ; прѣлетяватъ въ пшеницитѣ, но и тамъ мирно не седятъ: разбъркватъ пшеницитѣ, и жетваритѣ ги пропѫдватъ; отиватъ въ лозята, но и тамъ мирно не седятъ: оронватъ гроздето, и пѫдаритѣ ги изпѫждатъ; отиватъ покрай рѣката, виждатъ ги момитѣ и ги изпѫждатъ.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 30, стр. 40—41, стиха 36, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско.) — 2. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 254, стр. 276—277, стиха 27, хороводна, слушана отъ сѫщата. — 3. Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 3, стр. 29—30, стиха 31, източно нарѣчие. — 4. Вук Ст. Караџић, Додатак, 1822 г., № 11, стр. 41, стиха 9, Разложко.

190. **Момъкъ пита мома, какъ сама спи?**

Момъкъ пита момиченце, защо го често погледва и минува покрай него? Да не мисли, че го забравилъ, прѣболѣлъ за него? Кѫдѣ ходи, се за него мисли; въ кѫщи го гледа и се пита, съ кого лѣга, съ кого става; кой му бърка въ пазувка и кой вади ябълкитѣ? Момичето му отговаря: майка му бърка въ пазухата и му вади ябълкитѣ: една зимна, друга катна (?).

Варианти: 1. Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 21, стр. 50—51, стиха 17, източно нарѣчие. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонскѝ бугара, 1860 г., № 310, стр. 342, стиха 20, седѣнска, Велешко.

191. **Римувана молба на мома и момъкъ.**

Вали дъждъ, да се роди ръжь, да си зема мѫжъ; да се роди пшеница, да си зема женица.

Варианти: 1. Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., стр. 15 стиха 6, източно нарѣчие, тлъкашка. — 2. Бълтарскы книжици 1858 г., I год., чясть III, кн. 22, стр. 289, стиха 25, слушана въ с. Ташфанъ-тепе (воловничка — любовничка, воденички — годенички, дълга вила — твърдѣ мила, нова тесла — сама дошла, купа сѣно прѣобърнала — прѣгърнала).

192. **Мома вмѣсто росенъ да набере, намира лудо младо подъ пелинъ.**

Янка рани въ гора росенова, росенъ да набере. Не намира росенъ, но Радослава: подъ пелинъ лежи и отъ него кърши, та си глава вързва.

Вариантъ: Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., стр. 17, хороводна, източно нарѣчие.

193. **Покана за женитба.**

Лазарки, като припѣватъ на мома и момъкъ, говорятъ: я момата да мѣнятъ, я момъка да годятъ, дордѣ има вино червено и млади агънца.

Вариантъ: Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., стр. 8, стиха 10, лазарска, източно нарѣчие.

194. **Вѣйка ударя мома.**

Пада хмѣлъ (?) и ударя мома Станка: тя червена като ягода, а Драгана черна като смокиня.

Вариантъ: Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., стр. 14, стиха 10, сватбена, източно нарѣчие.

195. **Лудо младо открадва кърпа на мома.**

Йованъ чешма направя съ градина и насажда въ нея шибои и зюмбули. Моми дохождатъ, вода наливатъ и китки берать. Не дохожда само тънка Неда. Пита я, защо не дохожда. Отговаря му: кърпа си изгубила, що я везла година и половина. Йованъ ѝ обажда, че е у него: денѣ я носи въ пазва, а нощѣ я поставя подъ възглавница.

Вариянтъ. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 244, стр. 266—267, стиха 27, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

196. **Мома босилекъ сѣе.**

Мома Гела сѣе босилекъ въ юдинска рѣка, кѫдѣто минуватъ ергени. Отъ него прави метли, та мете двороветѣ, кѫдѣто минуватъ овчари. Послѣднитѣ ѝ казватъ, ще ѝ изкаратъ пѣсень и ще пѣятъ на събори (панаири) и въ Св. Гора. Недовършена.

Варианти: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 241, стр. 264, стиха 19, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

197. **Изборъ на момъкъ отдалеко.**

Мома се моли на Бога да ѝ даде паунови пера, да прѣлети Сава и Дунавъ, да намѣри юнакъ спроти нея, що вино и ракия не пие, защо мома остава нелюбена; що не пуши черенъ тютюнъ — отъ него постеля изплюввана — и що не смърка емфие — отъ него се постеля изцапва съ мърсули.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 328, стр. 359, стиха 9, седѣнска, Дебъръ. — 2. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 229, стр. 248, стиха 18, трапезарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско (момата се казва Карамфила; Богъ я прѣсторва соколъ и прѣлетва Дунавъ). — 3. Братски трудъ, 1860 г., II кн., стр. 8, стиха 16, Струга (да прѣфрькне прѣзъ Сава и Морава и отиде въ Московска земя).

198. **Момъкъ търси лика спроти себе.**

Юнакъ моли вѣтъръ горянинъ да духне, та да разхлади него и коня му, че ще иде въ гръцка земя да търси лика спроти себе — хубавица съ чисто сърце: другиго не любила и другиму цвѣте недала. Обѣщава на вѣтъра, ако му намѣри това, що търси, братъ ще го братими, за да му вѣе, кога става и кога лѣга съ изгората си. Момъкътъ се оплаква, че си имотъ има, ала си нѣма ни другарка, ни родители, ни роднини.

Варианти: 1. Бѫлгарски букварь, 1844 г., № 7, стр. 107—108, стиха 24, източно нарѣчие. — П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни 1855 г., II т., № XCVIII, стр. 64—65, стиха 24, любовна, Видинско. — М. Л. Софиянецъ, Разна любовна пѣснопѣвка, 1858 г. стр. 59 — 60. — 2. Блъгарска гѫслѧ, 1857 г., стр. 58 — 59, стиха 30, зиточно нарѣчие.

199. **Лика прилика като два стръка иглика.**

Царь прави мостове; по тѣхъ не мина войвода, но Стоянъ и Рада, че сѫ лика прилика като два стръка иглика: Яглика ще

ги вѣнчава, Тинтява стъкмява, попъ вѣнчава, ще земе кърпи кѫсани, дѣто ги Рада кѫсала и наричала: тази за попа, а тази за Стояна.

Вариантъ: Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., 14—15, 92 стр., 14 стиха, тлъкашка, източно нарѣчие.

200. **Лудъ гидия мома задиря на хоро.**

Майка дъщеря си Драгана не пуща съ моми за невѣнъ, съ момци на здравецъ, съ невѣсти на вода. Богъ помогна Драгани, разболѣ се майка ѝ — помена вода отъ буковецъ кладенецъ. Грабва Драгана до двѣ бѣли мѣдничета и отива за вода. Заваря три хора̀: едно юнашко, второ невѣстинско и трето дѣвойчинско. Фаща се Драгана всрѣдъ хоро юнашко до Илия гидия: Илия вива, повива, Драгани поясъ извива; Илия стѫпя, постѫпя, Драгани поли застѫпя.

Вариантъ: Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 20, стр. 49—50, стиха 31, източно нарѣчие.

201. **Мома откупва либето си, но не брата си.**

На бѣла Рада казватъ, че юнаци дошли, та фанали брата ѝ и либето ѝ и я питатъ, какво ще даде за тѣхъ? Отговаря: за брата дава и не дава, но за първо либе дава вити гривни и косоплитка, защото, когато била размирна година въ тѣхно село, братъ ѝ я завелъ на кръстопѫть и рекълъ, по който пѫть желае да върви, а първо либе я завежда въ скришна кѫща.

Вариантъ: Коlо, 1847 г., IV кн., № 3, стр. 46, стиха 19, Калоферъ.

202. **Лудо младо учи либето си, какъ да се укрива отъ домашнитѣ си за любовни задирки.**

Лудо младо кани либето си Яна да дойде при него до колѣното му. Либето му казва, че майка ѝ е при нея, та не може. Учи я да я изпрати у комшии, баща си — на нива, братята си — въ гората, снахитѣ — при майкитѣ имъ, сестритѣ — при дружкитѣ имъ.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г.. № 38, стр. 47—48, стиха 37, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просенникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

203. Лудъ гидия разтуря бисеръ на мома.

Мома седи на бѣла възглавница връзъ еленови рога и ниже бѣлъ бисеръ на двѣ сребърни игли, на два конеца свилени. Минува лудъ гидия пиянъ покрай нея и ѝ изтуря бисера, счупва иглитѣ и скѫсва концитѣ. Момата почва да плаче. Лудъ гидия я тѣши да мълчи: двамата ще събератъ бисера, двамата ще го нижатъ.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 207, стр. 219—220, стиха 24, сватбена — когато отиватъ сватоветѣ по невѣста,—слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

204. Момъкъ се стѣга моми да гледа.

Момъкъ Степанъ се стѣга да отива въ Русе и Букурещъ, моми да гледа и Янка гражданка, та на майка си казва да нахрани добрѣ кончето му.

Вариантъ: П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № CVIII, стр. 77, стиха 7, любовна, Одеса.

205. Мома прибира въ кѫщи пияното си либе.

Майка казва на дъщеря си да не пусне въ кѫщи лудо младо пияно, защото ще иска вечеря, ракия, вино, постеля и покривка. Дъщеря ѝ отговаря, че е грѣхъ да се изпѫди: вечеря ще му е нейниятъ разговоръ, ракия — нейното бѣло лице, вино — нейнитѣ черни очи, постеля — нейната бѣла сая, покривка — пакъ нейната бѣла сая.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 47, стр. 56—57, стиха 39, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

206. Лудо младо пияница прѣдупрѣждава либето си да се чува отъ него.

Лудо младо казва на либето си да се пази отъ него, когато е пияно, да не я срѣщне на улицата. Отговаря му: и да я срѣщне, нѣма какво да ѝ прави; не е ябълка да се крие въ пазва, не е нереджа, да я разрѣже; ако я цѣлуне по гердана и се разниже, пакъ ще го събере и нанише.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 189, стр. 202—203, стиха 27, лазарска, слушана отъ

Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 198, стр. 210—211, стиха 16, лазарска, слушана отъ сжщата (лудо младо иска на мома бѣлата снага и чернитѣ очи, за да каже „благодаря").

207. **На хубавица не сж нужни накити.**

Говорятъ на невѣста Божана да не ходи съ перо на глава, набѣлена и начервена: сама е тънка и висока, бѣла и червена.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 324, стр. 357, стиха 9, седѣнска, Дебъръ.

208. **Черноока дѣвойка безъ накити е хубава.**

Лудо младо пита черноока дѣвойка: тя ракия не пие — на ракия мирише, босилекъ не носи — на босилекъ мирише, карамфилъ не носи — на карамфилъ мирише, цвѣте не носи — на цвѣте мирише. Отговаря му: всичко дружкитѣ й носятъ, та и тя мирише.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 80, стр. 86—87, стиха 31, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

209. **Юнакъ лудо хоро играе.**

Юнакъ нийдѣ мома не харесалъ, само харесва въ момино село. Слиза отъ коня, връзва го и се фваща на хоро: двашъ се завръща, тришъ тропва съ папуци. Момитѣ му говорятъ да не играе лудо, че ги праши.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара. 1860 г., № 33, стр. 42—43, стиха 23, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

210. **Лудо младо желае да играе до редъ дѣвойки.**

Лудо младо моли Горготина дѣвойка да го залови на хорото по редъ до изводачкитѣ моми: Катерина, Султана, Мариго, Елена и Гина.

Недовършена.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 114, стр. 119—120, стиха 43, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

211. Лудо зема герданъ и позлатенъ гайтанъ на спеща мома.

Неда седи на рогозки въ градина и везе. Тамъ заспива. Минава лудо младо и ѝ зема герданъ отъ гърло и позлатенъ гайтанъ отъ коса. Събужда се и почва да плаче. Лудото ѝ казва, че той ги зелъ: позлатенъ гайтанъ денѣ носи, а нощѣ го поставя подъ възглавницата си.

Варианти: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 105, стр. 112, стиха 29, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

212. Мома пѫди пиле да не пѣе.

Мара, везейки на гергефъ, говори на пиле да не пѣе рано да ѝ буди господаря Михаила. Тя го сама успала и отишла въ градината, откѫснала босилекъ и го поръсва, като му говори, да стане, че дружина го чака на ловъ да отиде.

Недовършена.

Варианти: 1. Вук Ст. Караџић, Додатак, 1822 г., № 6, стр. 39, стиха 20, Разложко = Р. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № СХХХІІІ, стр. 92—93. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 327, стр. 358—359, стиха 9, седѣнска, Дебъръ.

213. Омаянъ майсторъ отъ момина хубость пада отъ сарай.

Наима се майсторъ Митре да съгради сарай за три години. Съгражда го за три недѣли. Минуватъ покрай него влашки моми: влашки му врѣватъ, той влашки не знае; гръцки му врѣватъ, той гръцки незнае. Пада и се ударя въ клето сърце. На дружината си поржчва да не кажатъ на майка му, че е падналъ отъ сарай, но да ѝ кажатъ, че се оженилъ за черноземска дѣвойка.

Варианти: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 275, стр. 296—297, стиха 22, лазарска, с. Лехово (Демирхисарско — Сѣрско).

214. Мързелива мома желае само хоро.

Бѣла Яна се моли на Бога да ѝ даде болесть да боледува три мѣсеца: когато сѣятъ и копаятъ памуцитѣ, когато дожънатъ,

но да стане на Богородица да отиде на съборъ, послѣ пакъ да се разболи, когато бератъ лозята, но на Димитровдень да отиде на сватбитѣ, хоро да играе до момчета и невѣсти.

Варианть Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 175, стр. 187—188, стиха 28, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

б. Пръчки за либене.

215. **Родители мъмрятъ дъщеря си.**

Лудо младо пита мома Яна, защо на вечеря ѝ се карали родителитѣ? Яна го пита, отдѣ знае? Отговаря ѝ, че стоялъ задъ вратата — отворила му по-стара майка; не влѣзълъ при тѣхъ, защото му било жално, че я мъмрятъ. Момата му казва, че я мъмрѣли за срѣщата ѝ съ него.

Варианть Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 146, стр. 156, стиха 25, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

216. **Момку върнати годежници.**

Момъкъ казва прѣдъ мома: Богъ да убие майка ѝ, за дѣто я родила толкова хубава: червена като ябълка, съ лице лебедово, очи на доганъ, вѣжди като гайтанъ — и за дѣто му върнала годежницитѣ, които ѝ носѣли скжпи подаръци. Напоконъ проклева и баща ѝ, за дѣто не му я далъ.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г. № CVI, стр. 75—76, стиха 16, любовна, Одеса. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 154, стр. 164—165, стиха 32, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

217. **Любовьта не гледа възраст.**

Лудо младо гледа Бояна и ѝ говори да го земе. Тя му казва, че е малечка — едвамъ на дванадесеть години, — не може да му шета изъ кжщи; а лудото ѝ отвръща, че не я зема за робиня, но за първо либе.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 87, стр. 92, стиха 18, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 158, стр. 169, стиха 18, слушана отъ сѫщата, жетварска (момата се казва Струмка).

218. **Хубава мома родъ нѣма!**

Момъкъ Иванъ пита братовчедка си Тодорка, защо е скрѣбна — дали я е майка разсърдила, или я е рано събудила? Тя му каза, че нито майка ѝ я е разсърдила, нито я е рано събудила, токо я е сгодила за момче бакалче. Братовчедъ ѝ Иванъ ѝ прѣдлага, че, ако не ще годеника си, двама да се зематъ. Очудена тя го запитва, какъ ще се зематъ, когато сж роднина: баща ѝ и баща му два брата, а той и тя — братовчеди. Братовчедъ ѝ казва, какво само небе край нѣма, дълбока вода бродъ нѣма, хубава мома родъ нѣма, и ще дадатъ на попове стотина, на владика третина, да развалятъ роднина, та да се зематъ двамина.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № CXII, стр. 80—81, стиха 26, любовна, Одеса. — 2. П. Безсоновъ, op. cit. II т., № XCV, стр. 60, стиха 17, любовна, Жеравненско нарѣчие (момъкъ казва на мома Станка да отиде да налѣе вода и да погледне въ водата, който момакъ види, за него да се годи). — 3. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 133, стр. 140—141, стиха 22, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско; — братовчедката се казва Ката; силенъ огънь пада отъ небето и изгаря братовчеда ѝ). — 4. Коло, 1847 г., кн. IV, № 4, стр. 47, стиха 17, Калоферъ (недовършенъ — момата се казва Добра). — 5. Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 25, стр. 53—55, стиха 44, източно нарѣчие (момата се казва Милка).

219. **Мома желае годежници, а майка ѝ не я дава.**

Майка пита дъщеря си Ката, кой чука на портитѣ? Отговаря ѝ, че сж годеници. Не е съгласна да дохождатъ годежници, че е малка и малко прикя има. Ката ѝ отговаря, че не е малка и прикята ѝ е доста.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 132, стр. 140, стиха 9, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

220. **Мома мисли да се жени.**

Питатъ мома, защо ѝ сж денѣ портитѣ отворени — дали мисли бой да се бие, или мисли бѣгъ да бѣга? Тя имъ отговаря, че нито мисли да се бие, нито да бѣга, токо мисли да се жени.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № CIII, стр. 71—72, стиха 10, любовна, източно нарѣчие.

221. Скжпия е — да не се жени.

Димо харесва поповата храненица; иска да се жени за нея, но майка му не дава, че е скжпия: ока жито — една лира, стомна вино — флоринъ.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 237, стр. 260, стиха 12, великденска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

222. Братя не даватъ на сестра си да се люби.

Юнакъ пита дѣвойка, кога да дойде у тѣхъ, да яде агне печено и вино да пие. Отговаря му, че майка ѝ и двата ѝ женени братя сж съгласни, но двамата ѝ неженени братя сж като люти змии, които съ ножове стоятъ на портитѣ и тѣхъ чакатъ да поминатъ, за да ги съсѣкатъ на кжсове, най-малъкъ кжсъ, мравка що носи.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 242, стр. 265, стиха 17, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, op cit. № 187, стр. 199—200, стиха 39, жетварска, отъ сжщата (братята не пускатъ сестра си да отива за вода, за да не се люби съ овчарь; не имъ съобщава за любовьта си; заклева се въ черните си очи; изпръсватъ ѝ). — 3. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 176, стр. 188—189, стиха 34, жетварска, слушана отъ сжщата (Лозана не смѣе отъ страхъ отъ братята си да даде китка на лудо младо).

223. Момини братя фърлятъ въ тъмница делия за любовна задирка.

Митаръ делия разиграва кончето си около мома Неда и иска китката ѝ да земе; тя му я не дава; обажда на братята си; тѣ го фащатъ, вързватъ му ржцѣтѣ наопъки, поставятъ му синджиръ на шия и го фърлятъ въ тъмница, кждѣто лежалъ три години.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 96, стр. 103, стиха 24, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

224. Мома се жертвува за либето си.

Рада люби Димитра три години, а братята ѝ не скланятъ, защото ще имъ иска голѣмъ миразъ; не я пущатъ нийдѣ да ходи; крадешкомъ отива въ градината да я копае; набира цвѣте и го

фърля да го събере Димитъръ. Съглеждатъ го братята ѝ, вързватъ го и фърлятъ въ тъмница, и тамъ му главата отрѣзватъ. Рада намѣрва при чешмата Димитровата майка; говори ѝ да изпрати Димитра у нея, за да се видятъ. Обажда ѝ, че Димитъръ е закланъ отъ нейнитѣ братя. Димитрова майка ги сѫди и прѣсѫжда: Рада въ Димитровъ гробъ да турнатъ. И Рада влиза въ гроба на Димитра.

Варианти: 1. Български книжици, 1860 г., I год., кн. 19, стр. 148—150, VI ч., стиха 62, източно нарѣчие. — 2. Москвитянинъ, 1845 г., № 12=П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № LXXXVII, стр. 44—47, стиха 47, записалъ *П. Э. Здравевскій* отъ южнорускитѣ българи — колонисти, ‖ любовна, източно нарѣчие.

225. **Братя убиватъ сестра си за любовьта ѝ съ ергенинъ.**

Пѣйо казва на Рада да му навезе китна махрама. Отговаря му: ще я навезе, но го пита, какъ ще я носи отъ нейнитѣ деветь братя и деветь братовчеда? Казва ѝ да не бере грижа затова. Почва да я везе отъ Илиндень, довезва я на Лазарица и му я дава за Великдень. Пѣйо се прѣмѣнва, отива на събора, кѫдѣто момитѣ хоро игратъ и юнацитѣ каменъ фърлятъ; редъ дохажда на Пѣйо каменъ да фърля; съблича си джубето и доламата; вижда му се кърпата; съглеждатъ я Радинитѣ братя; развалятъ събора и отиватъ при сестра си; питатъ я, тя ли е навезла Пѣю кърпата? Отговаря имъ, че нейната кърпа е въ сандъцитѣ ѝ; искатъ да провѣрятъ; Рада имъ казва, че е изгубила ключоветѣ; счупватъ сандъцитѣ и не намиратъ Радината кърпа. Занасятъ я въ гора зелена и я съсичатъ на кѫсове, що може мравка да носи.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 292, стр. 318—320, стиха 41, великденска, Велешко.

226. **Колко жали мома за либето си?**

Питатъ Велика, защо бѣло пере, а черно носи — дали майка или баща жали? Отговаря, че жали първото си либе, което заминало прѣди деветь години: конь му дойде, него нѣма; на седлото му книга написана: Велика да се жени, да не го чака.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 42, стр. 51—52, стиха 21, хороводна, слушана отъ

Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 56, стр. 64—65, стиха 21, хороводна, слушана отъ сѫщата (момата се казва Яна). — 3. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 25, стр. 33, стиха 14, Георгевденска, слушана отъ сѫщата (невѣнчано либе не се жали). — 4. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 251, стр. 272—273, стиха 41, хороводна, слушана отъ сѫщата (Стоянъ, първото ѝ либе, въ Влашко забѣгналъ).

227. **Сърдита люба — не носи китка на либето си.**

Либе дава на любата си Яна цариградска китка да я носи на Лазарица и на Великдень. Разсърдва му се и не я носи. Либето ѝ казва, че до наесень ще се ожени за нея.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 194, стр. 207, стиха 16, лазарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, (Демирхисарско — Сѣрско).

228. **Не станала срѣща на либета.**

Лудо младо пита хубаво дѣвойче, като сѫ говорили заедно да вечерятъ, защо не е дошло? Отговаря му, че роса заросило и майка му не го пуснало, да не си изтопи саята, па може и портитѣ да е затворило и кучета пуснало. Лудото му казва, защо по пиле вѣсть не му е пратило, за да му изпрати кепето — въ Петричъ предено, въ София тъчено, на бѣлъ Дунавъ бѣлѣно, — за да си завие саята?

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 34, стр. 43—44, стиха 24, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

229. **Момъкъ копнѣе да земе мома.**

Момъкъ пита мома Донка, дали чува, какъ нарича тамбура му: тя да не отива вечерь на седѣнки, сутринь на кладенци. Обажда ѝ още, че той постоянно моли Бога, дъждъ да завали, рѣка да дотече, майка ѝ да отнесе, та двама да се зематъ.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № LXXX, стр. 31—32, пѫтнишка, източно нарѣчие.

230. **Момъкъ праща майка си сватя.**

Момъкъ отива въ полето и срѣща дѣвойка, че налива вода. Поисква ѝ вода да се напие и тя му дава стомната си. Харесва

му се дѣвойката. Праща майка си да му я иска. Майка му отива дважъ-трижъ, но братята на дѣвойката не скланятъ да му я дадатъ.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 26, стр. 34, стиха 27, Константиновска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 200, стр. 213, стиха 21 (недовършена), лазарска, слушана отъ сѫщата. (Момъкътъ се казва Стоянъ). — 3. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 260, стр. 280—281, стиха 21 (недовършена), жетварска, слушана отъ сѫщата.

231. **Мома дава гердана си на овчарь.**

Майка пита дъщеря си, дѣ й е герданътъ? Казва й, като наливала вода, падналъ въ кладенеца. Майка й говори, защо я лъже, когато е у овчаря: когато му падне тѫга за нея, изкарва го отъ паласкитѣ си и го погледва.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 183, стр. 195—196, стиха 29, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, (Демирхисарско — Сѣрско.)

232. **Отдалечени либета жалятъ едно за друго.**

Кани се село да бѣга, и Стоянъ Петкани дума: да каже на родителитѣ си, двамата да се зематъ. Щомъ това Стоянъ изрекълъ, село Бамена побѣгва: Петканинъ баща избѣгва въ село Крименъ, а Стояниңъ — въ село Боровлнъ. Стоянъ изкарва стадо по Боровански планини, съ меденъ кавалъ свири и нарича: сѣчко мѣсечко, милъ братецъ, като свѣти високо, дали е видѣлъ Петкана, пѣе ли пѣсни, него поменува ли? Мѣсецътъ му отговаря: видѣлъ Петкана въ Кримена, ала и тя чернѣе, като той за нея.

Варианти: 1. Цареградски вѣстникъ, 1853, год. В, число 84, 3 май, стиха 34, източно нарѣчие. = Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 год., № 11, стр. 40 — 41. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 171, стр. 183 — 184, стиха 25, жетварска, слушана отъ Дафина изъ село Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско (лудото отива гемиджия; оставя китка; да го чака до три години, ако навѣхне, да се жени за другиго; навѣхва китка; Богъ прѣтворува момата на соколъ и отива да види, дали е оженено либето й. (недовършена). — 3. Блъгарска гѫслѧ, 1857 г., стр. 54, стиха 20, източно нарѣчие (мома пита Дунавъ, дали е видѣлъ либето й Стоянъ; свирилъ и наричалъ: да го чака 9 год., щѣлъ да й изгори златенъ коланъ и жълта шамия; ако не дойде, да се жени)

233. Мома иска да е при нея либето ѝ.

Лудо младо пита дѣвойка, защо толкозъ рано я буди майка ѝ? Отговаря му, че то, като довежда враня си коня и сивъ соколъ, цвилейки и пѣйеки, сички събужда. Съгласна е да търпи майчини си кавги, само и само то да дохожда при нея.

Вариантъ Българскы книжици, 1859 г., год. II, кн. 5, стр. 160—161, слушана отъ *Кост. х. Атанасовъ* въ София, стиха 19, № II.

234. Мома се оплаква на либето отъ майка си.

Мома кани либето си да дойде довечеря, за да подслуша, какъ я мъмри и кълне майка ѝ: ако любя, да не добия либето си; кого лъже, него да земе. Да е знаяла, че тъй майка ѝ ще я кълне, ще се фърли въ бѣлъ Дунавъ, за да я изфърли на росни ливади, да поникне перуника, да я събиратъ момитѣ и раздаватъ на момцитѣ.

Вариантъ Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., стр. 18, стиха 23, хороводна, източно нарѣчие.

235. За хубава мома сѣка година кръвнина.

Лудо младо пита Петруна, защо сѣка сѫбота се мие и плете, а въ недѣля на пазаръ отива? Сѣка година и кръвнина: селото било 100 кѫщи, сега останали петь, — тая година двѣ кръвнини — двата ѝ братя заклани? Петруна го пита, отъ кого и за кого сѫ заклани? Отговаря ѝ: за нея.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 71, стр. 80, стиха 19, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

236. Не любя друго либе освѣнъ тебе!

Добри се обръща къмъ Златка и я пита, снощи, като отишелъ на нейна седѣнка, заварилъ я самичка посърнала и повѣхнала като прѣзрѣяло просо и като ружа прѣцъвтѣла, защо е била такава? Казва му направо, че е разбрала, какво той ходи на седѣнки бѣлѣнки и друго либе залибилъ. Отговаря ѝ и се кълне, че друго либе освѣнъ нея не люби —, ако люби друго: конче има, да го нѣма, пушка има, да я нѣма и нѣма защо още да се кълне и вѣри.

Вариантъ Г. С. Раковски, Показалецъ, 1860 г., стр. 92—93, стиха 30, източно нарѣчие.

237. **Замислена мома за болното си либе.**

Питатъ мома, защо е замислена — дали е стадо изгубила, майка болна или братъ ѝ се е разсърдилъ? Отговоря имъ: ако е стадо изгубила, ще го намѣри; ако е майка ѝ болна, лѣкъ ще ѝ купи и ще оздравѣе, ами си има либе болно и далеко, та нѣма кой понуда да му даде — сладка дума и цѣлувка.

Варианти: 1. Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 9, стр. 36—37, стиха 34, източно нарѣчие. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 год., № 70, стр. 79—80, стиха 24, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско (Миля е загриженъ, че либето му Тодора не се грижи, че той е боленъ; майка му казва, че Тодора ще бжде негова).

238. **Мома тжжи, либето ѝ да не изпие биле раздѣлно.**

Мома кълне сыня си, че не е дошелъ да я събуди, за да заржча на либето си да не пие отъ Тунджа вода; два снѣга се стопили, та потекли двѣ рѣки и завлѣкли въ Тунджа раздѣлно биле: ако пие, ще се отдѣли лудото отъ нея.

Вариантъ Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 17, стр. 47, стиха 13, източно нарѣчие.

239. **Вѣсть отъ умрѣлъ годеникъ на годеницата си.**

Младъ Стоянъ боледува на връхъ Стара-планина при студни кладенци: постеля му зелена трѣвица, възглаве — бѣлъ мермеръ, завивка — сѣнчица. Надъ него се виятъ два орли, два черни гарвани. Стоянъ имъ дума, да се виятъ надъ него, докато му душа излѣзе: месото да му изѣдатъ и кръвьта да му изпиятъ, но десната му ржка съ златенъ пръстенъ да не ядатъ, но да я занесатъ на либето му въ нейни дворове.

Вариантъ Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., стр. 143—144, стиха 46, източно нарѣчие.

240. **Наскърбена дѣвойка.**

Лудо срѣща дѣвойка и я пита, защо е кахърна — дали майка ѝ се е карала или братъ? Отговоря му, че не ѝ се карали, но я годили за поповия делия-кръвникъ, който не ѝ е по душа и сърце. Лудо я учи да се прѣправи на болна и да поиска за понуда отъ дива коза сирене: който ѝ донесе, него да земе.

Недовършена.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 269, стр. 289, стиха 22, лазарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

241. **Седни гидию, друга залюби!**

Майка не пуща дъщеря си на седѣнка, ами я кара да сложи да вечерятъ, да прѣмете и да постеле за лѣгане. Извършва сичко и гледа прѣзъ плетъ въ седѣнка: сички моми отишли и нейно либе отишло, но не седнало: съ кривакъ се подпира и му думатъ да седне, друга да залиби.

Вариантъ Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., стр. 18—19, 90, стиха 18, седѣнска, източно нарѣчие.

242. **Грозно либе.**

Кликачъ вика отъ купа на купа: който либи, да си земе либе. Мома Кера има грозно либе: очи му сѫ сиви, крака криви. Казватъ й да залюби друго. Недовършена,

Вариантъ Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 год., стр. 16, стиха 10, тлъкашка, източно нарѣчие.

243. **На сънъ три луди млади.**

Мома се разхожда покрай морето, почива подъ дърво дафиново и заспива. Тамъ спала три дни и три ноци, и никой не я събужда. Повѣва вѣтъръ, откръшва гранка маслинова, ударя мома и я събужда. Мома кълне вѣтъра, че я събужда отъ сънъ, кога си сънила, че й дошли три луди млади: единъ й дава ябълки — да се скапи като нея, другъ пръстенъ — да се провира прѣзъ него, третиятъ я цѣлува — желае наявѣ да стане.

Варианти: 1. Български книжици, 1859 г., II год., чясть II, кн. 12, стр. 385—386, № XV, стиха 44, слушана отъ Катерина Бельова Дражо х. Гергева съпруга въ Ямболъ. — 2. Вук Ст. Караџић, Додатак, 1822 г., № 5, стр. 38, стиха 16, Разложко. — 3. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 74, стр. 82, стиха 23, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 4. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 306, стр. 337—338, стиха 24, Велешко.

в. *Годеникъ и годеница.*

244. **Годеница скърби зарадъ съня си.**

Майка казва на дъщеря си Янка, че откакъ я сгодила въ

сжбота срѣщу недѣля за чутенъ болеринъ Филипъ, никакъ не я видѣла тънко да преде, ясно да запѣе, крѣхко да се смѣе. Дъщеря ѝ обажда, за какво е скрѣбна: сънувала, какво кжщата имъ изгорѣла, дъски попадали, ясли се сгромолясали.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № CXVII, стр. 85—87, стиха 19, любовна. Одеса.

245. Годеница неще годеника си.

Мома Тяна пита, защо не дохожда на седѣнка, та да седне до любата си и да ѝ земе китка. Той ѝ казва, че майка ѝ я е сгодила, та нѣма за какво да дохожда. Момата му съобщава, какво любата му се разгодила и заржчала да дойде либето ѝ, та да избѣгатъ въ чужбина, дѣто да си живѣятъ съпружески.

Недовършена.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № CIV, стр. 72—73, стиха 27, любовна, Одеса.

246. Мома тжжи за пропаднало богатство на годеника си.

Мома Неренца изпира дрехи, простира ги да съхнатъ, набира си жълто цвѣте, увива три китки, поставя ги въ пазва, отива при гемиджии и ги пита, дали годеникътъ ѝ е миналъ прѣзъ Черно море съ деветь товара желѣзо? Гемеджиитѣ ѝ обаждатъ, че товаритѣ били тежки, та пропаднали. Неренца кълне Черно море: да духне силенъ вѣтъръ, да прѣсуши водата му, да го оратъ биволи, да го сѣятъ жълто просо, да го жънатъ малки моми и да пѣятъ.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 268, стр. 288—289, стиха 30, лазарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

247. Кумъ на либето си.

На лудо младо дохожда покана да отиде да вѣнча Тодора, негово първо либе. Но той се чуди, да отиде ли или не — какъ ще гледа негови пръстени на ржцѣ, жълти жълтици на гърло що ѝ е той давалъ? Майка му го съвѣтва да отиде: съ уста да вѣнчава, съ сърце да кълне. Отива. Като вижда първото си либе, отъ земята се ударя.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугаря, 1860 г., № 225, стр. 244—245, стиха 26, трапезарска, слушана

отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 278, стр. 298—299, стиха 21, лазарска, с. Лехово (Демирхисарско — Сѣрско). — 3. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 228, стр. 246—247, стиха 15, трапезарска, слушана отъ Дафина (либето се казва Яна; годеникътъ билъ на печалба; като се връща, намира годеницата си сгодена за другиго; канятъ го за кумъ).

248. **Болникъ се прощава съ либето си.**

Момъкъ Господинъ, боленъ отъ чума, моли майка си да му постеле на дворове подъ круша. Постила му. Сѣда край него; съ вѣтрило му мухи пѫди, а братанци съ босилекъ му сѣнка държатъ. Слѣдъ малко болникътъ помолва майка си да повикатъ либето му Цонка, за да се опростятъ: дълго сѫ се любили и вѣрно сѫ си думали, та ги е земята слушала,. небето гледало. Повиква я. Дохожда изгората му, фаща го за десна ржка, а той я цѣлува и се опрощаватъ.

Варианти. 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т. № VIII, стр. 57—58, стиха 26, юнашка, Одеса. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 год, № 156, стр. 167, стиха 12, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхирско — Сѣрско (либето на болна Стана говори да се не бои: ще ѝ донесе отъ Битоля три хамайлии: отъ глава, очи и треска). — 3. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 168, стр. 178—181, стиха 87, жетварска, слушана отъ Дафина (боледува Марко и извиква либето си Янка да се простятъ).

249. **Прѣдъ носилото на либето си.**

Мома Митра болна лежи, болна на умиране, никой не я вѣрва, че ще да умре; който да я вѣрва, той е на Стамболъ гюмрукчия — гюмрукъ бере и вино пие, на чаша му вѣсть дохожда, че любата му е болна. Остава чашата и за день до пладнина си дохожда у дома. Срѣща Митра, че я носятъ на носило: дава двѣстѣ, дава триста—откриха я: бѣлото ѝ лице поблѣднѣло, чернитѣ ѝ очи посърнали.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 125, стр. 132—133, стиха 31, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

250. **Дарове за сватбата.**

Овчарь Вельо съ кавалъ свири и нарича: Неда мома да се събуди, той въ планина ще отива съ 300 овчари, да при-

готви 300 тънки кошули, на кехаица бѣла махрама, като се върне, сватба да направятъ, сички даръ да дарува.

Недовършена.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 161, стр. 171—172, стиха 19, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

251. **Годежъ не се разваля.**

Лудо младо пита дѣвойка да му каже, защо снощи до късно седѣли и много борина изгорили — дали сж боленъ гледали или мъртавъ чували? Отговаря му дѣвойка: неговата майка боленъ да гледа и мъртавъ да чува, а тѣ сж имали годежници и я сгодили за чужденецъ, безъ да го познава. Лудото ѝ казва да го остави, а него да земе. Дѣвойката му отвърнала: дѣ се е чуло и видѣло, годежъ да се разваля?

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 20, стр. 27—27, стиха 35, великденска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

252. **Мома годятъ, дѣ я сърце не тегли.**

Майка на Милена говори: защо, откакъ се е годила, день ходи, день лежи, съхне и крѣе? Годила я за Бѣля костурлия. Мила ѝ отговаря, че била на пазаръ и видѣла Бѣля, който и пратилъ женихи, но тя ги върнала. Той ѝ казалъ, че когато умратъ родителитѣ ѝ, тогава ще се ожени за нея, та за това тя крѣе и вѣхне, че не ѝ е по сърце годеникътъ.

Вариантъ Български книжици, 1858 г., I год., чясть II, кн. 12, стр. 167, източно нарѣчие.

253. **Болна годеница дарява дарове на сестра си.**

Майка пита дъщеря си Драганка, откакъ е годена за Мирча граматика, день лежи, день хоѫи, чуди се, що да стори, че сватба иде. Драганка казва на майка си, че за Мирча да дадатъ по-малката ѝ сестра: подарява ѝ сички свои дарове,—това издумва Драгана и душа прѣдава.

Вариантъ К. Огняновичъ, Забавникъ за лѣто 1846 год., № 10, стр. 211, стиха 16, централно нарѣчие.

г. *Либеви подаръци.*

254. **Какви подаръци иска любата?**

Христо пита любата си, какви подаръци да ѝ купи отъ

пазаря? Тя му поржчва да ѝ купи десеть гроша мониста, да си нанижe герданче, папуци и шамия: тя да ги носи, той да гледа и да гори.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 81, 87—88 стр., стиха 22, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 52, стр. 60—61, стиха 33, хороводна, слушана отъ сжщата (либето кани Тодора да я заведе въ Джумая за подаръци). — 3. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 131, стр. 139—140, стиха 13, хороводна, слушана отъ сжщата (момата се казва Гина). — 4. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 157, стр. 168, стиха 28, хороводна, слушана отъ сжщата.

255. Мома не зима подаръци отъ либето си поради страхъ отъ домашнитѣ си.

Лудо младо казва на либето си Лена, че откждѣто и да иде, носи ѝ подаръкъ: дава ѝ ябълки да яде, тя не ги яде, че я страхъ отъ майка ѝ; дава ѝ кърпа да носи, не я зима — страхува се отъ сестра си да я носи.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 256, стр. 279, стиха 13, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

256. Ергени се напрѣварватъ съ подаръци за мома.

За мома Стойна се каратъ четрима ергени: единъ ще ѝ купи антерия, вторъ — папуци, третъ — шамия, четвъртъ — сърменъ коланъ, и на сѣкико ще се хареса. Недовършена.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г, № 90, стр. 95—96. стиха 27, хороводна, слушана оть Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

257. Мома шие риза за либето си.

Злата на рогозка въ дворове шие риза: ржбоветѣ ѝ отъ голо злато, тегелитѣ отъ жълто злато. Минува лудо младо и я пита, кому шие риза? Отговаря му: който я земе, нему я дава. Иска ѝ я, да я навие на пушка бойлия.

Недовършена.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., №41, стр. 50 - 51, стиха 33, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., стр. 8, стихове 15, лазарска, източно нарѣчие (приготвя момата мѣсали).

258. **Разсърдена люба за подаръци.**

Либе пита любата си Янка, защо е сърдита — да не се сърди на баща си, майка си, сестра си и брата си? Отговаря му, че не е на тѣхъ сърдита, а на него: на сѣка мома либето й купува подаръци, но за нея той не купува. Либето й казва: ще й купи за Лазарица и Великдень.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 195, стр. 207—298, стиха 36, лазарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 194, стр. 207, стиха 16, лазарска, слушана отъ сѫщата.

259. **Понуда на либето.**

Лудо младо пита либето си Каля, като е болна лежала, защо не му е обадила да й отнесе понуда струмишка ракия и петришко грозде? Отговаря му, че майка й не е дала да му извѣсти, че е болна.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 111, стр. 117—118, стиха 24, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 22, стр. 51—52, стиха 16, източно наречие (момата се казва Тодора). — 3. Българскы книжици, 1858 год., I год., чясть II, кн. 11, стр. 120—121, № II, стиха 70, източно нарѣчие (Мома Зечка, щомъ й либето донася понуда, оздравѣва).

д. Любовь по смьтка.

260. **Мома нерачи сиромахъ момъкъ.**

Момъкъ казва на Ангелина да пита майка си и баща си, дали ще я дадатъ на него. А тя му отговаря: като него пияница, безъ кѫща, дворове, кола и волове, ниви и ливади, кой ще го земе. Той й казва, че сичко ще си купи.

Варианть Казанскія Губернскія Вѣдомости № 15, 1848 г., № V, стр. 131, апрѣля 12 дня, стиха 25, отъ Балкана.

261. **Любовь безъ пари нѣма!**

Лудо младо пита малка мома, дали продава вино и ракия? Момата му отговаря, че продава, но скѫпо иска за тѣхъ. Лудото й казва, че подъ вино разбира нейнитѣ черни очи, подъ ракия — бѣлото й лице. Момата му отвръща: мома гледа, а аспра нѣма.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македоски бугара, 1860 г., № 117, стр. 122—123, стиха 16, хороводна, слушана оъъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Врковичъ, op. cit. № 139, стр. 147—148, стиха 27, хороводна. слушана отъ сжщата (лудо младо направя си кжща, та сетнѣ му даватъ поповата щерка; сестра му е Рада).

262. **Лудо младо откупва млада механджийка.**

Лудо младо пита механджийска Маруда, колко продава равната си снага? Казва му, че равната снага продава за 6,000, бѣлото лице — за 5,000, чернитѣ очи — за 3,000, тънкитѣ вѣжди — за 2,000. Продава стадото си и откупва Маруда.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 39, стр. 48—49, стиха 27, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 335, стр. 363—364, стиха 19, седѣнска, Крушово, Битолско (надкупва годена мома Мицка съ 500 дуката).

263. **Мома цвѣте продава за жълтица на ергенъ.**

Паднала гжста мъгла и сичко покрила, само не покрила едно дърво, подъ което Цвѣта цвѣте сади и дружкитѣ ѝ думатъ, да свие шарени китки, та да ги продава на тиквешкитѣ ергени, на битолскитѣ сеймени и щипскитѣ фодули по жълтица и да наниже бѣло огърле.

Вариантъ Блъгарскы книжицы, 1858 г., I год., кн. 5, стр. 161, № III, стиха 16, София.

264. **Съвѣтъ да земе гърче, а не орачъ.**

Говорятъ на мома Тодора черноока-живоока, ако се жени, да не зима орачъ: вездень на оране—копане, вечерь дойде каленъ-мокъръ до колѣнѣ, — ще го кани да вечеря, той ще я бие съ капралята отъ стрѣхата, съ теслата отъ пояса, съ палешника отъ буджака; но да си земе гърче, че весдень бива на дукянъ и вечерь, като го кани да легне, ще врагува и шегува.

Вариантъ Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 16, стр. 46—47, стиха 21, източно наръчие.

265. **Изборъ на три моми отъ три народности.**

Лудо младо говори, че го молятъ три моми хубави, и тритѣ попски дъщери: първата влахинка, втората гръкинка и третата българка. Влахинка прикя ще му донесе 300 чифта би-

воли, 500 крави ялови, 600 телци, 1000 овни каръмски, на Стамболъ нова касапница, та младъ Стоянъ джелепъ да стане; гръкинка ще му донесе деветь кантаря коприна, 500 карагрошове, 1000 жълти жълтици, та да стане младо търговче и на хаджилъкъ да отиде, и тя съ него хаджийка да стане; българка дума на Стояна, че тя е гола-боса, ала е хубава: бѣло лице — прикя, тънки вѣжди — сермия; прѣзъ гора да я прѣведе, сухо дърво листъ ще пусне, а сурово ще повѣхне; въ черква да я заведе, поповетѣ ще онѣмѣятъ, а иконитѣ ще продуматъ. Майка Стояну дума, да си земе българка, че хората, като я видятъ, нещатъ да рекатъ, че прикя донела, но ще рекатъ, че булката е хубава.

Варианти: 1. Иванъ А. Богоевъ, Бѫлгарски народни пѣсни и пословици, 1842 г. = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XIX, стр. 95—98, юнашка, източно нарѣчие, стиха 55. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 300, стр. 328—329, стиха 22, попрелска, Велешко.

е. *Отблъсната любовь.*

266. **Мома отблъсва лудо младо.**

Мома Тона излиза отъ градина съ невѣнъ китка на глава, стомна на рамо и кошничка грозде въ ржка. Лудо младо, излѣзло отъ баня, иска ѝ да му даде китка, ваза и грозде, но тя нищо не му дава.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 68, стр. 77—78, стиха 25, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 67, стр. 76—77, стиха 18, хороводна отъ сѫщата (Невѣнка изпѫжда лудо младо, що ѝ иска кърпа, която везла и плакала). — 3. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 113, стр. 118—119, стиха 20, хороводна, слушана отъ сѫщата (Рада и Митре). — 4. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 142, стр. 151—152, стиха 20, хороводна, слушана отъ сѫщата (мома китка не си дава). — 5. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 267, стр. 287—288, стиха 26, лазарска, слушана отъ сѫщата. (Стоянъ насила зима китка отъ мома Неда; тя го проклева).

267. **Мома си изгубва колана.**

Мома Милка си изгубва колана на разходка отъ сарая до кладенеца. Връща се да го търси: тамъ намира лудо младо и го пита, дали не е намѣрило колана ѝ. Заклева ѝ се, че не го е намѣрило и не ѝ го дава: да му изпръснатъ чернитѣ очи лѣха мѣсто надалеко, врѣтенъ на широко.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 253, стр. 275—276, стиха 18, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

268. Мома зима оржжието на пияница лудо младо.

Яна насажда бѣло лозе и го загражда; копае го и гледа; ражда бѣло грозде: обира го и направя бѣло вино. Настървя му се лудо младо: често дохожда и се напива. Еднажъ отъ пиянство си забравя пушката и пищовитѣ. Кога отрѣзнява, моли се на Яна да му ги даде. Яна му се подсмива и, вмѣсто оржжие, дава му да пие вино.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 год., № 65, стр. 74—75 стиха 35, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 245, стр. 267—268, стиха 32, хороводна, слушана отъ сжщата (момата се казва Мара). — 3. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 246, стр. 268—269, стиха 19, хороводна, с. Г.-Броди (Сѣрско).

269. Мома тръгва по либето си и по пжтя се научва, че има жена.

Лудо младо тръгва да си отива прѣзъ гора зелена и по него тръгва малка мома. Говори ѝ да се върне, че какъ ще мине прѣзъ гора зелена? Малка мома му отговаря, че тя ще върви подирѣ му. Ами Черно-море? — Ще стане морска риба и ще прѣплува морето. На баща му и майка му, зли хора, ще прави добра прислуга, та ще я обикнатъ. Когато ѝ казва, че ималъ първо либе съ мжжко дѣте, кълне го, че я толкова лъжелъ, та сега отсрѣдъ гора да се връща.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 115, стр. 120—122, стиха 44, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 83, стр. 89, стиха 23, хороводна, слушана отъ сжщата. — 3. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 299, стр. 327—328, стиха 19, сватбена, Велешко.

270. Неспособенъ момъкъ мома да удържи.

Край село хоро има. Сѣки момъкъ ѝграе до либето си, а само единъ нѣма, до коя да се фане. Фаща се до хубава мома, а тя избѣгва. Оскърбенъ, пита баба си, какъ да ѝ отмъсти. Тя го научва да запали момини дворове, та като излѣзе мома да гаси,

да я улови и завлѣче. Той послушва баба си — подпалва момини дворове. Дохожда мома да гаси. Той я улавя въ тъмнината, но тя му се изплъзва отъ ржцѣтѣ. Отдалечъ му се присмѣла, че трѣбало да се жени ўврѣме, защото сега сж момитѣ много скжпи и мили, а момцитѣ — много евтини и омразни.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № LXXXIII стр. 36—38, стиха 49, хороводна, Видинско.

271. Лудо младо застрѣлва мома.

Мома Румена отива на вода, но чешмата прѣсъхнала. Срѣща я лудо младо и ѝ поисква вода; тя му не дава. То се разсърдва и я пронизва съ тънката си пушка — сачми и коршуми срѣдъ корема. Мома кълне лудо младо.

Вариантъ: Българскы книжици, 1859 г., II год., чясть II, кн. 15, стр. 494, № XXII, стиха 33, Ямболъ.

272. Любата е по-мила отъ сестра.

Лудо младо си изказва тжгата прѣдъ мома Митра, че като болна лежала и толкова ѝ понўда купувалъ, не можала ни еднажъ да се излъже да дойде въ кжщата му, за да ошиятъ на нея фустанъ, на него елекъ. Митра му отговаря, че не му е сестра да ѝ шие фустанъ, нито пъкъ герданъ да ѝ лѣе; а то ѝ казва, че му е по-мила отъ сестра.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 243, стр. 265—266, стиха 25, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

273. Лудо младо да не се грижи за мома.

Лудо младо говори на мома Салята да не ходи нощно врѣме по мѣсечина, дордѣ пѣтли не сж пѣли, защото не се знае, що врѣме е. Отговаря му, да не бере грижа за нея: има си два славея: единъ ѝ обажда, кога е полунощь, а другия — сутринь.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 год., № 177, стр. 189—190, стиха 24, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 174, стр. 186—187, стиха 28, жетварска, слушана отъ сжщата (мома Петра жъне покрай Струма; спи съ мжжко храненичe).

274. Мома не поздравя непознато лудо младо.

Малка мома заспива край пжтя подъ вишня; оттамъ минава младъ неженен на бърза коня; казва ѝ „добро утро“;

момата нито става, нито му отговаря. Пита я, защо нито става, нито му отговаря на поздрава? Отговаря му, че не го познава, та за това не му отговаря.

Вариантъ: Коло, 1847 г., кн. IV, № 14, стр. 56, стиха 14, записалъ *14-год. Козма* въ с. Галичникъ (Дебърско).

275. Млада невѣста не посочва пѫтя за Бѣласица на три луди млади.

Рада невѣста, като се връща отъ вода съ стомни на рѫцѣ, срѣщатъ я три луди млади и я питатъ, кой пѫть води за висока Бѣласица и низка Богданица? Отговаря имъ, че и тя незнае, защото е скоро дошла. Задаватъ й въпросъ, като е скоро дошла, чие е дѣтето, що носи въ рѫцѣ? Казва имъ, че е зълвино й, останало сираче, та го ней дали да го гледа.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 24, стр. 32—33, стиха 31, великденска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

276. Проклетъ да е кой люби двѣ моми.

Лудо младо говори: проклетъ и триклетъ билъ, кой люби двѣ моми. Дъждъ го бие по самуренъ кожухъ и му разваля перчемъ, вити вѣждички и черни мустачки. Отива за подслонъ у мома Дона, но тя не му отваря и го изпѫжда да отиде при Бона, че му е по-мила. И при нея го сполетва сѫщото. Тѫгува се, че между двѣ моми остава самъ да нощува.

Варианти: 1. М. Кифаловъ, Заради возрожденіе, 1842, стр. 105—106, стиха 36, съобщена отъ *Георги Томы Пъшанова*, източно нарѣчие = *Никола Геровъ*, Пѣснопойче, 1860 г., № 28, стр. 59 60. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 118, стр. 123—124, стиха 43, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско), (мома Яна не отваря на лудо младо).

277. Мома не дава цѣлувка на овчарь.

Дѣвойка плува по море, а овчарь стои край море и прѣдлага й да я цѣлуне. Момата му казва, че тукъ мома не се цѣлува, а въ бащина й кѫща. Излиза мома отъ морето, и овчарьтъ подиръ нея. Когато наближава бащина си кѫща, отдалекъ вика на майка си да излѣзе да види, че води съ себе овчарь.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 106, стр. 113, стиха 22, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

278. **Три дѣвойки незачитатъ лудо младо.**

Три дѣвойки си направятъ чардакъ и седятъ на него; отъ тамъ минава лудо младо и иска при тѣхъ да отиде; поставятъ го подъ чардака: поисква имъ студена вода, даватъ му дъждовница; поисква имъ босилекъ, даватъ му метла да носи.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара 1860 г., № 116, стр. 122, стиха 15, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

279. **Лудо младо се напива отъ момина скърбь.**

Лудо младо яхва коня си и на пѫтя срѣща суръ еленъ. Връща се назадъ и напива се отъ момини кахъри. Отива въ гората, намира суръ еленъ, че пасе зелена трѣвица, че пие студена водица. Съ остра сабя погубва суръ еленъ и се моли на Бога да му прости грѣховетѣ, че това направилъ за момини кахъри.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 57, стр. 65, стиха 21, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

ж) *Разлюбване.*

280. **Съ либе шега небива.**

Либятъ се Иванъ съ Маринка отъ мали дори до голѣми. Вѣрна сѫ клетва стрували: който се напрѣдъ ожени, коститѣ му мира да нѣматъ и душата му спасение. Иванъ хитро изпитва Маринка: иска прошка отъ нея и отива въ Сливенъ да сгледва мома сливненка, че сѫ сливненки работни. Маринка дума Ивану: добъръ е Господъ за нея, и тя нѣма да остане съ нейната хубость и работливость, ала дѣ останаха вѣрнитѣ думи: дали ги вода занесе или вѣтъръ повѣя? Днесъ е Иванъ заминалъ за Сливенъ, утрѣ се Маринка годява за момче чорбаджийче. Иванъ се връща отъ Сливенъ и се провиква: клета му душа проклета, кой се съ либе шегува!

Вариантъ Блъгарскы книжици, 1858 г., I год., чясть кн. 11, стр. 122—123, № V, източно нарѣчие, стиха 39.

281. **Невѣрно либе I.**

Снощи лудо младо на вода отива и тамъ се разговаря съ мома Тодорка. Тамъ дохожда любата му и като вижда либето

си, че хортува съ друга мома, сърцето ѝ се разтреперва, краката залюлѣватъ, та мѣнцитѣ си не напълнила, съ сълзи си допълва и кълне лудо младо: воденичарь да стане, въ лѣшникова черупка уемъ да зима, голѣмъ хлѣбъ да мѣси въ орѣхова черупка, боленъ да лежи 9 години, съ стълба въ гърне да влиза, комарь да му е конь, терзийска игла тояга и тя да му натѣга.

Варианти: Цареградски вѣстникъ, 1853 г., год. 3, брой 103, № 1, стиха 31, записала *Мариня Михаилова*, източно нарѣчие. — 2. op. cit. 1853 г., год. 3, брой 103, № 2, записала *Мария Мирчова*, източно нарѣчие (Бененчица кълне либето си Първана, че залюбилъ Стойна).

282. **Невѣрно либе II.**

Стоянъ пита либето си Неда, защо е повѣхнала и посърнала? Отговаря му, че въ село се говори, какво той залюбилъ друга. Стоянъ се кълне въ майка си, че това е невѣрно. Неда му казва да се кълне не въ майка си, а въ чернитѣ си очи. Заклева се въ очитѣ си и му веднага изпръсватъ.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 190, стр. 203—204, стиха 40, лозарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

283. **Невѣрно либе III.**

Добри на Рада дума, дали е броила, колко гемии поминали, додѣто пѣтлитѣ трижъ пропѣли? Казва му, че минали 300 съ 300 бѣли „елкени"; най-напрѣдъ саленъ елкенъ плавалъ, каралъ го младо момче, съ свирка свирилъ и наричалъ; Рада да насади босилекъ, да го полива и гледа — ако изникне, ще се върне, ако увѣхне, ще остане. Насажда. Изсъхва. Оженва се за другиго. Връща се Добри и срѣща Рада и я пита, дали се е оженила? Казва му, че се оженила, защото босилекътъ изсъхналъ. Добри нищо не ѝ рекълъ — заплаква и пѫтемъ отминва.

Вариантъ Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., стр. 91—92, стиха 44, седѣнска, източно нарѣчие.

284. **Мома задържа либето си съ магия.**

Лудо младо се моли на мома Боя да разтури магията, за да си отиде въ родината си, че идѣло Георгевдень: сички майки въ църква ще отиватъ, негова майка у дома си ще седи и него ще жали; сички братя каменъ ще фърлятъ на съборъ, негови братя, сестри и баща дома си ще седятъ и него ще жалятъ.

Недовършена.

Варианти: Вук Ст. Караџић, Додатак, 1822 г., № 18, стр. 44, стиха 12, Разложко = Р. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., № CXXXII, стр. 101—102.

з) *Любовь съ друговѣрецъ.*

285. **Царь Мурадъ съвѣтва Мара българка да се потурчи.**

Царь Мурадъ Мари дума да се потурчи, бѣла кадъна да стане, на високъ чардакъ да седи, жълтици да ниже, мжжко дѣте да бави и гледа, черни българки да гледа, какъ на нива отхождатъ, дохождатъ. Мара бѣла българка на Царь отговаря, че тя има стара майчица, да отиде да я пита, какво ще я научи. Майка ѝ я учи да се потурчи, ако царьтъ ѝ дарува половинъ Цариградъ и Султанъ-Селимъ-джамия църква да стане, тогава и тя ще ѝ хариже млѣкото, що е бозаяла. Казва това на царь Мурада. Той ѝ дава цѣлия Цариградъ, но Султанъ-Селимъ-джамия не дава.

Вариантъ М. Л. Софиянецъ, Разна любовна пѣснопѣвка, 1858 г., стр. 86—87, стиха 49, централно нарѣчие.

286. **Покана българка да се потурчи.**

Турчинъ казва на българка Гина да се потурчи, да ѝ тури турско име — неѝ Айшея, него Алия —, да ѝ купи турски дрехи на равната снага, фесъ на русата глава, папуци на бѣлитѣ нозѣ.

Недовършена.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 266, стр. 286, стиха 13, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

287. **Българка иска да стане кадъна.**

Братъ говори на сестра си Марийка да не се бѣлосва и червосва, че седятъ въ турска махала, та турци и кадъни завиждатъ. Отговоря му, че тя ще се бѣлосва и червосва, защото щомъ стане сутринь, очитѣ си омие, вижда, какъ Мехмедъ берберче отваря дукянъ, запали наргиле и си съ булгари дрънка — тя него ще земе, за да стане бѣла кадъна.

Недовършена.

Вариантъ Български книжици, 1858 г., I год., чясть II, кн. 16, стр. 353, № 1, стиха 26, Жеравненско — Котленско.

288. Българинъ налита на пашова дъщеря.

Майка вика сина си Стояна, че го вика пашата. Казва ѝ да разбере, защо го вика — нѣма нито да му дава, нито да зима и докато не каже, нѣма да отиде. Съобщава на майка си, че снощи, като си коня поялъ на чешмата, поминалъ покрай пашови дворове, видѣлъ пашовата дъщеря: съ ржка ѝ махналъ, съ око ѝ намигналъ, видѣли го пашовитѣ сеймени.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 155, стр. 166—167, стиха 38, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ.

289. Мома на хоро убива другoвѣрецъ.

Майка мъмре дъщеря си Гюргя, да не се често прѣмѣнва и наредва: по дважъ-трижъ въ седмицата, деветь пжти въ мѣсеца. Не слуша майка си — прѣмѣнва се и отива на хорото; фаща се до момитѣ надъ невѣститѣ; сички въ нея гледатъ, сички на крака ѝ ставатъ и на ржцѣ носятъ. Еминъ-ага ерменлия дойранлия се фаща до нея; ядъ я пада, изкарва остро ножче и го прободва. Панаиръ тръгва да бѣга; Гюргя имъ казва да не бѣгатъ: сама го е убила, сама глоба ще дава. Еминъ-ага я пофалява, че женско рухо носи, но мжжко сърце има.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 252, стр. 273—275, стиха 61, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско—Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 135, стр. 142—143, стиха 26, хороводна, слушана отъ сжщата (панаиръ тъ е въ Св.-Гора; Гюргя убива делия.)

290. Туркиня се омжжва за христянинъ.

Никола майсторъ гради кжща на кадийца бѣла ханъма. Прѣдлага му да бѣга съ него; той се страхува да не го срѣщнатъ турци, та незнае да ги поздрави. Бѣгатъ. На пжтя ги срѣщатъ турци: тя имъ дава и зима поздравъ.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 238, стр. 260—261, стиха 21, великденска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско—Сѣрско).

291. Малка мома убива турчинъ любовникъ.

Хюсейнъ Гега съ триста сеймени ялъ и пилъ у малка мома Митра. Стѣга се Гега да си отива и на Митра казва да хариже, що седѣлъ съ 300 сеймени на ядене и пиене, и тънка кошуля,

що я прела и тъчела три години. Тя му харизва сичко, като го моли да я фали по земята, а сѫщо и той да ѝ хариже гарданъ жълтици и сърменъ коланъ. Като ѝ харизва сичко, мома Митра го застрѣлва съ неговата пушка.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 153, стр. 163—165, стиха 46, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско—Сѣрско). 2. — Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 55, стр. 64, стиха 14 (окръшка), хороводна, слушана отъ сѫщата (отъ кадия носи подаръци мома Милена).

292. Ходжа счупва стомна на мома.

Вена отива съ стомна за вода, а подиръ нея върви ходжа; пада му калпакътъ, та счупва стомната ѝ. Вена плаче до Бога, какъ ще си отиде при кучка мащеха? Ходжата я тѣши: ще отиде на пазаръ да ѝ купи сребърна стомна вмѣсто счупената отъ него земена.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 323, стр. 356—357, стиха 18, седѣнска, Дебъръ. — 2. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 12, стр. 18, стихъ 20, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско—Сѣрско) (мома Митра се договѣжда, че като ѝ иска вода турчинъ, мѣри любовни задирки).

293. Дервишъ кани мома да влѣзе въ новъ сарай.

Дервишъ гради сарай и кани бѣла Рада да влѣзе въ него да се разходи: ако ѝ се хареса, двамата да се кердосатъ. Рада го мъмре да не говори тъй, за да не ги чуятъ старитѣ. Дервишъ ги проклева: да сѫ живи и здрави, колкото листа има на дърво, толкова години болни да лежатъ и толкова постели да скѫсатъ!

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 182, стр. 118, стиха 16, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско—Сѣрско).

294. Мома излъгва Синапъ войвода.

Синапъ Войвода иска Яна отъ 9 години, настѫпза 10-та, но не му я даватъ. Разболѣва се Янина майка. Поисква вода отъ лѫгъ. Тя отива да ѝ донесе. Тамъ намира Синапъ войвода. Пита я, чия е дъщеря и кого води? Отговаря му, че е Петрова дъщеря, Павлова жена. Напълва си вода Яна и си тръгва за дома. На срѣдъ пѫть се провиква: харамъ да е на Синапъ войвода, въ рѫцѣ му дохожда Яна, и пакъ не я познава. Пуска коня си по нея, но тя избѣгва: когато Яна била на майчини си порти,

Синапъ билъ на полъ пѫть; когато Синапъ билъ на Янини порти, Яна се скрива въ зимници.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 289, стр. 314—316, стиха 38, великденска, Велешко.

295. На черноока мома не прилѣга русъ юнакъ.

Кита е сгодена за Йоко Поповъ. Булюкбашия я пита, мома ли е или невѣста? Казва му, че е годена за Йоко Поповъ. Булюкбашията намира, че годежътъ е неестественъ: черноока мома не прилѣга за русо момче, а прилѣга за чернооко. Отъ ядъ Кита изважда прикята си и я изгаря.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 93, стр. 98—99, стиха 37, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско.)

296. На турчинъ прилѣга свине да пасе!

Турчинъ казва на мома Румѣна, че не ѝ прилѣга на чардакъ да седи, коприна да ниже, но ѝ прилѣга сръпъ на ржка, жътва да жъне. А тя му отговаря, че нему не прилѣга пушка на рамо и дервентъ да пази, но му прилѣга свине да пасе съ тояга.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 179, стр. 192, стиха 18, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

297. Любовница не отишла на вечеря у любовника си.

Любовникъ турчинъ пита любовницата си Стоянка, защо снощи вечерь не отишла на вечеря — за нея готвѣлъ агне на ръженъ съ червена захарь посолено. Отговаря му, че майка ѝ я пуснала за студена вода отъ чешма шарена, та не можла да отиде.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860, г., № 326, стр. 358, стиха 11, седѣнска, Дебъръ.

298. Любовни похождения на турчинъ.

Турче язаджиче казва на Гюргица сутринь да готви вечеря, сутринь да изпраща говедата и момцитѣ, а тѣ двамата на чардакъ да седятъ: често да се напиватъ, рѣдко да се цѣлуватъ. Така и постжпва. Гюргица кани язаджичето да ѝ сѣда на десното колѣно.

Варианти: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 76, стр. 83—84, стиха 17, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Вук Ст. Караџић Додаток 1822 г, № 13, стр. 42, стиха 5, Разложко (обичната му се казва Стойна) = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II гл., № CXXIV, стр. 94 — 3. Вук Ст. Караџић, op. cit. № 3, стр. 38, стиха 9 (окръшка), Разлошко = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни 1855 г., II гл., № CXXI, стр. 91.

299. **Мома люби дервишко язаджиче.**

Карамфила люби дервишко язаджиче; изѣла му сермията отъ дукяна и бързия конь; моли й се да му даде поне половината отъ сермията, за да си купи конь. Карамфила му отказва, че не му прилѣга да язди бръзъ конь.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 107, стр. 113 -114, стиха 18, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

300. **Любовни пощѣвки на турчинъ.**

Невѣста Гюргя пере на рѣката, а на междата седи Арсланъ-ага и й говори да дойде до колѣното му, да му оптетля петлицитѣ сребърни, за да му види копринената риза, три години неопрана. Гюргя му отговаря, че нѣма сапунъ да я опере, плоча да я натрие, вода да я изпере и слънце да я изсуши; а турчинътъ й дума: сапунъ — нейни бѣли ржцѣ, плоча — бѣли нозѣ, вода — черни очи, слънце — нейно бѣло лице.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 331, стр, 361, стиха 26, седѣнска, Дебъръ. Ср. „На лудо младо ризата неопрана". .

301. **Мома отблъсва любовни похождения на войвода.**

Братя учатъ сестра си Стана, когато дойде войводата и я постави на колѣно, тя нищо да не му говори, нито да го погледва. Войводата дохожда; поставя я на колѣно: той й приказва, тя нищо не му отговаря. На сейменитѣ си поржчва да му доведатъ дѣвойка пѣснопойка, която да пѣе жално-милно, дано Стана проговори. Довеждатъ. Стана пакъ мълчи. Довеждатъ и двама кавалджии. Сжщо Стана не продумва.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 99, стр. 105—107, стиха 50, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

302. Любовь съ турчинъ не е на шега.

Неда люби и мами Турчинъ за 200 бѣли двояци и за 300 жълтици, като мисли да го излъже. Турчинъ кани 300 турци конника и 200 ханъми съ коли и отиватъ въ Недината кѫща. Неда дворове мете и за нищо нехае. Ханъмитѣ ѝ казватъ, да съблече християнско рухо и да облѣче ханъмско, а Неда имъ отговаря, че на шега се е любила съ турчина. Ханъмкитѣ ѝ отвръщатъ, какъ на шега, когато му е взела 200 бѣли двояци и 300 жълтици? Тогава Неда разбира, че се излъгала и почва да плаче, че е било грѣхъ отъ Бога и срамъ отъ хората.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 91, стр. 96—97, стиха 33, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

303. Мома желае да я рисуватъ турци.

Момъкъ прѣдупрѣждава мома Пена вечерь да не ходи по мѣсечина въ дворове, защото насрѣща турци седятъ, та ще ѝ изпишатъ равната снага на тънка пушка, бѣлото лице на бѣла книга, чернитѣ очи на чифтъ пищови, тънкитѣ вѣжди на паласки. Тя му отговаря, нека ги пишатъ, нека ги зематъ.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 53, стр. 61—62, стиха 31, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

304. Любовь на българка съ турчинъ.

Майка пита дъщеря си, отъ кого ѝ сѫ подаръцитѣ: 12 алтъна, червени папуци, памучни кърпи? Отговаря ѝ, че сѫ отъ побратима ѝ Али-ага. Майка ѝ я кълне: жива да не ходи, да умре, че за нея се човѣкъ убилъ, кѫща затворила, братъ ѝ вънка не може да излѣзе!

Вариантъ Kolo, 1847 г., кн. IV, № 11, стр. 53, стиха 15, Мелникъ.

305. Турчинъ отива при любата си българка.

Турчинъ иде отдолу, кривна конь къмъ мома Стана, и тя скоква да бѣга. Турчинъ ѝ говори да не се бои и да не бѣга, като я пита, не го ли познава? Съ баща ѝ вино пилъ, съ брата ѝ — ракия, съ майка ѝ хортувалъ да я гледа. Забравилъ си пушка бойлия и остра сабя френгия, на пушката тънка махрама, въ махрамата два пръстена, написани съ неговото и нейното име: Мустафа и Зюлифъ-кадъна.

Вариантъ Московитянинъ, 1845 г., № 12 = П. Безсоновъ Болгарскія пѣсни, 1855 г., II гл., № LXXXVI, стр. 42—44, стиха 28, любовна, изт. бълг. нарѣчие, записалъ *П. А. Здравевскій* отъ южноруситѣ колонисти българи.

306. Турци погубватъ българинъ за любовьта му съ туркиня.

Стоянъ свири съ писанъ кавалъ въ гора зелена покрай юрушка махала. Чува го юрушка мома и му казва да я земе, иначе зла бѣда ще го бѣди. Стоянъ я пѫди и ѝ казва, че не си мѣни вѣрата за нея; а тя му отговаря, че тя си мѣни вѣрата за него. Излъгва се Стоянъ и побѣгва съ нея. На пѫтя ги срѣщатъ турци и съсичатъ Стояна на кѫсове.

Варианти: 1. Kolo, 1847, кн. IV, № 10, стр. 52—53, стиха 18, Мелникъ. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г. № 165, стр. 175—176, стиха 27, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско (турската ханъма се казва Хатиджая — само се люби съ Стояна).

307. Турчинъ да не люби християнска мома!

Турчинъ прѣдлага на мома Ракита да му сипе вино да се опие, на нейни скутове да прѣспие, на гърди ѝ да лѣтува. Ракита му казва, че вчера е била на пазаръ и телалъ личелъ: турчинъ вино да не пие, християнка мома да не люби, ами да си отива на войска. Пита я, дали и него писали? Казва му, че него най-напрѣдъ писали да носи червено знаме.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 72, стр. 81—82, стиха 16, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Вук Ст. Караџић, Додаток, 1822 г., № 8, стр. 40, стиха 14, Разложко = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № CXXV, стр. 95 (Ахмедъ иска да люби Фитвиля).

308. Мома прѣдлага на любовника си турчинъ да се веселятъ.

Момъкъ — турчинъ похожда на Цариградъ да купи на любовницата си Боженка огърлица съ жълтици. Любовницата му българка го моли да не ходи тамъ, ами да дойде у майчини ѝ двори, та да се качатъ на високи коли, за да се веселятъ — тя да налива люта ракия, а той да пие. Недовършена.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т. № XCVI, стр. 61—62, стиха 13, любовна, източно нарѣчие.

309. Българката е по-хубава отъ туркинята.

Турче Али свири прѣдъ българки жътварки. Вижда го майка му и му казва, да не свири прѣдъ българкитѣ, че тя нѣма да му земе българка, а туркиня — ходжовата дъщеря — че ще му донесе много прикия. Турчето ѝ отговоря, че нѣма да земе туркиня: цѣло лѣто на хамбаръ седи, коприна точи, на гергефъ везе, и пакъ е жълта и зелена; ще си зема българка Яна: жъне, копае, слънце я пече — пакъ е бѣла и червена.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 265, стр. 285—286, стиха 23, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 130, стр. 192—193, стиха 16, жетварска, слушана отъ сѫщата.

310. Не е мъртва невѣстата — снощи спа при мене!

Майката на невѣста Марудина, отивайки привечерь за вода, срѣща я Хайдаръ харамия и я пита, дѣ е Марудина? Отговаря му, че тя е умрѣла и снощи я погребали, а той ѝ казва, че снощи при него спала въ една постеля, та му е оттръпнала рѫката.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 170, стр. 182—183, стиха 23, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

311. Турчинъ, вмѣсто да убие любовницата си, убива сестра ѝ.

Пушка гръмва въ Будимъ града, та уби невѣста Вѣна. Майка ѝ я пита, да каже, кой я е ударилъ? Казва ѝ, че сестра ѝ любила турчинъ, комуто се насмѣла — по нея фърлилъ, та ударилъ Вѣна. Заклева майка си да не дава прикята на сестра ѝ, но да я даде на дружкитѣ ѝ.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 162, стр. 172—173, стиха 20, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

312. Момъкъ-турчинъ купува лѣкъ за любовницата си.

Момъкъ-турчинъ пита любовницата си българка Стана, отъ какво болна лежи? Тя му казва, че глава я боли, треска я тресе, та ще си умре млада. Той я утѣшава да не се бои: ще ѝ купи цѣрь за глава, лѣкъ противъ треска, та ще оздравѣе.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т. № LXXVII, стр. 27—28, пѫтнишка, източно нарѣчие.

313. Невѣста се люби съ турчинъ.

Невѣста Тодора зима нова стомна и отива на кладенеца да налѣе вода, за да си измие главата. Тамъ се забавя. Свекърва ѝ я пита, защо се е забавила? Отговаря му, че тамъ я намѣрилъ Османъ челебия, който събиралъ аргати, та и нея викалъ, не да му жъне, но пѣсни да пѣе на жътварки и аспри да имъ дава.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 160, стр. 170—171, стиха 26, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

314. Еничеринъ люби дѣвойка.

Еничеринъ иска отъ дѣвойка Марфелинка да подаде на конь вода. Казва му да почака, за да пита майка си, дали се дава на еничериинъ вода. Еничеринътъ ѝ говори, че питала, не питала, цѣла нощь е лежала на ржката му, дори му е изтръпнала, та не може на конь да се качи, нито да слѣзе: дружина го качватъ и свалятъ.

Варианти: Вук Ст. Караџић. Додаток 1822 г., № 9, стр. 40, стиха 14, Разложко = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № CXXVI, 96 стр.

315. Еничери съ измама потурчватъ лудо младо да не се ожени за годеницата си.

Димитъръ срѣща на чешма мома Ангелина (Милка) и ѝ прѣдлага да ѝ изпрати годежници. Казва му, ако майка ѝ не даде, само по него ще побѣгне. Праща майка си. Съобщава му, че нѣколко пѫти отивалъ да я търси, но не я даватъ, защото били чужденци, скоро дошли. Повторно я праща. Годяватъ се. Откакъ се Димитъръ сгодява, дома не се свърта, ами съ тамбура подъ ржки побратими фаща, въ механи вино пиятъ, облогъ правятъ. Излъгватъ го, та облича еничерско рухо. Сички му се смѣятъ, че се потурчилъ. На Милка казва, че се годили, но нѣма да се оженятъ.

Вариантъ Ст.. И. Верковичъ. Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 271, стр. 290—293, стиха 73, лазарска, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

316. Арнаутинъ — на сила любовникъ.

Въ село дохождатъ голи-боси арнаути и се настаняватъ въ кѫщитѣ. У Виша мома 10 душъ; постила имъ рогозка и връзъ

нея бѣла постилка; дава имъ ди ядатъ и пиятъ; сички ядатъ и пиятъ, само младо арнаутче нито яде, нито пие, а си върви по чардаци. Намѣрва Виша, че спи; прѣгръща я и цѣлува. Виша му казва, ще го обади на пашата, кадията и войводата, а то ѝ казва, че тя му е душата, ракия и студена вода.

Варианть Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 37, стр. 46—47, стиха 32, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

317. Латинче застрѣлва лъжлива гъркиня.

Виша гъркиня се провиква отъ бащини си стъклени палати, че който прѣплава бѣло море отъ Чанакъ-кале до Сарай-Бурну, той нея ще земе съ бащини ѝ палати. Наима се момче латинче — прѣплава морето. Ала гъркинята не пристая, ами се повторно провикза: който насади срѣдъ море лозе, край него дюли и набере кошница грозде, той ще я залюби. Пакъ се наима латинче: насажда срѣдъ море лозе, а край лозе дюли: наберва кошница грозде и я занася гъркини. Мома гъркиня пакъ не пристая — който ѝ донесе студена вода прѣзъ три планини, него ще земе. Пакъ се наима латинче. Мома гъркиня пакъ не пристая, ами повторно задава въпросъ: който ѝ снебе отъ небе звѣзда денница, Богу прислужница, него ще земе. Латинче я вика да слѣзе, за да я пита, какъ се снема звѣзда денница отъ небе? Насочва ѝ пушката си и я ударя въ клето сърдце, като ѝ казва да види, какъ се снема звѣзда отъ небе.

Варианти: 1. Найденъ Геровъ, Болгарскія пѣсни, въ Памятники и образци народнаго языка и словесности рускихъ и западныхъ славянъ I—IV. Изданіе Втораго отдѣл. Имп. Акад. Наукъ, 1852—1856 г., стр. 397—398, стиха 102, източнобългарско нарѣчие. — 2. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I гл., № X, стр. 61—62 юнашка, Одеса = М. Л. Софіянецъ, Разна любовна пѣснопѣвка, стр. 86—87. — 3. Български книжици, 1858 г., I год., часть II, кн. 9, стр. 33—34, № VII, стиха 155, източно нарѣчие. — 4. Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., стр. 50, стиха 4, източно нарѣчие.

и) *Пристанка.*

318. Ще пристана!

Лудо младо минава покрай момини дворове и му се харесва момата. Казва ѝ, че ще прати годежници да я искатъ. Съгласява се, като му обѣщава, ако не я даватъ родителитѣ ѝ, сама

ще му дойде на добра вечеря, на по́-добра постеля, на десната му ржка, низъ дворове да ходи, като горска еребица съ ржцѣ запрегнати, съ коса разплетена. Недовършена.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 202, стр. 214—215, стиха 34, лазарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 60, стр. 68—69, стиха 30, хороводна, слушана отъ сжщата (лудото младо се казва Бѣличко). — 3. Ст. И. Верковичъ ор. cit. № 109, стр. 115- 116, стиха 23, хороводна, слушана отъ сжщата (момата се казва Гюргя).

319. **Бѣдностьта не е прѣчка на любовьта.**

Никола нощува въ градината на Милка и тамъ си забравя мѣдна ножница съ сребърна верижка. Праща майка си да му я прибере и да иска мома Милка за него. Майка му казва, че Милка нѣма да ѝ дадатъ, защото сж сиромаси и много длъжни. Никола ѝ отговаря, наистина сж сиромаси, но той е юнакъ и сама Милка ще му дойде на добра вечеря, на мека постеля. Недовършена.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ. Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 210, стр. 289—290, стиха 22, лазарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

320. **Мома пристава на овчарь.**

Мома Неда чува, че овчарь свири по планина. На майка си казва, ще отиде при него, ако е роднина, ще се върне до пладнина, ако е чужденецъ, слѣдъ година. Майка ѝ казва, че е чужденецъ. Неда отива и казва на майка си, че слѣдъ година да я чака.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 104, стр. 111, стиха 19, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 288, стр. 313—314, стиха 32, великденска, Велешко (момата се казва Демяна, а овчарьтъ — Стоянъ).

321. **Не бива мома разчорлавена за хубаво момче!**

Майка говори на дъщеря си да не ходи разчорлавена и да не мами хубаво момче. Дъщеря ѝ иска да я даде за него, иначе сама ще побѣгне: ще му занесе хубавитѣ си бузи, бѣли като симитъ. Увѣщава я да почака татка си, та кждѣто е отишелъ, да не му пращатъ скръбни извѣстия. Недовършена.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 325, стр. 357—358, стиха 12, седѣнска, Дебъръ.

322. Ако я иска, ще му пристане.

Момъкъ вижда на сънъ, че му дохожда хубава мома: запрегнала бѣли ржкаве, пуснала дълги поли — за нея би си продалъ кончето, само да я земе. Дочува го момата и му говори — да не си продава кончето: ако я иска, сама ще му дойде, да му шъта по чардаци, като пауница да му гука и като еребица да му легне на ржчица.

Варианть Вук Ст. Караџић, Додатак, 1822 г., № 10, стр. 41, стиха 22, Разложко = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № XCIV, стр. 59.

к) *Грабеница.*

323. Войвода откradва заспала мома.

Войвода откradва заспала мома Неда. Закарва я въ гората и пакъ не се събужда. На сънъ тя иска отъ майка си вода да разкваси кипра уста, остро ножче — да разсѣче жълта дуня. Войводата ѝ казва, че не е при майка си, — а въ гората. Неда не се събужда. Чуди се и мае войводата, какво да прави, да разбуди Неда! Помолва се на Бога да зароси ситна роса, да нароси Недино бѣло лице, та дано се събуди. Богъ го послушва — тогава се Неда събужда и вижда, че не е при майка си.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара 1860 г., № 59, стр. 66—67, стиха 39, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ op. cit. № 249, стр. 269—270, стиха 43, хороводна, слушана отъ сѫщата. — 3. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 248, стр. 268, стиха 23, слушана отъ сѫщата (мома Стана турци задигатъ прѣзъ Дунавъ).

324. Живъ-мъртвецъ си грабва любата.

Стоянъ, вървейки, съ свирка свири и нарича, като се обръща къмъ майка си, какъ ще го научи да земе хубава Марика? Казва му да изгради чешма сребърна съ златни чучури, съ мермеръ улуци, съ позлатени чашки и да посади златна ябълка — на нея да се качи и прѣзъ листецъ да гледа, когато дойде Марика и ще я види. Направя, но Марика не дохожда. Чуди се и мае Стоянъ, какво да прави. Повторно пита майка си. Учи го да сгради нова църква съ алтънени вратици, съ мермеръ послана, съ бюлюрени кубета, съ елмазени полулеи, и задъ вратица да се скрие — ще върви мало и голѣмо да гледа църква, и Марика ще дойде, та ще я види. Направя църква, но Марика

пакъ не дохожда. Най-сетнѣ майка му го учи да сгради келийка съ широки долапи, да повика попъ и кумъ, зълва и дѣверъ, да се стори живъ-мъртавъ — сѣки ще го ожали, че младъ и зеленъ умира, тамъ ще дойде и Марика, да извади попъ и кумъ, зълва и дѣверъ отъ долапи и да се вѣнчатъ. Направя келия, прѣсторва се живъ-мъртавъ, затваря попъ и кумъ, зълва и дѣверъ въ долапитѣ на келийката: дохождатъ люде и оплакватъ Стояна. Щомъ Марикина майка чува, че Стоянъ е умрѣлъ, казва на Марика да земе три свѣщи (факли), да влѣзе въ росна градинка, да набере цвѣте сѣкакво и да увие вѣнче за Стояна. Направя това Марика и отива при Стояна — мъртвецъ. Оплаква го, като му споменва, какво е правилъ за нея, но мащеха ѝ не я пускала, сега я пуснала, когато е мъртавъ. Тогава Стоянъ става, прѣгръща я, извиква попа и кума, зълва и дѣверъ и се вѣнчава съ нея.

Варианти: 1. Цареградски вѣстникъ, 1852 г., год. 2, августа 9, брой 95, стиха 132, източно нарѣчие. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 304, стр. 334—336 стиха 51, седѣнска, Велешко (момата се казва Бояна, делията Бекрамчо)

325. Данъ войвода улавя мома.

Снощи вечеръ Данови порти били отворени и на дворове му свѣщи горѣли — стѣгалъ си кончето на ловъ да отиде за еребици и прѣпелици. Улавя малка мома и я довежда у майка си, у баща си.

Варианти: 1. М. Кифаловъ, Заради возрождение, 1842 г., стр. 109, стиха 14, изт. нарѣчие. — 2. Цареградски вѣстникъ, 1860 г., година 10, № 464, стиха 30, зета отъ *І. С. Раковски,* Описаніе стараго Котила, източно нарѣчие.

326. Юнакъ граби мома.

Сивъ соколъ свири въ Арбанашко осое, — не билъ сивъ соколъ, но младъ юнакъ мома води: мома му се моли да я пусне, като му казва, че тя е негова, защото му е изписана на книга, и на кривакъ изрисувана. Недовършена

Вариантъ Братски трудъ, 1860 г., стр. 20, стиха 10, съобщава *П. Тодоровъ*, източно нарѣчие.

327. Грабена мома отравя дѣверя си.

Богданъ граби хубава дѣвойка Яна. Прѣкарва я въ три дни прѣзъ мѫтни води и на четвъртия прѣзъ честа гора. Говори

и, макъръ да не е редно, когато отиде въ неговитѣ равни двори и високи палати и излѣзе неговата майка мащеха да я прѣчака и подаде чаша руйно вино, въ чашата има отрова, да я земе, но да я даде да я изпие по-малъ дѣверъ. Така и постжпва — на часа по-малъ дѣверъ пада на земята.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 290, стр. 316, стиха 24, Велешко, великденска. — 2. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 223, стр. 241—142, стиха 32, трапезарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ Демирхисарско — Сѣрско (отъ Анадолска земя е грабена дѣвойката; липсва епизодътъ съ отровата, а взамена на него лудото младо посочва домашнитѣ си на момата вмѣсто нейнитѣ роднини).

328. На грабена мома овчари измиватъ лицето съ прѣсно млѣко.

Мома Гина, отивайки у дружки везъ да зафане, срѣщатъ я вардарски овчари и я закарватъ въ гората. Отъ стадо измлъзватъ прѣсно млѣко и измиватъ Гинино прашно бѣло лице.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 88, стр. 93, стиха 28, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ Демирхисарско — Сѣрско).

329. Момъкъ открадва невѣста.

Юнакъ заобикаля рано село, дано срѣщне млада дѣвойка. Не срѣща дѣвойка, но срѣща хубава невѣста. Пита я, дали има хубави моми и невѣсти въ селото? Казва му, че имало, но скоро ги чума изморила — останала само невѣста Божана, но тя вънка не излиза, за да не я види слънцето, облацитѣ и мѣсечината. Моли й се да я изведе вънъ, ще я дари голѣмъ диръ: бѣла махрама за двѣстѣ и за триста злато по нея. Отива при Божана и я излъгва, че родителитѣ й идатъ и й носятъ сива гължбица. Излъгва се Божана и излиза — не била майка й, но лудо младо.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара. 1860 год., № 149. стр. 159—161, стиха 49, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

330. Делия открадва кралева дъщеря съ съгласие на краля.

Йованъ иска кралевата дъщеря Вела — кралътъ я дава, кралица Милица не дава. Учатъ Йована: въ петъкъ кралицата отива на гости у майка си — седи по седмица, — да дойде съ сватове, кумове и дѣвери. Дохожда съ 100 души сватове —

ядатъ, пиятъ цѣла седмица. Повеждатъ Вела; на пѫть срѣщатъ кралицата; спира сватоветѣ; младата невѣста ѝ цѣлува ржка; но не я познава, че ѝ е дъщерята. Робинкитѣ ѝ казватъ, че невѣстата прилича на Милица, но тя не обръща внимание. Когато си отива у дома, отдалекъ вика кралицата на Вела да излѣзе да ѝ фане колата, но. . . Недовършена.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 291, стр. 317—318, стиха 48, великденска, Велешко. — 2. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 272, стр. 293—294, стиха 22, с. Лехово (Демирхисарско — Сѣрско.)

3. Женитба.

а) *Сватбарски случки.*

331. **Булка се жертвува за убития си младоженецъ.**

Заженва се войвода Войно за солунска дѣвойка Мара. Поканва 500 сватове съ петь хоржгви. Отхождатъ сватоветѣ да зематъ солунска дѣвойка, момку лика-прилика. Здраво-живо пристигатъ въ Солунъ. Весело прѣкарватъ сватбата — три дни яли, пили и се веселили. Даватъ имъ булката. Отправятъ се съ нея за момкови двори. По пѫтя — на минаване прѣзъ гора зелена — невѣстиниятъ конь се разсърдва, та изпопуква стременитѣ си. Сватоветѣ забѣлѣзватъ това; дѣверитѣ казватъ, че ще пукатъ коланитѣ, докато се коньтъ умори, а старецътъ изуства да бжде това за добро. И невѣстата пожелава да бжде сичко това за добро, но сжщеврѣменно добавя, че сърцето ѝ трепери: тая гора не е безъ хайдути — тукъ седи прочутъ войвода Мариямъ, на хайдути знатенъ главатарь. Булката обажда на сватоветѣ, какво той я искалъ три години наредъ отъ майка ѝ, но тя го натиряла. Когато дошелъ първата година да я иска, тя му казала, че още не е дѣвойката за даване; на втората го излъгва, че още си дари нѣма, а на третата му отказва, какво не дава дъщеря си на хайдутинъ да я води по гората, та никакъ да не я вижда. Още не доизказала това, потреперва гората: излизатъ 3000 хайдути. Тѣ погубватъ кума, дѣверя и млада младожена, а солунска дѣвойка закарватъ по гора зелена. Тя се помолва на главатаря да ѝ позволи да отиде на кръвнино мѣсто, да се прости съ кума и дѣверя. Позволява ѝ войводата. Булката отива на кръвнино мѣсто, запрѣга свилена риза, нагазя кръви до ко-

лѣна, отминава кума и дѣверя, и отива право при младоженецъ, комуто жално зарежда: черни очи, защо не гледате? медни уста, защо не думате? бѣли ржцѣ, що не гърлите? Слѣдъ това изважда остро ножче и се пробожда въ клето сърце, жално говорейки: лежи младоженецъ, двама да лежимъ, та да не плаче само твоя майка, но и моя!

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т. № XXXII, стр. 159—165, стиха 75, юнашка, Видинско.

332. **Надалеко за невѣста. Младоженецъ се удавя.**

Майка сгодява сина си Иванчо за мома Каля прѣздунавка. Заправя сватба. Поканва много сватове. Тѣ се събиратъ и потеглюватъ за булката. Кога за нея отхождаха, дюли цъвтѣха, нереджи врѣзваха, Дунавъ бѣ бистъръ; кога се съ нея върнаха, дюли и нереджи узрѣли, а Дунавъ дотекълъ мжтенъ и каленъ. Сватбари се чудятъ, какъ Дунавъ да прѣминатъ: никой се ненаима въ Дунавъ да нагази. Напоконъ кумътъ, ведно съ сватоветѣ, казва на младоженеца да съблѣче дрехи вѣнчални, та да облѣче сѣкидневни и да опита, дълбокъ ли е Дунавъ. Младоженецътъ ги послушва: загазя въ Дунава—до срѣдъ Дунавъ плувалъ, а по нататъкъ потъналъ и се удавилъ. Сватбари се сдумватъ да върнатъ булката. Младо дѣверче. . . Недовършена.

Варианти: 1. П.Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 год., I т., № IX, стр. 59—60, стиха 31, юнашка, Одеса. — 2. Българскы книжици, 1860 г., год. III, кн, 5, стр. 199, стиха 47, Шуменъ.

333. **Булката случайно убита отъ младоженеца въ врѣме на сватбата ѝ.**

Стойна невѣста съ дѣвери минала Стара-планина, безъ да ѝ се случи нѣщо. Като дошли въ поле широко, сватоветѣ сѣдатъ на сѣнка при студни кладенци да ядатъ. Виждатъ суръ еленъ и сички почватъ да го гонятъ; останала Стойна съ младоженеца Младена и дѣверя Банка, но и тѣ отиватъ най-сетнѣ да гонятъ елена. Отъ сватбари пушка гръмва, фъркватъ сиви гължби и дохождатъ на Стойнини скути; подплашва се коньтъ ѝ и прѣкровката ѝ се закачва на зеленъ яворъ; извиква да дойдатъ да ѝ откачатъ прѣкровката; притича се Младенъ. Когато ѝ откачвалъ прѣкровката, откачва му се „ханджарътъ“ и ударя право въ сърцето Стойна. Потичатъ кърви. Съ шума запушва раната, и кръвьта спира. Помолва се Богу да живѣе, за да види Младе-

нова майка и кѫща, че ѝ се Младенъ много фалѣлъ, какво двороветѣ му сѫ каменни, портитѣ желѣзни, ключаркитѣ сребърни, ключоветѣ златни. Пристигатъ. Младенова майка посрѣща невѣстата: тя не вижда нейната хубость, както я описвалъ Младенъ, но била жълта и зелена като зелена ябълка и прѣзрѣлъ лимонъ. Стойна говори на свекърва си, да ѝ прости, че неможе да гувѣе и често да се покланя, но да ѝ бръкне въ пазвата да извади златна ябълка, що ѝ Младенъ подарилъ. Свекърва ѝ вмѣсто ябълка изважда шума кървава, потечватъ кърви, и Стойна съ душа се раздѣля.

Варианти: 1. Братски трудъ, 1860 г., кн. II, стр. 3—6, стиха 102, сватбена, източно нарѣчие. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 8, стр. 13—14, стиха 49, великденска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ Демирхисарско — Сѣрско (булката се казва Тиха; сирачe е; отгледва я стрико ѝ). — 3. Блъгарска Гѫсля, 1857 г., стр. 55—56, стиха 30, източно нарѣчие (булката се казва Сеферинка, а младоженецътъ — Малинъ).

334. На повратки булката убита случайно отъ дѣверитѣ.

Стоянъ поржчва на булката си Мара да мѣси чиста погача, да наточи двѣ здравици вино, за да отидатъ у майчини ѝ на гости. Мара изпълва. Двата ѝ дѣвери отседлуватъ конетѣ и тръгватъ. Като доближаватъ селото, Мара казва да гърмятъ съ пушки, за да чуе майка ѝ и излѣзе да ги посрѣщне. Гърмятъ съ пушки и случайно нараняватъ смъртоносно Мара. Прѣди да издъхне, поржчва на Стояна да намѣри жена като нея хубава.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 66, стр. 75—76, стиха 39, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

335. Любовница отравя невѣстата на любовника си въ врѣме на сватбата му.

Мома Мана търсятъ отъ много мѣста, но майка ѝ я не дава, докато я не потърсили отдалеко прѣзъ 3—4 гори, прѣзъ 9 води студени за Стояна кехая. Въ врѣме на сватбата ѝ дружкитѣ си говорятъ, че Стоянъ любилъ друга мома въ Будимъ. Това дочува Мана и обажда на майка си. Майка ѝ я мъмри, че това говорятъ отъ завистъ, че отива въ чуено и фалено. Потеглюватъ сватоветѣ съ Мана; минаватъ прѣзъ Будинъ — посрѣща ги будимска мома съ китка въ десна ржка и чаша вино въ лѣва; Стоянъ зима китката, а чашата вино подава на Мана. Тя

не иска да пие, но Стоянъ ѝ казва да пие, да не се дига на голѣмо. Изпива я. Отиватъ въ Стоянови дворове; сестритѣ му съ очудване го запитватъ за прѣфалената съ хубавина и гиздавина невѣста. Казва имъ, че тя е уморена и изпрашена. Веднага Мана душа прѣдава.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 140, стр. 148—150, стиха 59, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

336. **Невѣста на сватбата си се отрича отъ грозно и нефелно момче.**

Мома Марийка търсятъ отъ много мѣста, ала нийдѣ сърце не я тегли. Годява я майка ѝ надалеко — прѣзъ 3—4 гори и 9 студни води въ богата кѫща, но за грозно и нефелно момче. Въ врѣме на сватбата си Марийка разбрала отъ сватоветѣ, че момчето е грозно и нефелно. Отрича се отъ него, че майка ѝ я дава надалеко, безъ да е изпитала.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 103, стр. 110—111, стиха 33, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

337. **Мома избѣгва на сватбата си за първо либе.**

Стоянъ пита либето си Яглика, защо не носи китка? Обяснява му, че майка ѝ я е годила за незнайна гидия и въ недѣля ще ѝ е сватбата. Кани го и той да дойде на сватбата ѝ, но да не зима кавали. Отива съ кавали. Когато качватъ Яглика на конь, Стоянъ свири съ кавалъ и нарича, че се три години любили. Яглика отъ конь слиза и отива при Стояна. Майка ѝ я мъмри, че не ѝ обадили, че се е любила съ Стояна.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 191, стр. 204—205, стиха 33, лазарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

338. **Невѣста въ врѣме на сватбата си на пѫть умира.**

Мома прѣобърната на еребица лети и моли орачъ да разоре бразда и да я скрие, че я гонятъ турци. Скрива я — не били турци, но сватове, не билъ орачъ, но — зетъ. Зиматъ невѣстата. По пѫтя поисква вода. Зетътъ не ѝ дава, и тя умира.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 205, стр. 217—218, стиха 30, свадбена — когато сватоветѣ отиватъ по невѣстата, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

339. **Момъкъ стиска пръститѣ на невѣстата, та се земя тресе.**

Що е врѣва въ поройна църква — дали гърми ил' се земя тресе? Нито гърми, нито земя се тресе, но Милошъ се вѣнчава съ невѣста и ѝ стисналъ пръсти съ пръстенъ, а невѣста му се моли да не ѝ стиска скръстени рѫцѣ.

Варианть Блъгарскы книжици, 1858 г., I г., кн. I, чясть I, стр. 42, № 2, стиха 7, Дебърско.

340. **Гълѫби-женихли питатъ дали ще се жени мома за везирче.**

Два гълѫба вѣстятъ на мома, която двори чисти и мете, дали ще се жени тази или идната година. Отговаря имъ, че тази недѣля ще се жени. Двата гълѫба, които сѫ два брата близнака, отиватъ въ Цариградъ и казватъ на царчето новината.

Варианть Блъгарскы книжици, 1858 г., I год., чясть II, кн. 11 стр. 120, № I, стиха 40, източно нарѣчие.

341. **На сила женитба.**

Рада годили и мѣна добра дарили: половинъ ока гривни, чапрази, 100 драма пръстенъ. Отъ срамъ пита брата си Иванча дали сѫ добри хората? Иванъ ѝ отговаря, че сѫ добри и съ роднини, ала момчето не струва, че го мечка газила и давила. Рада се Богу оплаква, че 9 години безъ баща била и сега такава беля ѝ дохожда. Ето че иде сватба съ гайда, кумата и кумъ Никола. Рада плаче, а кумата я пита, защо плаче? Изповѣдва ѝ се, че момчето е отъ змия кълвано и мечка го е давила. Никола я съгласява за момчето, а старъ свъкъръ ѝ харизва имането.

Варианть Блъгарскы книжици, 1860 г., III год., кн. 5 стр. 201—202, стиха 71, източно нарѣчие.

б) *Щастливъ съпружески животъ.*

342. **Мѫжова фалба.**

Блъгаринъ Стоянъ Софиянецъ се пофаля прѣдъ турци и евреи, че си има хубава булка, храненъ конь и висока кѫща. Дочува го жълто еврейче, отива право при него и му казва . . .

Недовършена.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 год. I, т., № LI , стр. 248, стиха 12, юнашка, Одеса. — 2. Блъгарскы кни-

жици, 1858 г., I год., чясть III, кн. 23, стр. 215, № I, стиха 24, слушана отъ чешмеджи Марина, източно нарѣчие (мѫжътъ се казва Драги; за день отива и се връща въ Цариградъ).

343. Работлива домакина.

Спретната домакиня Милкана рано подранява въ понедѣлникъ, наклажда огънь, окѫпва дѣтето си и го приспива.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т. № CVII, стр. 77, стиха 5 (окръшка), любовна, Одеса.

344. Манастиръ — за чедо.

Маргарита и Стоянъ се любили и се зематъ: кѫща нѣмали — кѫща направили, стока нѣмали — стока добили, ала си чедо нѣматъ отъ сърце. Маргарита му казва, че е сънъ сънувала да направятъ манастиръ „Св. Йованъ“ — зидове отъ жълтици, дирeци отъ тучъ, плетъ отъ златни пръчки, керамиди отъ дребни аспри, калдърмъ отъ карагрошове, тогава Господъ ще имъ даде чедо. Направятъ, и Господъ имъ далъ чедо.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 222, стр. 240—241, стиха 24, трапезарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско) — 2. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 226, стр. 245—246, стиха 42, трапезарска, слушана отъ сѫщата (майка ѝ я проклела да роди чедо, когато въ Черно море каменъ засвири, мраморъ запѣе, риба заврѣви; чува и веднага обременява).

345. Булка подъ було трепери.

Питатъ Яна, дали е пристигналъ момъкътъ. Тя имъ казва, че още не е дошелъ, но скоро ще пристигне съ отборъ юнаци. Слѣдъ малко пристигатъ. Зиматъ момата, качватъ я на конь, гуждатъ ѝ вѣнецъ съ треперушки: и както вѣнче на момина глава трепери, така момку сърце играе за момино лице.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № CXVIII, стр. 87—88, стиха 21, любовна, източно нарѣчие.

346. Снаха помирява мѫжа си съ дѣверя.

Двама братя често се напиватъ и скарватъ. Отиватъ да се сѫдятъ при войводата три пѫти. Най-сетнѣ войводата отсѫжда да си раздѣлятъ бащино имане и стока. Раздѣлятъ се—златото съ кантари теглятъ, сребротo съ шиникъ мѣрятъ, нивята съ пръте дѣлятъ, а ливадитѣ — съ вѫжета. Немогатъ да раздѣлятъ два коня и два сокола — единъ за други цвилятъ и пискатъ. Стоянъ на Петкана порѫчва: днесъ е сѫбота, утрѣ е св. Недѣля,

той ще отиде на ловъ съ два коня и два сокола, да заколи патица, добрѣ да я сготви, въ ракия и вино да тури отрова и да повика брата му Дамяна на гости, та конетѣ и соколитѣ да останатъ у него. Стоянъ отива на ловъ. Петкана пригатвя добъръ обѣдъ, но не поставя отрова въ ракията и виното и повиква дѣверя си. Дамянъ легналъ да спи, и Петкана го покрива съ шарена черга. Стоянъ ловъ не уловилъ, връща се и минава прѣзъ бащини си ливади. Тукъ вижда по небето орлета да летятъ. Пуща Стоянъ соколитѣ, и завързватъ борба съ орлетата. Борбата продължила доста врѣме, докато единиятъ орелъ не смъкнали на земята: съ клюнове очитѣ вадятъ, а той проклева майка си, че не е пилила два пѫти прѣзъ лѣтото да си има братецъ, та да се отърватъ отъ Стояновитѣ соколи. Досѣща се Стоянъ, какво е заржчалъ на жена си, и почва да тѫгува, колко е тежко за братецъ. Почва да плаче и тръгва за дома си. Отдалекъ иде и пита Петкана дали е изпълнила поржчката му. Право отива при брата си, отвива чергата и плаче надъ него. Братъ му се сепва, става и го пита защо плаче — да не му се е нѣщо случило? Тогава се Стоянъ досѣща, че Петкана не е отровила Дамяна. Повръща се и отива при нея и я цѣлува, като й благодари, че не е отровила брата му.

Вариантъ Цареградски вѣстникъ, 1859 г. год. 9, Априля 11, № 426, стиха 143, изъ записки-тѣ на *Х. С. Златарскіи,* източно нарѣчие.

347. **Войникъ на женината си сватба.**

Стоянова майка погрѣшила, че Стояна рано оженила. Въ понедѣлникъ слѣдъ сватбата дохождатъ царски пратеници, за да го пишатъ войникъ. Оседлува Стоянъ храненъ конь, и булката му подава китка шарена, като му поржчва денѣ да я носи, а нощѣ турга въ пазвата си. Отива Стоянъ войникъ въ Цариградъ и тамъ слугува до деветь години. Тогава му повѣхва китката и той плаче. Вижда го царицата. Обажда й, че булка си е оставилъ прѣди 9 години подъ прѣкровка. Позволява му да си отиде. Зима отбранъ конь и тръгва за у дома си въ София. Право отива у тѣхъ си — портитѣ му затворени, и булката му водятъ на вѣнчаване. Стоянъ отива на сватбата й. Тамъ булката цѣлува ржка на сички сватове. Стоянъ й далъ златенъ пръстенъ Тя познава пръстена и Стояна, та на кумове и сватове казва,

да прощаватъ, че съ пѫтничето ще отиде, понеже то й е първото вѣнчило.

Варианти: 1. Български книжици, 1858 г., I год., чясть II, кн. 13, стр. 208—211, стиха 115, записалъ ученикътъ *Константинъ Стояновъ Задгорски* отъ Сливенъ. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 301, стр. 329—331, стиха 83, седѣнска-попрелска, Велешко (войникътъ се именува Заимче). — 3. Вук Ст. Караџић, Додатак, 1822 г., № 7, стр. 39—40, стиха 15, (окръшка и недовършена), Разложко (язаджийче на война отива да се бие съ московеца).

в) *Нещастенъ съпружески животъ.*

348. **Неспретната жена.**

Садила мома ранъ босилекъ, отъ какъ го садила, не го видѣла. Порасълъ буйно голѣмъ — конь да пладнува съ добъръ юнакъ. Поминува лудо младо и казва на момата да му откѫсне стръкъ босилекъ, да го закачи на бѣла челма. Момата го пита, дали е ергенинъ —, ако не е, да бѣга да си скърши главата. Лудото й казва, че е женено, почернено — жена води цѣло харо: кѫща мете, като да не е метена — на срѣдъ кѫщи бунище бере —, дѣте кѫпи неразвиено — баби събиря да го развиятъ —, глава си мие неразплетена — моми се събиратъ да я разплетятъ —, на бунище гѫби никнатъ — гѫбитѣ събира, чорба ги вари, та старитѣ баби гощава.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 298, стр. 326—327, стиха 27, сватбена, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

349. **Жена обажда на мѫжа си за първо, второ и трето вѣнчило, какъ е живѣяла.**

Сандалъ пита Маричка, като е три мѫжа водила, съ кого е била най-добрѣ? Отговаря му, че не мяза едно на двѣ и двѣ на три. Лошо й било съ другитѣ, а съ Сандала най-лошо, понеже сѣка вечеръ крамоля, а сега кръвнина.

Вариантъ Български книжици, 1859 г., II год., чясть II, кн. 15, стр. 493, № XXI, стиха 21, слушана отъ Катерина Бельова х. Дражо Гергева съпруга въ Ямболъ.

350. **Жена нерачи мѫжа си и копнѣе за другиго.**

Мѫжъ сѫди жена си Рина, че въ негово отсѫтствие отива въ горната махала при кехая Стоянъ, дѣто заедно съ него ядатъ и пиятъ печено агне и руйно вино. Фаща я подъ рѫка и я до-

вежда въ кѫщата си; донася ѝ печено агне и руйно вино: той яде, а тя дрѣме; той свири, а тя плаче. Прѣдлага ѝ да си мѣнятъ сърцата и очитѣ, но тя нищо не му отговаря, нито го съ очи поглежда.

Варианти: 1 Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 35, стр. 45—46, стиха 29, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. П. Безсоновъ. Болгарскія пѣсни, 1855 г., II., № LXXIX, стр. 30, стиха 9, пѫтнишка, източно нарѣчие (жената се казва Ангелина).

351. Жена сънува лошъ сънъ за стадото на мѫжа си.

Свекърва пита снаха си Димитра, защо е рано станала, огънь наклала, скръстила бѣли рѫцѣ и черни очи примрѣли? Отговаря ѝ, че лошъ сънъ гледала — дотекълъ Дунавъ мѫтенъ, завлѣкълъ вакълъ овенъ, гълѫбче фърчеше изъ село, крилѣтѣ му прѣрѣзани, на шийката му златенъ звънецъ, кога си шийка мръднѣше, цѣло село ехтѣше. Свекърва ѝ казва, че не ѝ е лошъ сънътъ и я кани вънъ да излѣзатъ. Излизатъ и виждатъ срѣдъ стадото Димитъръ покритъ съ ямурлукъ и потъналъ въ кърви. Димитра го горко оплаква и нарежда, като оплаква своята и на мѫжкото си дѣте сѫдба.

Вариантъ Цареградски вѣстникъ, 1853 г., год. 3, 1 февр., брой 109, стиха 51, източно нарѣчие.

352. Жена иска да върви съ мѫжа си.

Георги седла конь и жена му говори, че желае да отиде съ него. Увѣщава я да си седи, че той отива въ ново село, въ нова махала вино и ракия да пие съ неговата дружина, дѣто ще се опие и срамъ ще го падне отъ дружината му.

Недовършена.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 193, стр. 206—207, стиха 20, лазарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

353. Скръбна булка.

Съжаляватъ хубава Златка, като кълнатъ баща ѝ и майка ѝ, че я дали на тежка богата кѫща: на свекъръ и на свекърва, двѣ зълви, осемь дѣвери, 12 овчари, 13 ратаи. Зълвитѣ я вечеръ наклеветяватъ на Стояна, че цѣлъ день Злата въ село не е била, вечеръ се прибира. Нѣма на кого да се оплаче.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 год., № 181, стр. 193—194, стиха 27, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № CIX, стр. 77—78, стиха 13, любовна, Одеса (Димитъръ и Калуда).

354. Булката въ момковата кѫща робиня като въ турско плѣнство.

Триста моми и три невѣсти, берейки цвѣтя покрай Черно море, въ три гемии турци ги заробватъ. Въ сѣка гемия по снаха и зълви — снахата пѣе, зълвата плаче. Зълвата казва на снахата, че не бива да пѣе. А тя ѝ отговаря, че и въ бащината ѝ кѫща робиня, и тукъ робиня.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 184, стр. 196—197, стиха 34, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

355. Мѫжъ избѣгва отъ жена си.

Стоянъ се скарва на вечеря съ жена си Радинка и отъ постелята ѝ избѣгва. Радинка отива да го търси — разпитва вратари, но тѣ не го видѣли; отива при гемиджии, и тѣ ѝ обаждатъ, че Стоянъ заминалъ съ първа гемия.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 227, стр. 246—247, стиха 34, трапезарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско—Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 322, стр. 255—356, стиха 20, седѣнска, Велешко (Петкана търси забѣгналия си мѫжъ Стояна покрай Дунавъ). — 3. Българскы книжици, 1858 г., I год., чясть III, кн. 21, стр. 241—242, стиха 39, източно нарѣчие (Драгана пита гемиджии по Дунава).

356. Невѣста избѣгва отъ зла свекърва.

Мара се оженва въ свое село на добра кѫща съ добъръ поминъкъ и за добъръ стопанинъ, но на зла свекърва: ни се търпи, ни се тегли. Търпи три години; добива мѫжко дѣте; когато го кръщаватъ, чуди се и мае Мара, какво да прави. Минаватъ беглички; Мара се облича въ мѫжко рухо и отива у бегликчитѣ овчари, та ги пита, дали искатъ да имъ бѫде овчарь. Приематъ я. Името си казва Дели-Демо младъ кехая, комуто овцетѣ измрѣли, овчари избѣгали, бачия запустѣла, та е умствено повредѣнъ.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860. г., № 307, стр. 339—338, стиха 32, седѣнска, Велешко.

357. **Невѣстата не е хубава като първата година!**

Свекъръ пита снаха си Стана, защо не е хубава като първата година, втората недѣля? Отговаря му: сѣка година дѣте, тая година двѣ. Казва й, ще говори на сина си Стояна да я остави. Стана веднага отива при Стояна съ плачъ и му обажда, какво й е говорилъ баща му. Той кълне баща си, че тъй е говорилъ на обичната си жена.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 год., № 240, стр. 262—264, стиха 40, великденска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 197, стр. 210, стиха 18, лазарска, слушана отъ сѫщата.

358. **Поплака отъ лоша женитба.**

Откакъ майка сгодява Цона прѣзъ деветь села въ десето, постоянно е нажалена и пита майката си, дали сѫ хората имотни и съ комшии животни? Отговаря й, че на добро мѣсто я дава. Оженва се. Още було Цона не извадила, свекърва й казва да земе мотика на рамо, да отива чуздо лозе да копае, селски борчове да плащатъ, харчове, дѣто сѫ сватба правили. Отива копае и плаче, като кълне майка си, че я дала на лоша кѫща. Дохожда свекърва й и зема да доизкаратъ копането.

Варианти: 1. Цареградски вѣстникъ, 1853 г., год. 3, № 106, стиха 60, източно нарѣчие = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № LXXII, стр. 17—20, сватбена. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 10, стр. 15—16, стиха 38, великденска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско (Дафина се оплаква, като прѣдпочита хубаво либе прѣдъ богатство).

359. **Подозрителна жена за изневѣра на мѫжа си.**

Стоянъ пита жена си, защо е повѣхнала и посърнала? Отговаря му: отъ неговитѣ неправини, че отива по чужбина и люби друга люба. Той се кълне въ мѫжкото си дѣте и въ вранята си коня, но тя не го вѣрва, а му говори да не се кълне въ мѫжкото дѣте, защото то е Господово, а въ вранята коня — той е кучешка храна.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 329, стр. 359—360, стиха 28, седѣнска, Дебъръ.

360. Женина клетва постига мжжа.

Кириджия Пѣйо буди жена си Рада да стане да му помогне да товари деветь товара еврейска стока, а тя му казва да полежатъ, да се погалятъ. Повторно ѝ казва да стане, че е осъмнало — пѣтлитѣ прѣпѣли. Отговаря му, че това не сѫ пѣтли, а моми на попрелка. Трети пжть я буди да стане да запали борина, за да натоварятъ деветь товара. Става. Натоварватъ деветь товара кирия, и Рада кълне мжжа си: съ здраве да отиде, здравъ да не се върне; когато натовари деветь товара стока на гемия по Черно море, морето да се разиграе, да потопи гемията съ стоката и самия него. Клетвата го постига.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 308, стр. 339—340, стиха 41, седѣнска, Велешко.

361. Мжжъ убива прѣлюбодѣйната си жена.

Стоянъ заминава за Стамболъ и поржчва на жена си Нетка да не отива покрай Лазарово кладенче, защото Лазаръ му е неприятель. Нетка облича вѣнчалната си прѣмѣна и отива при Лазарово кладенче. Тукъ заваря Лазаря; поздравя го и кани на вечеря. Дохожда. Когато Лазаръ и Нетка вечерятъ, Стоянъ се връща, почуква на порти. Нетка скришомъ измъква Лазаря отъ портитѣ. Стоянъ намира ножоветѣ на Лазаря подъ софрата. Казва на Нетка да кани Лазаря на вечеря. Дохожда. Стоянъ казва на Лазаря, че има нежъната нива и младъ бикъ се научилъ да я опасва, та го пита — дали нивата да ожъне, или бика да заколи? Казва му нивата да ожъне, защото другъ бикъ ще дохожда. Стоянъ заколва жена си Нетка.

Вариантъ Българскы книжици, 1860 г., III год., кн. III, брой 9, стр. 30, стиха 69, източно нарѣчие, записалъ *Д. А. О.*

362. Зли етърви раздѣлятъ мжжетѣ си.

Двама братя като двѣ слънца си се милуватъ и живѣятъ: отъ една вода се миятъ, отъ една кърпа се бръсятъ, отведнажъ се сгодяватъ, отведнажъ се оженватъ. Женитѣ имъ се угаждатъ кучки: раздѣлятъ двамата братя, помежду имъ гора насаждатъ, вода прѣкарватъ, да не могатъ да се виждатъ. Братъ за брата сълзи рони, че неможе да се виждатъ. Помолва се Богу поголѣмиятъ братъ да изсъхне гората и да изсуши водата. Послушва го — тогава братя се виждатъ, прѣгръщатъ и умиратъ.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 204, стр. 216—217, стиха 28, лазарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

363. **Мѫжъ се закаля надъ закланата си трудна жена.**

Мѫжъ Тодоръ казва на обичната си жена Тодорка, какво, откакъ се събрали, сичко си прибрали — злато отъ сребро помного, ала си рожба отъ сърце нѣматъ. Зарадъ туй той ѝ обажда, че ще я погуби. Тя му казва, какво въ гората има ябълка, що не раждала деветь години, а тая година цъвнала и завързвала златна ябълка. Мѫжъ ѝ, неразбирайки значението на нейнитѣ думи, отива при побратима си Никола касапинъ. Моли го да дойде у дома му, за да заколи яловата му крава. Касапинътъ се съгласява; наточва остри ножове, за да заколи яловата му крава. Тукъ мѫжътъ изкарва не ялова крава, а бездѣтната си жена. И безъ да се мае, касапинътъ я закаля. На умиране тя моли мѫжа си да я разпори, та да види, що има въ утробата ѝ. Той я разпорва и намира мѫжка рожбица — момченце съ перчемче. Тогава мѫжъ ѝ поисква отъ касапина ножъ да разрѣже ябълка, за да си разкваси устата. Касапинътъ му дава. И вмѣсто да разрѣже ябълка, мѫжътъ се прободва въ сърцето и дума на жена си: почивай първа прѣвнино, севда голѣма, булка хубава — било ни писано двама наедно да умремъ!

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., № XI, стр. 63—66, стиха 66, юнашка, Одеса. — 2. Българскы книжици, 1859 г., год. II, чясть II, кн. 12, стр. 388—389, № XVI, стиха 44, слушана отъ Катерина Бельова Дражо х. Герева съпруга въ Ямболъ.

364. **Свекърва убийца.**

Майка поржчва на сина си Стояна, като отиде на оране, ще му изпрати по булката Злата обѣдъ и тамъ да я убие и зарие. Злата, отивайки да му занесе обѣдъ, по пѫтя китка си набира и я затъква на главата си. Като я вижда Стоянъ, навежда глава и сълзи рони. Пита я, защо си е китка набрала и закичила? отговаря му, защото дохожда при него. Обѣдвали наедно. Поржчва ѝ, като се върне при свекърва си, да ѝ каже, че, което му поржчвала, неможелъ да извърши. Съобщава ѝ. Свекърва ѝ я кани да ѝ измие русата глава. Скланя — не ѝ измива косата, но ѝ отсѣква главата.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 144, стр. 153—155, стиха 46, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско—Сѣрско).

365. Отравятъ снаха си.

Скарватъ се двама братя и се раздѣлятъ заради Стана, че имъ дохождатъ турци, защото е хубава. Чуди се и мае нейнъ дѣверъ, какъ да я отрови. Станинъ свекъръ отива въ гората, фаща двѣ люти змии, направятъ отъ тѣхъ риби на тепсия като егули и кани Стана на гости. Канятъ я свекъръ и свекърва да отиде, но тя имъ отказва — зълва ѝ прѣдупрѣждава да не отива, защото ще я отровятъ. Най-сетнѣ я поканва Станинъ дѣверъ, и тя отива, като събужда мжжкото си дѣте. Сѣдатъ да вечерятъ — сички зиматъ отъ рибата, но не вкусватъ, само Стана хапва и умира. На умиране проклева ги, че ѝ осиротили мжжкото дѣте.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 317, стр. 350—351, стиха 37, сѣденска, Велешко.

366. Свекърва клеветница — снаха и синъ мъртви I.

Стоянъ отива въ махалата да пие вино и ракия и на булчето си Бояна порѫчва да го чака до втори пѣтли, за да му отвори портитѣ. Бояна чакала до втори пѣтли — изпрела литра памукъ, изгорѣла товаръ дърва, изсвѣтила страна борина, бъчва вино продала — Стояна още нѣма. Заплаква ѝ мжжко дѣте. Свекърва ѝ, която цѣла нощь играла съ по-малкото ратайче, казва на Бояна да си легне, за да не плаче дѣтето ѝ, и, когато си Стоянъ дойде, ще я събуди. Бояна лѣга и заспива. Стоянъ почуква на портитѣ — отваря майка му и наклеветява Бояна, че цѣла нощь играла съ по-малкото ратайче. Ядосва се Стоянъ, изважда остро ножче и пробожда Бояна. На умиране Бояна пита Стояна, защо я проболъ, когато го чакала до втори пѣтли, толкова много работа извършила, какъ мжжкото ѝ дѣте заплаква и по съвѣтъ на свекърва си лѣга да го успи, като ѝ обѣщава да я събуди, щомъ почука на порти, но тя не я събужда, ами сама му отваря, когато тя е играла цѣла нощь съ по-малкото ратайче. Стоянъ изважда ножчето си и пробожда самъ себе си.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 125, стр. 130—132, стиха 66, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско.)

367. **Свекърва клеветница — снаха и синъ мъртви II.**

Сиромахъ Стефанъ вечеря съ булката си Еленка и дѣцата си. Виното имъ се свърша. Отива Еленка въ долни земници вино да точи. На прага се спира да слуша, що свекърва ѝ говори за нея на Стефана. Чува, че му говори да я отсѫди, че я е вече досрамѣло пѫть да ѝ отминава, по срѣдъ нощь по дукяни да ходи, съ терзии да играе. Влиза въ кѫщи. Стефанъ казва на Еленка да му извади вѣнчалната прѣмѣна, че му е дошло на умъ за ергенство и нейно моминство, да прѣмѣни Петра и Павла — утрѣ въ черква ще отиватъ. Отиватъ и се връщатъ. Казва, че е чулъ думи, какво свекърва не е слушала — изважда сабя френгия и отсѣква ѝ главата. Главата скача и дума: какво лошо му е направила, та ѝ отсѣкълъ главата, като повѣрвалъ на майка си душманка? Дожалева се на Стефана, пробожда се въ сърцето и говори на майка си: нека сама да седи и да леснува!

Варианть Никола Горевъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 7, стр. 33—35, стиха 52, източно нарѣчие.

368. **Мѫжъ и жена заклани.**

Радинъ баща по дворъ ходи и на Рада вика да стане, пшеница да товарятъ за мирия; дървари викатъ, въ гора да отиватъ; орачи на нива да оратъ. Дружки на вода отиватъ и си говорятъ: Рада е заклана, Стоятъ е убоденъ. Тогава Радинъ баща подига юргана и вижда: Рада въ кърви потънала, а първото ѝ либе повѣхнало.

Варианть Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 166, стр. 176—177, стиха 28, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

г) *Отвличане и робство.*

369. **Турци отвличатъ хубава мома и съсичатъ брата ѝ.**

Турци фащатъ Никола и го питатъ, дали дава сестра си Яна тѣмъ? Отговаря имъ, че главата си дава, но Яна не дава. Отсичатъ му рѫцѣ и нозѣ, изваждатъ му очитѣ, и пакъ не скланя да я даде. Грабватъ я насила и я качватъ на конь. Яна на брата казва сбогомъ, а той ѝ отговаря съ здраве, но не може да я изпрати и види, защото нѣма ни рѫцѣ, ни нозѣ, ни очи.

Варианть Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 199, стр. 211—212, стиха 48, лазарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

370. **Завлѣчена мома се изплъзва отъ турски ржцѣ.**

Бѣлелина отива у дружки везъ да зафаща. Не минала прѣзъ селото, но покрай беглика. Съглежда я младо турче — фаща я и я фърля на коня си. Примолва му се да я пусне, за да отиде при майка си да си земе прикята. Турчето се измамва и я пуска.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 64, стр. 73—74, стиха 27, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

371. **Мома не иска друговѣрско рухо.**

Арнаути открадватъ мома Маруша и я закарватъ въ Арнаутска земя. Тамъ я накарватъ хоро да играе: тя играе и плаче. Стара арнаутка, нейна свекърва, я пита, защо плаче — дали либето, или свъкъръ и свекърва, или дѣвери и зълви не харесва? Отговаря й, че сички харесва, но не харесва тѣхното рухо.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 69, стр. 68—79, стиха 33, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 89, стр. 94—95, стиха 33, хороводна, слушана отъ сжщата (Момата се казва Петра).

372. **Българка арапинъ да люби?**

Арапинъ пита болната си жена българка Яна — дали не и се е додѣяло отъ лежане и лѣкове пиене? На него се е додѣяло отъ пари даване за лѣкове и ходене по пжтищата. Жена му Яна отговаря: тя не е болна отъ Бога, но е болна отъ него — дѣ се е чуло и видѣло на бѣла лоза черно грозде, или на черна лоза бѣло грозде, та и българка арапинъ да люби?

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 261, стр. 281—282, стиха 16, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

373. **Влахиня, гъркиня и българка плѣнени отъ турци.**

Турци каратъ робини влахиня, гъркиня и българка. Българката кжса коситѣ си и ги фърля по Дунавъ да ги занесе на майчини й дворове, на бащини й трѣмове, дано се майка досѣти, че дъщеря й е плѣнена. Недовършена.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 год. № 216, стр. 227—228, стиха 17, сватбена — когато сватоветѣ приближатъ момковата кжща съ невѣстата, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

374. Сестра сестра си намира.

Ангелина се разхожда низъ гора зелена и си пѣе лѣпа пѣсня: рѣчи на пѣсня, гласъ на плачене. Въ пѣсеньта нарича, че майка ѝ казвала, какво тя си имала сестра Тодора и зетъ Петъръ войвода. Сжщо низъ гора се разхожда Петъръ младъ войвода и дочува Ангелинината пѣсень. Прѣдлага ѝ да я заведе въ неговата земя, дано тамъ познае сестра си Тодора и зетъ Петъръ. Съгласява се — качва я на коня задъ себе си и я завежда въ неговата земя. Кралица Тодора, като вижда доведената мома, чисто лице като слънце грѣе, казва на робинитѣ да вдигатъ прахъ, за да напрашатъ лицето ѝ. Робинкитѣ-дѣвойки метатъ, ринатъ и напрашватъ лицето ѝ. Ангелина си избръсва лицето съ бѣла кърпа, и лицето ѝ повече свѣти. Накарватъ я да влѣзе въ хамбари да извади 9 товара бѣла пшеница, да извади и отсѣе. Тогава Петъръ казва на Тодора, защото толкова измжчва сестра си Ангелина? Двѣтѣ живи се прѣгръщатъ, мъртви ги разтъргватъ.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 295, стр. 322—323, стиха 55, сватбена, Велешко.

375. Гърци занасятъ мома и я учатъ по гръцки.

Момъкъ залюбва мома отъ друго село, която пращатъ на Тунджа за вода, но Тунджа я завлича. Намиратъ я гърци и я завеждатъ у тѣхъ си. Научватъ я гръцки да говори и на гръцки обичаи и характери.

Вариантъ Българскы книжици, 1858 г., I год., чясть II, кн. 11, стр. 121—122, № III, стиха 25, източно нарѣчие.

376. Търговче съ хитрость откradва на попъ попадията.

Отдолу иде младо търговче, и пита за конакъ, дѣ седи попъ Секелария. Той седи на чардакъ, а попадията му залива руйно вино. Търговче дава на Секелария 200 „галански“ жълтици и 300 сребърни рубли, за да му даде попадията, додѣто пропѣятъ пѣтлитѣ. Дава му я, но му избѣгва съ нея, безъ да разбере.

Вариантъ Българскы книжици, 1859 г., год. II, чясть II, кн. 12, стр. 389—390, № XVII, стиха 43, слушана отъ Катерина Бельова Дражо х. Герева съпруга въ Ямболъ.

377. Турци плѣняватъ мома и майка й намира дрехитѣ.

Мома Дойна пасла три години паунъ — дѣто пасла, тамъ и задрѣмала. Когато се събужда, вижда, че идатъ турци. Почва да плаче. Паунътъ я утѣшава да не плаче: като приближатъ турци, ще разпери крилѣ и ще я скрие. Турцитѣ наближаватъ, паунътъ отлетва и Дойна само остая. Грабватъ я турцитѣ и я закарватъ въ Анадолска земя. Тамъ я питатъ, отъ кой виляетъ е, а тя имъ отговаря, че турски не знае, нито разбира, що я питатъ.

Отъ втория вариантъ (той е продължение на първия). Майката, търсейки плѣнената си дъщеря Дойна, намира дрехитѣ и стомната й. Надъ тѣхъ плаче.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 94, стр. 100—101, стиха 44, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско—Сѣрско). 2. — Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 95, стр. 101—102, стиха 45, хороводна, слушана отъ сжщата.

378. Робиня избѣгва съ мжжко дѣте, но я фащатъ.

Голѣма врѣва се вдига въ бегови конаци, че избѣгала Елена робиня съ мжжко дѣте. Праща бегътъ трима бумбашири да я фанатъ. Залавятъ я и я питатъ, защо бѣга. Отговаря имъ, че не желае да робува въ бегови конаци.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 84, стр. 89—90, стиха 26, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

379. Плѣнени дѣвойки и невѣста отъ еничери избѣгватъ.

Питатъ мома, да ли е ходила въ Будимъ, какво цвѣте е брала — синьо или зелено — и дали е видѣла, какъ еничери стари губятъ, а млади робятъ? Заробили двѣ дѣвойки и една невѣста. Дѣвойкитѣ плачатъ, а невѣстата имъ дума да не плачатъ, — тя трѣба да плаче и да жали, защото е оставила мжжко дѣте. Учи ги да поставятъ бѣлѣзи, дѣто минаватъ, та, като издебнатъ еничеритѣ, да избѣгатъ. Така и направятъ — избѣгватъ отъ еничеритѣ.

Вариантъ Братски трудъ, 1860 г., II кн., стр. 8—9, стиха 26, Струга — Охридъ.

380. Плѣнена гъркиня съ хитрость избѣгва отъ войвода.

Болюръ войвода отъ войска довелъ робиня гъркиня. Поставя я подъ чадъръ диванъ да му прави; прави и сълзи рони. Пита я, защо плаче? Отговаря му, че оставила мѫжко дѣте пеленаче въ тъменъ келеръ съ извадени ржцѣ, дошло му е врѣме да бозае. Пуска я.

Вариантъ Братски трудъ, 1860 г., стр. 13, стиха 18, Струга — Охридъ.

381. Мѫжъ довежда три робини.

Невѣста Краля седи въ градина на рогозка, риза шие и плаче. Свекървата я пита, защо плаче? Разправя ѝ, че като шила, заспала и сънъ видѣла: небето паднало и звѣзди върху нея. Утѣшава я, че тоя сънъ е на добро. Казва ѝ да отиде да види, може мѫжъ ѝ Георги да си дохажда. Огива. Отдалекъ вижда, че Георги си иде и води три робини. Свекърва ѝ казва: едната робиня кѫща ще мете, другата вода ще донася и третата хлѣбъ ще мѣси.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 201, стр. 213 — 214, стиха 32, лазарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско.)

382. Християнската вѣра е по-добра отъ турската.

Нѣмска потера дохажда въ Щипска нахия, та разбива щипски безистенъ, въ безистенъ намира турска невѣста, Назорова сестра. Зема я и я завежда въ Нѣмско. Поставятъ ѝ хубаво име Стана щипянка. Минало врѣме, Стана добива мѫжко дѣте, име му Йованъ поставятъ. Свекърва Стана пита, право да ѝ каже има двѣ вѣри: турска и християнска — коя вѣра е по-добра? Отговаря ѝ — турската вѣра е проклета: единъ байрамъ турци държатъ, и него незнаятъ, въ кой день пада; християнската вѣра е по́-добра: 9 книги има, 10-та е Великдень, — хубавъ законъ има: въ църква да ходятъ, руба да носятъ. Праща допраща Назоръ до своята сестра: стока да продаде, та да дойде да я откупи. Сестра му отговаря: да не продава стоката, що е печелилъ баща имъ — християнската вѣра е по-добра.

Вариантъ Ст. И Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 318, стр. 351—352, стиха 42, седѣнска, Велешко.

383. Турци въ окови водятъ робче.

По пѫть минуватъ турци и водятъ въ окови лудо младо. Мома Стана го пита, дали е робче? Казва й, че не е плѣнено, но друмъ изгубило, когато било малечко.

Варианти: 1. Ст. И Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 145, стр. 155, стиха 20, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско), — 2. Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 26, стр. 55, стиха 14, источно нарѣчие (мома му се смѣе, че е вързано; а лудото й казва, че за нея е въ окови).

384. Измамена мома за свила се отвлича.

Прочува се Янка влахинка до Стамболъ капия не толкова съ хубавина, колкото съ работа: на день везе по махрама, на нощь преде по кошуля. Дочува и търговецъ Марко — чуди се и мае, какъ да измами Янка. Допитва се до майка си. Научава го да купи чиста свила и сърменъ клободанъ, да ги постави въ гемия и гемия по море да пусне, отъ море да вика да дохаждатъ да си купуватъ. Направя това — сички дошли да си купятъ, само Янка не дошла, — дохажда привечеръ съ 12 робинки и и 13 слугинки: робинки й поли крѣпятъ, а слугинки пѫть отварятъ. Отдалекъ Янка вика на Марко да извади гемията на сухо, за да отбере свила. Марко й отговаря, че е закълненъ отъ майка си да изважда гемията на сухо. Отива Янка въ гемията, и Марко я грабва.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 314, стр. 345 — 347, стиха 55, седѣнска, Велешко.

4. Трудови пѣсни.

а) *Орачки.*

385. Чорбаджия по-богатъ отъ царя.

Чорбаджи Павелъ се прочува до царя и везиря, че има двори широки, кѫща висока, порти желѣзни, срѣдъ двори златна ябълка, надъ ябълката златна трапеза, деветь пауна съ деветь пауници. Царь хаберъ праща да дойде Павелъ при него. Като дочува това Павелъ, облича си селска прѣмѣна, обува си опинци на нозѣ, зима си дългата копраля, отива право при царя. Ца-

рьтъ го пита, отдѣ е спечелилъ толкова имане? Отговаря му, че Господъ му го е далъ — съ този палешникъ и копраля. Царьтъ му казва да си отиде и да се весели съ вино и прѣсна пита.

Вариантъ Цареградски вѣстникъ, 1853 г., год. 3, Априлія 4, брой 116, стиха 57, източно нарѣчие.

б) *Жетварски.*

386. **Мома наджънва овчарь.**

Дѣвойка и овчарь се обзалагатъ: ако момата наджъне, да я земе за жена. Жънатъ до пладнина; овчарь се уморява и сѣда на сѣнка; дѣвойката му казва да броятъ снопитѣ. Прѣброяватъ ги — дѣвойката наджънала 200 снопи и 300 ржколки повече. Подканя го да ѝ даде стадото му. Овчарьтъ ѝ се моли да не му го зима, че е срамъ отъ дружина, смѣхъ отъ моми, че го наджънала дѣвойка.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 186, стр. 198—199, стиха 36, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Димирхисарско — Сѣрско).

в) *Овчарски.*

387. **Кучета избавятъ овчарь отъ турци.**

Забѣгва Делибой въ Романя и тамъ завъжда стадо съ три кучета: караманча, балабанча и сива кучка. Минаватъ трима турци анадолци, залавятъ Делибоя, възватъ го и почватъ да му дѣлятъ стадото. Стадото се не дѣли. Делибой казва да му пуснатъ десната ржка да засвири съ меденъ кавалъ на раздѣля, на разваля. Отвръзватъ му десната ржка. Не засвирва за раздѣля, за разваля, нъй да му дойдатъ три кучета. Дохаждатъ, люто ръжатъ, гърла кжсатъ, сива кучка гробъ копа.

Варианти: 1. Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., 140 стр. стиха 33, източно нарѣчие. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугари, 1860 г., № 281 стр. 301 — 303, стиха 64, трапезарска, с. Добринища, Разложко (овчарь Нено бива нападнатъ отъ собственитѣ си овчари, прѣдрешени на харамии). — 3. Ст. И. Верковичъ, ор. cit № 163, стр. 173 — 174, стиха 32, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско (на Стояна дрехитѣ, оржжието и стадото турци прѣфърлятъ прѣзъ Дунавъ, но овенъ — водачъ, като чува свирката му, повръща му ги).

388. **Стадо не желае да върви.**

Дружки подканятъ дѣвойка да излѣзе да види, какъвъ шумъ се дига въ полето — дали овчари съ кавали свирятъ, или сѫ крадени моми? Излиза и вижда, че стада блѣятъ. На овчаря водачътъ овенъ казва да спре стадото, че му се е додѣяло отъ ходене по пѫтица, отъ водене стадо прѣзъ прахове.

Недовършена.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 172, стр. 184 — 185, стиса 23, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

389. **Овенъ — освобождава затворения овчарь.**

Майка пита сина си Стояна, защо е нажаленъ и посърналъ? Да ли му е стадо чумаво, или псета бѣсъ е фанало? Отговаря й, че и стадо и псета му сѫ здрави, но снощи отишелъ при „полугаръ“ и видѣлъ четири моми заклани съ златни гривни на рѫцѣ и съ були червени на главитѣ, та ще го бѣдятъ. Дохождатъ семейни, фащатъ го и го завеждатъ въ никополски тъмници. Деветь години лежи. Майка му плаче надъ тъмница. На десетата година тъмницата прокапва. Стоянъ пита тъмничаритѣ, да ли отъ дъждове и снѣгове тъмницата е прокапала, та му измокрила перчема? Тъмничаритѣ му обаждатъ, че отъ сълзитѣ на майка му прокапала, която отъ деветь години плаче. Стоянъ се обажда на майка си и й порѫчва мило за драго да дава, само овенъ — водачъ да не дава, имане да събере и да го донесе съ меденъ кавалъ и овенъ — водачъ. Отива и прибира имане. Имане дава на войвода. Въ тъмница Стоянъ засвирва съ медения кавалъ; дочува го овенъ — водачъ: съ крака рови прагове на тъмница — иска да отиде при Стояна. Тогава войводата разбира, че Стоянъ не е харамия, а овчарь. Заповѣдва да го освободятъ.

Вариантъ Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859г., стр. 139—141, стиха 68, овчарска, източно нарѣчие.

390. **Овчарь закаля вакълъ овенъ на сватбата си.**

Овчарь казва на вакълъ овенъ, ще го заколи на сватбата си, защото майка му го е годила за тънка висока Димка. Овенъ отговаря на Стояна овчарь: ако момата е вакла, него да заколи;

ако е руса, да заколи брата му бѣлчина. Казва му Стоянъ, че момата е русичка, ала него ще заколи.

Вариантъ Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 6, стр. 64, стиха 13, източно нарѣчие.

391. Стара-планина плаче отъ много стада.

Стара-планина плаче, а Перинъ я пита, защо плаче? Отговаря ѝ: какъ да не плаче, когато харамии и стада газятъ трѣвата и мѫтятъ водата сѣка година, а тая година деветь стада отъ мелничани, петричани, струмичани, тиквешани, прилѣпчани, кочанчани, джумаличани, пролошчани и девето стадо на арнаути?

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 280, стр. 390 — 301, стиха 20, Трапезарска, с. Добринища (Розложко).

г) *Пѫтнишки.*

392. Дружина гази вода Гюпца.

Събиратъ се 50 души дружина, тежка кирия да товарятъ бегликъ желѣзо — отъ Тулча го натоварватъ и на Филибе ще го стоварятъ. Кога дохождатъ до Гюпца вода, немогатъ Гюпца прѣгази. Сговарятъ се, да пробиятъ бъчви и налѣятъ вино въ бъклици, та да калесатъ Стояна керванджия, да ги прѣведе прѣзъ Гюпца. Съгласява се Стоянъ, като имъ заповѣда да се качатъ на колата му и подкарва воловетѣ си Мачо и Караманчо да теглятъ добрѣ, като имъ обѣщава рогата да позлати и краката подкове съ мѣдни подкови. Удавя се Сакаръ биволъ, а Карамана моли Стоянъ да се засили, та да ги прѣнесе на края, че на панаира ще му купи другарь като него.

Вариантъ Български книжници, 1860 г., III год., 2 чясть, стр. 79—80, стиха 64, написана отъ *Маріѫ Енюва*, ученица на Айдемирското училище (село край Силистрѫ).

393. Поплака отъ гемиджийство.

Гемия плава по Бѣло и Черно море, малко я момче кара, съ тънка свирка свири и нарича за дружина, какъ деветь години денемъ и нощемъ ходятъ наедно, ядатъ и пиятъ, ала не сѫ се питали, кой откѫдѣ е, пита ги, дали има нѣкой отъ неговия виляетъ Трача, мисли назадъ да се върне, та армаганъ да изпрати на двамата си братя по шапка алена, по единъ калпакъ самуренъ, — кога въ черква идатъ, калпаци да си турятъ, дано него

сиромахъ поменатъ; на двѣ булки по единъ сукай и по една тънка махрама, кога ги носятъ въ черква, да го поменуватъ; на сестра си Янинчица гайтанъ да оплете ржченикъ и коланъ, а на майка си една капийка и ножчета — кога за него помисли, въ сърце да се убоде, че го дала гемиджийче: день и нощь вода да гази, да не знае кога е дѣлникъ — понедѣлникъ, кога е света Недѣля, Великдень, Георгевдень, само да знае свети Никола.

Вариантъ Иванъ А. Богоевъ, Бѫлгарски пѣсни и пословици, 1842 г., = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XLV, стр. 230 — 233, стиха 50, източно нарѣчие.

д) *Разни.*

394. **Ученикъ.**

Училъ Тодоръ дребно книже, ситно писмо, училъ, та научилъ.

Вариантъ Вук. Ст. Караџић, Додатак 1822 г., № 27, стр. 47, стиха 4, Разложко = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № LXVI, стр. 13 = Бѣлгарскы книжници, 1858 г., I год. чясть III, кн. 22, стр. 290, № II.

395. **Фалба и поносба на богаташъ.**

Пофалилъ се богатиятъ и се носи поноси като риба въ дълбочина, като орелъ на високо, овца съ рудо агне и лоза съ бѣло грозде.

Вариантъ Блъгарскы книжници, 1858 г., 1 год., кн. I, стр. 42, № 3, стиха 8, Дебърско.

5. Хумористични и сатирични.

396. **Много е богатъ!**

Момъкъ казва на мома да го земе, че има сѣкаква стока: отъ жаба нога — цѣла пастърма, отъ миша кожа — пълна съ сирене, отъ бълха кожа — пълна маслице, — отъ сичко хемъ той яде, хемъ на комшии дава, хемъ сватба да прави, нея да земе и пакъ да му остане, — сичко има въ кѫщи: съ трънъ да завърти, нѣма дѣ да се закачи!

Вариантъ Ст. И Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 120, стр. 125 — 126, стиха 30, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

397. Дѣлба на ергенитѣ.

Мома Гроздана радѣля юнацитѣ между момитѣ, а за себе си зима черно арапче. Чуди се, какво да го прави — качва го на бѣлъ конь и го завежда на рѣката: мие го два—три дни, изкарва му десното око. Гроздана почва да плаче: дека е черно, сега и чипо!

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 257, стр. 278 — 279, стиха 12, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 313, стр. 345, седѣнска, Велешко (прѣтрива му ушитѣ и десната ржка; кога е при нея, страхъ я, кога не е, жалъ ѝ за него).

398. Скжпи моми — евтини ергени.

Мома на горица лилякова казва да се разреди и разклони, пжть ѝ да отвори за Цариградъ, за да каже на момцитѣ: момитѣ поскжпнѣли — само 1000, съ коса ѝ за два града, а момцитѣ поевтинѣли: трима за кошъ плѣва, три калпаци за „дуканце".

Вариантъ Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., стр. 16, стиха 12, тлъкашка, източно нарѣчие.

399. На 110 години женен.

Ергенува 100 години, на 110 години се оженва. Жена му е спрѣмо него, но постоянно боледува: кога отъ глава, кога отъ сърце. Чуди се лудо младо, що да прави съ първата си люба? Допитва се до стари баби, — бабитѣ му казватъ за любата му лѣкъ е мотика и лопата.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 293, стр. 320 — 321, стиха 28 хороводна, Велешко.

400. Малка невѣста като бъчва.

Иванъ се годява за малка мома като бъчва, тънка като връчва. Настава сватба. Отиватъ сватове. Качватъ невѣстата на конь — конь виснува и пуква; качватъ я на кола — биволи ревнуватъ и пукватъ. Иванъ казва на сватоветѣ да водятъ невѣстата пѣши. Завеждатъ я пѣши у момкови двори; почватъ да я вѣнчаватъ и умира.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 121, стр. 126 — 127, стиха 36, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

401. **Характеристика на старъ мжжъ и на лудо младо.**

Дружки казватъ на Неда да покрие лицето си, за да не почернѣе отъ слънцето. Отговаря имъ, че майкл й я оженила за старо харо: брадата му като ежовина, дъхътъ му мирише на сѣно запалено, ржката му като грамада, върви като валуга; на лудо младо брадата е като памукъ, дъхътъ му мирише на босилекъ, на ржката му се лежи като на възглавница, върви като еребица.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 159, стр. 169 — 170, стиха 32, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Коло, 1847 г., кн. V, № 20, стр. 26, стиха 7 (окръшка), Битоля.

402. **Жена продава мжжа си за глава червенъ лукъ.**

Отива хубавица въ Враца и голѣмо чудо вижда: жена продава мжжа си за една глава червенъ лукъ и на лукаря казва да й придаде поне още главица, да надроби въ чорбица, да нахрани дѣчица, за да помнятъ и приказватъ, че сж имали бащица.

Вариантъ Коло, 1847 г., кн. IV, № 5, стр. 47 — 48, стиха 13, Калоферъ.

403. **Жена неможъ се отърва отъ необичанъ мжжъ.**

Калина се оженва по съвѣта на майка си за старо харо. Праща го въ гората, давно го мечкитѣ изѣдатъ; връща се съ уловена мечка и друга подиръ него.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г, № 119, стр. 124 — 125, стиха 20, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

404. **Комаръ застрѣлва муха.**

Муха хоро играе, а комаръ сеиръ гледа. Присмѣ се муха комару, че му се дълги краката и тънка снагата. Комаръ се люто разсърдва, изважда остра сабя — сюнгия, та пробажда мухата въ ребрата. Мухата почва да плаче, че за една присмивка на комара я умъртява. Вика на селяни и граждани да й вдигнатъ тѣлото и да го занесатъ въ Шуменъ града: да яде мало и голѣмо и да поменува, кога се е муха присмѣла на щъркокракия комаръ.

Варианти: 1. Цариградскій вѣстникъ, 1849, брой 61, 22 стиха, източно нарѣчие = М. Л. Софиянецъ, Разна любовна пѣснопѣвка, 1858, стр. 76 — 77. — 2. Бълграскы книжици, 1858 г., чясть III, кн. 23, стр. 296, стиха 17, Люлинъ планина.

Дѣлъ IV.

ЮНАШКИ И ПОЛИТИЧЕСКИ ПѢСНИ.

1. Крали-Марковъ кржгъ.

405. **Крали-Марковъ годежъ.**

Крали-Марко върви покрай Будимъ града съ юнацитѣ Богданъ и Митре. На пѫтя въ градина намиратъ заспала мома Грозданка. Юнакъ Богданъ замѣрва Грозданка съ шепа жълтици. юнакъ Митре — съ златка ябълка и Крали-Марко — съ пръстенъ. Разбужда се Грозданка и благославя юнацитѣ: който я мѣрилъ съ шепа жълтици, злато да му се лѣе по двори; който я мѣрилъ съ ябълка, ябълка да му цъвни на чело; който я мѣрилъ съ пръстенъ, съ него дѣвойка дома да отиде. Сваждатъ се трима юнаци, кому Грозданка се пада. Отиватъ при будимския кадия да имъ разрѣши разпрята. Кадията отсѫжда: жълтици се даватъ по хатъръ, ябълки се даватъ за любовь, пръстенъ се дава да се зематъ. Крали-Марко зима Грозданка, качва я на коня си и я завежда въ бащини си дворове, въ негови сараи: въ домъ да го дружи, въ кѫщи да му служи.

Варианти П. Р. Славейковъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., № 2, стр. 25—26, стиха 34, източно нарѣчие = Памятники и образцы народнаго языка и словесности русскихъ и западныхъ славянъ, I—IV, 1852—1856 г., стр. 327—328.

406. **Крали-Марковица туркиня не харесва християнската вѣра.**

Марко се разхожда низъ Солунъ града — ни продава, ни купува, турилъ ржцѣ въ свилни джебове. Съглеждя го туркинка дѣвойка и му говори да се потурчи, да му турятъ турско име Асанъ-ага. Марко ѝ отговаря; тя да се потурчи, да ѝ турятъ християнско име Ангелина. Покръства се. Праща я Марко на

жетва, — до пладнина жъне и пѣе, а слѣдъ пладне жъне и плаче. Марко седи подъ чардакъ и я пита, защо жъне и плаче? Отговаря му, че добрѣ си била на турската вѣра на спокойствие, а християнската иска голѣмъ трудъ. Марко ѝ казва, че не я е зелъ да му бѫде жетварка, а да я изпита дали обича християнската вѣра.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 296, стр. 324, стиха 29, сватбена, Велешко.

407. **Крали-Марковица освобождава мѫжа си отъ одринския затворъ.**

Крали-Марко се изгубва за три години, и майка му незнае кѫдѣ е. Яхва бърза коня и отива въ Едрене града да го търси. Пита дукянджии, дали има делия, който да лежи въ тъмни зандани? Казватъ ѝ, че отъ три години лежи Крали-Марко и сега трима ковачи коватъ ченгели, за да го фърлятъ рано въ недѣля. Майка му възсѣдва коня си и се връща у дома си. Разправя на млада Марковица за участьта на Марка. Марковица си ударя ржцѣтѣ отъ колѣнѣтѣ — ще си счупи пръститѣ. Съглежда я Мария робиня и ѝ говори да не се бои и да не си чупи пръститѣ — нали има 30 робини и 30 хатове? Да стане Марковица царски вратарь, а Мария — кафеджия, 3-тѣ робини съ 30 делии да отидатъ надъ Едрене града въ зелени ливади, да прѣдизвикатъ смущение, като пуснатъ коне въ царски ливади. Марковица одобрява плана на Мария, но ѝ обажда, че турски незнае. Мария ѝ казва да не се безпокои за това: въ Едрене е била три години — знае турски езикъ и вмѣсто нея тя ще отговаря, само тя налютена да стои прѣдъ едренски бегове и нищо да не отговаря. Отиватъ. Дохождатъ едренски бегове. Питатъ младо кафеджийче, защо е лютъ царевъ кафеджия? Мария имъ отговаря, сърдито е, защото не сѫ пуснали Крали-Марко, който лежи три години въ зандани. Беговетѣ ѝ казватъ за туй грижа да не бере — утрѣ Марко ще му доведатъ. На другия день беговетѣ довеждатъ Крали-Марко на кафеджийчето. Послѣдното пита Крали-Марко — да му пусне ли десна рѣка, за да опита дали може да изсѣче 30 юнаци? Отговаря му Марко, че ѝ него би наранилъ, камоли 30 юнаци? Тогава кафеджийчето му казва: ако не познава него, не познава ли своя бърза коня и 30 робини?

Вариантъ Kolo, 1847 год., кн. V, № 7, стр. 36—39, стиха 84 записалъ 14-годишниятъ *Козма* отъ с. Галичникъ, Дебърско.

408. **Крали-Марковица закаля дѣтето си Матиаше.** (Прѣлюбодѣйница майка).

Крали-Марко коня си кове — на сѣка нога кове по 20 гроша, а на ковача Доришъ-ага дава по 30 гроша ковъ за сѣка нога. Марковица го пита, защо конь кове, кѫдѣ ще отива? Отговаря й: ще отиде въ Света-Гора да завѣде дѣте Матиаше да учи книга евангелие. Рано сутриньта тръгватъ — пристигатъ въ тиквешки баири. Дѣте Матиаше извиква на баща си, че е забравило книга евангелие, да го почака на бѣли друмове, ще се върне да я земе. Излъгва се Крали-Марко, та го пуска. Нали си е дѣте неопитно, — отива у дома си, намира портитѣ затворени, не чука да му отварятъ, но бодва коня си и влиза въ дворове, отъ дворове въ шарена одая. Тамъ намира трима еничари и майка си, Марковица, ги служи съ вино. Уплашва се дѣте и се връща назадъ. Майка му го пита, защо се е върнало надирѣ? Обажда й. Навежда се да си земе книга евангелие и Марковица му отсича главата и я фърля въ зандани. Крали-Марко го чака дълго, но като не се върнало, връща се и той да го дири. Отива въ кѫщи и пита Марковица за него. Тя го мъмре, като го нарича пияница, че го заложилъ нѣйдѣ за вино. Марко й казва да мълчи — какъ ще заложи малко дѣте за вино? Говори й, че дѣтето било неопитно, та кой знае кѫдѣ е отишло — ще обикали 70 града да го търси — живо ли е или умрѣло? Недовършена.

Вариантъ Ҁоlо, 1847 г., кн. IV, № 8, стр. 39—41, стиха 57, записалъ *14-год. Козма* въ с. Галичникъ, Дебърско.

409. **Крали-Марко изгаря побѣгналата си жена Грозданка.**

Дели-бегъ прѣлъгва и откradва Крали-Марковата жена Грозданка отъ кѫщи, като я увива въ ямурлъци и я качва на коня си на сапата. Срѣща ги Крали-Марко, като се връща отъ бой. Пита го, какво носи на коня си? Отговаря му, че не бива да види — това е първото му либе, скоро ще го кани да ги вѣнчае. Дели-бегъ занася Грозданка въ своитѣ конаци. Марко си отива дома и почуква да му отвори Грозданка. Излиза майка му. Пита я, дѣ е Грозданка? Разправя му, че я прѣлъганъ и откradналъ Дели-бегъ. Разсърдва се Крали-Марко, прѣпуска коня си да ги настигне по пѫтя, като говори на коня си, ако не ги настигне, ще го съсѣче на парчета прѣдъ Дели-бегови дво-

ри. Не ги застигатъ. Съсича коня си прѣдъ Дели-бегови двори. Крали-Марко се прѣправя на калугеръ и стои три години. Отива да събира милостиня за манастиръ отъ конацитѣ на Дели-бега. Явява се Грозданка. Пита го, дали знае нѣщо за Крали-Марко? Казва й, че той умрѣлъ — случилъ се на погребението му и му дали неговия прѣстенъ. Зарадва се Грозданка и поканва калугера на чардацитѣ да го дарба дарува. Като го вижда Дели-бегъ, казва на Грозданка, че това не е калугеръ, а Крали-Марко. Крали-Марко съсича съ сабята си Дели-бега, а Грозданка извежда на двороветѣ и я пита: дали иска диванъ да му служи, винце да му подава, или свѣщь да му бѫде? Прѣдпочита послѣдното. Обвива я въ рогозка, намазва я съ смола и я запалва откъмъ главата. Грозданка го пита, дали не му е жалъ за нея? Отговаря й, че повече жали за коня си, що съсѣкълъ за нея, отколкото нея.

Вариантъ П. Р. Славейковъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., № 3, стр. 11—15, стиха 124, източно нарѣчие = Памятники и образцы народнаго языка и словесности русскихъ и западныхъ славянъ, I—IV, 1852—1856 г., стр. 295—298.

410. **Крали-Марко намира бащината си сабя.**

Младо кадънче бѣли платно на рѣка Марица и на брѣга съглежда юнакъ. Моли й се да фърли отъ платното, за да излѣзе на другия брѣгъ. Извлича го отъ водата и му прѣвръзва 17 рани. На кръста си има сабя съ три безцѣни камъка, която струва три града. Юнакътъ пита кадънчето, кои сѫ сега въ двороветѣ й? Казва му, че само нейната стара майка и братъ й Мустафа-ага. Праща я при брата си да дойде да го земе: има три кемери жълтици — единъ ней ще даде, другъ на брата й, а третия ще задържи за себе си, за да си цѣри лютитѣ рани. Обажда му. Той дохожда при него и, като вижда сабята му, отсѣква главата му, зима му сабята. Сестра му проклева, че убилъ юнака. Отъ царя пристига ферманъ, Мустафа-ага да отиде на бой. Зима юнаковата сабя. Явява се въ войската. Редомъ гледатъ сабята, никой не може да я извади. Достига до ржцѣтѣ на Крали-Марко — сама излѣзва отъ ножницата. На нея вижда Крали-Марко християнскитѣ имена: Новакъ ковачъ й Вълкашинъ краль. Крали-Марко запитва Мустафа-ага, отдѣ му е сабята? Разправя му подробно. Извиква му Крали-Марко, защо не е излѣкувалъ ранитѣ на юнака, та сега да му изпроси

агалъкъ отъ царя, ами го е убилъ? Мустафа-ага му натъртено отговаря, че, ако да се изпросѣше агалъкъ, той щѣлъ да го земе. Разсръдва се Крали-Марко и му отсѣква главата. Царьтъ праща хора да викатъ Крали-Марко за отвѣтъ, но той нерачи да отиде — пие си вино и си седи. Най-послѣ облича си кожуха, зема си тежъкъ боздуганъ и се явява прѣдъ царя. Като вижда, изтрепнува отъ страхъ. Дава му 100 жълтици да си гледа кефа и го пита, кой го е толкова разсърдилъ? Казва му Крали-Марко, че Мустафа-ага го разсърдилъ, когото убилъ, и си зелъ бащината сабя.

Вариантъ Българскы книжици, 1860 г., III год., чясть II, брой 12, стр. 94—98, стиха 141, източно нарѣчие, въ статията отъ *Ю. И. Венелинъ,* За народны тѣ пѣсни у Южны тѣ славене.

411. **Мома пие вино отъ Крали-Маркова чаша.**

Марко яде и пие съ 70 побратима, 80 приятели. Минува покрай тѣхъ прѣмѣнена, наредена Ангелина мома. На дружината се фали дели Марко, ще излъже Ангелина да земе чаша отъ неговитѣ ржцѣ. Казва ѝ да не се дига на голѣмо, че съ баща ѝ е билъ побратимъ, да земе чашата отъ ржцѣтѣ му и да пие. Ангелина зима и пие.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 129, стр. 137—138, стиха 32, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

412. **Крали-Марко погубва Филипа Соколина и си добива сабя дамаскиня.**

Филипъ Соколина на трапеза прѣдъ банове, крале, попове, кметове и домовница се фали, че е юнакъ надъ юнакъ — погубилъ 70 юнака, останалъ само Крали-Марко, него не ще да погуби, но живъ ще го фане, да носи на жена му вода и да ѝ бави мжжко дѣте. Дочува го самодива, Маркова посестрима, и сичко обажда на Крали-Марко. На Крали-Марко домжчнява и се разсръдва. Избира си конче „газибарче“ и тръгва прѣзъ поле широко — кждѣто върви, прахъ се дига до облацитѣ. Отъ Дунавъ го виждатъ гемиджии и се изплашватъ. Той не се качва на гемия, прѣгазва Дунавъ, влиза въ Влашка земя и отива право при Филипови чемширъ порти. Потропва. Посрѣща го Филипъ Соколица. Пита я, дѣ е Филипъ? Отговаря му, че е отишелъ конь да подкове, ще отива на ловъ да фане Крали-Марко — да

ѝ носи студена вода, да ѝ мете равни дворове и да ѝ бави мжжкото дѣте. Крали-Марко се разсрѫдва, махва съ малкия пръстъ на лѣвата си ржка и ѝ изкарва два прѣдни зжби, като ѝ обажда, че той не е незнайна делия, но самъ си Крали-Марко, да каже на Филипа да не го търси надалеко, а у старъ кръчмарь, и когато си дойде Филипъ, да го изпрати при него, за да го черпи вино и побратимъ фане. Връща се Филипъ. Разправя му за Крали-Марко. Разсрѫдва се Филипъ и, безъ да отседне коня си, отива право въ кръчмата при Марка. Крали-Марковиятъ конь не го пуска да влѣзе въ кръчмата, но Крали-Марко му заповѣдва да го пусне. Когато Филипъ влѣзълъ, Крали-Марко му става на крака; Филипъ не го поздравя, ами се фаща за боздугана си и удря Марко по раменѣтѣ; чашата му се разтръсва, зема я въ лѣвата си ржка, а съ десната фаща Филипа и го вкарва 9 педи въ земята. На Филипа дохажда помощникъ коня му съ остра сабя, съ която замахва и посича Крали-Марко. Крали-Марко съ чашата го удря между двѣтѣ очи и го убива. Зима му сабята, та съ нея съсича Филипа, коня му и подъ тѣхъ калдърма. Радва се Крали-Марко, че намѣрва сабя дамаскиня. Прѣпасва я на пояса си, качва се на коня си и прѣпуска изъ Филипа града: калдърми изпочупва, камъни фърчатъ, та кепенци биятъ. Хората се чудятъ на Крали-Марковото юначество — прѣзъ града имъ такъвъ юнакъ не минавалъ до сега.

Варианти: 1. П. Р. Славейковъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., №2, стр. 5—10, стиха 170, източно нарѣчие = Памятники и образцы народнаго языка и словесности рускихъ и западныхъ славянъ, I—IV, 1852—1856 г., стр. 291—295. — 2. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т. № XV, стр. 73—82, стиха 189, записалъ *Захарій Княжескій*, източно нарѣчие (вмѣсто Соколина — Маджаринъ; Марко му зима жената и 40 робини).

413. **Крали-Марко се побратимява съ самовила.**

Крали-Марко съ бърза коня шета по гората три дни и си търси студна вода. На гората говори да му каже, дѣ има студена вода, иначе ще излѣзе самовила, ще я изкърти отъ земята съ корени и ще наклади силенъ огънь. Гората му отговаря, като го нарича Марко българинъ, защо да я гори, когато си има 12 чешми, но ги е заключила Гюргя самовила и никому вода не дава. Крали-Марко махва съ сабята си по ключоветѣ — клади и пуска водата, та се самъ напива и напойва коня си.

На коня си Крали-Марко говори да бѣгатъ, за да не ги види Гюргя самовила. Съглежда ги. Крали-Марко и й се моли да го пусне, да не му зима чернитѣ очи и на коня четиритѣ нозѣ, ще й плати, що е вода пилъ. Самовилата му казва, ако да е зимала пари за водата, досега гората би позлатила, но си зима черни очи. Крали-Марко се помолва на свети Георги да дойде да му помогне да погуби самовилата, за да се пуснатъ водитѣ по земята. Дохожда. Съ негова помощь той поваля самовилата да я съсѣче съ остра сабя, но тя писва и му се помолва да не я губи, да се фанатъ побратими. Фащатъ се, но съ условие да му даде сърцата на деветь юнака, що е погубила. Дава му ги. Крали-Марко зима главитѣ на деветьтѣ юнака и ги занася на църква — манастиръ да се простятъ.

Вариантъ Цареградски вѣстникъ, 1859 г., 9 год. августа 1, брой 44, стиха 127, юначка, записалъ *Ст. И. Верковичъ* въ Сѣрско.

414. **Крали-Марко кумува при вѣнчавката на жена си.**

Кралове, попове и банове се веселятъ, а Янкула войвода задрѣмва. Будятъ го да се провикне като сѣкога. Янкула имъ отговаря, кой юнакъ се наима да земе Крали-Марку хранено конче и млада булка? Наима се момче латинче. Отива при Марка и му казва, че сватба правятъ и него сж за кумъ турнали, и тѣ иматъ обичай, кумътъ да не отива по невѣста, а си праща хранено конче. Съгласява се, като се излъгва Крали-Марко. Отиватъ въ Латинска земя. Отиватъ сетнѣ при Марковица, която излъгватъ, че Марко е кумъ и за нея дошли да отиде да е кумица, като й показватъ Марковъ конь. Съгласява се и тръгва. Попове искатъ да вѣнчатъ младо латинче съ Марковица. Тя познава Марко, а той не може да я познае, та й става кумъ. Тогава Марковица почва да укорява латинче, че тя не е негова любя, а на Крали-Марко. Узнава Марко, че сж измамени и двамата, та ги дарба дарува, като избива сичка сватба латинска, дукатинска.

Вариантъ Българскы книжици, 1859 г., II год., чясть III, кн. 18, стр. 588—589, стиха 83, Ямболъ.

415. **Крали-Марко дѣверува.**

Крали-Марко седи съ майка си и вечеря, а майка му го пита, дали отъ нѣщо се е уплашилъ, откакъ е порасълъ? Казва й, че се уплашилъ, кога се женилъ Георги побратимъ Деспоти-

чинъ — влѣзълъ въ нова механа, та пусналъ до три варилници, налѣлъ три бъклици съ вино и проводилъ до три калески, та калесалъ силна тежка сватба се млади юнаци, 500 кумове, 600 сватове, калесалъ змей огнянинъ, три „шишиме“ и него дѣверъ. Минаватъ гора зелена, възвиватъ въ Толушъ планина и отиватъ въ Ликатя града да зематъ Ликатя дѣвойка. Ядатъ и пиятъ три дни и три нощи и си чакатъ да излѣзе Ликатя дѣвойка да ги дарба дарува. Излѣзва Ликатя дѣвойка и редомъ дарява сватбаритѣ. Повеждатъ я прѣзъ Толушъ планина; при бистро кладенче намиратъ Туринче бошняче, който е юнакъ надъ юнакъ. На сватоветѣ казва, който излѣзе него да побѣди, ще имъ пусне Ликатя дѣвойка. Сички юнаци се изплашватъ, и Марко се изплашва, но нали е дѣверъ на невѣстата, той се бори съ Туринче босняче, — Туринче фърля съ златенъ боздуганъ по Крали-Марко, и той се разсърдва, изважда сабя отъ ремика, та отсича главата на Туринче босняче.

Вариантъ Цареградски вѣстникъ, 1859 г., год. 9, януари 17, № 414, стиха 67, записалъ *Симеонъ Л. Подбалканскый*, източно нарѣчие

416. **Крали-Марко освобождава брата си Александра отъ плѣнъ.**

Крали-Марко сѣда да вечеря съ майка си: тя вечеря, а той не вечеря. Пита го, защо не вечеря — да ли гостбата не харесва, виното не му се услажда, или либето му е болно? Марко й отговаря, че сичко му е угодно, но снощи и онази нощь получилъ три вѣсти: отъ Будимъ града дѣца да кръщава, отъ Демиръкапия булки да вѣнчава и отъ Султана на гостба да му отиде, та му е жалъ, че нѣма другъ брата като него да го отмѣни. Майка му казва, че не го викатъ да кръщава дѣца, булки да вѣнчава и на гостба, но го викатъ сждба да го сждятъ, защо е вѣнчалъ краля съ кралица. Още се Марко оплаква на майка си, че, като били събрани на хладна механа 12 юнака, сѣки се фали, кой съ братъ, кой съ сестра, кой съ стрико, кой съ стриковъ синъ, той нѣмало съ кого да се пофали, пофалилъ се съ остра сабя — ръждаво желѣзо —, съ добра коня — месо за псета. Кълне майка си, че не е родила другъ синъ, за неговъ помощникъ. Майка му казва, че ималъ другъ братъ Александъръ като него, но го плѣнили въ Будимска земя въ Али-бегови сараи да бжде механджия. Мъмре майка си, че не му обадила да го отърве.

Отива Крали-Марко у Али-беговъ сарай. Като го вижда Алибеговица, бисеръ кѫса, та го въ джебове крие, шапка снема, та я въ пазва крие. Марко ѝ вика младо механджийче да му донесе вино. Донася му чаша вино — той чашата не зима, но зима брата си Александра, качва го на коня си на сапата и го завежда при майка си. Сега сѣда Марко съ майка и братъ да вечеря, руйно вино да пие.

Вариантъ П. Р. Славейковъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., № 1, стр. 1—5, стиха 110, източно нарѣчие = Памятники и образцы народнаго языка и словесности рускихъ и западныхъ славянъ, I—IV, 1852—1856 г., стр. 289—291. — Ср. „Братоубийство между Янкула и Радоя".

417. **Крали-Марко съживѣва брата си закланъ и погубва механджийка маджаркиня.**

Крали-Марко и братъ му дели Андреашко вино пиятъ въ хладна механа — хемъ пиятъ, хемъ се фалба фалятъ, кой е по-юнакъ отъ тѣхъ. Да излѣзатъ въ поле широко да опитатъ юначеството си — съ крака орань да оратъ, съ рѫцѣ копань да копатъ, съ колѣнѣ трапища да правятъ. Марко казва на брата си, по-добрѣ е да не вадятъ такъвъ обичай — братя да се борятъ, кърви да се лѣятъ, ами да възседнатъ конетѣ си, да минатъ прѣзъ Стара-планина, да ходятъ три дни и три нощи, хлѣбецъ да си ядатъ, водица да си пиятъ, а за винце нито да не споменватъ, та да видятъ, кой е по-юначенъ. Излизатъ по Стара-планина: ходятъ два дни и половина; ожаднѣватъ за вино червено; Андреашко изважда ножче, бодва коня си Газибара да му текатъ червени кърви, да ги пие; съглежда го Крали-Марко и казва на брата си да не прави такъвъ обичай, ами го кани да слѣзе у механджийка курва маджаркиня, кѫдѣто слизатъ 300 души харамии, да ги служи, за да изпие отъ конь една мѣра вино 12 оки и да замине. Като излизатъ отъ гората, сички дървета имъ се покланятъ. Като вижда това механджийка-маджаркиня, извиква на 300 харамии да видятъ чудо — какъвъ юнакъ прѣзъ поле върви: лицето му като ясенъ мѣсецъ. Казва имъ още да му зематъ чапразитѣ отъ коня съ безцѣни камъни, за да ги закове въ дъната на бъчвитѣ да имъ свѣти денѣ и нощѣ и да ги служи съ вино и ракия. Докато да издума тѣзи думи, достига дели Андреашко. Отдалекъ иде и вика да излѣзе механджийка маджаркиня да му даде за една жълтица мѣра вино.

Тя му отговаря, че не продава вино съ пари, ами да слѣзе отъ коня, да го върже за механа, а той да влѣзе въ механа да пие, колкото желае и да я люби. Излъгва се дели Андреашко и слиза; връзва коня си за механа и самъ влиза въ нея. Механджийката поставя отрова въ виното и го отравя. 300 харамии му отсичатъ главата и си играятъ съ нея, а съ чапразитѣ и безцѣнитѣ камъни отъ коня му механджийката украсява бъчвитѣ съ вино и ракия. — Крали-Марко чака брата си два дни, три дни, но не дохожда. Лѣга и сънува, че коньтъ му Шарко ослѣпѣлъ. Отива при майка си и й разправя съня. Тя му разтълкувала съня, че братъ му Андреашко е загиналъ. Яхва коня си и отива у механджийка-маджаркиня. Намира братова си конь вързанъ за механа. На коня си Шарко говори по арбанашки, като влѣзатъ въ механата, кѫсъ по кѫсъ да кѫса. Влиза съ коня си и вижда 300 харамии вино да пиятъ и да подфърлятъ юнакова глава отъ ржка на ржка. Марко ги пита, защо така правятъ съ юнакова глава? нали и него е майка раждала? Отговаря му механджийка-маджаркиня да мълчи, да не се мѣта и неговата глава така. Разлютва се Крали-Марко, изважда остра сабя и съсича 300 харамии. Зима Андреашкова глава и я поставя прѣдъ трупа му. Изважда отъ подъ гривата на коня си книга евангелие, чете три дни, сълзи рони, хлѣбецъ не яде, вино не пие, моли се Богу да съживи брата му. Богъ послушва молбата му и го оживѣва. Тогава Крали-Марко фаща маджаркиня, обвива я въ рогозка, намазва я съ черни катрани, запалва я отъ четири страни — тя гори, тѣ си вино пиятъ и си пари подфърлятъ. Марко я пита, дали зима пари неброени — да я научи, когато дохожда юнакъ, какъ му зима главата?

Вариантъ Цареградски вѣстникъ, 1858 г., год. 9, Ноември́я 1, № 403, стиха 203, източно нарѣчие.

418. Вмѣсто Маркова — Дукова глава въ замѣна.

Крали-Марко е загриженъ: самуръ кожухъ наопъко носи, гърдавъ калпакъ надъ очи нависналъ, никой не смѣе да го пита. Пита го сестра му Елица, защо е наскърбенъ? Разправя й, че снощи, като отивалъ за царски дивани, слуша двѣ латинки вѣрата му да пропѣватъ и майка му да споменватъ, та и двѣтѣ погубва, сега искатъ въ замѣна кръвь да имъ плати, искатъ неговата глава. Елица му казва, че тя има деветь дѣца, десетото

Дуко прилича на него, та въ замѣна на Марко него дава. Майка му го изпраща сватба да кани и плаче... (Недовършена).

Вариантъ Българскы книжици, 1858 г., I год., кн. 5, стр. 159—160, № I, стиха 31, слушана отъ Дим. х. Кадова въ София.

419. Крали-Марко погубва черенъ арапинъ и никопска вдовица.

На Крали-Марко домѫчнява безъ либе да седи, та тръгва земя да обикаля. Не намира нийдѣ. Горски самовили му съобщаватъ, че за него има лика-прилика въ Никопа града млада вдовица, но я варди черенъ арапинъ. Възсѣдва кончето си и отива въ Никопа града. Изпраща побратима си Сѣмка да го свати, а той отива на механа да сръбне винце. Въ механата заварва черенъ арапинъ; тръпки побиватъ Марко отъ арапина — горната му устна очитѣ затулятъ, а долната — брадата; вино пие съ чаша три вѣдра. Повръща се Марко, но конь му не пристѫпя — цвили и съ крака рие. Разсръдва се Марко, слиза отъ коня си и влиза въ механата. Марковъ конь се изоглавя и разкѫсва коня на арапина. Арапинътъ си изпива виното и потръсва Марка, но той яхва коня си и си отива. На пѫтя срѣща Сѣмка и го пита за вдовицата, какъвъ отговоръ му е дала. Разправя му, че тя се голѣмѣе и иска да се ожени за юнакъ, който излѣзе пръвъ юнакъ, та за това е събрала хоро, което води черенъ арапинъ. Отива Марко на хорото. Като го вижда черенъ арапинъ, съ копие го мѣри. Никопска вдовица му казва, когато има сватба, кръвнина не се лѣе, но да се обзаложатъ за три дена: черенъ арапинъ Дунавъ да прѣведе до Никопа града, а Марко камъни да натрупа, облаци да стигне. Черенъ арапинъ праща 300 роби Дунавъ да прѣвеждатъ, а самъ седи въ механа и се на Марко заканя; а Марко, подпомаганъ отъ Сѣмка, трупа камъни. Никопска вдовица извиква черенъ арапинъ и му казва, че още малко остая Марко да стигне облаци съ натрупаната грамада. Марко е въ Влашка земя да донася камъни. Връща се въ Никопа града и вижда черенъ арапинъ съ чаша вино въ рѫка и на колѣното му Никопска вдовица. Разядосанъ Марко, махва съ сабята си, съсича черенъ арапинъ и никопска вдовица. Яхва си кончето и се връща въ Прилѣпа града.

Вариантъ П. Р. Славейковъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., № 4, стр. 15—18, стиха 104, слушана отъ битолски просякъ, но на източно нарѣчие = Памятники народнаго языка и словесности русскихъ и западныхъ славянъ, I—IV, 1852—1857 г., стр. 298—300.

420. Крали-Марко побѣждава Муса Кеседжия.

Муса Кеседжия завладѣва 70 каази, на царя данъкъ не плаща, иска царство да му земе. Царьтъ изпраща войска срѣщу него, но той я побѣждава и вѣсть му праща, че скоро ще отиде при него. Царьтъ кани кой е юнакъ надъ юнакъ да го прати въ Анадолска земя, да земе главата на Муса Кеседжия, ще му даде Будимъ града съ 12 катъра натоварени съ жълтици, на Демиръ-капия триста дукяна. Не се наима никой. Сивъ соколъ надъ Стамболъ фърка, и гласътъ му се чува въ Прилѣпъ отъ Марковата майка, която кѫпала Марко, въ пелени повива, и нарича: да храни добрѣ Марка да порасне, да отиде на помощь на царя. Майка му пѣе да порасне, бащино юначество да замѣсти и на царя помощникъ да отиде. Марко става на 7 години и добива голѣмо юначество. М. Кеседжия наближава Стамболъ градъ. Царь събира диванъ и прѣдъ него сълзи рони, като пита кой ще Муса да надвие? Рѣшава диванътъ отъ „гяурска“ рода нѣкой ще побѣди, а тъмницитѣ сѫ пълни съ такива. Отварятъ „занданитѣ“, но юнацитѣ въ тѣхъ прогнили. Единъ отъ тѣхъ, само у него жива душа имало, Кара-Богданъ, бива запитанъ отъ царскитѣ пратеници, дали може съ Муса да се бие? Отказва, защото е изнемощѣлъ, а за Муса се иска юнакъ неначенатъ. Посочва имъ да питатъ въ Прилѣпа града, ако има отъ кралевъ родъ, той ще излѣзе на борба съ Муса. Съобщаватъ това на царя; изпраща пратеници въ Прилѣпъ. Маркова майка крие сина си въ тъмни пещери; при него никой не се допуска; дружи само съ вила самовила, която го учила какъ топузъ да фърля, копие да носи, съ стрѣла да стрѣля. Не знае Марко само конче да язди. Става Марко на 9 години; отива въ бащини си яхъри, избира си кончето, оседлува го съ синьо седло, опасва го съ 12 колана, зима бащиния си топузъ, тежъкъ 70 оки, бащината си сабя 12 педи, яхва си кончето и отива въ Стамболъ града. Надъ Стамболъ сивъ соколъ лети; Марко му поржчва да обади на майка му, че той отива съ Муса да се бие. Покрай Стамболъ града Марко си конче разиграва и топузъ подфърля. Съглежда го Муса Кеседжия и му казва, че той не пуска пиле да прѣфръкне прѣзъ негово поле, та него ли, това деветгодишно дѣте да пусне? Марко фърля съ топузъ по Муса, но той го фаща съ малкия си пръстъ. Когато Муса фърля топуза си отъ 9 оки, коньтъ Марковъ клѣква и го

надфърля. Изважда Марко сабята си и се бори съ Муса. Маркова сабя надалеко отфръква, на двѣ половини счупена; уплашва се Марко и тътръва на бѣгъ. Настига го Муса. Разсръдва се Марко, слиза отъ кончето си и се фаща на борба съ Муса. Борятъ се три дни и три нощи: Марко потъва до колѣнѣ, а Муса — до глезене; Марко храчи кървави храчки, а Муса — бѣли. Вика Марко посестримата си самовила. Явява се. Тя му казва, че съ Муса не може да се бори, защото е дважъ поюнакъ отъ него; напомня му за потайно оржжие. Сѣща се Марко, та си изважда отъ лѣвия джебъ черкезко ножче. Казва на Муса да погледне на горѣ, за да види, каква звѣзда има надъ него. Муса поглежда, и Марко го пробожда въ сърцето. На издъхване Муса казва на Марко да разпоре сърцето му. Разпаря и вижда три сърца: първото съ пѣна залѣно, второто борба поченало, третото хаберъ нѣма. Марко му отсича главата и я занася на царя. Царьтъ му подарява Прилѣпа града.

Вариантъ П. Р. Славейковъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., № 5, стр. 19—24, стиха 172, слушана отъ битолски просякъ, но на източно нарѣчие = Памятники народнаго языка и словесности русскихъ и западныхъ славянъ, I—IV, 1852—1856 г., стр. 301—304.

421. Крали-Марко погубва Али-ага съ 900 душъ аскеръ и избавя три синджира робини.

Три юнакови майки вечерятъ и се хвалятъ, коя майка добра сина храни. Мркова майка пие здравица и казва на двѣтѣ юнакови майки, че отхранила дели Марко съ змии и гущери, който е спрѣлъ 70 скелета въ Влашка земя, не остая пиле да прѣхвръкне, а камо ли човѣкъ да прѣмине: вино пие на Стамболъ капия, а ракия на алтънъ мермеръ: пилъ три дни и три нощи, та изпилъ триста мѣри вино и 50 вѣдра върла ракия съ мезе соль и пиперъ, и пакъ не може кефъ да си направи, конче да си напои. Яхва си конче дория и го завежда на бѣлъ Дунавъ да го пои студена водица; конь не пие вода и не яде бѣла зобчица, но нагазя до стремени въ водата и си гледа въ Влашка земя. Марко го пита, защо вода не пие и зобъ не зоба? Отговаря му, че той яде и пие, но не знае, че отвждъ Влашка земя се е задигналъ Али-ага съ 900 аскеръ: старо сѣче, младо роби, дребни дѣца подъ конь потъпква, днесъ закарва три синджира роби. Разсръдва се Крали-Марко, прѣпасва сабя дамаскиня отъ кантаръ желѣзо, качва се на конче дорийче, прѣгазва бѣлъ Ду-

навъ и отива отвѫдъ Влашка земя, срѣща Али-ага и вижда золумитѣ му, що му кончето казало. Моли се на Али-ага да му пусне три синджири роби: първи синджиръ за Марково здраве, втори синджиръ за здраве на кончето, трети синджиръ за здраве на сабята му. Али-ага му отговаря да се махне прѣдъ очитѣ му. Повторно го моли, като му се кланя до земята: първи синджиръ за здраве на царя, втори за Али-агаво и трети за аскеръ. Пакъ му казва да се махне отъ прѣдъ очитѣ му. Разсръдва се Крали-Марко, изважда сабя дамаскиня, размахва я надесно — налѣво, та изсича 300 душъ аскеръ, 300 конче потъпква и 300 въ Дунава издавя. Фаща Али-ага — ржцѣтѣ му прѣрѣзва до лакти, нозѣтѣ — до колѣнѣ и го пита дали го болятъ? Отгораря му, че го болятъ, както и Марко боли за Каравлашка и Кара-Богданска земя, че Али-ага младо роби, старо сѣче, дребни дѣца подъ конь потъпква и отъ молба не разбира.

Варианти: 1. П. Р. Славейковъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., №7, стр. 26—29, стиха 112, източно нарѣчие = Памятники народнаго языка и словесности русскихъ и западныхъ славянъ, I—IV, 1852—1856 г., стр. 328—331.—2. Бълграрскы книжици, 1860 г., III г., кн. 23, стр. 295—296, стиха 28 (окръшка), Люлинъ планина (Крали-Марко на дѣте Миленце дава половинъ аспра.) — Ср. „Гората тѫжи за три синджира роби".

422. **Крали-Марко съ измама погубва дѣте Дукатинче.**

Крали-Марко коня си прѣпуска изъ поле широко отъ сутринь — отъ зорница до звѣзда вечерница —: учи го, какъ да играе. Додѣва се на Марко, та отседлува коня си, цѣлува го по челото и издига очи на високо къмъ небеса и говори на звѣзда вечерница: като грѣе на високо по земята отъ изтокъ до западъ до незнаенъ край, пита я да ли е видѣла по-юнакъ отъ него? Звѣзда му продумва да мълчи, че на земята, шесть конака далеко, има градъ Дуката, въ него дѣте Дукатинче на 7 години, но е 7 пѫти по-юнакъ отъ Марко. Марко бодва коня си съ зенгии и пристига край Дуката града въ зелени ливади, дѣто малки дѣца камъкъ мѣтатъ. Марко ги пита, защо сѫ излѣзли толкова рано камъкъ да мѣтатъ? Отговарятъ му дѣцата, че тукъ има дѣте Дукатинче на 7 години, но по-юнакъ отъ него: като мѣта камъкъ, синца надмѣта. Още го упѫтватъ, като влѣзе въ Дуката града, ще види сребърни калдърми, надесно отъ тѣхъ желѣзни порти съ чоха облѣчени, на тѣхъ три златни кръста — тамъ живѣе дѣте Дукатинче. Прѣпуска коня и скоро се

намира въ дѣтински дворове. Изкачва се на дивана и намира дѣте само да седи. Като вижда Марко дѣте, позна, че е по-юнакъ отъ него: бо̀лесть го нагазя тригодишна треска. Като го вижда дѣте, казва му да слѣзе отъ коня си и да се изкачи при него да ядатъ и пиятъ. Марко слиза отъ коня си и казва на дѣте Дукатинче, че не дохажда да яде и пие, но борба да се бори, защото е чувалъ за него. Приема на драго сърце, но го моли да почака, докато се прости съ майка и баща. Прави имъ по 9 поклона, цѣлува имъ десницата, като имъ казва, че о̀тива да се бие съ незнайна гидия. Припка дѣте Дукатинче, а Марко на половинъ отъ него. Марко фърля тежъкъ камъкъ 300 ока отъ ржка въ ржка като зрѣла ябълка, а Дукатинче — отъ пръстъ на пръстъ като маламенъ пръстенъ. Недовършена.

Варианти: 1 П. Р. Славейковъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., № 9, стр. 31—35, стиха 98, слушана отъ битолски просякъ, но на източно нарѣчие = Памятники народнаго языка и словесности русскихъ и западныхъ славянъ, I—IV, 1852—1856 г., стр. 331—335. — 2. П. Р. Славейковъ, op. cit., №8, стр. 30—31, стиха 49, източно нарѣчие = Памятники... 331—332 стр. (отиватъ въ църква да се побратимяватъ: дѣте Дукатинче върви напрѣдъ, а Марко подиръ него. Издебнува го Марко и му отсича главата). — 3. Цареградски вѣстникъ, 1858 г., год. 9, Септемврія 27, №398, стиха 85, централно нарѣчие.

423. **Дѣте бѣлѣжито надвива Крали-Марка.**

Юнаци наредъ си сѣдатъ и пиятъ. Като дохожда Крали-Марко, сички ставатъ и му се покланятъ. Дѣте бѣлѣжито нито става, нито се покланя. Пита го Марко, защо така прави? Дали мисли съ него камъкъ да мѣта, или борба да се бори? Борба се борятъ три дни и три нощи, земя тънти, меса изѣжда на Марко, кръвь му остава. Дѣте бѣлѣжито е на 12 години, съ 12 сърца, съ 12 саби. Вика Крали-Марко юда самовила на помощь, но тя не смѣе до дойде. Недовършена

Вариантъ Българскы книжици, 1858 г., I г., чясть III, кн. 23, стр 216, № II, стиха 40, източно нарѣчие.

424. **Крали-Марко прѣправенъ на дервишъ сплашва дѣте Татомирче.**

Дѣте Татомирче казва на вуйка си Янкула, когато чувалъ Демиръ-капия три години нищо живо не пропусналъ да мине. Дохажда гола дервишина, Татомирче яхва гьока пехливана, зима

си дълга боздугана и фърля по дервишина. Дервишинътъ му фаща боздугана; изважда сабя да го погуби, — зима му я отъ ржцѣтѣ. Дервишинътъ изважда орѫжието си противъ Татомирче, и то бодва коня си и избѣгва покрай Вардаръ до тиквешки баири. Обръща се назадъ и вижда задъ себе си дервишина, че се смѣе. Нѣмало какво да прави, фърля се въ Вардаръ. Пакъ вижда задъ себе си дервишина. Нѣмало съ какво да се брани, изважда конска зобница и я фърля, но дервишинътъ му я зима. Дервишинътъ се настанява въ Демиръ-капия. Янкула — вуйка му — казва да не се бои, но да си отива на хладни механи, да пие съ стари юнаци и да се фали. Това не билъ дервишъ, а Крали-Марко, който се прѣправилъ на дервишъ на шега, за да изпита сърцето на Татомирче — той не искалъ да го убие, но да го сплаши.

Вариантъ Коло 1847 г., кн., V, №5, стр. 33—35, стиха 42, записалъ *14-год. Козма* въ с. Галичникъ, Дебърско.

425. **Крали-Марко и Янкула войвода се уплашватъ отъ Багдатска дѣвойка.**

Султанъ Мурадъ Багдатъ градъ бие 9 години — отъ порти ни парче не оронва —, на десета година самъ му се градъ прѣдава. Отъ Багдатъ излиза Секула дѣте и право отива при султана подъ чадъра му. Пита го, въ кой чадъръ седи Марко? и право отива при Марковия чадъръ. Говори му да не събаря Багдатъ градъ, иначе му показва жълтъ боздуганъ и изтеглюва щитъ (Štica čelikova), като се фаща за боздугана. Уплашватъ се Марко и Янкула и избѣгватъ отъ чадъра. Не било Секула дѣтенце, но дѣвойка отъ Багдатъ.

Вариантъ Коло, 1847 г., кн. V, №6, стр. 35—36, стиха 34, записалъ *14-год. Козма* въ с. Галичникъ, Дебърско.

426. **Черенъ арапинъ ((resp. дѣвойка), Крали-Марко, Янкула войвода и Секула дѣтенце.**

Крали-Марко вино пие съ своя Янкула войвода и Секула дѣтенце на свои дивани. Поглежда Марко въ Вилинска планина и вижда зеленъ чадъръ. Кани дружината си да яхнатъ конетѣ си и да отидатъ въ Вилинска планина, за да видятъ кой е подъ чадъра. Отиватъ. Намиратъ черенъ арапинъ да пие вино. Марко го вика да се борятъ. Става арапинътъ и се фърля на коня на

раменѣ; Марко фърля съ боздугана, арапинъ го дочаква въ ржцѣ и съ него ударя по плещитѣ Марко. Марко побѣгва. Сѫщото сполетва и Янкула войвода. Секула дѣтенце се обръща къмъ черенъ арапинъ и му казва, че намѣрилъ старци да си играе съ тѣхъ. Секула Фърля боздугана по арапина; арапинътъ чо прѣчаква на дъсчица стоманена; отъ нея на боздугана на арапина ни кѫсъ остава; борятъ се три часа съ саби; Секула счупва на парчета арапова сабя; най-сетнѣ фащатъ се прѣзъ половина да се борятъ; борятъ се три часа: не пада ни единъ юнакъ. Налютва се Секула дѣтенце, фаща черенъ арапинъ и го ударя въ земи до пояса, и търси въ трѣва зелена да намѣри парче отъ сабя да прѣрѣже главата на арапина. Арапинътъ му се моли да не го губи — той не е юнакъ, но е люба да я люби. Три години шетба шета по земята да намѣри юнакъ спроти него и сега го намира. Това не е арапинъ, а дѣвойка — ако вѣрва, нека откопча пазвитѣ ѝ. Секула откопчува и вижда ясно слънце да грѣе. Качва я на коня си и отива при вуйковетѣ си Крали-Марко и Янкула, кани ги да му дойдатъ на сватба да го вѣнчатъ съ хубава невѣста. Отиватъ. Вѣнчаватъ го. Излиза навѣстата по трапеза и цѣлува ржка на гоститѣ. Крали-Марко се обръща къмъ Янкула войвода и му казва: трѣба ли отъ жена рани да носятъ? Изважда сабя глава да ѝ отрѣже. Янкула не скланя. Марко ѝ отсича главата и на внучето си казва, че друга невѣста ще му намѣри два пѫти похубава отъ нея.

Варианть Коlо, 1847 г., кн. V, №9, стр. 41—44, стиха 90, записалъ *14—год. Козма* въ с. Галичникъ, Дебърско.

427. **Орли се молятъ за здравето на раненъ Крали-Марко.**

Зора се зазорва. Не е зора, ами Маркова майка търси сина си. По пѫтя срѣща ясно слънце, поздравя го и пита, като грѣе на високо и си гледа надалеко, дали не е видѣло нѣйдѣ Крали-Марко? То ѝ обажда, че синъ ѝ е въ крайна земя, дѣто се бие съ турска войска. Когато го турцитѣ биятъ, небето ечи, а когато той тѣхъ — небето и земята се тресатъ. Напоконъ турцитѣ нараняватъ Марка съ 70 люти рани. Той лѣга подъ чадъръ; надъ него се виятъ черни орли. Марко имъ казва да не се виятъ: неговитѣ кърви се не пиятъ. Орлитѣ му казватъ, че не се виятъ, ами се Богу молятъ за негово юнашко здраве. Марко

отпраща орлитѣ въ крайна земя, за да се наядатъ турски меса и напиятъ черни кърви.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XIV, стр. 83—85, стиха 45, юнашка, Одеса.

2. Други юнаци.

428. Боленъ Дойчинъ.

Боленъ Дойчинъ лежи деветь години на постеля. Дойчиница му обажда, че черенъ арапинъ пита за него. Пита жена си дали му чува кончето, дали го пои съ руйно вино, дали играе както и напрѣдъ подъ него, когато прѣслѣдвалъ арапина? Иска да му го доведатъ. Довеждатъ му го. Кончето казва на Дойчина да стане отъ постели, че разбрало, какво арапинъ питалъ за него. Дойчинъ поржчва на невѣстата си да заведе кончето му при побратима налбатинъ да го подкове съ 9 оки подкови и 900 гвоздеи за 300 карагрошове на юнашка вересия. Завежда го прѣзъ Али-пашова чаршия: селяни се трупатъ около нея и я питатъ, дали е умрѣлъ Дойчинъ, продавали кончето и сама себе си? Налбатинътъ ѝ казва, ще подкове кончето за нейното бѣло лице, що го е вѣтъръ не вѣяло, слънце не грѣяло прѣзъ 9 години. Връща се съ сълзи на очи у дома си и разправя на Дойчина. Той ѝ поржчва да му оседлае кончето въ вехто седло, да му стегне 9 колани, да му извади топузъ 9 оки, сабя мъненка 9 педи, що лежала въ черна земя и да му го изведе. Извръшва. Боленъ Дойчинъ се качва на кончето, а Дойчиница му държи зенгия. На кончето говори Дойчиница: боленъ Дойчинъ да занесе, черенъ арапинъ да донесе. Дойчинъ пита жена си, дали има платно деветгодишно на чемширенъ станъ изтъкано, за да си завие снагата? Прощава се съ жена си. Жена му не забравя да повтори думитѣ си къмъ кончето. Дойчинъ върви по пжтя, но кончето му не играе като въ прѣжно врѣме. Пита го, дали не го е гледала жена му? Отговаря му, че го гледала добрѣ, но когато потеглили, клела. Дойчинъ му казва, че не му е рождена майка, та клетва да го фане — да си играе като напрѣдъ, когато сгащи черенъ арапинъ. Кончето поцвилува, 9 боя подскача и 9 лакти прѣскача, а Дойчинъ се изправя на златни зенгии, провиква се и си фърля топузъ 9

часа далечъ и конче го стига. Вижда го арапинъ и фърля топуза си по Дойчина, но кончето клѣка и топузътъ го надфърля. Дойчинъ го ударя съ топуза си и го поваля на земята заедно съ коня му; изважда сабята си, отсича главата му и я закача на седлото на коня си. Оттукъ отива при побратима си налбатинъ и го пита, защо не му е подковалъ кончето? Отъ конче посѣга, главата му отсича и нея окача на конче на седлото. Връща се у дома си и на невѣрната си булка отсича главата, а слѣдъ това избѣгва въ Влашка—Богданска земя.

Вариантъ Иванъ А. Богоевъ, Бѫлгарски народни пѣсни и пословици, 1842 г. = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № I, стр. 1—18, стиха 219 (въ паралелъ съ сръбски вариантъ), юнашка, източно нарѣчие = Найденъ Геровъ, Болгарскія пѣсни, № 5 въ „Памятники народнаго языка и словесности русскихъ и западныхъ славянъ, I—IV, 1852—1856 г., стр. 418—426.

429. **На Стари Новакъ турци погубватъ синъ и снаха.**

Гълѫби изѣстяватъ на Стари Новакъ, седналъ подъ ружа на рогозка връзъ бѣла възглавница, ядейки рудо агне печено и пиейки руйно вино, че синъ му ще погубятъ (турци) съ първа люба Ангелина. Изпълва се.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 162, стр. 205—206, стиха 24, лазарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

430. **Банъ войвода кръщава мѫжко дѣте на царь Шишмана.**

(Ненародна?).

Калесници дохождатъ на Банъ войвода да отиде да кръсти мѫжко дѣте на царь Шишмана. Банова майка говори на Бана да не отива въ Търново, че е лошо мѣсто. Банъ не слуша майка си — оседлува враня коня съ сини седла, кръстосва го съ пъстри смоци, обюзда го съ жълти юзди, възсѣдва го, настѫпя дълги друмове цариградски, минава Дрѣнополе, отива у царь Шишмана. Банъ вкарва съ китка босиленъ мѫжка рожба въ Янтра рѣка и му тури Божие име. Разигрива се Янтра, изфърля мрѣна риба, та го служи вино тригодишно, трижъ врѣло, прѣкипѣло. На връщане срѣщатъ младъ Бана разбойници и искатъ да го ударятъ. Пита коня си — дали напрѣдъ или назадъ да върви? Коньта му казва да не се бои, но здраво да се държи. Фръква конътъ ни на небе, ни на земя, та го закара въ Банови двори.

Вариантъ Цареградски вѣстникъ, 1860 г., год. 10, 1 януарія, № 464, стиха 82, източно нарѣчие, отъ *Г. С. Раковскіи*, Описаніе стараго Котила.

431. Юнакъ Стоянъ погубва мечка стръвница.

Стоянъ пшеница отсѣва, а сестра му Вида — Селвида отмита. Казва ѝ да отмита тя пшеница, а той ще отиде въ долната юнашка махала, да види, отдѣ гласи достигатъ до него — дали се кжща подкопва, или мома откradва? Сестра му Вида дума, че не е нито едното, нито другото, ами е мечка стръвница-кръвница, която яде на день по човѣкъ, а днеска двама. Братъ ѝ Стоянъ казва, ще отиде да се бори съ мечката, да я накаже, защо хората яде? Не го пуска. Той не я слуша и тръгва, а сестра му скрива въ пояса ножче, та когато се бори съ мечката и се разсърди, да я прободе въ сърцето. Стоянъ се бори съ мечката — тя го поваля на земята, но той я пробожда съ ножчето, набучва я на него, низъ село ходи и си вика: който е юнакъ надъ юнакъ мечка да погуби, или съ него да се бори! Никой се не обажда. Стоянъ си отива при султана и му главата занесе на мечката.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т. № XX, стр. 99—103, стиха 63, юнашка, записалъ *Д. Читаковъ*, източно нарѣчие (на срѣща поставенъ сръбски вариантъ). — 2. П Безсоновъ, ор. cit. № XXI, стр. 99—103, стиха 57, юнашка, Одеса (редъ било мечката да изѣде сестрата на Стояна; съ помощьта на сестра си убива мечката, която ожеиватъ за селското копеле). — 3. Бълтарскы книжници,' 1859 год., II год., чясть I, кн. 4, стр. 137—139, стиха 72, слушана отъ Икономовата пападя въ Сливенъ (Стоянъ съобщава на майка си, че отива да се бори съ мечка стръвница, като се прѣмѣнва; казва му да се не бои, защото е задоенъ отъ кошута първекиня и е бозаялъ 9 години; отива при царя: бори се тукъ съ Медунъ войвода, послѣ съ мечка стръвница 3 дни и 3 нощи и най-сетнѣ я побѣждава). — 4. Блъгарскы книжици, 1858, г. I., чястъ I, кн. 8, стр. 255—256, стиха 59, източно нарѣчие.

432. Юнакъ Стоянъ убива джелатитѣ си и отива на хоро.

Майка пита сина си Стояна, като се стѣга, кждѣ ще отива — дали на съборъ отива, бой да се бие, кумъ да бжде или дѣверъ да стане? Отговаря ѝ, ще отиде на врачански панаиръ мома да гледа. Майка му казва да не отива въ Враца, защото момитѣ сж годени за пашовитѣ делии и вчера дохождали и питали за него. Стоянъ отговаря на майка си, че той не се бои

отъ 300 делии, а камо ли отъ трима. Отива въ Враца право на хорото и казва на роднината си Иринка да го разведе изъ хорото и да поиграе до двѣ моми годени. Фаща се до тѣхъ — еднажъ — дважъ се завръртва, съглеждатъ го делии, фащатъ го, връзватъ му ржцѣтѣ съ белегчета, на шията му поставятъ 9 ката синджиръ и поискватъ да го обѣсатъ срѣдъ мегдана. Стоянъ се моли на делиитѣ да не го бѣсятъ тамъ, защото моми и невѣсти ще се изплашатъ, но да го закаратъ въ бащини му ливади: тамъ има дърво високо и на него да го обѣсятъ. Послущватъ го. Когато го завеждатъ на близу тамъ, Стоянъ изважда белегчета отъ ржцѣтѣ си, скжсва синджира отъ шията си, изважда си сабя френгия, изсича делии и се назадъ връща право на хорото. Като го вижда Иринка, бръква въ джебове си, изважда 300 жълтици и дава подаръкъ Стояну, че ги отървалъ отъ делии.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т. № XVIII, стр. 90—94, стиха 76, юнашка, източно нарѣчие, записалъ *Н. Хаджи Геровичъ*

433. **Стоянъ въ борба погубва побратима си Стомата.**

Стоматъ, кждѣ ходи, се пѣе и свири, и се Богу моли да дойде Лазарица, Великдень и Георгевдень, та да кани много села и градове изъ околия Вардария, сжщо полинчани, кукушани, янешани и да приготви 9 юнеца невпрегнати, 9 бъчви вино, 1 бъчва башъ ракия и на Кукушко връхъ градище да се събере панаиръ. Тамъ слиза и Стоматъ, и веселъ и не, понеже иска да се бори, а нѣма юнакъ срѣщу него. Наима се побратимъ му Стоянъ да се бори съ него. Борятъ се отъ пладнина до южина, и най-сетнѣ разсрѣдва се Стоянъ, набива Стомата 9 педи въ земята. Майка му говори да не се бори вече, и Стоянъ душа прѣдава.

Вариантъ Бълтарскы книжици, 1858 г, I г., чясть III, кн. 24, стр. 346—348, стиха 87, записалъ *Д. Миладиновъ (?)* въ Кукушъ.

434. **Не канилъ за сватбата сестринцитѣ си.**

Царица Милица годява Ивана за котленка и не кани сестрини й синове, че сж пияници и сватбата ще развалятъ. Отиватъ за булка. Нѣма ги 2—3 дни. Милица отива при сестринчето си козарче Иванчо и го моли да отиде въ Котелъ да види, що правятъ съ сватбата? Не смѣе, че въ Котелъ е Крали-Марко

и Филипъ Маджаринъ, а има и малъкъ братъ Михаилчо свинарче, порасло въ гората, него да повика. Извика го отъ гората. Дохажда Михалчо свинарче въпливо и отива въ Котелъ и пита тетинъ си Иванча, като се хубаво облѣкло въ свинарскитѣ си дрехи: кожухъ мечешки, конче хранено, топузъ 40 оки. Крали-Марко казва на Филипъ Маджаринъ да отиде да доведе Михалчовото конче, или силомъ да го земе. Не му отговаря Филипъ. Остава на сватбата. Петь коли търне поставятъ котленци: който ги прѣскочи, ще земе момата. Прѣскача ги Михалчо. Нареждатъ 9 коня хранени, и тѣхъ Михаилчо прѣскача. Извеждатъ три еднакви моми, да познае коя е булката. Поставя маргаритъ и се заканя на булката да събира маргарита. И това сполучва Михаилчо. Зима и тритѣ моми: за него, за козарче Иванчо и за лелинъ му Иванъ. Тръгва съ момитѣ. Крали-Марко и Филипъ Маджаринъ се засрамватъ и викатъ по-якото отъ тѣхъ арапче. Михаилчо сполучва да погуби много лесно арапчето и го раздѣля на три дѣла.

Варианти: 1. Б ъ л г а р с к ы к н и ж и ц и, 1859 г., II год., часть I, кн. 3, стр. 106—110, кн. 4, стр. 135—137, № X, стиха 256, слушана отъ Петра Маринова въ Ямболъ. — 2. Ц а р е г р а д с к і й в ѣ с т н и к ъ, 1851 г., год. А., брой 37, 2 Юнія, стиха 65, източно нарѣчие (Вълко се жени; не канилъ сестринеца си Димо — топузътъ му 70 оки; неканенъ отива; отъ моми отдѣля, коя е булката, която заплашва съ топуза си). — 3. Б ъ л г а р с к ы к н и ж и ц и, 1859 г., II год, чясть I, кн. 2, стр. 69—71, № V. стиха 96, слушана отъ П. Йордана Куцухарскаго Икономa въ Сливенъ (Стефанъ е годенъ за Дона вдовица; не кани вуйча си Страшила и чича си Севила, като пияници; който убие мечка стръвница, Дона вдовица ще даде двѣтѣ си дъщери, иначе ней роби ще останатъ; убиватъ я Страшилъ и Севилъ; Стефанъ се оженва за дъщерята на Дона вдовица). — 4. П. Б е з с о н о в ъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № V, стр. 39—45. стиха 110, юнашка, източно нарѣчие, записалъ *Захарій Княжескій* (Вълко не кани внуцитѣ си Марко и Вълчанъ войвода — пияници сж; царьтъ не пуща Вълко и сватоветѣ за булката, ако портитѣ не прѣскочи; прѣскачатъ ги неканенитѣ му внуци, които дохождатъ по своя инициатива; изпълватъ сполучливо и вторитѣ двѣ условия въ първия вариантъ; зиматъ и тритѣ моми).

435. Вълко побѣждава арапинъ съ три сърца.

Вълко завежда дружината си въ Чилянска планина подъ червенъ чадъръ и си пие червено вино; тамъ задрѣмва и заспива. Сънува, че сабята му се разбила и остро ханджарче прѣвило. Разправя съня на дружината си и пита, кой ще се наеме чадъра

да пази, докато той наточи сабя и ханджарче? Наима се едно малко копеле. Наточва ги. На връщане срѣща черно арапче. Пита го, кждѣ е отивало? Отговаря му, че било на Вълковата дружина, която сички избило, останало само едно копеле, сега търси Вълко да се бори, та който надвие, свободно да ходи по Чилянъ планина. Арапче отъ конь отседна, 9 пояса разпаса и 9 чифта пищове, а Вълко едно поясче разпаса и една сабя дамаскинка, та се борятъ три дни и три вечери: дѣто арапчето посегне, кърви течатъ, дѣто Вълко посегне, съ кости месо кжса. Арапчето казва на Вълко да разпори сърцето му. Разпорва му и вижда три сърца: първо фръква и слоква, второто пѣна облѣно, третото хаберъ нѣма.

Вариантъ Иванъ А. Богоевъ, Бжлгарски нар. пѣсни и пословици, 1842 г., = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, I т., № XLII, стр. 218— 222, стиха 76, източно нарѣчие.

436. Жена, прѣдрешена на юнакъ, освобождава затворения си мжжъ-робъ Ржковити Богданъ.

Седемь-десеть роба, поробени отъ Никола и фърлени въ тъмни зандани до поясъ въ вода студена, пиятъ ги черни пиявици и пищатъ като пилци — викатъ до Бога, дали нѣма нѣкой да ги пусне отъ тия зандани? Пускатъ сички роби, остава само Ржковити Богданъ, че има булче хубаво Ангелина. Ржковити Богданъ вика до синьо небо — нѣма ли нѣкой да дойде до вратитѣ на зандана, за да прати вѣсть на булчето си Ангелина? Дочува ги сиво-бѣло гължбче и дохожда; по него праща вѣсть на булчето си. Щомъ разбира, че Ржковити Богданъ е затворенъ, накарва по-малкия си дѣверъ да й обръсне руса коса, прѣдрешва се въ мжжки дрехи, яхва кончето мжжево и отива да освобождава Ржковити Богданъ. По пжтя кончето си бодва, прахове дига, отдалекъ го съглежда черноморски войвода, та на слугитѣ си поржчва да затворятъ портитѣ, че иде страшенъ делия, на коня му подкови 300 маджарски жълтици. Делията право отива на портитѣ, влиза въ дворове и отъ конь казва на черноморски войвода, че мжжка се рожба родила, промудала и проходила и казвала, че по свѣта робитѣ пуснали, а той защо ги още държи? Посѣга отъ кончето си и му изважда едно око. Войводата вика до Бога да пуснатъ робитѣ, че едното му око е извадено, а за другото делия посѣга. Сички роби пуснати, Ржковити Богданъ забравенъ, че той най-много викалъ въ зан-

дани. Делия гледа тевтеритѣ на затворенитѣ — пуска другитѣ, Ржковити Богданъ задържа, като го зима на кончето си, завежда го у дома си, безъ да разбере, че го освобождава булчето му Ангелина — съ бързо конче тѫпчи, съ алтъненъ топузъ го бие, високо го издига, полекичка слага.

Вариантъ Иванъ А. Богоевъ, Бѫлгарски народни пѣсни и пословици, = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № II, стр. 19—30, стиха 124, юнашка, източно нарѣчие (на срѣща сръбски вариантъ).

437. Дѣте надпрѣпуква черенъ арапинъ и зима хубава дѣвойка.

Останало дѣте сираченце между сираци съ бащини му борчове. Хора идатъ, дългове му искатъ. Качва се на конь караманъ и отива на Новипазаръ. На пѫтя срѣща хубава дѣвойка, че на чешма вода налѣва. Поздравява я. Пита го, кѫдѣ кара коня? Казва й, че отива въ Новипазаръ да го продава за бащини дългове. Дѣвойка му казва да не продава коня: утрѣ у нея има напрѣдпускане и при нея три товари хазна, но има черенъ арапинъ, и той ще дойде. Дава на неопитното дѣте три жълти дукати: съ единъ конь да подкове, съ другъ седло да му купи, съ трети вино да го напои, и той да се напие, но да не се успи. Както си пило дѣте вино, тъй си заспива. Кога се събужда, надпрѣпусквачитѣ изминали полъ пѫть. Яхва кона си, пристига ги и заминува. Черенъ арапинъ пита дѣтето, какъвъ джелатинъ (кръвникъ) е, та е обосѣлъ коня му? Излъгва се дѣте и слиза отъ коня, да го види дали е босъ. Като вижда, че не е босъ, пакъ го яхва, пакъ пристига черенъ арипинъ и го заминва. Арапинътъ говори на дѣтето: ако не жали коня си, поне себе си да жали. Дѣтето му отговаря, че еднажъ то се лъже. Надпрѣпуква черенъ арапинъ и си зима хубава дѣвойка.

Вариантъ Коіо, 1847 г., кн. V, № 12, стр. 49—51, стиха 62, записалъ *14—год. Козма* въ с. Галичникъ, Дебърско.

438. Мома войникъ I.

Радинкинъ баща по дворъ ходи, сълзи рони, пръсти кърши. Съглежда го дъщеря му Радинка и го пита, защо плаче? Казва й, че отъ царя ферманъ дошелъ — който има синъ, войникъ да иде, а който нѣма—да даде дважъ 12000 и 400. Радинка му казва за това грижа да не бере — тя вмѣсто синъ ще отиде съ стри-

ковитѣ си момчета. Прѣдрешва се въ мѫжки дрехи и отива. Стояла три години и се връща назадъ; минава прѣзъ селото на конь и право отива на хората, като се обажда, че отивала три години войникъ, безъ никой да познае, че е мома.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 11, стр. 16—17, стиха 49, великденска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско—Сѣрско). 2. — Ст. И. Верковичъ, op. cit. № 250, стр. 270—270, стиха 56, хороводна, слушана отъ сѫщата (телялъ вика въ Дойранъ; момата-войникъ се казва Тодора; отива съ вуйковитѣ си синове).

439. **Мома войникъ II.**

(Особенъ вариантъ — ненародна?).

Оплаква се Видинъ баща, че си нѣма мѫжка рожба да отиде войникъ. Дочува го Вида, мома Стана, и казва на баща си да оседла хранено конче, да ѝ даде негова сабя и да ѝ откупи 300 отборъ юнаци, тя ще отиде да воюва, да царува. Отива. Събиратъ се паши и господари и се питатъ помежду си — дали е Мирчо Крановъ, или Данъ войвода, или Вида, или подкупниче? Направятъ златна хурка, меденъ кавалъ, тънка сабя и отиватъ на панаиръ да изпитатъ, кой е тоя юнакъ: ако е Мирчо, — ще земе тънка сабя, ако е Данъ, — ще земе меденъ кавалъ, ако е Вида — ще земе златна хурка, ако е подкупниче — то ще иде да си яде, пие. Вида зима меденъ кавалъ, засвиря на момцитѣ да отидатъ въ Цариградъ да избиятъ гърцитѣ. Отиватъ и се връщатъ въ Котелъ града. Праща Вида до баща си да дойде да посрѣщне нея и Данъ войвода, който се е прочулъ че върти дълга сабя, остра стрѣла, да ги посрѣще съ зурли и тѫпани. Чудятъ се сички — дали се Вида жени, или Данъ войвода се годява? Излиза Данъ съ калпакъ, пусналъ дълга коса, разпасва сабя, пропуска си поли, но не билъ Данъ войвода, ами мома Вида отива да царува въ Котелъ града.

Вариантъ Цареградски вѣстникъ, 1859 г., год. 10, суббота, 12 декемврія, №461, стиха 82, записалъ *Г. С. Раковскіи*, Описаніе стараго Котила.

440. **Раненъ юнакъ, пиле соколово и самовила.**

Ходилъ юнакъ-помакъ на пуста войска пастирска, ранятъ го, стрѣлятъ го 300 дребни пушки, три стрѣли татарски; пада юнакъ въ дълбоки долове подъ дърво зелено; пищи юнакъ

подъ дървото, а надъ него пиле соколово. Пилето му говори да умре, за да му яде бѣлото месо и пие черни кърви. Юнакъ-помакъ казва на пилето да не му говори, за да не развърже ранитѣ си. Разсрѣдва се юнакъ-помакъ, повлича се съ люти рани, та ударя пиле соколово. Пищи пилето до небе, а юнакъ-помакъ му казва да лежатъ двамата да умратъ. Дотѣгва на юнакъ-помакъ и вика на сестра си самовила да му дойде на помощь. Дохажда и го изцѣрява, дава му пушка, войска да поведе, царя да отърве.

Вариантъ Дунавскыи Лебедъ, 1860 г., год. I, ноемвриіа 15-го, брой 10, стр. 42, стиха 78, доставилъ *Г. С. Раковскіи* — подслушана отъ едного стараго Помака = прѣпечатана отъ Г. С. Раковски, Горскій пѫтникъ, 1857 г., стр. 252—254.

3. Хайдушки и политичееки пѣени.

441. Индже войвода.

Разплакала се е гората и планината, на гората дърветата, на дърветата вършитѣ, на вършитѣ листата заради Индже войвода, че не дохажда съ 500 млади юнаци, що ги коршумъ не фаща, да развеселятъ гората. Като дочува това Инжде войвода, провиква се отъ Алтънъ-бунаръ на Колю байрактаръ да развие байраци и да отидатъ въ Малхамя да заобиколятъ, за да си зематъ имане. Колю байрактаръ му казва да не ходятъ, че малхамянци сѫ имотни и коршумджии — човѣкъ въ око ударятъ, на свѣщьта фитилъ снематъ. Индже не послушва Колю, ами си отива въ Малханя да заобиколи. Пуква пушка, и Индже пада. Извиква на Колю байрактаръ, че той загива и му дава негово орѫжие да носи: дълга пушка бойлия, тънка сабя френгия, чифтъ златни пищови и три кемеря жълтици — единъ за него, другъ да даде на майка му, третъ да занесе на Хилендарския манастиръ.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XLIX, стр. 244—246, стиха 43, юнашка, източно нарѣчие. — 2. Коіо, 1847 г., кн. V, № 2, стр. 28—29, стиха 30, Панагюрище (краятъ липсува). — 3. Дунавскыи Лебедъ, 1860 г., I год., октомвриіа 19-го, брой 6, стиха 55, доставилъ *Г. С. Раковски,* пѣіана отъ Бьлгары колонисты въ Влашко, а подслушана отъ А. Андрѣева (недовършена втората половина — Колю байрактаръ отива въ гората да убива Никола отъ Никополе и двама братя Мусинци).

442. Страхилъ войвода погубва потера и послѣ обѣдва.

Страхилъ войвода набралъ 600 отборъ юнаци, байрактаръ имъ е Ядмаджа, завежда ги на Иринъ-Перинъ планина на юнашката сбиркиня, провожда три караула на три страни, че сѣда Страхилъ да яде печено агне и пие вино червено. Първиятъ караулъ дохожда и обажда на Страхила, че черна потера се задава, а той му казва да не се бои и да пази мѣстото. Дохожда втори караулъ и му обажда, че иде потера — колкото сж листа на гората и колкото сж трѣви на полето, толкова е потерата. И нему казва да се не бои. Дохожда трети караулъ и говори на Страхила, като го нарича свиня дебела, богъ биволски, мечка загорска, и пита още ли яде и пие, когато потера ги е заобиколила, та не жали за тѣхъ и за юначеството имъ? Страхилу се нажаля, изважда остра сабя френгия, та му отрѣзва главата и на дружината си казва да ядатъ и пиятъ, трапеза да не развалятъ, самъ той отива да посрѣщне потера. Завръща се Страхилъ налѣво-надесно, та избива сичката потера. Тогава отива при дружината си, сѣда да яде и пие съ отборъ юнаци, готови винаги да даватъ отпоръ на турци проклетовѣрци.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, I т., № XXXV, стр. 177—181, стиха 83, записалъ *Кубанка Михаилъ Ихчинковъ*, източно нарѣчие.

443. Дѣте въ Милошова дружина погубва Страшилова орда.

Разсръдва се младо юначе на майка си и баща си, че не го годила за черноока дѣвойка, та става и побѣгва: 3 дни хлѣбецъ не яло и водица не пило. Отива на хайдушко кладенче; тамъ намира Милоша войвода, който записвалъ юнаци. Моли го и него да запише, на юнаци вода да носи. Милошъ му казва, че още е младо — глупаво, та ще се плаши. А юначето му отговаря, че майка му го е родила съ юнашко сърце и моминско лице. Зима го. Милошъ прѣдупрѣждава юнацитѣ си, когато отидатъ при Страшила войвода, да не се уплашатъ отъ погледа му. Отиватъ при Страшила — едната бърня къмъ небе обърналъ, другата на долу пусналъ и гледа въ земята. Юнацитѣ се изплашватъ отъ него. Младо юначе моли Милоша да му даде сабя френгия. Дава му я: налѣво се завръща и изсича 300 юнаци, а надесно останалъ само Страшилъ войвода, който говори на младото

юначе, че му харизва войводството и сабя френгия съ 9 безцѣни камъни.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XXXIV, стр. 172—176, стиха 65, юнашка, източно нарѣчие.

444. Женитба на Грозданка и Детелинъ войвода.

Йованъ добъръ юнакъ спохажда 70 града, нигдѣ лика сроти него не харесва. Връща се назадъ. Майка му пита, дали е харесалъ мома за него? Отговаря й: въ 70 града не намѣрилъ мома за него, но чува, че има въ Леана града Грозданa дѣвойка между 9 братя и ще отива да я види. Майка му казва, тая мома отъ три години я иска Детелинъ войвода и е излѣзълъ харамия въ гора зелена съ 70 момчета, що не знаятъ, какъ боли рана. Йованъ отива въ Леана града; прѣчакватъ и нагостватъ го; вечеря, но не лакомо, вино пие, но не весело. Грозданини братя го питатъ, защо е загриженъ? Отговаря имъ: не е дошелъ вино да пие, но е дошелъ да имъ иска Грозданка дѣвойка, дали ще му я дадатъ? Братята отговарятъ: даватъ я, но отъ три години Детелинъ войвода я иска, та прѣзъ дервентъ не може да се прѣведе. Грозданa казва на братята си да я дадатъ за Йованъ добъръ юнакъ, та тя сама дервентъ ще прѣмине. Тогава Йованъ се развеселява: яде и весело вино пие. Връща се при майка си и събира сватове за сватба. Събралъ 3000 душъ сватове. Отиватъ въ Леана града. Тукъ ядатъ и пиятъ три дни и три нощи, но ги е страхъ назадъ да се върнатъ. Грозданa извиква на братята си да й оседлатъ коня карамана и да й донесатъ рухо войнишко (делибашко), качва се на коня и поглежда сватоветѣ — сички сватове треска фаща отъ погледа на Грозданка. Тръгва прѣдъ тѣхъ и върви право на дервентъ, като пѣе пѣсня гласовита. Дочува я Детелинъ войвода и познава по гласа, че е Грозданка. Казва на 70 момчета да я прѣчакатъ на дервентъ. Прѣчакватъ незнайна делия, а не Грозданка. Завеждатъ делията въ диванитѣ на Детелинъ войвода. Пита го, дали водятъ Грозданка? Отговаря му, че Грозданка е отишла въ Черно море. Поисква чаша вино. Даватъ му — съ нея си натопва само гърлото, съ втора — зжбитѣ, а съ трета усѣща, че вино пие. Качва се на коня си и поглежда къмъ небето, — 70 момчета треска фаща тригодишна. Минава дервентъ и си отива незнайниятъ делия — сама Грозданка дѣвойка.

Варианти: 1. Kolo, 1847 г., кн. V, № 10, стр. 44—47, стиха 100, записалъ *14-год. Козма* въ с. Галичникъ, Дебърско. — 2. Братски трудъ, 1860 г., I кн., стр. 6—8, стиха 63, Струга (мома Яна, като излъгва Детелинъ войвода, посмива му се; той я гони, но не я стига; майка й умира, щомъ й Яна донесла вода отъ Детелиновитѣ кладенци, що ги змееве вардятъ, а послѣ той се жени за нея).

445. Манушъ войвода съглежда плачещитѣ за него свои.

Есень дойде, слана падна, опари листата по гора зелена, Манушъ войвода байракъ свива, — доста е тлъсти агненца ялъ, доста е пилъ люта ракия и вино червено. Снощи миналъ покрай свое село, негови двори, та съглежда негова и на дружината му майки, че ходятъ изъ село и за тѣхъ питатъ, булкитѣ имъ изъ двори ходятъ и за тѣхъ питатъ. Да свива байракъ Манушъ войвода и да се прибератъ.

Вариантъ Бѫлгарски букуварь, 1844 г., стр. 108—109, №8, стиха 19, източно нарѣчие.

446. Лагошъ войвода кръщава на кума си синъ.

Провиква се Димски краль: кой се наима Лагошъ младъ войвода да измами въ старъ манастиръ да доведе, ще му хариже на Бѣли море скелета, на Черно море гюмруци? Никой не се наима, наима се кралицата, Лагошова кумица. Отива при Логоща и го кани да дойде да й кръсти малко дѣте на негово име. Лагошъ й казва да не е измама това, и ако е, ще й извърти очитѣ и отрѣже ржцѣтѣ. Отива Лагошъ. Като влиза въ черква да кръщава дѣтето, калугеритѣ му казватъ да извади оржжието си, че е грѣхота да е съ него. Лагошъ си остава само меча. Щомъ влиза въ монастиря, вратитѣ затварятъ. Счупва вратитѣ, излиза вънъ, размахва се налѣво—надесно, изсича сички, оставатъ само кралица и Димски краль. Молятъ му се да имъ прости живота. Лагошъ казва на кралицата: ако й добро направи, доброто скоро ще забрави, а злото сѣкогашъ се помни. Улавя кумицата — кралица, изврътва й черни очи, отсича бѣлитѣ ржцѣ и я пуска по свѣтъ да ходи и да го приказва.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № VI, стр. 46—50, стиха 64, юнашка, източно нарѣчие (на срѣща сръбски вариантъ).

447. Чавдаръ войвода и Лалю.

(Сестреникъ освобождава вуйчо си).

Чавдаръ войвода разпъва 300 чадъра въ Рила и Стара-планина; подъ сѣки чадъръ сѣдатъ по двама-трима юнаци, подъ единъ чадъръ самъ Чавдаръ войвода съ сестриното си момче Дойчинъ байрактаръ. Чавдаръ говори на Дойчина, че му дошла вѣсть изъ голѣма града София отъ софийски аяни и базиргяни да дойде Чавдаръ да стане софийски паша. Събира Чавдаръ 300 бѣли чадъри. Лалю войвода дума на вуйка си Чавдара да не отива въ София. Раздѣлятъ си дружината по половина: Чавдаръ отива съ дружината си въ София, а Лалю остава въ гората. Аяни и базиргяни прѣчакватъ Чавдаръ войвода съ дружината му, като молятъ да обезоржжи дружината си, за да не се плашатъ женитѣ и дѣцата, когато влѣзатъ въ София. Обезоржжава ги. Влизатъ въ София въ пашови конаци: три дни и три нощи пиятъ и ядатъ и най-сетнѣ се опиватъ. Връзватъ Чавдаръ и дружината му съ тежки вериги и желѣза и ги фърлятъ въ тъмници. Чавдаръ измолва да му позволятъ да засвири съ свирка. Съ нея извика Лалю войвода да дойде да освободени него и дружината му. Дохожда и освобождава него и дружината му.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., №XXXVIII, стр. 192—197, стиха 122, юнашка, източно нарѣчие, записалъ *Кубанка Иванъ Муринковъ.*

448. Духовитъ Недѣлчо погубва царска потера и царя заплашва, прѣдъ когото се явява.

Недѣлчо, свиня дебела, мечка стръвница, горска вълчица, събира 77 юнака и ги извежда на Стара-планина, на Балкана. Поставя караулъ; печатъ два овена. Дохаждатъ до три пѫти тритѣ караула да му обаждатъ, че иде силна потера, но той се не плаши: на дружината си казва да се изпозакрие подъ сѣка шумка и юнакъ, а той се прѣправя на просякъ и заставя на пѫтя, дѣто потера ще мине. Минава потерата покрай него; най-послѣдно минава черно арапче, що прѣдвожда потера; то познава, че просякътъ е Недѣлчо, а Недѣлчо му се страшно заканя. Потера го обикаля три дни и три нощи, но Недѣлчо не се плаши. Изважда деветь оки коршуми и на потера говори сега ще жъне — изважда сабя френгия, сичка потера избива, остава само

черно арапче. Моли му се да го остави живо, за да разправя по свѣта за неговото юначество. Недѣлчо и него закаля, като одира кожата му, напълва я съ зеленъ бузалъкъ я праща на царя. Самъ Недѣлчо отива при царя и царьтъ се уплашва отъ него. Недовършена.

Вариантъ Блъгарскы книжници, 1858 г., I год., чясть I, кн. 7 стр. 220—223, стиха 136, източно нарѣчие, записалъ *Георги Теохаровъ*. Ср. „Страхилъ войвода погубва потера и послѣ обѣдва".

449. Войвода-орачъ избива дружината си.

Майка Стояну дума да се остави отъ хайдутлъкъ, че ѝ се додѣяло кървави ризи да пере, човѣшки глави да крие, а да продаде хранено конче, та да купи черни биволи, да разори черни угари, за да посѣе бѣла пшеница. Стоянъ майка си послушва — продава хранено конче, купува черни биволи, направя добро орало, че отива да си оре черни угари, да си сѣе пшеница. Като си на нива отишелъ, оралъ, що оралъ, пусналъ да си почине; като си почивалъ, тъмна мъгла се вдигнала; поглежда Стоянъ и се пита, каква е тази мъгла? Вижда, че идатъ 300 юнаци, негова дружина, прѣдвождана отъ черно арапче. Стоянъ дума на арапчето да му дружината не надува, живъ ще го одере, кожата щи му напълни съ зеленъ бузалъкъ. Арапче Стояна не послушва, и дружината отива при него. Стоянъ си зима копралята, завръртва се налѣво-надесно и избива сичка дружина, останало само арапче и то се моли на Стояна да го остави живо, за да ходи по свѣта и да фали негозото юначество. Стоянъ арапче не послуша, ами го живо одра и кожата му напълни съ зеленъ бузалъкъ.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XII, стр. 104—107, стиха 66, юнашка, източно нарѣчие, записалъ *Захарій Княжескій* (на срѣща сръбски вариантъ).

450. Овчарь — пѫтникъ погубва хайдути.

Имала майка двама сина — Радулъ и Стоянъ. Отхранва ги: съ чужда хурка-махалка и на чужда нива. Отрасватъ. Сговарятъ се да отидатъ въ чужда земя незнайна, за да печелятъ имане безкрайно. Отиватъ въ чужбина; тамъ прѣстояватъ 11 години и спечелватъ много овци и пари. По-стариятъ братъ прѣдлага на по-младия Стоянъ да се завърнатъ при майка си, която ги живи жалѣе толкова години. Потеглятъ за дома си. На пѫтя ги прѣсрѣща Борбуръ войвода съ своята дружина.

Праща двама юнака при Радула да му кажатъ да отдѣли за Борбурова дружина нѣколко овени и агнета, за да ги хайдути опекатъ. Радулъ имъ казва, че не отстжпя нищо, додѣто Борбуръ самъ не дойде. Разсърденъ войводата, казва на дружината си хубаво да се стегнатъ, че ще слѣзатъ да изколятъ Радулово стадо и на огньове да го опекатъ. Слизатъ. И безъ да зачитатъ Радула, почватъ да му газятъ стадото Той казва на войводата, че и той така ще гази юнацитѣ му. И безъ да се бави, Радулъ се разсръдва, завръства налѣво съ кривака си и, дордѣ се обърне надесно, останалъ самъ Борбуръ отъ 300 души дружина. Тогава Радулъ го фаща, отрѣзва му едната ржка, извръства му десното око и го отпраща на мостъ да проси и да приказва, какъ Радулу пжть прѣпрѣчилъ, стадо прѣгазилъ.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XLIII, стр. 223—227, стиха 83, юнашка Одеса. — 2. Български книжици, 1858 г., I год., чясть III, кн. 20, стр. 197—200, № I, стиха 109, Шуменъ.

451. Стоянъ погубва Заманда войвода и отървава панаиръ отъ него и му повежда юнацитѣ.

Голѣмъ се съборъ-панаиръ събиря на св. Богородица на Врачанска планина, въ врачанския манастиръ. Като се черква пусна, редомъ си народъ седна — попове, кметове, хаджии и чорбаджии, печено агне ядатъ, руйно вино пиятъ; момцитѣ каменъ фърлятъ, момитѣ хоро игратъ — сички се веселба веселятъ, само младъ Стоянъ гидия ни пие, ни се веселба весели, запалилъ кжсо чибукче, тютюнъ пуши — самъ си е замисленъ. Питатъ го, защо е замисленъ? Стоянъ имъ отговаря да се веселятъ, но и на Бога да се молятъ, да не дойде Заманда войвода да разпилѣе съборъ. Дохожда Заманда войвода и води мече подиръ себе съ 300 юнаци: сички му на крака ставатъ и го поздравяватъ, само младъ Стоянъ не му става и не го поздравява. Заманда го пита, защо така прави? Въ отговоръ на това Стоянъ му налива чашка вино. Заманда се люто разсръдва, връзва кончето си и се фаща борба да се бори съ Стояна. Борятъ се 3 дни и 3 нощи — съборъ ги гледа — и най-сетнѣ Стоянъ издига Заманда и го вкарва три лакти въ земята: тозъ часъ Заманда погинва. Стоянъ му отвръзва кончето и го яхва, повежда по себе черно мече и тръгватъ по него 300 юнаци, сички съ бос-

нански калпаци, а слѣдъ тѣхъ и съборъ вика подиръ Стояна, че го забранилъ отъ Заманда войвода.

Вариантъ Бълтарскы книжици, 1858 г., чясть II, кн. 14 стр. 257—259, № XI, стиха 65, централно нарѣчие.

452. **Изборъ на войвода и побратимяване на войводи-юнаци.**

Събиратъ се 300 млади юнаци и се чудятъ, кого войвода да избератъ. Прѣдлагатъ помежду си условия: 1. който сички камъкъ надфърли, 2. който харбия прѣскокне и 3. който улучи сребърна пара на 400 разкрача, него войвода да избератъ. Тия условия изпълнява най-добрѣ младо троянче, и него войвода избиратъ, като сички юнаци му редомъ цѣлуватъ ржка. Завежда дружината си въ планина. Чува тамъ, че юнакъ върви и кончето му цвили. Праща дружината си да го фанатъ и живъ да му го докаратъ. Отиватъ. Юнакътъ се дръпва 100—200 разкрача назадъ, изважда сабята си, сички съсича. Троянче младъ войвода гледа и се чуди. Самичъкъ отива при юнака и се фаща на борба съ него. Борятъ се 3 дни и 3 нощи — никой не пада. Най-сетнѣ двамата се цѣлуватъ и побратимяватъ. Отиватъ и двамата въ гора зелена, като си удумватъ: дѣто единъ отъ тѣхъ умре, тамъ и другиятъ.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., №XLVI, стр. 234—237, стиха 80, юнашка, източно нарѣчие — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 334, стр. 363, стиха 10 (окръшка), седѣнска, Дебъръ.

453. **Боянка ограбва царска хазна.**

Богданъ говори на сестри си Боянка да запаше сабя френгия, да облѣче босняшка руба, че да иде на Рила планина, царска хазна да ограби. Срамъ я е, че е женена и трудна, та неможе оржжие да носи. Богданъ настоява да му бжде другарка, и най-сетнѣ скланя. Минава хазната съ голи татари и арапи. Боянка погубва сички татари и арапи съ хазната; останало само едно арапче, което се Боянки моли да го остави живо, за да приказва за юначество ѝ; но тя и него погубва. Занасятъ дома хазната да дѣлятъ; като дѣлили, дѣте се родило и дѣлъ поискало. Даватъ и нему дѣлъ. Минаватъ прѣзъ Троянъ — Боянка хоро играе, а Богданъ хазната прѣкарва.

Варианти: 1. Блъгарскы книжици, 1858 г., I год., чясть II, кн. 9, стр. 31—32, стиха 95, източно нарѣчие. — 2. П. Безсоновъ,

Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № III, стр. 32—35, стиха 55, юнашка, Видинско (Недовършена — въ Врачанска клисура). — З. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XXVIII, стр. 139—142, стиха 73, юнашка, източно нарѣчие (Боянка, като войвода на 300 юнаци обира царска хазна, избива 30 топчии и 500 еничари; на султана, прѣдводитель на хазната, извръства очитѣ и го праща при царя и везира). — Ср. „Мома Еленка — юнакиня обира царска хазна и ограбя босняшки търговци".

454. Мома Еленка — юнакиня обира царска хазна и ограбя босняшки търговци.

Говорятъ на Еленка дѣвойка, като ѝ се е паднало дервентъ да пази, защо не обере царскитѣ хазни на султанъ Мурадъ, който минуватъ прѣзъ дервентъ, за да се сдобие тя съ богатство и да плати на момчетата, що ги води три години безъ заплата? Минава царска нова царска хазна съ чауши: чаушитѣ избива и хазната зима. Раздѣля хазната между момчета, кому една, кому двѣ шапки, а за Елена останали цѣли 3 хазни. — Избива и босняшки търговци, минаващи прѣзъ дервентъ, та имъ зима имането. Тогава момчетата ѝ казватъ, че 9 години хайдутува съ тѣхъ и войвода имъ била, не могли да я познаятъ, че е мома съ такова юначество, що го нѣма по сичка земя.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XXIX, стр. 143—147, стиха 94, юнашка, източно нарѣчие, записалъ, *Захарій Княжескій.* — Ср. „Боянка ограбва царска хазна".

455. Еминъ кадъна изсича нѣмски турци.

Асанова майка книга гледа и сълзи рони. Съглежда я Еминъ кадъна и я пита, защо плаче? Да не е изгубила Асана? Отговаря ѝ, че не го е изгубила, но скоро ще го изгуби — иска отъ нея три нѣща: конь крилатъ — що лети до небе; сабя домаскиня — що е правена три години врѣме, да сѣче дърво и камъкъ; и ходъ — що не се изхожда. Еминъ кадъна се качва на крилатъ конь, опасва сабя домаскиня и отива у нѣмски краль. По пѫтя на конь крилатъ говори, като отидатъ у нѣмски краль, ще излѣзатъ турци, да не имъ се прѣдава, докато не излѣзе Асанъ-ага. Излиза нѣмски краль; повиква Асанъ-ага, турски да говори съ Еминъ кадъна. Зима Асанъ-ага, изсича нѣмски турци, качва го на крилатъ конь — по небеса лети и се връща въ свои дивани.

Вариантъ Кolo, 1847 г., кн. V, № 11, стр. 48—49, стиха 41, записалъ *14-год. Козма* въ с. Галичникъ, Дебърско.

456. Мома Тодора побѣждава булюкбаша.

Питатъ мома Тодора, дали е разбрала, че ферманъ дошелъ, Рахманъ булюкбаша да се бие съ нея. Тодора веднага отива въ зимници, оседлува бърза коня съ харамийско рухо, отива въ полето да се бие съ булюкбашата, — изважда остра сабя, завръртва се надесно—налѣво, погубва му аскеръ. Булюкбашата ѝ се моли да не му губи аскера, него да погуби. Отговаря му Тодора, че той е турчинъ, друга вѣра.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 123, стр. 129—130, стиха 42, хороводна, слушана отъДафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

457. Невѣста укрива мѫжа си отъ харамии.

Харамии питатъ Димовица, дѣ е Димо? Казва имъ, че е отишелъ въ гората за ловъ. Харамиитѣ виждатъ коня му и орѫжието и я питатъ, защо лъже? Отговаря имъ, че Димо има два коня и двѣ орѫжия. Явява се Димо — връзватъ му рѫцѣтѣ наопъки, моли имъ се да му пуснатъ едната рѫка, за да се види съ първото си либе и мѫжко дѣте. Пускатъ му. Изважда сабята си и съсича харамиитѣ.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 134, стр. 141 — 142, стиха 44, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

458 Хайдути избиватъ хаджии.

Босняшки хаджии потеглятъ за Божи гробъ. По пѫтя срѣщатъ Муса Кеседжия. Избиратъ го за водачъ. Пристигатъ край гора зелена. Тукъ Муса запѣва, да излѣзатъ кози златороги, да уловятъ пиле златокрило. Вмѣсто кози излизатъ върли хайдути. Нападатъ хаджиитѣ, зиматъ имъ тежко имане и ги избиватъ.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, I т., № XXVI стр. 133—134, юнашка, 35 стиха, източно нарѣчие. — 2. Найденъ Геровъ, Болгарскія пѣсни въ „Памятники народнаго языка и словесности русскихъ и западныхъ славянъ", 1852—1856 г., I—IV, № 2, стр. 389—399, стиха 52, източно нарѣчие. — 3. Блъгарскы книжици, 1858 г,, I год., чясть II, кн. 14, стр. 255—256, № IX, стиха 25, централно нарѣчие.

459. **Хайдутъ Стойко — булка.**

Паднала слана по гора зелена, подстанали момци Мартинъ и Стойко. Мартинъ казва на Стойко да отидатъ въ Габрово, дѣто ги познаватъ; а Стойко го пита, какъ ще минатъ прѣзъ Габрово? Стойко прѣдлага на Мартина, да стане той булка, та да дигнатъ тежка сватба. Дигатъ сватба въ Габрово. Познава ги циганче и обажда на кадията, че това сж Мартинъ и Стойко. Сватбата се повръща. Недовършена.

Вариантъ Блъгарскы книжници, 1858 г., I год., чясть III, кн. 18, стр. 99, стиха 29, централно нарѣчие.

460. **Кара-Богданъ ще възстанови сичко злодѣйно сторено, само не може надомѣсти размоменитѣ моми.**

Кара-Богданъ вино пие въ Стамболъ на Еди-куле до войводово колѣно. Войводата го пита, като е хайдутувалъ 9 години, колко села е изгорѣлъ, колко попа е разпопилъ, колко булки е разбулчилъ, колко моми е размомилъ, колко бащи и майки е разплакалъ, колко черкви е изгорялъ? Кара-Богданъ му отговаря, че сичко ще възобнови, ала не може надомѣсти размоменитѣ моми.

Вариантъ Блъгарскы книжици, 1858 г., I год., чясть II, кн. 10, стр. 78, № II, стиха 29, източно нарѣчие.

461. **Жена убива двѣ дружини съ войводитѣ имъ.**

Гюрдила поржчва на жена си Добра да мѣси бѣла погача, за да отидатъ у майчини на отвратки, а тя го пита, какъ ще отидатъ, когато на пжтя ще срѣщнатъ Радой войвода съ 300 юнаци? Той й казва да не се бои отъ Радоя, защото той се е борилъ съ него и го побѣждавалъ. Приготвятъ се и тръгватъ. Минавайки прѣзъ дълбоки долини, Добра запѣва по искане на Гюрдила, като прѣдварително си изважда герданъ жълтици отъ шия и поставя въ джебове. Гората ехти отъ пѣсеньта на Добра. Дочува я Радой съ юнацитѣ си и поржчва имъ да напълнятъ бъклици съ червено вино, да слѣзатъ на друми и по редъ да даватъ на Гюрдила. Даватъ му по редъ, най-послѣ му подава шарена бъклица самъ Радой войвода, фаща го и връзва ржцѣтѣ му наопъки. Радой пита Добра — дали главата да му отрѣже, или очитѣ да му извърти? Добра моли Радоя, като го нарича либе, да не отрѣзва главата, нито очитѣ да извръта на Гюрдила, но да й даде остра сабя да разрѣже ябълка, за да си разкваси

устата. Дəва си сабята, и тя съ нея изсича 300 юнаци, а на Радоя изврътва едно око и отсича едно ухо и го пуска изъ свѣта да ходи и да приказва, че има жена юнакъ надъ юнакъ. Отива съ Гюрдила на гости у майчини си. На връщане по пѫтя Добра запѣва; зачува я казанлъшка войвода съ 75 (77) юнака и имъ поржчва да развѣятъ байракъ, да слѣзатъ на друми, да убиятъ Гюрдила и му зематъ булката Добра. Отиватъ. Войводата сабя върти надъ Добра, тя му я грабва и избива 75 юнака; оставатъ двамина; молятъ ѝ се да имъ хариже живота, че сѫ едни на майка. И тѣхъ погубва, че я майка ѝ заклела, когато е на пѫть, либе да нѣма. Отиватъ си у дома.

Вариантъ Иванъ А. Богоевъ, Бжлгарски народни пѣсни и пословици, 1842 г. = П. Бензоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XLI, стр. 205—217, стиха 218, юнашка, източно нарѣчие. — Ср. „Борба на братъ съ сестринъ запорникъ“, „Братоубийство между Янкула и Радой“ и др.

462. **Борба на братъ съ сестринъ запорникъ.**

Тръгва Никола съ негова сестра хубава Еленка за Търново на гости у брата ѝ Стояна. Минаватъ прѣзъ гора зелена, и Никола казва на Еленка да запѣе. Тя не иска да пѣе, за да не я чуе Вълчанъ войвода съ 120 юнаци, та него ще убие, а нея въ гора ще заведе. По силното му настояване запѣва. Дочува я Вълчанъ войвода и съ дружината си я прѣчаква на друми. Еленка пита Никола, какъ ще се отърватъ отъ Вълчана? Никола ѝ нищо не отговори, изважда си ножче габровско, та се спусна върху Вълчана и му отрѣзва главата, а юнацитѣ му вкарва въ пещери. Казва на сестра си да пѣе и съ пѣсни отиватъ въ Търново. Гостували, що гостували, безъ страхъ се връщатъ у дома си.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XL стр. 201—204, стиха 58, юнашка, източно нарѣчие, записалъ *Захаріи Княжескій.* — Ср. „Жена убива двѣ дружини съ войводитѣ имъ“.

463. **Братоубийство между Янкула и Радоя.**

Стамболски касапи-юнаци вино и ракия пиятъ на Еди-куле въ Стамболъ кой за брата, кой за побратимъ; Янкула нѣма ни братъ, ни побратимъ, та му се жалба нажалва — яхва кончето си и отива при майка си. Пита я дали е раждала другъ синъ като него? Казва му, че е раждала, името му било Радой, но отъ 35 години турци сѫ го плѣнили. Съобщава на майка си, че

отива да го търси. Майка му не го пуска, като му казва, че много врѣме се е изминало, откакъ е плѣненъ и вече го прѣжалила, а него не може да прѣжали. Янкула не послушва майка и отива въ Добружа да търси брата си. На пжть го хора срѣщатъ и му казватъ да не минава прѣзъ Добружанска гора, че отъ 15 години Радой войвода не дава пиле да прѣфръкне, а камо ли човѣкъ да мине. Янкула не ги слуша — минава прѣзъ друми и си пѣсня пѣе. Дочува го Радой войвода и казва на юнацитѣ си да слѣзатъ на друми да фанатъ незнайна делия и живъ при него да го докаратъ. Отиватъ да фащатъ Янкула — той убива 75 юнака и оставатъ двамина — Радой войвода и другъ до него. Радою сърце не трае, изважда тънка френгия и отрѣзва главата на Янкула, а езикътъ му продумва: майка му говорила да не отива да търси брата си Радоя, който го турци плѣнили прѣди 35 години и вече го прѣжалила, а него не може да прѣжали! Като чува това Радой, изважда влашко ножче, та се пробужда въ клето сърце и на Янкула говори: лежи брате, Янкуле, да лежиме!

Вариантъ Иванъ А. Богоевъ Бжлгарски народни пѣсни и пасловици, 1842 г., = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XXXI, стр. 153—158, стиха 99, юнашка, източно нарѣчие (на срѣща сръбски вариантъ). — Ср. „Крали-Марко освобождава брата си Александра отъ плѣнъ“, „Жена убива двѣ дружини съ войводитѣ имъ“ и др.

464. **Невѣрна сестра.**

Нанчо дума на Герги, че имъ се канятъ ямболскитѣ кабадайли, сливенскитѣ еничери да ги уловятъ, ржцѣтѣ наопъки да имъ връзватъ, да ги прѣкаратъ прѣзъ ямболска чаршия и на колове да ги набиятъ. Герги му казва за това да не се кахъри — ще оседлятъ кончета съ сини седла, ще имъ поставятъ златни юзди, ще прѣпашатъ саби френгии, ще нарамятъ пушки бойлии, ще нахлюзатъ калпаци черкезки, ще облѣкатъ еничерски дрехи, ще минатъ посрѣдъ чаршия на мостъ въ Ямболъ, та ако се излъжатъ ямболски кабадайлии и еничери, нека имъ излѣзатъ на срѣща, сички ще изколятъ. Отиватъ въ Ямболъ — убиватъ 60 юнака, останалъ само черенъ войвода; съ него Нанчо се бори три дни и три нощи, неможъ го надвие; помолва се на сестра си Милица да прѣрѣже учкура на черно пехливанче, та да може да го надвие, като му се смъкнатъ потуритѣ. Тя вмѣсто на него да отрѣже, отрѣзва на брата си Нанчо. Нанчо се моли Богу да

му помогне да надвие черното пехливанче, та ще направи монастиръ въ ново-село, изворче на кръстопѫть. Побѣждава го. А сестра си Милица кѫса кѫсче по кѫсче и я разфърля по драки да я кълватъ черни гарвани.

Вариантъ Б ъ л г а р с к ы к н и ж н и ц и, 1858 г., I год., чясть III, кн. 21, стр. 242—243, кн. 22, стр. 288—289, стиха 96, подслушана отъ Велика Д. въ Шуменъ.

465. Дѣте на скара печатъ харамии.

Иванчова майка пита гарванъ, като лети на високо и гледа на широко, дали е видѣлъ нѣщо? Гарванътъ ѝ казва, че видѣлъ въ гората на високата планина 300 момка — юнаци наклали силенъ огънь и на скара печатъ младъ Иванчо, съ него да се облажатъ, — вуйка му пѣсня пѣеше да се опече, за да се гостятъ 300 момка — юнаци. Иванчо отъ огънь на скара иска отъ вуйча си да му даде бащина тънка сабя, що е лежала цѣли 9 години да накаже 300 момка-харамии. Дава му я — избива сички харамии, остава само вуйча му. Той му се моли да не го погубва, за да разправя по свѣта юначеството му и да фали чудото на възрастьта му. Недовършена.

Вариантъ П. Б е з с о н о в ъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XXXIX, стр. 198—200, стиха 52, юнашка, източно нарѣчие, записалъ *Захарій Княжескій.*

466. Стоянъ войвода ограбя съ дружина султана.

Стоянъ войвода събира дружина, вѣра и клетва сторватъ, кой се поболи, редомъ да го гледатъ и на ржцѣ носятъ. Разболва се Стоянъ — отъ Великдень до Илиндень дружина го гледа и на ржцѣ носи, но вече имъ се додѣяло, оставатъ го въ карнобатска кория при хубава жълта пшеница, когато нива жънатъ, дано го намѣрятъ. Прощава се съ дружината си. Дохождатъ нива да жънатъ неговата невѣста и сестра. Стоянъ имъ съ ржка махва да дойдатъ да го зематъ. Сестра му Станка сръпъ оставя, запазва харамийско оржжие и отива при него. Пита го, дѣ е раненъ, а той казва, че не е раненъ, ами го е болесть намѣрила, та да отиде да каже на домашнитѣ да го прѣнесатъ въ дълбоки изби. Станка сама го занася. Гледатъ Стояна и хранятъ съ тлъсти агнета, и човѣкъ при него не пускатъ. Майка му слуша, че човѣкъ има въ избата. Отива въ избата и вижда сина си Стояна. Пита я, дали не е знаяла, че той щѣлъ младъ

да погине? Поисква ѝ да му даде сабята да я погледа, та, ако умре, да не му е жалъ. Изнася му сабята и я закача на стѣната. Стоянъ замръкналъ въ избата, но не осъмнялъ — зима си сабята и излиза на високъ баиръ Бакмаджикъ между Сливенъ и Карнобатъ при беглишкитѣ овчари. Фаща агне и го пече, а Иванъ съ дружина наклавя три огня. Дочуватъ гласа на Стояна. Дохожда Стоянъ при дружината си и пита другаритѣ си, защо сѫ толкова оголѣли? Не сѫ ли правили обиръ? Отговарятъ му, че безъ войвода обиръ не става. Чуватъ, че въ село дошелъ султанъ и събиралъ работници. Стоянъ повежда дружината си и отива да фаща султана, който седѣлъ подъ зеленъ чадъръ и при него 300 сеймени. Сеймени прави стоятъ при него съ пушки въ рѫцѣ и не даватъ пиле да прѣфръкне. Стоянъ като вълчица се промъква до тѣхъ — тѣ отиватъ конетѣ вода да поятъ, султанътъ самичъкъ остава; улавя го Стоянъ и го дига на рѫцѣ като агънце георгевско; дава го на дружината си. Султанътъ се моли на Стояна да му пощади живота, каквото иска, ще му даде. Занасятъ го на сливненски боази и тамъ имъ той дава маджарски жълтици, а Стоянъ се провиква на дружина да зиматъ, колкото могатъ, а що останатъ — за него, та може да го фанатъ, за да има съ що да се изплаща.

Варианти: 1. Иванъ А. Богоевъ, Български народни пѣсни и пословици, 1842 г. = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XXIII, стр. 108—121 стиха 199, юнашка, източно нарѣчие. — 2. Ст. И. Верковичъ Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 182, стр. 194—195, стиха 27, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско (недовършена).

467. Стоянъ войвода обѣсенъ resp. на колъ набитъ.

На друмъ завардуватъ и фащатъ Стоянъ войвода, когото закарватъ у попъ Ерина и турятъ въ тъмници. Попътъ има 2 дъщери и една снаха Гюла. Стоянъ пита Гюла, двѣтѣ моми дали сѫ отъ махалата, или ѝ сѫ зълви? Отговаря му, че не трѣба да пита, защото утрѣ ще го обѣсятъ на царевитѣ дворове, и царицата сеиръ ще гледа. Още я пита дали сѫ отивали на Пазаръ, питали ли сѫ войводата, земали ли сѫ илямъ и купили ли сѫ канапъ? Отговаря му, че сичко о направено. Стоянъ се моли да каже на по-младата си зълва ризата да му опере, чомбасчето да му разрѣши, че е по-драго на човѣкъ да види обѣсенъ човѣкъ съ риза опрана и чомбасчето изрешено.

Варианти: 1. Братски трудъ, 1860 г., II кн., стр. 6—7, стиха 50, източно нарѣчие. — 2. Бълтарскы книжици, 1860 г., III г., кн. 1, стр. 41—42, стиха 44, източно нарѣчие (когато го каратъ да го набиватъ на колъ, срѣща бѣлѣна Руска и й поиска водица; дава му; носочва й въ полето надъ дърво високо оставилъ нанизи да ги земе).

468. Сестра прѣдава брата сн на харамии.

Събиратъ се 200—300 харамии, ядатъ — пиятъ, единъ други си отговарятъ, да ядатъ — пиятъ, че ще отидатъ да фанатъ бѣль-Димитъръ, като си спи съ Димитрица на ржчица — десница. Отиватъ въ бѣлъ-Димитрови двори. Събужда се хубавица Димитрица, накърмува мжжко дѣте, поглежда прѣзъ прозорци и вижда двори изпълнили 300 харамии. Сълзи рони надъ Димитра, а той й говори да затвори прозорци, че го роса наросила по бѣло лице. Тя го буди да стане да се скрие въ скривалище отъ 300 харамии. Скрива се. Харамиитѣ питатъ Димитрица, дѣ е бѣлъ-Димитъръ? Казва имъ, че отъ 2--3 дена отишелъ въ Влашко да прѣкупва бѣли овни съ вити рога. Срѣщатъ сестра му Неда — тя имъ открива брата си. Фащатъ го и мжчатъ. Моли имъ се бѣлъ-Димитъръ да му пуснатъ десна ржка да се прости съ булчето си. Пускатъ му. Развртва се бѣлъ-Димитъръ налѣво — надесно, та изсича 300 харамии, остава само сестра му Неда. Нея хемъ сѣче, хемъ я пита, що й е лошо направилъ, та го прѣдала?

Варианти: 1. Цареградски вѣстникъ, 1853, г., год. 3, марта 14, брой 113, стиха 82, Пирдопско. — 2. Бълтарскы книжици, 1858 г., I год., чясть III, кн. 22, стр. 285—287, 110 стиха, източно нарѣчие. — 3. Блъгарска гжсля, 1857, г., стр. 52—53, стиха 14, (окръшка), източно нарѣчие.

469. Съ измама погубенъ Пенчо войвода.

Три години Пенчо ходи изъ Троянска планина и никой не го знае; самъ се фали прѣдъ виляетскитѣ сеймени, че не могатъ да го фанатъ. Сеймени дружината му избиватъ, а него раняватъ до 12 рани. Чуди се и мае Пенчо, кждѣ да отиде да цѣри ранитѣ си! Отива у Стоянови и на Йонка се моли да го цѣри, ще й купи подбрадникъ съ жълтици. Скжсва три мѣсаля, та връзва ранитѣ на Пенча. Оздравя. Пенчо прѣдлага на Стояна да го земе байрактаръ, за да отидатъ въ село Габрово да купятъ фишеци и барутъ. Стойна извиква Пенчо да го скрие въ зимници, за да не го видятъ комшии, а сама отива въ Габрово и

обажда на Ахмедча, че Пенчо е въ нейни зимници, да прати семейни да го уловятъ. Дохажда Ахмедчо съ 12 сеймени и влизатъ да си ловятъ Пенчо войвода. Пенчо слуша глъчка и пита Стойна, какво е? Отговаря, че кучета лаятъ, и дѣцата играятъ. Влиза Ахмедчо въ зимникъ и гръмва на Пенчо; не го улучва, ами само брадата му опалва; сейменитѣ го фащатъ, връзватъ му ржцѣтѣ наопъки; мжчи се Пенчо да избѣга, но Стойна съ брадва го ударя, и сейменитѣ го фащатъ. Пенчо на Ахмедча се жално-милно моли да не го живъ закарватъ въ Габрово, че има много роднини, та какъ въ очи ще ги гледа — главата му да отрѣжатъ и на пржтъ набучатъ. Изпълва желанието му, като му отрѣзва главата Кара-Мустафа и на пржтъ забучва. На есеньта фащатъ Стойна и обѣсватъ въ голѣма града Търново подъ голѣмата черница.

Вариантъ Иванъ А. Богоевъ, Бжлгарски народни пѣсни и пословици, 1842 г. = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т, № XXV, стр, 124—132, стиха 130, юнашка, източно нарѣчие.

470. Драганъ войвода обира хазната на видински паша.

Драганъ войвода по дворъ ходи, руса коса си чешля и си говори, дѣ ли ще се развѣва — на цариградски пжтища, или на дренополски друмища? На гората говори да расте да порасне, широки листи да разпусне, ще дойде съ 300 юнаци и момци — юнаци подъ листи да крие, момци подъ сѣнка да пладнатъ до студени кладенци! Отива Драганъ войвода съ 300 юнаци отъ Градецъ до Плѣвенъ града и на пжть му книга пристига отъ Стефанъ войвода да отиде въ Стара-планина, чака го съ 200 юнака. Пристига Драганъ войвода, съ когото се поздравяватъ, като се Стефанъ оплаква, че сърце го заболѣло, слѣдъ като пилъ вода отъ Вълевъ кладенецъ. Съобщава му, че получилъ книга, какво видински паша прѣзъ София щѣлъ да мине за Цариградъ, като го подканя да отиде да пази пжтищата, хазната да му земе, него живъ да залови, защото се фалилъ, живъ да го фане, на колъ наколи (набучи). Драганъ отива да пази пжтищата съ 300 юнака, и видински паша дохажда съ 1,500 еничери. Драганова дружина гръмва и поваля 300 еничери, зима хазната. Пашата бързо бѣга на арабски конь, тежко ранява Стефана, прѣзъ юнаци минава и отива въ София. Драганъ вой-

вода казва на юнацитѣ да раздѣлятъ хазната, да знае видински паша, какъ се Минушъ войвода живъ на колъ набучва!

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XXXIII, стр. 166—171, стиха 55, юнашка, източно нарѣчие.

471. **Мома — хайдутинъ.**

Дѣ се е чуло и видѣло, мома хайдутинъ да ходи, като Тодора дѣвойка! Деветь години ходи, на десета хайдутче младо копеле на дружина дума: малко ли имъ е войската, та въ нея да има дѣвойка? Ако му вѣра не фащатъ, казва имъ да минатъ на пазаръ прѣзъ чаршия, дѣто има хурки писани и медни кавали: ако е войниче, при кавалче ще се спре; ако е дѣвойка, при хурка ще се спре да си избере! Тодора е хитра и разумна — яхва кончето си, отива на пазаря, спира се при кавалджийче, избира си кавалче, милно-жално засвирва съ него и подканя дружината, въ писани хурки да гледатъ и въ позлатени вретена! Младо хайдутче копелче казва да гледатъ въвъ войниче: което откѫсне повечко цвѣтя отъ трендафилъ, тя е дѣвойка. Тодора откѫсва едно стърче, забодва го на пушката си и подканя дружината си да турятъ на пушката си по трендафилъ. Най-сетнѣ младо хайдутче копеле прѣдлага на дружината си да отидатъ да се кѫпятъ въ Дунавъ: ако е войниче, съ тѣхъ ще се кѫпи; ако е дѣвойка, не ще да се кѫпи. Тодора отива съ дружината си при Дунавъ, разкопчува пъстри ивици, фърля се въ Дунава, прѣплува го и на дружина говори: деветь години била съ тѣхъ, на десета ги излъгва, че не била дѣвойка!

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., №XXX, стр. 148—152, стиха 80, юнашка (на срѣща сръбски вариантъ), източно нарѣчие, записалъ *Катарджій Иванъ Гинтоловъ*. — 2. Български книжици, 1860 г., III г., брой 2, стр. 79, стиха 33, записала *Марія Енюва*, ученица въ Айдемирско-то училище (село при Силистра). (Майка учи дъщеря си Пенка, когато съ сватове минава прѣзъ Рила планина, да не гледа, за да не я видятъ юнацитѣ, на които била войвода; тя пакъ ще отиде съ тѣхъ, щомъ види зеленъ байракъ).

472. **Мома войвода избавя годеника си отъ турци.**

Дѣ се е чуло и видѣло, мома войвода да бѫде, като Боянка дѣвойка, която деветь години на момци е войвода, на десета година се годява за Мирча младъ войвода! Много придань й дадоха: 12 върви алтъни, 13 върви рупове и 9 оки коприна.

Сѣда Бояна дарове да преде за сватба, а Мирчо отива въ гора зелена. Турци го фащатъ, връзватъ го, на вратъ му турятъ синджиръ, а на крака — букаи и го водятъ за Търново. Срѣщатъ търговче, и Мирчо му порѫчва да каже Бояни, че турци го фанали, главата ще му отрѣжатъ. Съобщава ѝ. Бояна фърля позлатена хурка, прѣпасва сабя френгия, забучва чифтъ пищови, зема пушка бойлия и отива, та прѣсрѣща турци — отдалечъ имъ се покланя, отъ близу ги поздравя. Турци я канятъ да седне да ядатъ и пиятъ, но тя имъ казва, че е не дошла за ядене — пиене, ами бой да се бий. Додѣ се турци свѣстятъ, Бояна ги изкаля, и изважда на Мирча желѣзата. Мирчо я пофалява за юначеството ѝ.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., №XXVII, стр. 135—138, стиха 72, юнашка, източно нарѣчие, записалъ *Кубанка Михаиловъ Илчинковъ*.

473. Антонъ погубва 3000 турци и отнима отъ тѣхъ годеницата си.

Трима братя отиватъ на гости у сестра си въ Самоко́въ. Сѣдатъ петь дена — ядатъ, пиятъ, три ялови крави изѣждатъ и 100 вѣдра вино изпиватъ. Пиле соколенце кацва на Евстатиево колѣно и му съобщава, че въ негови двори 3000 турци дошли, поробили младата му невѣста и Антонова годеница. Двамата по-стари братя казватъ на Антона да си яхне врано конче, да се изкачи на Стара-планина и да види, ако сѫ 300 душъ турци, да се разправи съ тѣхъ; ако сѫ 3000, да се върне. Отива. Прѣброява ги — не били 300, а 3000. Досрамява Антона да се връща назадъ, та на конче дума: подковитѣ ще му посребри, юздата позлати, ако надвиятъ на турцитѣ; но, ако надвиятъ турцитѣ, главата ще му отрѣже. На пушката си говори: еднажъ да гърми, дважъ да удря, а на сабя френгия крѣхко да сѣче и да не се бои. Това, като изговаря, яхва кончето си и отива съ турцитѣ да се бори. Биятъ се отъ сутринь до пладнина, — погубва 3000 турци безвѣрци и отървява Евстатиева булка съ своя годеница. Тогава назадъ се връща при брата си и продължаватъ гостуването, като за негово юначество изѣждатъ още петь крави съ теленцета имъ.

Вариантъ П. Безсоновъ Болгарскія пѣсни, 1855 г., № XXXVI, стр. 182—186, стиха 91, юнашка, източно нарѣчие.

474. **Мечьта на харамия.**

Юнакъ желае да стане харамия, черна кошуля да носи, чифтъ пищови въ пояса да има, тънка пушка на рамо, да се разхожда въ гора зелена, край висока планина, подъ сѣнки дебели, край води студени; да краде гръцки моми, да зима жълти флорини; да краде гръцки дѣца, да зима карагрошове!

Варианти: 1 Коло, 1847 г., кн. IV, № 13, стр. 55, стиха 13, записалъ *14-год. Козма* въ с. Галичникъ, Дебърско = 2. Казанскія Губернскія вѣдомости, 1848 г., №15, 12 дня априля, стр. 130, № II, стиха 13, Сѣръ и Мелникъ (на срѣща въ прѣводъ на руски езикъ). — 3. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., №294, стр. 321, стиха 21, Велешко.

475. **Момковъ идеалъ — борба съ тирана.**

(Ненародна?)

Въ гемийка се разхождатъ трима момци: двамата седятъ, а единиятъ държи кормилото. Единътъ се моли Бога да му даде много имане, а другиятъ — голѣмо царство и остра сабя. Третиятъ моли Бога да му даде много отборъ юнаци съ остри саби и тънки пушки, та да могатъ избави отъ робство отъ черни манафи бащи и майки, та и тѣ свѣтъ да засвѣтувутъ, животъ да заживѣятъ. Главатарьтъ казва на дружината си да удрятъ по проклети турци, та да изчистятъ ръждивитѣ си саби.

Вариантъ П. Безсоновъ Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., №CXXXVIII, стр. 112—114, войнска, стиха 21, източно нарѣчие.

476. **Повиканъ за главатарь на войска.**

(Ненародна?)

Синъ казва на майка си да не му говори, защото е много наскърбенъ: снощи му дошло писмо отъ Габрово да иде на война въ Змаилска кааза, момци да събере отъ Дрѣново, главатарь да имъ стане, скжпа заплата да зима, кале да правятъ въ Татарска земя. Недовършена.

Вариантъ П. Безсоновъ Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., №CX, стр. 78—79, стиха 14, любовна, Одеса.

477. **Майки жалѣятъ синове-хайдути.**

(Ненародна?)

На есень момцитѣ казватъ на войводата си да развѣва-завива знамето, защото тѣ знаятъ, какво тѣхнитѣ майки по двори

ходятъ, за тѣхъ питатъ, пръсти кършатъ, сълзи ронятъ; а тѣхнитѣ пушки тѣмъ гледатъ, а сабитѣ на кърви гледатъ.

Недовършена.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № CXXXVI, стр. 108—110, стиха 30, войнска, източно нарѣчие.

478. Тълпа наблюдава хайдушка глава.

Отдолу идатъ сеймени и хайдушка глава носятъ. Прѣди да влѣзатъ въ селото, гръмватъ съ пушки. Излиза мало и голѣмо хайдушка глава да гледа. Баба плаче. Дружина я тѣши да не плаче: дори ги фанали, три дюлюма гора изсѣкли, и 30 душъ паднали.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № CXXXV, стр. 107—108, стиха 15, войнска, Одеса. — 2. М. Л. Софианецъ, Разна любова пѣснопѣвка, 1858 г., стр. 87—89, стиха 42, централио нарѣчие (Чирпанче, отивайки за Цариградъ, погубватъ го сеймени). — 3. Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 5, стр. 31—32, стиха 41, източно нарѣчие. — 4. Блъгарскы книжици, 1858 г., I год., чясть I, кн. 7, стр. 223, № II, стиха 76, Дебърско.

479. Три кукувици въ двора на боленъ юнакъ.

Боледува Стоянъ 9 години на Айликовина планина: постеля му зелена морава, завивка отъ гората листитѣ, подложка — дребни камени; на рамо му пиле соколово: месо рѣже, та го храни, сълзи рони, та го вода пои. На пиле говори, че не го храни въ очи да го гледа, но да го прати при негова майка, сестра и невѣста. Пилето му отговаря, че вчера минало покрай неговитѣ порти: портитѣ гѫбясали, на срѣдъ двора три тополи, на сѣка топола по кукувица: първа кука, кука и прѣмалѣва, втора кука и не прѣстава, трета кука не твърдѣ много. Стоянъ му казва, че първата кукувица е неговата стара майка, втората — неговата невѣста и третата — неговата сестра. Това издумва и отъ душа се отдѣлва.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XXIV, стр. 122—123, стиха 36, юнашка, източно нарѣчие (на срѣща сръбски вариантъ). — 2. Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 год., № 15, стр. 44—46, стиха 46, източно нарѣчие. — 3. Найденъ Геровъ, Болгарскія пѣсни, № 3, въ „Памятники и образцы народнаго языка и словесности рускихъ и западныхъ славянъ, I—IV", 1852—1856 год., 398—400 стр., 33 стиха, източно нарѣчие. (Името на юнака е Гюро). — 4. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 321, стр. 354—355, стиха 42, седѣнска,

Велешко (недовършена — името на юнака е Гюро). — 5. Иванъ А. Богоевъ, Бжлгарски народни пѣсни и пословици, 1842 г. = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XII, стр. 67—70, стиха 42 юнашка, източно нарѣчие, (името на юнака е Гюро).

480. **Прѣдсмртни поржчки на младо байрактарче.**

Пушка пукна въ Будимъ града, та удари младо байрактарче. Като умира, на дружина си поржчва: да му гледатъ добрѣ коня, харно да го закопатъ — на главата му байракъ да побиятъ, на нозѣтѣ чешма да изградятъ, около нея градина да насаждатъ будимскитѣ моми: китки да бератъ, него да оплакватъ, че е младо погинало. Недовършена.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 49, стр. 58, стиха 18, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

481. **Еничерче тжжи за родителитѣ си.**

Що се мълви горѣ къмъ Загорье, долу къмъ Дунава? Дали сж ледове или снѣгове? Не сж ни ледове ни снѣгове, ами е царь дошелъ съ голѣма войска, та сж се размѣстили сички еничери по чадъри. Сички ядатъ и пиятъ, бѣлъ камъкъ фърлятъ, само едно младо еничерче нито яде пие, нито борба се бори, ами се царю моли да го пусне да отиде у дома си: 9 години негова майка и сестри него жалятъ — разплетени ходятъ, черни кърпи носятъ. Недовършена.

Вариантъ Москвитянинъ, 1845 г., № 12, часть VI = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № LXXXVIII, стр. 47—49, стиха 30, любовна, записалъ *П. Д. Здравевскій* отъ южнорускитѣ българи-колонисти, източно нарѣчие.

482. **Юнакъ Велко убива еничеринъ и го погребва за поличба.**

Пушка пукна, та удари еничеринъ: еничеринъ падна, байракъ не му падна. Юнакъ Велко се провиква на своитѣ юнаци, съ високи калпаци, скоро гробъ да изкопатъ, на гроба му байракъ да побиятъ, за байрака му конь да вързатъ: конь да цвили, дълбоко да рие, него да оплаче, като гарванъ да грачи; на сърце му ружа да посадятъ, а на нозѣ върба да му забиятъ; на глава му кладенецъ да изведатъ: старъ да мине, водица да пийне, подъ сѣнка да седне и да рече: Богъ да прости Велко добъръ юнакъ, що погуби еничеринъ младъ, що младо

робилъ, старо убивалъ, кѫщи на сиромаси плѣнилъ, а на богати имане грабилъ.

Вариантъ Kolo, 1847 г., кн. V, №3, стр. 29—30, стиха 24, Калоферъ. — Ср. „Момкови прѣдсмрътни поржчки".

483. Български юнакъ се не набѣдява!

Наню казва на Герча да отиде въ Разградъ, да чуе, какво приказватъ гражданитѣ за тѣхъ. Отива, като си прѣвръзва главата съ копринена кърпа. Три недѣли седѣлъ, никой нищо не приказва за Наню и Герче. Влиза въ Али-аянско кафене: тамъ седи Емиръ-ага младъ войвода — тютюнъ и кафе пие и на аяни говори: ако фане Герча и Наню войвода, ще ги изведе на висока могила и тамъ на колъ ще ги набие, а той подъ сѣнка ще седи и ще се гощава. Връща се Герче при Наню войвода и му обажда, какво е говорѣлъ Емиръ-ага. Приготвятъ си момчетата и влизатъ въ Разградъ. Граждани и аяни ги прѣчакватъ и настаняватъ на добри конаци. Наню издава заповѣдь въ срокъ на три дена да му събератъ 7,000. Събиратъ и му ги продаватъ. Изпращатъ ги гражданитѣ, като ги смѣтатъ за царски хора. Наню казва на гражданитѣ да се върнатъ, а да дойде да ги съпроводи до могила Емиръ-ага. Послѣдниятъ съ радость отива. Когато дохождвтъ до могилата, Наню заповѣдва на дружината си да заколятъ Емиръ-ага, а слѣдъ това да опечатъ агнета, за да се веселятъ. Извръшватъ. Наню и Герче се провикватъ на веселбата: който мисли зло другиму, нему на главата дохажда, и българскитѣ юнаци никой неможе да набѣдява!

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія цѣсни, 1855 г., I т., №XXXVII, стр. 187—191, стиха 94, юнашка, източно нарѣчие, записалъ *Кубаика Михаилъ Илчинковъ.*

484. Гората тжжи за три синджира роби.

Питатъ гората, защо е повѣхнала, посърнала — дали я е слана осланила, или пожаръ опожарила? Отговаря: нито я е слана осланила, нито пожаръ опожарила, но сърцето ѝ изгорѣло — вчера минали три синджири роби: първи синджиръ сѐ млади дѣвойки гъркинки, вървѣха и плачеха: дѣ е нашето богатство? Втори синджиръ сѐ чернооки влахинки — плачеха милитѣ влашки жълтици; третиятъ синджиръ сѐ млади невѣсти българки — плачеха милото наше отечество и мжжки дѣчица.

Варианти: 1. Вук Ст. Караџић, Додатак 1822 г., № 16, стр. 43, стиха 17, Разложко = Бжлгарски букварь, 1844 г., № 2, стр. 99, източно нарѣчие = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № CXXXI, стр. 101—102, юнашка. — 2. Българскы книжици, 1858 г., I год., чясть II, кн. 19, стр. 256, № X, стиха 29, централно нарѣчие (въ първи синджиръ — мома Калина, въ втори — Малина, въ трети — буля имъ; единъ каратъ за Татарска земя, другъ — за Цариградъ). — 3. ib. 1859 г., II год., чясть I, кн. 3, стр. 105—106, № IX, стиха 41, Ямболъ, слушана отъ ученолюбивата ми майка х. Александра х. Златіева (Стоянъ пита гората). — 4. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 51, стр. 59—60, стиха 29, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ Демирхисарско — Сѣрско (Неда Дойранчанка питатъ). — 5. ib. № 319, стр. 353, стиха 16, седѣнска, Велешко. — Ср. „Крали-Марко погубва Али-ага съ 900 душъ аскеръ и избавя три синджира роби".

485. **Мома измолва отъ царя двата си братя въ синджири.**

Дѣвойка кълне чернитѣ си очи, защо не гледатъ денѣ на планина, да видятъ, че вървятъ два синджири роби съ нейни двама брата? Затичва се и ги прѣсрѣща. Вижда ги. Отива въ цареви двори, и тамъ я срѣща джелатинъ. Моли му се да ѝ позволи да отиде при царя да измоли поне една си братъ. Пуска я. Опрощава една. Връща се при робитѣ. Двамата братя единъ други се гледатъ. Жалъ пада на сестрата за втория братъ. Измолва и него отъ царя.

Вариантъ Kolo, 1847, кн. IV, № 12, стр. 54—55, стиха 41, записалъ *14-год. Козма* въ с. Галичникъ, Дебърско.

486. **Затворена мома за турски хатъръ.**

Донка бѣда бѣдили, че не дала китка смилова турчину-еничерину, а я дала Ивану и лежи въ тъмница три години. Тъмничари я питатъ, какъ ѝ е въ тъмница? Отговаря имъ, че ѝ е най-жално, кога нощѣ моми и момци пѣятъ по седѣнки, а денѣ — по тлъки и на чешми.

Вариантъ Българскы книжици, 1858 г., I год., чясть III, кн. 20, стр. 200, стиха 23, източно нарѣчие.

487. **Турци ямболци погубватъ четирма невинни овчари.**

Въ Ямболъ и Каргона хаджи Петрови овчари хоро играятъ, а въ вторникъ отиватъ на кръшли. Тамъ ги вардили 9 душъ хайдути съ Салихъ; излавятъ четиримата овчари: Джендо,

Петъръ Люцкановчето, Златанъ и Велико Дунавчето. Връзватъ ги. Златанъ годеникъ избѣгва, но го настигватъ 9 душъ. Страшного мѫчатѣ. Провиква се Златанъ, Богъ да му помогне или негови роднини. Никой се не обажда. Турцитѣ избиватъ и четирмата овчари въ рѣката на кръшлата. На петия день ги намиратъ родителитѣ имъ, дѣто ги орли кълватъ. Златанова майка прѣмира отъ тѫга за сина си, като го вижда въ кърви облѣнъ: дава му китка отъ годеницата и жално милно го нарежда.

Вариантъ Бълг арск ы книжици, 1859 г., II год., чясть II, кн. 9, стр. 287—290, стиха 114, Ямболъ, Написана отъ *Никола Ст. — Кара-Николовъ*, учитель.

488. **Мома Вела сеймени да прѣчака.**

На мома Вела казватъ да запрегне бѣли ржкави, да мѣси бѣла погача, ще дойдатъ сеймени; да имъ постели рогозки съ покривки; на сички да слугува, на сички гостба да даде, само да не слугува на лудо младо. Дохаждатъ — на сички коне фаща, на сички слугува, само на лудо младо конь не фаща, слуга не служи. Пита я, защо не му служи, когато съ нея ще се кордоса?

Варианти: 1. Ст. И Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 122, стр. 127—128, стиха 32, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско), — 2. ib. № 330, стр. 360—361, стиха 12, седѣнска, Дебъръ (на Парталъ конь и пушка да не фане, че биялъ татко й и брата й).

489. **Сераскеръ паша погубва Бѣлю.**

Въла налива вино на Бѣлю да пие и му говори да бѣга, че ще главитѣ имъ да земе, защото извадилъ гюмрюкъ на виното по 2 пари, а на ракията — 3. Бѣлю не се бои отъ силистренския паша, отива при него и отдалекъ му се покланя. Щомъ го вижда, заповѣдва сераскеръ паша да го обѣсятъ, че извадилъ гюмрюкъ на вино и ракия. Обѣсватъ го въ чаршията срѣдъ мегданя. Съобщаватъ на Въла, че Бѣлю е обѣсенъ. Дохажда и плаче за Бѣлю, като си кѫса коситѣ и нарежда.

Вариантъ Бълг арск ы книжици, 1859 г., II г., кн. 6, стр. 213—214, № XIII, стиха 76, слушана отъ Катерина Бѣльова Дражо Х. Гергева съпруга въ Ямболъ.

490. **Мома босняшка се оплаква на царя отъ турска войска.**

Османъ паша пита Марийка боснянка, защо е дошла боса дори отъ Босня? Казва му, ще отиде дори въ Цариградъ да се

оплаче на царя и везиря отъ негова войска, която била на конакъ, та му изпила 9 бъчви вино и 10 долненска ракия.

Недовършена.

Вариантъ Вукъ Ст. Караџић, Додатак, 1822 г., № 12, стр. 41—42, стиха 11, Разложко = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № XXVIII, стр. 97—98.

491. **Паша иска да земе на богать селянинъ половината пари.**

Паша пита старъ Яньо, че хората говорили, какво той ималъ много челядь. Отговаря му, че наистина има — Господъ я далъ: 200 коси на коситба отиватъ, вънъ отъ другата челядь, а добитъкъ: 100 орала на орань отиватъ, а на пашитнитѣ брой незнае: 300 коне на кирия отиватъ, а на хергелета брой не знае; 5000 овци и кози на бачия праща, а на яловитѣ брой незнае; пари има 500 жълти дукати, а бѣли пари — неброени. Пашата му прѣдлага: стоката да остане на него, а паритѣ да дѣлятъ. Яньо му казва, ще му даде, колкото желае, но, ако е съ сила, има двѣстѣ саби на куки закачени и 300 пушки на клинъ.

Вариантъ Kolo, 1847 г., кн. V, № 1, стр. 27—28, стиха 32, изпратена отъ *И. И. Срезневскій* изъ Бѣлградъ прѣзъ 1842 г. на *St. Vraz*, записана въ Лѣсковецъ, Зайчарско.

492. **Турски сановникъ иска богатство отъ габровски чорбаджии.**

Каварджикъ Али вѣсть праща до габровскитѣ чорбаджии, да му пратятъ за три години печалбитѣ си; — ако самъ дойде, ще имъ земе повече. Габровскитѣ чорбаджии се сговарятъ и съвѣтватъ, колко да му пратятъ. Единъ прѣдлага да му пратятъ деветъ товари дукати, други — три товара жълтици, а трети намира за редно да му се пратятъ три човала червенъ пиперъ, та да разбере Али, що за хора сж габровскитѣ чорбаджии.

Недовършена.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № LV, стр. 253—251, стиха 25, юнашка, Одеса.

493. **Новобранци грабятъ.**

Кукувица кука, и войници се пишатъ за Цариградъ. Войвода имъ е Альо, и говори на кмета да заеме за тѣхъ джепане. Сполучватъ да задигнатъ сички пушки и коршуми съ 300 кесии пари.

Варианти: 1. Българскы книжици, 1859 г., II г., чясть I, кн. 2, стр. 71—72, № VI, стиха 40, слушана отъ Мехмеда Арнаутина въ Ямболъ. — 2. Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., стр. 9—10, стиха 13, източно нарѣчие (гълѫбица съобщава, че царьтъ излѣзълъ съ войници въ полето на упражнение).

494. Българинъ иска да стане кърджалия обирникъ.

Кърджалии се събиратъ и сговарятъ да нахлуятъ въ Търново, да нападнатъ людетѣ, да имъ зематъ жълтици и грабятъ момитѣ. И Стоянъ момъкъ иска да стане кърджалия. Майка му казва да не ходи съ кърджалии прѣзъ Стара-рѣка и да не я оставя да го жалѣе, дордѣ е жива. При това му казва, че, ако я не послуша, хайдути да го убиятъ, сеймени да го уловятъ.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I. т., № L, стр. 247, стиха 13, юнашка, източно нарѣчие.

495. Кърджалии закалятъ Станимашки владика.

Събиратъ се кърджалии и капасъзи, отиватъ въ Станимака; запалятъ нова черква, разбиватъ я и улавятъ владиката, отрѣзватъ му десната рѫка, горятъ го и насилятъ да каже сребро и златни кръстове. Старъ владика ги моли да не го мѫчатъ: сичко злато и сребро сѫ занесли избѣгалитѣ попове. Тѣ не прѣставатъ да го мѫчатъ. Той имъ се моли главата да му отрѣжатъ надъ двѣ коли тума, за да не капе кръвьта по земята, защото сички трѣви и ниви ще изсъхнатъ. Безъ да го слушатъ, отсичатъ му главата. Езикътъ му се провиква: понеже нѣма майка да го жалѣе, нека го жалѣе слънцето до пладне, гората шесть мѣсеца.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № LII, стр. 249—250, стиха 33, юнашка, Одеса.

496. Кърджалии закалятъ Мандово сѣмейство.

Отъ кърджалии и Индже войвода бѣгатъ селата отъ Карнобатска каза, само не побѣгва Мандю чорбаджи. Пристигатъ, кърджалии: 300 пушки изгръмватъ, 300 гласа се провикватъ, фащатъ Мандю, връзватъ го, връзватъ и двамата му сина съ двѣтѣ снахи, а дъщеря му Иринка обезчестяватъ. Моли се Мандю на Индже—молбата му приима, но кърджалии не приматъ. Закалятъ най-напрѣдъ Иринка, а слѣдъ това—цѣлото сѣмейство.

Вариантъ Москвитянинъ, 1845 г., VI ч., № 12, стр. 182.= П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, I т., № XLVIII, стр. 241—243, стиха 36, юнашка, източно нарѣчие, записалъ *П. Э. Здравевскій* отъ южноруситѣ българи—колонисти.

497. Стоянъ убива двама турци хайдути.

Зебреженски хайдути излѣзли отъ Зебреже и отиватъ до Морава. Напрѣдъ върви Османъ, а по него Шимширче. Спиратъ се у Павловци. Доглежда ги Стоянъ; зима отъ сестра си дългата пушка и остра сабя, та убива и двамата.

Вариантъ Вук. Ст. Караџић, Додатак, 1822 г., № 14, стр. 42 стиха 14, Разложко (?) = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1885 г., I т., № LIV, стр. 252.

498. Дружината на князъ Милошъ Обреновичъ.

Дружината говори на Милошъ войвода да забие байракъ, че доста сж ходили по Шумадия да губятъ черни сиромаси. Женитѣ имъ станали черни кукувици, майкитѣ имъ черни кърпи носятъ, бащитѣ имъ небричени ходятъ, сестритѣ имъ неплетени, дѣцата имъ роби у турцитѣ — доста ходятъ, доста ядатъ печени агънца и бѣли погачи, да разстроятъ дружинатл, да си откупятъ дѣцата.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 320, стр. 353—354, стиха 15, седѣнска, Велешко.

499. Отъ гръцка злоба страдатъ българитѣ отъ турцитѣ.

Майка е рожба родила Стояна, въ златна люлка го люля и му дума: нани, синко Стояне, расти порасти, та като порасне, царството бащино и майчино да отърве отъ чужди ржцѣ погански! Стоянъ ѝ отговаря, че тия думи сърцето му нараняватъ. Пита я, да ли има отъ баща му сабя френгия, пушка бойлия, чифтъ кобури пищови и боздуганъ? Има, казва майка му. Да оседла коня си, рано въ недѣля Богу да се помоли, послѣ войска да събере и му поржчва да се пази отъ гърци лукави отъ издатци, що издали баща му въ Едрене града голѣма съ 72,000 — тамъ го турци плѣниха и сичка войска изпотурчиха. Отива Стоянъ въ планина съ войска и не дава птичка да прѣфръкне. Чува за него гръцки патрика въ Цариградъ и право при царя отива. Пита го, дали е разбралъ, че Стоянъ отъ Търново е войска събралъ да отърве бащино и майчино царство. Царьтъ изпраща срѣщу Стояна 75,000 душъ войска. Стоянъ подготвя чрѣзъ войводитѣ си своята войска да даде отпоръ на царска войска и живъ патрика да фане. Стоянова войска побѣждава

турцитѣ, ала патриката отива при царя и му казва да изколи на българитѣ владицитѣ, черквитѣ имъ да събори, старо и младо да потурчи. Царьтъ послушва патриката.

Вариантъ Хр. Даскаловъ, уроженецъ Болгарій, Возрожденіе Болгаръ или реакція въ Европейской Турціи, 1858 г., стр. 58—61, стиха 110, източно нарѣчие.

500. **Рада, плѣнена отъ татари и кърджалии, се самоубива.**

Бѣла Рада царува въ Будимъ града, а царь царува въ Цариграда, и иска Рада да бие. Немогатъ да разбиятъ Будимъ града, додѣто не дойде Татаръ паша съ татари и еничери, който влиза вжтрѣ и заваря бѣла Рада, че седи съ брата си Йована и Петра бана. Банъ Петра погубиха, Йована потурчиха, а рада поробиха. Връзватъ ѝ очитѣ, качватъ я на кочия и я каратъ изъ други. Кога минали морето, зачуло се хоро, и тя моли кочияша да ѝ отвърже очитѣ, за да види нѣкого отъ рода та си. Не вижда никого. Ще види майка си, казва кочияшътъ, когато върба роди грозде. Поисква ножъ да разрѣже ябълка и нереджа. Вмѣсто да разрѣже ябълка и нереджа, пробожда се.

Вариантъ Блъгарскы книжици, 1858 г., I год., чясть II, кн. 10, стр. 79, стиха 76, източно нарѣчие.

501. **Невѣста Найда избѣгва отъ татари.**

Найда невѣста отива съ младо дѣверче на гости; задаватъ се татари и викатъ на Найда да се спре; дѣверчето я подканя да прѣминатъ Дунавъ; Найда се съгласява; плуватъ три дни и три нощи, Найда се уморва отъ тежкото си имане; дѣверчето ѝ казва да фърли имането въ Дунавъ — нека той го носи.

Недовършена.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 100, стр. 107 — 108, стиха 28, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

502. **Подемъ за освобождаване отъ турчина.**

(Ненародна?)

Войвода казва на дружината си да зематъ пушки и да стрѣлятъ срѣщу проклети мухамеданци. При това обажда имъ, че най-голѣмъ почитъ ще иматъ на свѣта, ако изтръгнатъ отъ турски ржцѣ Българска земя и я завѣщаятъ на своитѣ дѣца да я управяватъ. Казва още, че врѣме е, мало и голѣмо да се сплъти

подъ едно знаме, за да дѣйствува противъ султана и турското царство съ мечъ и огънь. Недовършена

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № CXXXIX, стр. 114—115, войнска, източно нарѣчие.

503. Руси съ гърци надвиватъ на турчина.

Казватъ на Яна да излѣзе на високи чардакъ, да види, какъ се тресе Влашка и Богданска земя — топове пукатъ, коршуми падатъ: турци се биятъ съ московци. Ведно съ гърцитѣ руситѣ потъватъ въ кърви до конски стремена, надвиватъ на турцитѣ и имъ отнематъ земята.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № LIV, стр. 255—256, стиха 26, юнашка, Одеса.

504. Руски войски обсаждатъ Варненско кале.

(Ненародна?)

Като Варна нийдѣ нѣма — отъ четири страни каменно кале. Турцитѣ се надѣватъ да го не прѣдадатъ другиму. Руситѣ го биятъ денонощно три мѣсеца съ топове; поставятъ турцитѣ на тѣсно. Турскиятъ главатаръ пратилъ вѣсть султану да му прати помощь. Султанътъ му праща помощь съ Махмудъ ефенди и везиръ паша, но тѣ не успѣватъ да помогнатъ на обсаденитѣ: рускитѣ войски ги пропѫждатъ. Обсаденитѣ турци се молятъ, отглади умиратъ; а руситѣ подкопватъ калето, запалятъ го и нахлуватъ въ турския лагеръ. Дѣте у майка заплаква отъ тия московци.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № LIX, стр. 265—266, стиха 29, юнашка, Варна.

505. Турци се стѣгатъ да бѣгатъ.

Питатъ Неда, дали е разбрала, че отдолѣ пристига Бозвелията. Обажда за Мехмедъ Али да не оре вече черна угарь и да не коси зелени ливади. Слѣдъ него иде Сюлейманъ...

Недовършена.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № CXIV, стр. 82—83, стиха 10, люобовна, Одеса.

ПОКАЗАЛЦИ.

Нарѣчия на пѣснитѣ.*)

(Голѣмитѣ цифри показватъ бройкитѣ на мотивитѣ, а малкитѣ до тѣхъ — вариантитѣ).

с. Айдомиръ (Силистренско) 99$_5$, 392, 471$_2$.

Битоля 401$_2$.

Варна 2$_2$, 5, 95$_2$, 125$_3$, 504.

Велешко 6, 24, 29$_1$, 30$_4$, 31$_2$, 34, 42$_2$, 56, 93$_3$, 123$_1$, 156, 169$_1$, 190$_2$, 218$_1$, 225, 265$_2$, 269$_3$, 294, 320$_2$, 324$_2$, 327$_1$, 330$_1$, 355$_2$, 356, 360, 365, 374, 382, 384, 397$_2$, 399, 406, 474$_3$, 479$_4$, 498.

Видинско 8$_4$, 16, 49$_2$, 112$_1$, 120, 171, 173$_1$, 198, 270, 331, 453$_2$.

Дебърско

1. г. Дебъръ 51$_1$, 155, 169$_3$, 197$_1$, 207, 212$_2$, 297, 300, 321, 359, 452$_2$, 488$_2$.

2. с. Галичникъ 50, 51$_2$, 167$_2$, 168, 274, 424, 425, 426, 437, 444$_1$, 455, 473$_1$, 485.

3. с. Кленье 142.

4. Дебърско 8$_1$, 31$_1$, 63$_1$, 71, 339, 395, 407, 408, 478$_4$.

с. Добринища (Разложко) 11, 39, 387$_2$, 391.

Жеравненско-Котленско 41, 49, 67, 102, 125$_2$, 127$_2$, 218$_2$, 287, 325$_2$, 430, 439, 440.

Калоферъ 201, 218$_4$, 402, 482.

Корча (Албания) 104.

Крушово (Битолско) 262$_2$.

Кукушко-Воденско 55, 433.

с. Лехово (Демирхисарско-Сѣрско) 99$_3$, 100, 175$_2$, 188, 213, 247$_2$.

с. Лѣсковецъ (Зайчарско) 491.

Мелникъ-Сѣръ 304, 306$_1$, 474$_1$.

Ново-село (Солунско) 7.

Одеса 38, 43, 152$_3$, 163$_2$, 167$_1$, 185$_3$, 204, 216$_1$, 244, 245, 248$_1$, 317$_2$, 332$_1$, 342$_1$, 343, 353$_2$, 363$_1$, 427, 431$_2$, 450$_1$, 476, 478$_1$, 492, 495, 503, 505.

Панагюрище 441$_2$.

Пирдопско 468$_1$.

---

*) Неотбѣлѣзанитѣ пѣсни, дѣ сж записани, споредъ нарѣчията имъ поставямъ ги въ групитѣ на източно, централно и западно нарѣчие.

с. Просеникъ (Демирхисарско-Сѣрско) 2$_1$, 3, 4$_{1-2}$, 8$_3$, 9, 10, 12, 13, 18, 19, 20, 21, 23$_{1-2}$, 25$_4$, 27, 28, 29$_{2-3}$, 30$_{1,3}$, 35, 36, 37, 46, 47, 52, 53, 57, 58, 59$_{1-4}$, 60, 61$_{1-2}$, 74$_3$, 75, 76$_2$, 81$_1$, 82, 85$_1$, 87, 89, 96, 98, 99$_{1-2,4}$, 101$_2$, 103, 105, 108, 111$_{1-2}$, 112$_{2-3}$, 114$_1$, 117$_2$, 121, 122, 124, 125$_1$, 127$_3$, 129, 130$_1$, 131, 133$_2$, 134, 135, 136$_1$, 137, 138, 139$_2$, 140$_1$, 141, 143$_{1-2}$, 145$_2$, 146$_2$, 147, 151$_1$, 153$_{1-2}$, 157, 158, 159, 161$_{1-2}$, 162, 164, 169$_4$, 172$_{1,4}$, 176$_{1-3}$, 178, 182$_5$, 183, 184, 185$_{1-2}$, 189$_{1-2}$, 195, 196, 197$_2$, 202, 203, 205, 206$_{1-2}$, 208, 209, 210, 211, 214, 215, 216$_2$, 217$_{1-2}$, 218$_3$, 219, 221, 222$_{1-3}$, 223, 226$_{1-4}$, 227, 228, 230$_{2-3}$, 231, 232$_2$, 235, 237$_2$, 240, 243$_{2-3}$, 246, 247$_{1,3}$, 248$_{2-3}$, 249, 250, 251, 254$_{1-4}$, 255, 256, 257$_1$, 258$_{1-2}$, 259$_1$, 261$_{1-2}$, 262$_1$, 266$_{1-5}$, 267, 268$_{1-2}$, 269$_{1-2}$, 272, 273$_{1-2}$, 275, 276$_2$, 277, 278, 279, 282, 286, 288, 289$_{1-2}$, 290, 291$_{1-2}$, 292$_{1-2}$, 293, 295, 296, 298$_1$, 299, 301, 302, 303, 306$_2$, 307$_1$, 309$_{1-2}$, 310, 311, 313, 315, 316, 318$_{1-3}$ 319, 320$_1$, 323$_{1-3}$, 327$_2$, 328, 329, 330$_2$. 333$_2$, 334, 335, 336, 337, 338, 344$_{1-2}$, 347$_2$, 348, 350$_1$, 352, 353$_1$, 354, 355$_1$, 357$_{1-2}$, 358$_2$, 362, 364, 366, 368, 369, 370, 371$_{1\ 2}$, 372, 373, 377$_{1-2}$, 378, 396, 397, 400, 401$_1$, 403, 411, 429, 438$_{1-2}$, 456, 457, 466$_2$, 480, 484$_4$, 488$_1$, 501.

Разложко 25$_3$, 63$_2$, 77$_1$, 85$_2$, 86, 88$_2$, 90, 106$_1$, 119, 133$_1$, 139$_1$, 154, 182$_{1-2}$, 189$_4$, 212$_1$, 243$_2$, 284, 298$_{2-3}$, 307$_2$, 314, 322, 347$_3$, 394$_1$, 484$_1$, 490, 497.

Сливенъ 347$_1$, 431$_3$, 434$_3$.

София 233, 263, 404$_2$, 418, 421$_2$.

Струга-Охридъ 74$_2$, 76$_5$, 78, 80$_{1-2}$, 83$_{1-3}$, 90$_2$, 148$_{1-2}$, 197$_3$, 379, 380, 444$_2$.

Сѣрско 413.

с. Ташфанъ-тепе 191$_2$.

Шуменъ 45, 332$_2$, 450$_2$, 464.

Ямболъ 44$_1$, 62, 145$_1$, 243$_1$, 271, 349, 363$_2$, 376, 414, 434, 484$_3$, 487, 489, 493$_1$.

Западно нарѣчие 8$_2$.

Източно нарѣчие 1, 4$_3$, 15, 17, 22, 25$_{1-2}$, 25$_5$, 26, 30$_2$, 32, 33, 40, 42$_{1,3}$, 44$_2$, 48$_{1,3}$, 54, 65, 66, 68$_2$, 69, 70, 72, 73, 74$_1$, 76$_{1,3,6,7}$, 77$_{2-3}$, 79$_1$, 81$_2$, 88$_{1,4}$, 91, 95$_1$, 97, 99$_6$, 101$_1$, 107$_{1-2}$, 109$_{1-2}$, 110, 113, 114$_2$, 115, 116, 117$_1$, 118, 120, 123$_2$, 126, 127$_1$, 130$_2$, 132, 136$_2$, 140$_2$. 144, 146$_1$, 149$_{1-3}$, 150, 151$_2$, 152$_{1,2,4}$, 160, 163$_1$, 165, 166$_{1-2}$, 169$_2$, 170, 172$_{2-3}$, 173$_2$, 174, 175$_1$, 177, 179, 180, 181, 182$_{3-4}$, 186, 187, 189$_3$, 190$_1$, 191$_1$,

192, 193, 194, 198$_{1-2}$, 199, 200, 218$_{5}$, 220, 224$_{1-2}$, 229, 232$_{1-3}$. 234, 236, 537$_{1}$, 238, 239, 241, 242, 252, 257$_{2}$, 259$_{2-3}$, 260, 264, 265$_{1}$, 276$_{1}$, 280, 281$_{1-2}$, 283, 305, 308, 312, 317$_{1,3,4}$, 324$_{1}$, 325$_{1}$, 326, 333$_{1,3}$, 340, 341, 342$_{2}$, 345, 346, 350$_{2}$, 351, 355$_{3}$, 358$_{1}$, 361, 367, 375, 381$_{2}$, 385, 387$_{1}$, 389, 390, 393, 398, 404$_{1}$, 405, 409, 410, 412$_{1-2}$, 415, 416, 417, 419, 420, 421$_{1}$, 422$_{1-2}$, 423, 428, 431$_{1,4}$, 432, 434$_{2,4}$, 435, 436, 441$_{1,3}$, 442, 443, 445, 446, 447, 448, 449, 452$_{1}$, 453$_{1,3}$, 454, 458$_{1-2}$, 460, 461, 462, 463, 465, 466$_{1}$, 467$_{1-2}$, 468$_{2-3}$, 469, 470, 471$_{1}$, 472, 473, 475, 477, 478$_{3}$, 479$_{1-3, 5, 6}$, 481, 483, 484$_{1}$, 486, 493$_{2}$, 494, 496, 499, 500, 502.

Централно нарѣчие 16, 79$_{2}$, 92$_{1-3}$, 93, 94, 106$_{2}$, 128, 253, 285, 422$_{3}$, 451, 458$_{3}$, 459, 478$_{2}$, 484$_{2}$.

Именен показалецъ.

(Голѣмитѣ цифри показватъ бройкитѣ на мотивитѣ, а малкитѣ до тѣхъ — вариантитѣ).

а) Лични имена.

А.

Айшея (т.*) 286.
Александъръ 416 (Крали-Марковъ братъ).
Али-бегъ (т.) 30$_4$, 416.
Алия (т.) 286, 304, 309, 321 (ага), 492, (каварджикъ).
Альо войвода (т.) 493.
Ангелина 125, 169$_3$, 260, 315, 350$_2$, 374, 406, 411, 429, 435.
Андреашко (Кр.-Марковъ братъ) 417.
Антонъ 473 (юнакъ).
Арсланъ (т.) 300.
Асанъ-ага (т.) 406, 435.
Ахмедъ (т.) 307$_2$, 469 (— чо).

Б.

Банка 333.
Банъ войвода 430.
Бекрамчо (т.) 324$_2$.
Бененчица 281$_2$.
Богданъ 112, 327, 405, 436 (ржковити — хайдутъ), 453, 460 (Кара —).
Божана 207, 329.
Божанка 308.
Бозвелията (т.) 505.
Болюръ войвода (т.) 380.
Бона 276.
Борбуръ войвода 450.
Боя 130, 284.
Бояна 217, 324$_2$, 366, 453 (—ка), 453$_3$, 472 (-ка войвода).
Бѣлелина 370.
Бѣличко 318.
Бѣлю 489.
Бѣля 252.

В.

Вела 133$_2$, 330, 488.
Велика 121, 140, 226.
Велико Дунавчето 487.
Велко 482 (юнакъ).
Вельо 250.
Вида 8$_4$, 431 (— Селвида) 439 (войникъ).
Виша 316, 317.
Войно 331.
Врамба 136.
Въла 489.
Вълкашинъ краль 410.
Вълко 434$_2$, 434$_4$, 435 (войвода).
Вълчанъ войвода 434$_3$, 462.
Въльо 41.
Вѣна 292, 311.

*) т. = турско име.

Г.

Гайтана 126.
Ганча 5
Гела 196.
Гелмаруда 14.
Георги (Герги) 352, 381, 415 (Деспотичинъ), 464 (юнакъ), 483 (юнакъ).
Гина 210, 254[3], 286, 328.
Горготина 210.
Господинъ 248.
Гроздана, -ка 15, 26, 397, 405, 409, 444.
Грумка 31.
Гюла 467
Гюргица 298.
Гюргя 145[2], 289, 289[2], 300, 413.
Гюрдула 461.
Гюро 125 (юнакъ), 479[3,4,5] (боленъ).

Д.

Дамянъ 346.
Данъ 325, 439 (войвода).
Дафина 358[2].
Дели-бегъ (т.) 409.
Дели-бой 387.
Демяна 320[2].
Дена 4.
Деспина 57.
Детелинъ войвода 444, 444[2].
Джендо 487 (овчарь).
Димана 138, 157.
Димитра 170, 173, 351.
Димитъръ 224, 315, 351, 353[2], 468 (бѣлъ —).
Димка 390.
Димо 6, 37 (Кара —) 221, 356 (Дели —) 434[2], 457.
Димски краль 446.
Дина 4[2].
Добра 461.
Добри 283.
Дойна 120, 377.
Дойчинъ 428 (боленъ).
Дона 59[3], 99, 137, 229 (-ка), 276, 434[3], 486 (-ка).
Доришъ-ага (т.) 408.
Драгана 25[5], 160, 194, 200, 253 (-ка), 355[3].
Драганъ войвода 470.
Драга 342[2].
Дукатинче дѣте 422, 422[2].
Дуня 176[2].

Е.

Еванъ (Иванъ) 174.
Евстатия 473.
Елена 118, 210, 255 (Ленка), 367 (-ка), 378, 454 (-ка), 462 (-ка),
Елица 418 (Крали-Маркова сестра).
Елкана 134.
Еминъ (т.) 289, 455 (ходжа).
Емиръ-ага (т) 483.
Еринъ попъ 467.

Ж.

Жейно 41.

З.

Заимче 347[2].
Заманда войвода (т.) 451.
Зечка 259[3].
Златанъ Дунавчето 487.
Златка 236, 257, 353.
Зюлифъ (т.) 305.

І, Ѵ.

Иванъ 165, 172 2-3, 218, 280, 400, 433, 486; Иванчо 44, 106, 332, 441, 434, 465; Иоанчо 49; Йованъ 4 3, 120, 121, 195, 330, 444 (юнакъ), 500; Йованица 3; Йонка 469.
Израила (евр.) 50.
Илия 200.
Инджe войвода 441, 496.
Йовка 41.
Йока 295.
Ирина 74 3, 432 (-ка), 496 (-ка)

К.

Калина, (-чица) 93, 151 2, 403, 484 2.
Калуда 119, 353 2.
Каля 30 3, 71, 102, 332.
Карамфила 189, 197 2, 299.
Катерина 96, 210; Ката 218 3, 219.
Качунчица 71.
Кера 242.
Кита 295.
Койко 20.
Колю байрактаръ 441, 441 3.
Константинъ 29 2, 109; — царь 7, 42, 50.
Коприна 31.
Крали-Марко 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 412 2, 413 (българинъ), 414, 415, 416, 418, 419, 420, 421, 421 2, 422, 422 2, 423, 424, 425, 426, 427, 434.
Краля 381.

Л.

Лагошъ войвода 446.
Лазаръ 25, 70, 71, 361.
Лалю войвода 447.
Ликатя дѣвойка 415.
Лимона 143.
Лозана 222 3.

М.

Малина 484 2.
Малинъ 334 2.
Мана 335.
Мандю 496.
Манолъ 19.
Манушъ войвода 445.
Маргита 82, 344; Марга 100.
Мария 31 2, 53 (Огнена), 128; Марийка 32, 287, 329, 336, 490 (боснянка): Маринка 45, 280; Мариго 210; Марола 52; Маруда 262: Марудина 310; Мируша 371; Маричка 349; Мара 60, 103, 182 2, 268 2, 285, 331 334, 356.
Марко 3, 122, 141, 248 3, 384.
Мартинъ 459 (хайдутъ).
Марфелинка 314.
Матиаше 408 (Крали-Марковъ синъ).
Махмудъ (т.) 504.
Меглена 156.
Медунъ войвода 431 3.
Мехмедъ (т.) 287, 505 (-Али).
Мила 2 2; Милена 166 2, 252, 291 2; Милка 19 1, 99 3, 218 4, 267, 315, 319; Миля 237 2.
Миленце 421 2.
Милица 330, 434 (царица), 464.
Милкана 343.
Милошъ 339, 443 (войвода), 498 (Обреновичъ).
Мирче войвода 31, 253, 439 (Крановъ), 472.

Митаръ (Димитъръ) 223; Митре 213, 266₃, 405; Митра 188, 249, 272, 291, 292₂.
Михаилъ 212, 434 (-чо).
Мицка 262₂.
Младенъ 333.
Мурадъ (т.) 285 (царь), 421 и 454 (султанъ).
Муса Кеседжия (т.) 420, 458.
Мустафа (т.) 305, 410 (ага), 469 (Кара-).

Н.

Назоръ (т.) 382.
Найда 501.
Найденъ 150.
Нанчо 464.
Наньо 483.
Начо 118.
Невѣна 165, 266₂.
Неда 13, 23, 24, 27, 98, 139₂, 142, 175₂, 178, 195, 223, 265, 282, 302, 320, 323, 401, 484₄ (Дойранчанка).
Недѣлчо 448.
Ней 147.
Ненка 174.
Нено 14, 108, 387₂.
Неренца 246.
Нетка 361.
Никола 30₄, 47, 112₃, 115, 139, 290, 319, 341, 363, 369, 436, 441₃ (отъ Никополъ); попъ Никола 42, 43; царь Никола Московецо 43.
Новакъ 410 (ковачъ), 429 (Стари).

О.

Османъ паша (т.) 313, 490; Османъ хайдутъ 497.

П.

Павелъ 34, 294, 367, 385, 497.
Парталъ (т.) 488₂.
Пенка 130₂, 303, 471₂ (войвода).
Пенчо войвода 469.
Петкана, 25, 116, 232, 346, 355₂.
Петко 114₂.
Петра 273₃, 371₂.
Петруна 235.
Петъръ 31₂, 34, 294, 374, 367, 487 (Люцкановчето), 500 (банъ).
Пройдена 104.
Първанъ 281₂.
Пѣйо 225, 360.

Р.

Раберъ 82.
Рада 109₂, 114₂, 139, 199, 201, 224, 225, 261₂, 266₃, 274, 283, 293, 360, 500.
Радешъ 74₃, 85.
Радинка 355, 438 (войникъ).
Радой войвода 461, 463.
Радославъ 192.
Радулъ 450.
Ракита 182₅, 307.
Ракния 180.
Рина 350.
Ружа 59₄, 168.
Румѣна 271, 296.
Руска 467₂.

С.

Салина 101₂.
Салихъ хайдутъ (т.) 487.
Салята 273.
Сандалъ (т.) 349.
Севилъ 434₃.
Секула дѣте 425, 426.

Сеферинка 334₃.
Синапъ войвода (т.) 294.
Сипана 185₂.
Славка 15, 102.
Стамата, Стаматъ 133, 433.
Стана 6, 25₄, 248₂, 301, 305, 312, 323₂, 357, 365, 382, 383, 439 (войникъ); Станка 218₂, 466.
Стоенка, Стоянка 145, 297.
Степанъ 204.
Стефанъ 39, 367, 434₃, 470.
Стойко хайдутъ 459.
Стойна 12, 256, 281₂, 298₂, 333, 469.
Стою 145.
Стоя 59.
Стоянъ 4, 10, 19, 22, 29, 32, 33, 36, 46, 47, 56, 111, 113, 114, 116, 119, 124, 129, 132, 151, 159, 16[illegible], 161, 172, 177, 199, 226₃, 230₂, 232, 232₃, 239, 265, 26[illegible]₅, 282, 288, 30[illegible], 306₂, 320₂, 324, 335, 337, 342, 344, 346, 247, 350, 353, 355, 355₂, 357, 359, 361, 364, 366, 387₃, 389, 390, 392, 431, 431₂-₃, 432, 433, 449 (хайдутъ), 450, 451, 462, 466 (войвода), 467 (войвода), 469, 478, 484₃, 494, 499 (претендентъ за царски прѣстолъ).
Страхилъ войвода 442.
Страшилъ 434₃, 443 (войвода).
Струмка 217₂.
Султана 210.
Сѣмка 419.
Сюлейманъ (т.) 505.

Т.

Татаръ паша (т.) 500.
Татомирче 424 (дѣте).
Тилянъ 38.
Тименуша 143₂.
Тинтява 199.
Тиха 334₂.
Тодора 3, 30₄, 127₃, 141, 172₂, 237₂, 247, 254₂, 259, 264, 313, 438₂ (войникъ), 456, 471 (хайдутъ); Тодорка 218, 281, 363; Тодоръ, -чо 42₂, 363, 394.
Тона 266.
Тяна 245.

Ф.

Филипъ Соколина 412;—Маджаринъ 412₂ и 434.
Фитвиля 307₂.

Х.

Хайдаръ (т.) 310.
Хатиджая (т.) 306₂.
Христо 254.
Хюсейнъ Гега (т.) 291.

Ц.

Цвѣта 176, 263.
Цонка, Цона 248, 358.

Ч.

Чавдаръ войвода 447.

Ш.

Шишимирче хайдутъ (т.) 497.
Шишманъ царь 430.

Я.

Яглика 199, 337.
Ядмаджа байрактаръ 442.

Яна 2, 43, 21, 34, 105, 129, 1694, 202, 214, 215, 2262, 2473, 268, 2762, 294, 309, 327, 345, 369, 372, 4442, 503; Янинка 304, Янинчица 253, 30; Янка 74, 101, 144, 158, 167, 192, 204, 2483, 258, 384; Януда 61.
Яно (м. и.) 59, 491 (-ьо).
Янкулъ 30, 31, 123, 414 (войвода), 424, 425 (войвода), 426, 463.

б) Географски имена.

А.

Айликовина пл. 479.
Анадолъ 4222, 3272, и 420 (Анадолска земя).
Арбанашко осое 326.
Арда (р.) 62.
Арнаутска земя 371, 377.

Б.

Багдатъ (гр.) 425.
Бакмаджикъ (баиръ) 466.
Бакърджикъ (баиръ) 177.
Балканъ 448.
Бамена (с.) 232.
Битоля (гр.) 2482.
Богданова (гора, земя) 29, 66, 163, 275, 428, 503.
Боровань (с) 232.
Босна 490.
Будимъ (гр.) 11, 303, 101, 160, 1662, 311, 335, 379, 405, 416 (и Будимска земя), 420, 480, 500.
Букурещъ (гр.) 204.
България 33, 502 (Българска земя).
Бѣжани (с.) 40.
Бѣласица пл. 275.
Бѣло море 42, 317, 393, 446.

В.

Валовишка чаршия 1852.
Вардаръ (р.) 137, 424.
Варна (гр.) 43, 504.
Велесъ (гр.) 304.
Видинско поле 6.
Видинъ (гр.) 113.
Вилинска пл. 426.
Влашко, Блашка зсмя и Куравлашка 53, 66, 163, 2264, 468; 412, 419, 421, 428, 503.
Враца (гр.) 401, 432.
Врачанска пл. 451.
Вълевъ кладенецъ 470.

Г.

Габрово (гр.) 459, 469 (с.), 476.
Св.-Гора 196.
Градецъ (с.) 470.
Гюпца 392.

Д.

Демиръ-капия 117, 416, 424.
Джумая (гр.) 2542.
Добружанска гора 463.
Дрѣново (с.) 430.
Дрѣнополе (с.) 476.
Дуката гр. 422.
Дукатинска земя 53.
Дунавъ (р.) 17, 39, 57, 71, 97, 101, 115, 1462, 152, 181, 197, 1972, 228, 234, 3232, 332, 351, 3553, 373, 3873, 419, 421, 471, 481, 501.

Е.

Еди-куле 460, 463.
Едрене (гр.) 407, 499.
Ерменлийска земя 53.

З.

Загорье 481.
Зебреже (с.) 497.

И.

Ибраила (гр.) 50.
Иринъ-Перинъ пл. 442. Ср. Перинъ пл.

К.

Каргона 487.
Карнобатъ (гр.) 466, 496 (каза).
Котелъ (гр.) 40. 434, 439.
Кримена (с.) 232.
Кукушъ (с.) 55, Кукушко градище 55, 433.
Кърджалъ (с.) 22.

Л.

Леана гр. 444.
Ликатя гр. 415.
Лжгадинско поле 7.

М.

Малхамя 441.
Марица (р.) 62, 410.
Морава (р) 197з, 497.
Московска земя 163, 197з.

Н.

Никопа гр. 419.
Никополе 441з.
Новипазаръ 437.
Нѣмско 382.

П.

Пазаръ 467.
Перинъ пл. 10, 184, 391, 442. Ср. Иринъ-Перинъ,
Петричъ (гр.) 228.
Плѣвенъ (гр.) 470.
Прилѣпъ (гр.) 419, 420.

Р.

Разградъ 483.
Рила пл. 447, 453, 471г.
Романя 387.
Русе (гр.) 204.

С.

Сава (р.) 197, 197з.
Сарай-Бурну 317.
Скопье (гр.) 156.
Сливенъ (гр.) 280, 466.
Солунъ (гр.) 25ѕ, 35, 95, 111, 331, 406.
София (гр.) 23г, 33, 228, 347, 470.
Станимака (гр.) 495.
Стара-планина 22, 239, 333, 391, 447, 448, 470, 473.
Стара-рѣка 494.
Струма (р.) 18, 273г.
Сътъбей (с.) 144.
Сърско поле 103.

Т.

Татарска земя 476.
Толушъ пл. 415.
Трача 393.
Троянска пл. 469.
Троянъ (гр.) 453.

Тунджа (р) 62, 95, 128, 375.
Търново (гр.) 430, 462, 472, 494, 499.

Ф.

Филибе (гр.) 392.
Филипа гр. 412.

Х.

Хилендарски монастиръ 441

Ц.

Цариградъ 38, 42, 43, 100, 113, 285, 308, 342[2], 398, 439, 470, 478, 490, 493, 499, 500; Стамболъ 116, 149, 249, 265, 361, 384, 420, 421, 460, 463.

Ч.

Чанакъ-кале 317.
Черно море 42, 43, 246, 269, 354, 360, 393, 444, 446.
Чилянска пл. 435.

Ш.

Шаръ пл. 24.
Шумадия (обл.) 498.
Шуменъ (гр.) 404.

Щ.

Щипска нахия 382.

Я.

Ямболъ (гр.) 460, 487.
Янтра (р.) 430.

Вещенъ показалецъ.

(Голѣмитѣ цифри показватъ бройкитѣ на мотивитѣ, а малкитѣ до тѣхъ — вариантитѣ).

А.

Агалъкъ 410
Агне 7, 18, 26, 46, 49, 54, 58, 60, 98, 159, 183, 193, 222, 297, 350, 395, 429, 442, 445, 450, 451, 466, 483, 498.
Алтънъ 304, 472. Ср. жълтица.
Ангария 103.
Ангелъ 50, 52, 56.
Антерия 256.
Арапинъ 372, 397, 419, 426, 428, 434, 435, 437, 448, 449, 453.
Аргатинъ 118, 313. Ср. работникъ.
Армаганъ 393.
Арнаутинъ 316, 371, 391.
Арнаутка 371.
Аскеръ 421, 456. Ср. войска.
Аспра 124, 151, 261, 313, 344, 421$_2$.
Аянъ 447, 483.

Б.

Баба 270, 348, 399, 478.
Бавачка 30.
Базиргянъ 447.
Баиръ 177, 408, 424, 466.
Байрактаръ 441, 441$_2$, 442, 445, 447, 469, 480.
Байрамъ 61, 382.
Байракъ 441, 461, 471$_2$, 480, 482, 498. Ср. знаме.
Бакалъ 152, 218.
Балтаджия 66.
Банъ 39, 412, 414, 430, 500.
Баня 7, 266.
Барутъ 469.
Бахча 56. Ср. градина.
Бачия 356, 491.
Баща resp. татко 12, 15, 26, 27, 37, 49, 51, 53, 65, 73, 75, 82, 105, 109, 114, 116, 117, 118, 124, 135, 137, 149, 150, 176, 179, 181, 182, 202, 216, 218, 226, 232, 258, 260, 269, 284, 305, 321, 325, 341, 353, 357, 368, 373, 382, 402, 408, 410, 411, 420, 422, 437, 438, 439, 443, 460, 475, 488$_2$, 498, 499.
— *Баща и синъ* бр. 116—117.
Бегликчия 356.
Бегликъ 43, 370, 392.
Бегъ 378, 407, 409.
Безистенъ 382.
Белегче 342.
Берекетъ 50.
Биволъ 115, 165, 246, 265, 392, 400, 449.
Бикъ 361.
Биле 238. Ср. лѣкъ.
Бисеръ 107$_2$, 111, 144, 203, 416.
Благодѣяние 7. Ср. хаиръ.

Близнакъ 382.
Боазъ 466.
Богаташъ 69, 394, 482.
Богатство 246, 358$_2$, 454, 484.
Богородица 214, 451.
Богъ resp. Господъ 40, 41, 45, 49, 50, 51, 56, 57, 62, 65, 70, 92, 101, 112, 116, 121, 130, 145, 153, 165, 197, 200, 214, 216, 229, 280, 302, 323, 341, 344, 359, 362, 372, 385, 417, 427, 433, 436, 458, 464, 475, 482, 487, 491, 499.
Божикъ 68.
Боздуганъ 1, 410, 412, 415, 424 425, 426, 499.
Бой 220, 410, 432, 472, 488$_2$.
Болеринъ 42, 45, 69, 117, 244.
Болесть 11, 32, 41, 58, 98, 99, 99$_1$, 112, 142, 152, 172, 172$_3$, 200, 214, 237, 237$_2$, 239, 240, 248$_{2-3}$, 249, 272, 281, 293, 294, 312, 372, 399, 422, 428, 466, 479.
Болникъ 248.
Борба 346, 415, 417, 420, 422, 423, 426, 431, 431$_3$, 433, 435, 451, 452, 464, 470, 473, 475.
Борина 153, 157, 176$_2$, 251, 360, 366.
Борчъ 118, 358, 437. Ср. дългъ.
Боръ 154.
Босилекъ 50, 148, 152, 168, 169 196, 208, 212, 248, 278, 283, 348, 401, 415, 430.
Боска 155. Ср. Нѣнка.
Ботушъ 132. Ср. обуща.
Бояджия 122.
Брада 8$_2$, 401, 419, 469.
Брадва 469.
Бразда 155, 338.
Братанецъ 115, 248.
Братовчедка 218, 218$_3$.
Братовчедъ 24, 30$_4$, 47, 218, 218$_3$, 225.
Братоубийство 463.
Братъ 3, 12, 13, 16, 17, 18, 24, 25, 25$_{3-4}$, 28, 29, 29$_3$, 30, 34, 40, 53, 57, 75, 76, 79, 80, 82, 85$_2$, 92, 99, 101, 112, 114, 117, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 156, 168, 177, 198, 201, 202, 218, 222, 222$_{2-3}$, 223, 224, 225, 230, 232, 235, 237, 240, 258, 284, 287, 301, 304, 305, 340, 341, 346, 362, 365, 369, 390, 393, 410, 416, 417, 431, 434, 441$_2$, 444, 450, 462, 463, 468, 473, 485, 488$_2$, 500. — *Братъ и сестра* бр. 118—122, *братъ и братъ* бр. 123—124.
Брашно 22, 185.
Бродъ 218.
Брой 161$_2$, 491.
Бръснарь 38, 100, 287.
Брѣгъ 410.
Брѣзда 118.
Буджакъ 264.
Буза 144, 321.
Бузалъкъ 448, 449.
Бука 32.
Букаи 175$_3$, 472.
Булгари 287.
Булка 15, 17, 18, 32, 69, 76, 77, 78, 79, 80, 85, 86, 88, 89, 109, 110, 150, 265, 331, 332, 333, 333$_{2-3}$, 334, 342, 345, 347, 353, 354, 363, 364, 367, 393, 414, 428, 434, 434$_{2,4}$, 436, 445, 459, 460, 461, 468, 473. Ср. невѣста.
Було 15, 345, 358, 389. Ср. прѣкровка.
Буля 484$_2$.

Булюкбашия 295, 456.
Бумбаширъ 378.
Бунаръ 441. Ср. кладенецъ.
Бунище 140, 348.
Бъдникъ 64.
Бъклица 48, 392, 415, 461.
Българинъ 50, 288, 306, 413 (Кр.-Марко), 483, 494, 499.
Българка 265, 285, 286, 287, 304, 305, 308, 309, 312, 342, 372, 373, 484.
Бълха 396.
Бърня 443.
Бъчва 6, 366, 392, 400, 417, 433, 490.
Бѣгство 220, 226₃, 232, 289, 290, 294, 305, 306, 337, 355, 356, 378, 379, 380, 409, 413, 420, 424, 426, 443, 469, 470, 487, 492, 495, 496, 501, 505.
Бѣда 306, 483, 486.
Бѣдность 319. Ср. сиромахъ
Бѣлило 105, 143, 207, 287.
Бѣлѣгъ 30₄, 69, 156, 379.
Бѣлѣнка 150, 236.
Бѣсилка 115, 432, 467, 469, 489.
Бѣсъ 389.

В.

Валуга 401.
Варварица 68.
Варилникъ 415.
Варошъ 179.
Вдовица 159, 419, 434₃.
Везиръ 96, 340, 385, 453₃, 490, 504.
Везъ 96, 225, 266, 266₂, 328, 370, 384.
Великдень 20, 59, 60, 61, 118, 145, 183, 225, 382, 393, 433 466.
Вересия 428.
Верига 158, 447.
Верижка 319.
Веселба 451, 483.
Вечерница 422.
Вечеръ 64, 73, 76, 121, 140, 173, 179, 229, 264, 297, 303, 325, 349, 453, 435.
Вечеря 15, 205, 215, 264, 297, 298, 318, 355, 361, 365, 367, 415, 416, 421, 444.
Вила, 191₂.
Виляетъ 377, 393.
Винарь 134.
Вино 1, 6, 13, 33, 34, 50, 52, 57, 58, 65, 67, 91, 92, 93, 94, 106, 121, 134, 153, 179, 193, 205, 222, 249, 261, 268, 305, 307, 315, 327, 334, 335, 346, 350, 352, 366, 367, 376, 385, 392, 408, 409, 411, 412, 415, 416, 417, 419, 421, 426, 428, 429, 430, 435, 437, 442, 444, 445, 451, 460, 461, 463, 473, 489, 490.
Вишня 86, 114, 274.
Владика 27, 34, 50, 150, 218, 495, 499.
Влахиня 265, 373, 384, 484.
Внукъ 13, 426, 434₄.
Внимание 330.
Вода 2, 7, 13, 25, 36, 41, 42, 45, 57, 69, 76, 87, 99, 111, 114, 121, 125, 127, 131, 133, 134, 136, 140, 146, 167, 169, 169₂, 170, 173, 180, 185, 180, 195, 197, 200, 218, 218₂, 222₂, 230, 231, 238, 246, 271, 275, 278,

279, 280, 281, 292, 292$_2$, 294, 297, 300, 310, 313, 314, 316, 317, 323, 327, 335, 336, 338, 362, 368, 375, 381, 391, 392, 393, 410, 412, 413, 417, 421, 436, 437, 443, 444$_2$, 466, 467$_2$, 470, 474, 479, 482.
Водачъ 387$_3$, 388, 389, 458.
Воденичарь 126, 281.
Водици 48.
Водопой 161.
Войвода 31, 32, 33, 117, 174, 199, 294, 301, 316, 323, 325, 331, 346, 374, 380, 389, 414, 426, 430, 431$_3$, 434$_4$, 436, 439, 441, 442, 443, 444, 444$_2$, 445, 446, 447, 449 (орачъ), 451, 452, 453$_3$, (мома) 460, 461, 462, 463, 464, 466, 467, 469, 470, 471$_2$, (мома), 472 (мома), 477, 483, 496, 498, 499, 502.
Война 347$_3$, 476.
Войникъ 43, 69, 347, 347$_2$, 438, 438$_2$, 439, 471, 493, 493$_2$.
Войска 42, 50, 66, 80, 112, 307, 380, 410, 420, 427, 440, 471, 481, 490, 499, 504. Ср. аскеръ.
Войскарь 66.
Волъ 75, 92, 260, 392.
Воля 39.
Вощеница 38. Ср. свѣщь.
Врата 99, 132, 215, 324, 436, 446. Ср. капия.
Вратарь 38, 355, 407.
Вратъ 472.
Вретено 471.
Вретенъ 267.
Връвь 49, 177, 472.
Връхъ 35, 55, 67, 186, 239, 441.
Връчва 400.
Врѣва 339, 378.
Врѣме 164, 273, 333, 335, 336, 338, 346, 380, 382, 428, 455, 463, 502.
Врѣща resp. човалъ 64, 492.
Вторникъ 487.
Вуйка 31, 149, 159, 424, 426, 434$_4$, 438$_2$, 447, 465.
Възглавница 195, 203, 211, 239, 401, 429.
Възрасть 49. 217, 465.
Вълчица 448, 466.
Въпросъ 189, 275, 317.
Върба 111, 482, 500.
Вѣдрица 154, 173, 185.
Вѣдро 34, 65, 113, 419, 421, 473.
Вѣжди 144, 147, 163, 216, 262. 265, 276, 303.
Вѣйки 162, 194.
Вѣкъ 152.
Вѣнецъ 70, 51, 110, 158, 324, 345.
Вѣнчавка 15, 18, 90, 247, 324, 339, 399, 409, 414, 416, 426.
Вѣнчило 347, 349.
Вѣра 61, 306, 382, 406, 418, 466, 471.
Вѣсть 42, 43, 228, 239, 249, 259, 416, 420, 429, 436, 447, 492, 504. Ср. хаберъ.
Вѣтрило 248.
Вѣтъръ 12, 24, 48, 99$_2$, 130, 137, 152, 153, 166, 169, 198, 243, 246, 280. 428.
Вѫже 175$_2$, 346.

Г.

Гадинка 26, 38.
Гайда 341.
Гайтанъ 28, 211, 216, 393.

Гарванъ 111, 239, 464, 465, 482,
Гарга 28.
Гвоздей 82, 428.
Гемиджия 101, 137, 2322, 246, 355, 3553, 412.
Гемия 6, 117, 283, 354, 355, 360, 384, 393, 412, 475.
Георгевдень и св. Георги 1, 13, 20, 292, 55, 60, 118, 141, 145, 183, 284, 393, 433.
Гергефъ 57, 309.
Герданъ 1762, 206, 211, 231, 254, 272, 291, 461.
Гидия 132, 200, 203, 241, 337, 422, 451.
Глава 1, 2, 14, 26, 38, 81, 98, 103, 112, 115, 118, 140, 151, 171, 185, 192, 207, 224, 2482, 266, 286, 312, 313, 345, 348, 364, 367, 369, 389, 399, 402, 408, 409, 413, 415, 417, 418, 420, 4222, 426, 428, 431, 442, 449, 461, 462, 463, 469, 472, 473, 478, 480, 482, 483, 489, 495.
Главня 64, 111.
Главатарь 331, 475, 476, 504.
Гладъ 124.
Глась 38, 46, 65, 1612, 180, 374, 420, 431, 444, 466, 496.
Глашатай 6.
Глезенъ 420.
Глоба 289.
Глъчка 469.
Гнѣздо 154.
Говедо 298.
Годежникъ 135, 142, 138, 216, 219, 219, 251, 315, 318.
Годежъ 101, 110, 134, 144, 179, 188, 218, 2182, 244, 245, 2473, 251, 252, 280, 295, 315, 332, 336, 337, 341, 362, 390, 400, 405, 432, 434, 4343, 439, 443, 472, 474.
Годеникъ 218, 219, 239, 245, 246, 252, 2473, 472, 487. *Годеникъ и годеница* бр. 244—253.
Годеница 1912, 239, 244, 245, 2473, 253, 315, 473, 487. -- *Годеникъ и годеница* бр. 244—253.
Година 7, 9, 29, 32, 33, 38, 44, 49, 52, 53, 57, 65, 69, 71, 91, 98, 100, 112, 116, 118, 133, 145, 152, 172, 183, 195, 201, 213, 217, 223, 224, 226, 2322-3, 235, 281, 291, 293, 294, 300, 321, 331, 337, 340, 341, 347, 356, 357, 363, 377, 389, 391, 393, 399, 407, 409, 422, 423, 424, 425, 428, 4313, 438, 444, 450, 454, 455, 460, 463, 465, 469, 471, 472, 479, 481, 486, 492.
Гора 3, 4, 16, 25, 29, 292, 32, 33, 34, 36, 62, 65, 75, 81, 84, 111, 125, 167, 1672, 1822, 192, 202, 225, 265, 269, 279, 306, 323, 327, 328, 331, 335, 336, 362, 363, 365, 368, 374, 398, 403, 413, 415, 417, 434, 441, 4412, 442, 444, 445, 447, 452, 457, 458, 459, 462, 463, 465, 470, 472, 478, 479, 484, 4843, 495.
Гороцвѣтъ 162.
Господарь 212, 439.
Гостба 416, 488.
Гостъ 13, 20, 25, 253-4, 39, 65, 122, 137, 330, 334, 346, 365, 426, 461, 462, 473, 501.
Грабежъ 387, 3872, 453, 493, 494.
Грабеница 323, 326, 327, 3272

328, 329, 330, 371. — *Грабеница* бр. 323—330.
Градежъ 18, 160.
Градина 26, 57, 63, 94, 109, 112, 126, 130$_2$, 136$_2$, 140, 144, 157, 168, 171, 176, 182$_2$, 188, 195, 212, 224, 266, 319, 324, 381, 405, 480. Ср. бахча.
Градище 433.
Градъ 8, 84, 9, 40, 50, 112, 113, 160, 311, 398 404, 405, 406, 407, 408, 410, 412, 415, 416, 419, 420, 422, 425, 433, 439, 444, 447, 469, 470, 480, 499, 500.
Гражданинъ 404, 483.
Гражданка 204.
Грамада 401, 419.
Гребенъ 105.
Греда 17, 176.
Грива 74, 417.
Гривна 201, 341, 389.
Грижа 81, 225, 273, 407, 438, 444, 451.
Гробища 112.
Гробъ 25, 29, 99, 224, 387, 458, (Божи) 482.
Грозде 147, 178, 189, 259, 266, 268, 317, 372, 395, 500.
Грошъ, карагрошъ 39, 110, 118, 145, 254, 265, 344, 408, 428, 474.
Грѫкъ 30, 50, 87, 264, 375, 439, 499, 503.
Грѣхота 446.
Грѣхъ 29, 32, 98, 116, 172, 205, 279, 302.
Гугла 81.
Гумно 6, 115.
Гущеръ 421.
Гълѫбица 26, 68, 163, 329, 493$_2$.
Гълѫбъ 26, 38, 42, 43, 52, 333, 340, 351, 429, 436.
Гърди 152, 171, 307.
Гъркиня 265, 317, 373, 380, 484.
Гърло 36, 142, 142, 144, 211, 247, 387, 444.
Гърмежъ 3.
Гърне 126, 281.
Гюмрукчия 249.
Гюмрукъ 249, 446, 489.
Гѫба 348.

Д.

Данъкъ 115, 420.
Дарба 409, 414, 415. Ср. даръ.
Даръ 5, 137, 250, 253, 329, 331, 472. Ср. дарба.
Даскалъ 49, 144.
Дворъ 9, 15, 16, 26, 31, 53, 72, 74, 104, 110, 114, 114$_2$, 116, 135, 154, 163, 166, 182, 182$_2$, 196, 239, 248, 257, 260, 270, 288, 302, 303, 308, 318, 327, 331, 333, 335, 340, 368, 373, 385, 400, 405, 408, 409, 410, 412, 422, 430, 436, 438, 445, 467, 468, 470, 473, 477, 479, 485.
Двоякъ (пара) 302.
Делия 128, 223, 240, 289$_2$, 330, 407, 411, 412, 417, 421, 432, 436, 444, 463.
Деница 17.
День 6, 42, 43, 45, 48, 57, 59 62, 112, 140, 165, 172, 243 249, 252, 253, 327, 331, 342$_2$, 353, 382, 384, 393, 397, 407, 413, 417, 419, 420, 421, 423, 431, 431$_3$, 434, 435, 443, 447,

448, 451, 452, 464, 468, 473, 483, 487, 501.
Дервентъ 7, 296, 444, 454.
Дервишъ 293, 424.
Десница 317, 422, 468.
Детелина 97.
Джамия 61.
Джебъ 52, 265, 406, 416, 420 432, 461.
Джелатинъ 437, 485. Ср. кръвникъ.
Джепане 493.
Джубе 225.
Джунджуле 169.
Диванъ 50, 380, 409, 418, 420, 422, 426, 444, 455.
Дирекъ 8, 9, 344.
Добитъкъ 491.
Доганъ (ястребъ) 216.
Долама 6, 225.
Долапъ 324.
Долъ 64, 65, 440, 461.
Домакиня 343. Ср. домовница.
Домовница 412. Ср. домакиня.
Дреха 38, 45, 89, 110, 157, 246, 286, 332, 377, 387₃, 434, 436, 438, 464.
Другарь 32, 198, 466.
Друговѣрецъ 289. — *Любовъ съ друговѣрецъ* бр. 285—317.
Дружина 10, 29, 32, 33, 141, 147, 149, 212, 213, 314, 352, 386, 392, 393, 426, 435, 442, 445, 447, 448, 449, 450, 452, 462, 466, 469, 470, 471, 478, 480, 498, 502.
Дружка 4, 5, 12, 59, 96, 99, 99₄, 103, 112, 202, 208, 263, 311, 328, 335, 368, 370, 388, 401, 411.
Друмъ 34, 80, 154, 182₂, 383, 408, 430, 461, 462, 463, 467, 470, 500.
Дрѣмка 130, 151₂, 414, 435.
Дукато 65, 156, 262₂, 398, 437, 491, 492.
Дукянджия 407.
Дукянъ 6, 264, 287, 299, 367, 429.
Дума 237, 280, 363, 367, 428, 499 Ср. рѣчь.
Дупка 8₂.
Душа 18, 36, 50, 56, 175, 239, 240, 253, 280, 316, 333, 335, 420, 433.
Душманинъ 367. Ср. неприятель.
Дъждовница 278.
Дъждъ 38, 53, 70, 191, 229, 276, 389.
Дълбочина 395.
Дългъ 437. Ср. борчъ.
Дъно 417.
Дърварь 368.
Дърво 17, 36, 86, 140, 152, 243, 263, 265, 293, 366, 417, 432, 440, 441, 455, 476₂.
Дъска 155, 244, 426.
Дъщеря 5, 9, 14, 23, 25, 25₃₋₅, 26, 27, 41, 45, 59, 65, 74, 75, 100, 101, 102, 104, 105, 113, 183, 200, 205, 215, 219, 231, 241, 244, 253, 261₂, (щерка), 265, 288, 289, 294, 304, 309, 321, 330. 331, 373, 434₃, 438, 467, 471₂, 496. — *Майка и дъщеря* бр. 96—105.
Дъверъ 34, 74, 79, 80, 81, 82, 89, 99, 324, 327, 330, 331, 332, 333, 334, 346, 353, 365, 371, 415, 432, 436, 501.
Дъвойка 5, 6, 8, 8₂, 9, 20, 29, 69, 77, 79, 134, 136, 142, 147, 158, 159, 167₂, 168, 169, 180,

185, 208, 210, 213, 222, 228, 230, 233, 240, 250, 277, 278, 301, 314, 317, 327$_2$, 329, 331, 379, 386, 388, 405, 406, 415, 425, 426, 437, 443, 444, 454, 471, 472, 484, 485. Ср. мома.
Дѣлникъ 118, 393.
Дѣлъ, дѣлба 397, 434, 453.
Дѣте 8, 8$_2$, 9, 12, 14, 18, 23, 24, 26, 30, 34, 37, 40, 44, 46, 50, 71, 81, 106. 107, 113, 115, 116, 124, 144, 269, 275, 285, 343, 348, 351, 356, 357, 359, 363, 365, 366, 367, 378, 379, 380, 382, 402, 408, 412, 416, 418, 420, 421, 422, 423 (бѣлѣжито), 424, 425, 426, 430, 437, 446, 447, 453, 457, 465, 468, 469, 474, 484, 498, 502, 504.
Дюлюмъ 478.
Дюля, дуня 63, 87, 317, 323, 332.
Дяконъ 28, 34.

Е.

Евангелие 408, 417.
Еврейнъ 46, 50, 342.
Егуля 365.
Егуменъ 42, 43.
Ежъ 401.
Езеро 24, 116.
Езикъ 407, 463, 495.
Елекъ 272.
Еленъ 36, 279, 333.
„Елкенъ“ 283.
Елха 29, 114$_2$.
Емфие 197.
Еничеринъ 314, 315, 379, 408, 453$_3$, 464, 470, 451, 482, 486, 500.
Ергенинъ 40, 133, 150, 169, 196, 225, 256, 263, 348, 367, 397, 398. Ср. момче.
Еребица 184, 189, 318, 322, 325, 338, 401.
Ерменецъ 119, 289.
Ермилъкъ 118.
Есень 227, 445, 469, 477.
Етърва 362.
Ечменъ 103.

Ж.

Жаба 396.
Жаль 12, 13, 22, 111, 112, 115, 226, 367, 379, 389, 409, 416, 463, 466, 477, 485, 494, 495.
Желание 138, 151$_2$, 153, 214, 284, 352, 469.
Желѣзо 81, 246, 392, 416, 421, 447, 472.
Жена 18, 29, 38, 85, 112, 113, 115, 191, 269, 334, 340, 346, 348, 349, 350, 350$_2$, 351, 352, 355, 355$_2$, 357, 359, 360, 361, 362, 363, 368, 372, 386, 399, 402, 403, 409, 412, 412$_2$, 426, 428, 447, 461, 498.
Женитба 14, 15, 17, 20, 23$_2$, 25, 25$_5$, 27, 30, 31, 33, 69, 71, 106, 109, 109$_2$, 126, 148, 193, 213, 220, 221, 226, 227, 230, 232, 232$_{2,3}$, 283, 315, 331, 339, 340, 341, 347, 356, 358, 362, 396, 399, 400, 401, 403, 419, 431$_2$, 434$_{2\text{-}3}$, 439, 444$_2$. — Ср. сватба. *Женитба* бр. 331—384.
Женихъ 25, 252, 340. Ср. младоженецъ.
Жетварка 309, 313, 406.
Жетварь 46, 189.
Жертвоприношение 49.

Животъ 56, 151, 152, 446, 466.
Жито 79, 124.
Жълтица 38, 39, 41, 107$_2$, 118, 177, 247, 263, 265, 285, 291, 302, 308, 344, 376, 405, 410, 417, 420, 432, 436, 441, 461, 466, 469, 474, 484, 492, 494.
Жътва, 594, 994, 131, 296, 386, 406, 466.

З.

Забрадка 56.
Завивка 239, 479.
Зависть 335.
Задирка 155, 200, 223.
Заклеване 222$_2$.
Законъ 53, 382.
Замѣна 418.
Занданъ 407, 408, 420, 436. Ср. тъмница.
Западъ 422.
Заплата 454, 476.
Заповѣдь 38, 42, 44, 50, 392, 412, 483, 489.
Запорникъ 462.
Запѣвъ 174.
Зарань 16, 173. Ср. Сутринь.
Засѣвка 72.
Затворникъ 38, 389, 436.
Захарь 297.
Заходъ-слънце 16, 35, 59.
Звънъ 351.
Звѣзда 36, 317, 381, 420, 422.
Здравецъ 200.
Здраве 421, 427.
Здравица 334, 421. Ср. наздравица.
Земя 8, 15, 19, 30, 31, 33, 38, 50, 53, 56, 66, 68, 98, 145, 197$_3$, 198, 247, 248, 291, 327, 327$_2$, 339, 346, 371, 374, 377, 412, 413, 414, 416, 419, 420, 421, 422, 423, 426, 427, 428, 430, 431, 433, 443, 450, 454, 476, 484$_2$, 495, 502, 503.
Зенгия 422, 428.
Зетъ 304, 87, 338, 374.
Зидъ 39, 344.
Зимникъ 33, 65, 294, 367, 456, 469. Ср. изба.
Златарь 67, 69, 86, 145, 152, 176$_2$.
Злато 89, 111, 257, 329, 346, 363, 405, 495.
Зло 446, 483.
Злоба 499.
Змей 3, 4, 5, 415, 444$_2$.
Змия 2, 6, 7, 19, 34, 38, 147, 177, 222, 341, 365, 421.
Знаме 31, 112, 307, 477, 502. Ср. байракъ.
Зобило 22.
Зобница 424.
Зобъ 412.
Золумъ 421.
Зора 427.
Зорница 422.
Зурла 439.
Зълва 29, 34, 275, 324, 353, 354, 365, 371, 467
Зюмбулъ 195.
Зѫбъ 37, 412, 444.

И.

Ибришимъ 144.
Св. Иванъ 48, 344.
Ивица 471.
Игла 59, 172$_4$, 185, 203, 281.
Игнатъ 480.
Иглика 199.
Игралище 11.

Изба 67, 466. Ср. зимникъ.
Изборъ 197, 265, 452.
Изводачка 141, 210.
Изворъ 45, 464.
Извѣстие 321.
Излакъ 164. Ср. бунаръ и кладенецъ.
Излияние 139.
Измама 269, 315, 384, 446, 469, 471.
Изневѣра 359.
Изповѣдь 32.
Изтокъ 16, 422.
Икона 38, 265.
Илямъ 467.
Илиндень 2, 45, 53, 594, 225, 466.
Имане 33, 110, 341, 346, 385, 389, 441, 450, 454, 458, 475, 482, 501; имотъ 198.
Име 14, 44, 48, 286, 356, 406, 410, 446, 479[3-5].
Иштира 29.

К.

Кааза (околия) 420, 476, 496.
Кабадалия 464.
Кавалджия 301, 471.
Кавалъ 10, 232, 250, 306, 337, 387, 388. 389, 439, 471.
Кавга (разпря) 233. Ср. крамоля.
Кадийца 290.
Кадия 158, 159, 178 291[2], 316, 405, 420, 421, 424, 459.
Кадъна 205, 287, 305, 382, 410, 455. Ср. невѣста.
Калдръмъ 344, 412, 422.
Кале 476, 504.
Калесница 415, 430.
Калина 87, 114.
Калугеръ 29, 55, 409.
Калпакъ 117, 161, 292, 393, 398, 418, 439, 451, 464, 482.
Каль 94.
Каната 68.
Каменъ 10, 31, 38, 39, 58, 129, 181, 225, 284, 344[2], 410, 412, 417, 419, 422, 423, 443, 451, 452, 455, 481.
Камила 175[2].
Канапъ 467.
Кантаръ 265, 346, 421.
Капа 241.
Капасъзъ 495.
Капия 384, 420, 421, 424. Ср. врата.
Капийка 393.
Капка 29, 146.
Карамфилъ 169, 171, 208.
Караулъ 442, 448.
Касапинъ 363, 463.
Касапница 265.
Катранъ 417.
Катъръ 420.
Кафеджия 407.
Кафе 483.
Келеръ 380.
Келийка 324.
Кемеръ 177, 410.
Кепе 228.
Кепенекъ 412.
Керамида 9, 344.
Керванджия 392.
Керпичъ 9.
Кесия 493.
Кефъ 410, 421.
Кехаица 250.
Кехая 10, 335, 350, 356.
Кипарисъ 35.
Киринджия 360.

Кирия 360, 392.
Китка 3, 4, 109, 140, 151, 162, 173, 186, 198, 195, 222₃, 223, 227, 232₂, 245, 246, 263, 266, 266₄₋₅, 335, 337, 347, 364, 430, 480, 486, 487. Ср. цвѣте.
Кладенецъ 13, 16, 31, 97, 154, 200, 229, 231, 239, 267, 313, 333, 361, 415, 443, 444₂, 470, Ср. бунаръ и излакъ.
Клепка 144.
Клевета 34, 353.
Клеветница 366, 367, 459.
Клетва 10, 23, 25, 29, 32, 33, 36, 48₂, 57, 58, 59₃, 60, 61, 62, 99, 100, 101, 101₂, 102, 116, 126, 135, 145, 150, 152, 161₂, 171, 172₄, 175, 186, 216, 234, 238, 243, 246, 247, 266₅, 267, 269, 271, 280, 281, 281₂, 282, 293, 304, 311, 344₂, 346, 353, 357, 358, 360, 365, 410, 416, 428, 466, 485, 494.
Кликачъ 242.
Клинъ 491.
Клободанъ 384.
Клонъ 152.
Клѣтъ 34.
Клюнъ 346.
Ключарка 333.
Ключъ 53, 67, 74, 225, 333, 413.
Кметъ 8₃, 115, 412, 451, 493.
Книга 41, 42, 42₂, 43, 44, 49, 147, 226, 303, 326, 382, 394, 408, 417, 455, 470.
Кобила 65.
Кобуръ 499.
Ковачъ 69, 407, 408, 410.
Ковъ 408.
Кожа 396, 448, 449.
Кожухъ 276, 410, 418, 434.
Коза 65, 240, 458, 491.
Козарь 56, 434.
Кола 65, 260, 302, 330, 392, 400, 434, 495.
Коланъ 232₃, 256, 267, 291, 331, 393, 410, 428.
Коледа 48, 433. — *Коледни пѣсни* бр. 64—68.
Коледарь 65, 66, 67, 446.
Колиба 40.
Колъ, колецъ 70, 178, 464, 467₂, 470, 483.
Колѣно 50, 105, 149, 185, 202, 298, 300, 301, 331, 407, 417, 419, 420, 421, 460, 473.
Комаръ 172₄, 281, 404.
Коминъ 176.
Комшия (съсѣдъ) 44, 176₂, 118, 358, 396, 469.
Конакъ 376, 378, 409, 447, 483, 490. Ср. станъ.
Конецъ 59, 69, 203.
Конникъ 302.
Конь 7, 11, 16, 22, 25, 31, 33, 34, 37, 38, 42, 65, 69, 74, 85, 104, 112, 112₃, 114, 116, 117, 136, 147, 150, 159, 172₄, 173, 175₂, 179, 180, 181, 183, 198, 204, 209, 223, 226, 233, 236, 274, 279, 281, 288, 294, 299, 305, 314, 322, 325, 331, 333, 334, 337, 342, 345, 346, 347, 348, 352, 359, 369, 370, 374, 397, 400, 405, 407, 408, 409, 412 (газибарче), 413, 414, 416, 417 (газибарче), 419, 420, 421, 422, 424, 426, 428, 430, 434, 435, 436, 437 (караманъ), 439, 444 (караманъ), 449, 431, 452, 453

(крилатъ), 456, 457, 463, 464, 466, 470, 471, 473, 480, 482, 488, 488₂, 491, 499.
Конюшница 34.
Копань 264, 358, 417.
Копаръ 182₄.
Копачъ 1, 170.
Копеле 431₂, 435, 471.
Копие 16, 419, 420. Ср. мъждракъ.
Копраля 65, 87, 264, 385.
Коприна 265, 296, 309, 449, 472 ср. свила.
Коремъ 271.
Коренъ 35, 114, 186, 413.
Кория 7, 22, 97, 466, 491.
Кормило 475.
Коршумджия 461.
Коршумъ 61, 271, 441, 448, 493, 503.
Коса 38, 100, 114, 126, 144, 163, 211, 318, 364, 373, 398, 436, 439, 470, 489.
Кóса 491.
Косачъ 189.
Коситба 491.
Косоплитка 201.
Кость 11, 29, 280, 435.
Котелъ 48, 93.
Кошаръ 65.
Кошница 266, 317.
Кошоглавица 63.
Кошута 120, 431₃.
Кошъ 398.
Кочия 500.
Кочияшъ 500.
Кошуля 6, 59, 59₃, 75, 137, 155, 250, 291, 384, 474. Ср. риза.
Крава 15, 27, 363, 473.
Кравай 54, 65.
Кражба 409, 474.
Кракъ (нога) 30, 49, 112, 116, 242, 281, 286, 289, 300, 369, 385, 389, 392, 396, 404, 408, 412, 413, 417, 419, 421, 456, 472, 480, 482.
Кралица 74, 330, 374, 416, 446.
Краль 39, 53, 330, 410, 412, 414, 416, 446, 455 (нѣмски).
Крамоля 349. Ср. кавга.
Красавица 163. Ср. хубавица.
Кривакъ 65, 241, 326, 450.
Кривина 178.
Крило 28, 42, 144, 351, 377.
Круша 64, 176, 248.
Кръвникъ 240. Ср. джелатинъ.
Кръвнина 235, 349, 419.
Кръвница 431.
Кръвь 1, 29, 32, 50, 239, 331, 333, 351, 368, 417, 418, 420, 423, 427, 435, 440, 477, 487, 495, 503,
Кръстецъ 65.
Кръстопѫть 112, 201, 464.
Кръстъ 43, 50, 147, 410, 422, 495.
Кръчма 412. Ср. механа.
Кръчмарь 422.
Кръщенка 14, 48, 48₂, 416, 430, 446.
Кръшла 487.
Кубе 43, 324.
Кука 491.
Кукувица 65, 479, 493, 498.
Кула 308.
Кумица 14, 15, 87, 341, 414, 446.
Кумъ 14, 28, 36, 60, 79, 83, 87, 165, 247, 247₃, 324, 330, 331, 332, 341, 347, 414, 415, 432, 446.
Купище 105; купъ 118.

Курбанъ 49, 99.
Курва 418.
Куче 22, 40, 58, 126, 228, 387, 469. Ср. песъ.
Кучка 362, 387.
Кървосмѣшение 27, 28, 29, 30, 31, 32.
Кърджалия 494, 595, 496.
Кърма 22, 89, 137, 182[4], 199, 255.
Кърпа 16, 29, 36, 103, 195, 225, 266[2], 304, 362, 374, 483, 498.
Кѫпане 48.
Кѫпина 64, 471.
Кѫсъ 34, 222, 225, 306, 417, 426, 464, 489. Ср. парче.
Кѫща 24, 25, 59, 175, 80, 81, 88, 99[4], 110, 114, 122, 123, 140, 153, 176, 190, 201, 205, 217, 235, 244, 260, 261[2], 272, 277, 290, 302, 304, 316, 333, 336, 342, 344, 348, 350, 353, 354, 356, 358, 367, 381, 385, 396, 405, 408, 409, 431.

Л.

Лагеръ 504.
Лазарица 433.
Лазарка 107, 103. — *Лазарски пѣсни* бр. 70—71.
Лакъть 24, 165, 421, 428, 451.
Ламя 4, 45.
Ластаръ 111.
Ластовица 30[3].
Латинка 77, 418.
Латинче 317, 414.
Лебедъ 216.
Легло 170.
Ледъ 65, 481.
Ленъ 169.
Либе 28, 35, 81, 111, 114, 116, 127, 137, 149, 153, 153[2], 154, 160, 162, 164, 166, 166[2], 167, 170, 171, 173, 175, 175[2], 176, 177, 183, 189, 198, 201, 202, 205, 206, 217, 224, 226, 226[3], 227, 228, 232, 232[2-3], 233, 234, 236, 237, 237[2], 238, 239, 241, 242, 245, 247, 247[3], 248, 248[2-3], 249, 254, 254[2], 255, 257, 258, 259, 259[3], 269, 270, 272, 280, 281, 282, 283, 284, 337, 358[2], 359, 368, 399, 409, 416, 419, 429, 457, 461.
Ливада 31, 105, 189, 234, 260, 346, 407, 422, 432, 505.
Лика-прилика 199, 331, 419, 441.
Лилякъ 398.
Лимонъ 333.
Лира 221.
Листъ 145, 167, 265, 293, 324, 441, 442, 445, 470, 479.
Литра 366.
Лице 29, 119, 121, 126, 130, 131, 133, 136, 138, 142, 144, 145, 147, 152, 163, 171, 181, 205, 216, 249, 261, 262, 265, 300, 303, 323, 328, 345, 374, 401, 417, 428, 443, 468.
Ловъ 212, 325, 346, 412, 457.
Лоза 32, 63, 113, 160, 170, 178, 189, 214, 317, 358, 372, 395.
Лопата 50, 399.
Лудо младо 109[2], 126, 128, 130, 130[2], 135, 136[2], 138, 139[2], 140, 142, 143, 147, 148, 153, 153[2], 155, 156, 157, 158, 159, 164, 168, 169, 169[4], 176, 176[2], 179, 180, 182[2,5], 183, 184, 188, 189,

192, 195, 202, 205, 206, 206₂, 208, 210, 211, 215, 217, 222₃, 228, 232₂, 233, 235, 238, 240, 243, 247, 251, 255, 257, 258, 259, 261, 261₂, 262, 265, 266, 266₂, 267, 268, 269, 271, 272, 275, 276, 276₂, 278, 279, 281, 284, 315, 318, 387₂, 329, 348, 383, 383₂, 399, 401, 488. Ср. момче.
Лукарь 402.
Лукъ 402.
Лъжа 21, 25, 294, 317, 331, 411, 414, 444₂, 457, 464.
Лѣкъ 7, 237, 312, 372, 369, 410. Ср. цѣръ.
Лѣто 309, 346.
Лѣха 267.
Любовникъ 154, 174, 291, 297, 308, 315, 355.
Любовница 154, 191₂, 227, 297, 305, 308, 311, 312, 324, 335, 414, 426.
Любовь 47, 98, 125, 128, 131, 137, 138, 139, 141, 142, 144, 147, 148, 149, 154, 155, 156, 159, 163, 164, 165, 166, 168, 169, 170, 171, 173, 175, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 188, 189, 190, 197, 198, 202, 205, 217, 222, 222₂, 223, 225, 228, 229, 233, 236, 241, 242, 245, 261, 264, 272, 273, 274, 276, 277, 281₂, 282, 283, 287, 292, 292₂, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 306, 306₂, 307, 308, 310, 311, 313, 314, 317, 318, 319, 320, 322, 337, 344, 350, 372, 375, 405, 417, 426. — *Любовни пѣсни* бр. 125—330.
Люлка 13, 14, 15, 30, 44, 65, 107, 499.
Люде (хора) 7, 9, 49, 57, 115, 116, 118, 175, 265, 269, 302, 324, 341, 358, 410, 412, 431, 463, 483, 491, 492, 494.
Лжгъ 294.

М.

Магаре 164.
Магия 3, 19, 41, 238, 284.
Маджаркиня 417.
Майка 5, 6, 7, 10, 12, 15, 23, 25, 26, 27, 29, 31, 32, 33, 36, 37, 38, 40, 41, 44, 46, 48, 49, 50, 53, 56, 69, 73, 74, 75, 76, 82, 83, 96, 98, 99, 99₁, 100, 101, 101₂, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 109₂, 110, 111, 112, 112₃, 113, 114, 115, 117, 118, 135, 137, 142, 145, 150, 153, 163, 168, 169₂₋₃, 172, 172₃, 173, 176, 177, 179, 181, 182, 183, 188, 200, 202, 204, 205, 213, 215, 216, 218, 219, 221, 222, 224, 226, 228, 229, 230, 233, 234, 237, 237₂, 240, 241, 244, 245, 247, 248, 251, 253, 255, 258, 259, 260, 265, 269, 277, 282, 284, 285, 288, 289, 294, 297, 304 305, 309, 310, 311, 314, 315, 319, 320, 321, 323, 324, 325, 327, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 344₂, 346, 347, 353, 358, 364, 366, 367, 473, 374, 377, 384, 389, 390, 393, 401, 403, 407, 408, 409, 410, 415, 416, 417, 418, 420, 421, 422, 427, 428,

430, 431₂, 432, 433, 441, 443, 444, 444₂, 445, 449, 450, 455, 460, 461, 463, 465, 466, 471₂, 475, 476, 477, 479, 481, 487, 494, 495, 498, 499, 500, 504.
Майка и дъщеря бр. 96—105; *Майка и синъ* бр. 106—115.
Майсторъ 18, 39, 213, 290.
Манастиръ 29, 32, 34, 42, 43, 55, 95, 112, 344, 409, 413, 441, 446, 451, 464.
Манафъ 475.
Маргаритъ 177, 434.
Маслина 128, 152, 243
Масло 396.
Махала 287, 306, 350, 352, 366, 431, 467.
Махалка 450.
Махрама 130, 136, 225, 250, 305, 329, 384, 393.
Мащеха 35, 292, 324, 327.
Мегданъ 432, 489.
Межда 300.
Мермеръ, мраморъ 38, 50, 239, 324, 344₂, 421.
Месо 239, 416, 423, 427, 435, 440, 479.
Метла 196, 278.
Механа 315, 415, 416, 417, 419, 424. Ср. кръчма.
Механджийка 262, 417.
Механджия 94, 416.
Мечка 341, 403, 431, 431₂₋₃, 434₃, 442, 448, 451.
Мечъ 446, 502.
Мечьта 474.
Милостиня 409.
Милость 34.
Миразъ 224.
Мирисма 25, 148.
Мирия 368.
Михтарджия 57.
Младоженецъ 32, 74₃, 78, 79, 80, 85, 90, 331, 332, 333, 333₃. Ср. женихъ.
Млѣко 1, 60, 106, 145, 285, 328.
Могила 483.
Молба 5, 13, 16, 22, 26, 28, 31, 38, 40, 49, 54, 56, 59, 70, 79, 82, 93, 100, 101, 111, 116, 117, 124, 130, 137, 140, 153, 166, 167, 175, 177, 191, 197, 198, 214, 229, 268, 279, 284, 291, 299, 308, 323, 326, 329, 331, 333, 339, 362, 370, 386, 410, 413, 417, 421, 426, 427, 432, 433, 434, 443, 446, 447, 448, 449, 451, 453, 456, 461, 464, 466, 468, 469, 475, 481, 482, 485, 495, 496, 499, 504.
Молитва 116, 121.
Мома 8₄, 14, 16, 17, 20, 21, 23₂, 33, 35, 40, 43, 58, 59, 59₃, 63, 65, 69, 70, 71, 80, 84, 85₂, 86, 87, 90, 93, 96, 97, 98, 99, 99₂₋₄, 100, 101₂, 103, 104, 108, 109, 109₂, 110, 113, 117, 119, 121, 125, 126, 127, 127₃, 128, 129, 130, 130₂, 131, 133, 133₂, 135, 136₂, 140, 141, 143, 143₂, 144, 145, 145₂, 146, 146₂, 148, 150, 151, 152, 153, 155, 160, 161, 161₂, 162, 163, 165, 167, 169, 169₂, 170, 172, 172₃₋₄, 174, 175, 176₂, 178, 179, 180, 181, 182, 182₂, ₄₋₅, 184, 185, 185₂₋₃, 186, 187, 188, 189, 190, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 197₂, 200, 201, 203, 204, 205, 206₂, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215,

216, 217$_2$, 218, 218$_{2-5}$, 219, 220, 222$_3$, 224, 225, 226, 226$_2$, 229, 231, 232, 232$_{2-3}$, 233, 234, 235, 237, 238, 241, 242, 243, 245, 246, 248$_2$, 249, 250, 252, 254$_{2-3}$, 255, 256, 257, 257$_2$, 258, 259$_{2-3}$, 260, 261, 262$_2$, 263, 264, 265, 266, 266$_5$, 267, 268, 268$_2$, 269, 270, 271, 272, 273, 273$_2$, 274, 276, 276$_2$, 277, 280, 281, 281$_2$, 284, 289, 289$_2$, 291, 291$_2$, 292, 292$_2$, 293, 294, 295, 296, 299, 301, 303, 305, 306, 307, 315, 316, 318, 318$_3$, 319, 320, 320$_2$, 321, 322, 323, 323$_2$, 324$_2$, 325, 326, 327, 327$_2$, 328, 329, 335, 336, 337, 338, 340, 344, 345, 448, 354, 358$_2$, 360, 369, 370, 371, 371$_2$, 374, 375, 377, 379, 383, 383$_2$, 384, 386, 388, 389, 396, 397, 398, 400, 405, 411, 431, 432, 434, 434$_{2,4}$, 438 (войникъ), 438$_2$, 439 (войникъ), 444, 444$_2$, 451, 453 (хайдутъ), 453$_3$ (войвода), 454 (юнакиня), 456, 460, 467, 471 (хайдутъ), 471$_2$ (войвода), 472 (войвода), 474, 484$_2$, 485, 486, 488, 490, 494. Ср. дѣвойка.

Моминство 80, 81, 367.

Момче resp. момъкъ 9, 16, 20, 21, 33, 35, 43, 58, 63, 67, 121, 125, 127, 129, 131, 134, 140, 141, 144, 147, 149, 152, 163, 165, 166, 170, 171, 173, 181, 186, 188, 190, 193, 197, 198, 200, 204, 214, 216, 218, 218$_2$, 229, 230, 230$_2$, 234, 237$_2$, 260, 266$_5$, 270, 280, 281, 281$_2$, 282, 283, 295, 298, 303, 306, 306$_2$, 312, 317, 319, 321, 322, 324, 324$_2$, 329, 331, 336, 339, 341, 344, 345, 375, 393, 396, 398, 438, 439, 444, 447, 451, 454, 459, 465, 470, 472, 475, 476, 477, 483, 486, 494. Ср. ергенъ, лудо младо.

Мониста 254.

Морава 33, 479.

Море 6, 27, 42, 43, 48$_2$, 58, 68, 111, 117, 243, 246, 269, 277, 317, 314$_2$, 354, 360, 384, 393, 444, 446.

Московецъ 503, 504.

Мостъ 11, 37, 199, 450, 464.

Мотика 50, 358, 399.

Мрава 34, 222, 225.

Мрѣжа 39, 87, 115, 117.

Мустакъ 276.

Муха 248, 404.

Мухълъ 99.

Мъгла 72, 139, 263, 449.

Мъждракъ 45. Ср. копие.

Мърсулъ 197.

Мъртвецъ 324.

Мъска 134.

Мѣдникъ 69, 200, 281.

Мѣнежъ 341.

Мѣра 417, 421.

Мѣсалъ 65, 257$_2$.

Мѣсецъ 17, 41, 108, 214, 232, 289, 417, 495, 504.

Мѣсечина 36, 144, 274, 303, 329.

Мѣсто 48$_2$, 178, 331, 335, 336, 358, 430, 442.

Мжжъ 29, 38, 191, 191, 342$_3$, 346, 349, 351, 352, 355, 355$_2$, 359, 360, 361, 362, 363, 368, 381, 401, 402, 403.

Мжчение 50, 465.

Н.

Надбързване 16.
Надпрѣпускване 437.
Наздравица 9. — *Наздравици* бр. 91—95. Ср. здравица.
Накитъ 207, 208.
Налбатинъ 428.
Нанизъ 467₂.
Наргиле 287.
Народность 265.
Народъ 451.
Нафора 45.
Нахия 382.
Небе 8, 46, 47, 50, 68, 98, 218, 218₃, 248, 317, 346, 381, 422, 427, 430, 436, 440, 443, 444, 455.
Невѣнъ 182₄, 188, 200, 266.
Невѣста 8, 9, 12, 21, 31, 74₃, 76, 80, 82, 85, 87, 89, 108, 111, 121, 141, 157, 200, 214, 275, 289, 295, 310, 311, 303, 329, 330, 332, 333, 335, 336, 338, 339, 354, 356, 379, 381, 400, 414, 415, 426, 428, 432, 457, 466, 473, 479, 483, 501. Ср. булка и кадъна.
Св. Недѣля 116, 118, 393; недѣля 36, 57, 58, 111, 180, 213, 235, 244, 337, 340, 346, 357, 393, 407, 483, 499. Ср. седмица.
Неправина 359.
Неприятель 361. Ср. душманинъ.
Нереджа 206, 332, 500.
Св. Никола 393.
Нива 65, 81, 252, 260, 285, 346, 361, 368, 449, 450, 466, 495.
Новина 340.
Ножици 340.
Ножница 319, 410.
Ножъ 26, 49, 222, 289, 323, 331, 361, 363, 366, 393, 417, 420, 431₆, 462, 463, 500.
Носило 249.
Нощь 62, 65, 94, 120, 140, 154, 243, 314, 366, 367, 384, 393, 416, 417, 420, 421, 423, 431₃, 444, 447, 448, 451, 452, 464, 501.
Нѣмица 15.
Нѣнка 99₂, 120. Ср. боска.

О.

Обвинитель 159.
Обезчестяване 496.
Обирникъ 494.
Обиръ 453₃, 454, 466, 470.
Обичай 375, 414, 417.
Облакъ 4, 8, 45, 53, 60, 121, 329, 412, 419.
Облогъ 315, 386, 419.
Образъ 155.
Обуща 89. Ср. ботуши.
Обѣдъ 16, 18, 346, 364.
Обѣци 110.
Овенъ 46, 99, 120, 159, 265, 351, 387₃, 388, 389, 390, 448, 450, 468.
Овца 22, 32, 65, 136, 356, 395, 450, 491.
Овчарь 1, 10, 22, 40, 54, 55, 56, 98, 100, 161, 162, 184, 187, 196, 222₂, 231, 250, 277, 320, 320₂, 328, 353, 356, 386, 387, 387₂, 388, 389, 390, 450 (пжтникъ), 466, 487.
Огледало 105, 111, 169.
Огледъ 109₂.
Огънь 19, 29₂ 35, 41, 47, 50, 140, 185, 218₃, 343, 351, 413, 465, 466, 502.

Огърлица 308.
Одая (стая) 408.
Ока́ 221, 341, 418, 420, 422, 428, 434, 434₂, 448, 472.
Око 7, 10, 16, 31, 32, 48, 99, 119, 126, 133, 137, 143, 144, 145, 147, 149, 163, 166, 175, 181, 185, 186, 205, 206₂, 216, 222₂, 242, 248₂, 249, 261, 262, 267, 282, 287, 288, 300, 303, 331, 346, 350, 351, 369, 397, 412, 413, 418, 419, 421, 422, 428, 436, 441, 446, 450, 453₃, 461, 469, 479, 485, 500.
Окови 158, 383, 383₂.
Околия 433.
Омраза 34.
Опашка 2.
Опинъкъ 385. Ср. царвулъ.
Орало 118, 449, 491. Ср. орало.
Орань 118, 264, 364, 417, 491.
Орачъ 1, 59, 118, 164, 264, 338, 368.
Орелъ 88, 239, 346, 395, 427, 487.
Оризъ 33.
Орлица 88.
Орѣхъ 16, 67.
Оржжие 147, 268, 387₃, 420, 424, 441, 446, 453, 457, 466.
Освобождение 436, 447, 502.
Ослѣпѣване 59.
Основа 8₂, 9.
Осое 326.
Отвличане 369, 376, 384.
Отвратки 461.
Отвѣтъ 410.
Отговоръ 419, 451.
Отечество 484.
Откупване 262, 262₂, 382.
Отмѣница 114.
Отпоръ 442, 499.
Отрова 35, 327, 335, 346, 365, 417.

П.

Св. Павелъ 50.
Пазаръ 81, 235, 252, 254, 292, 307, 471.
Пазачъ 117.
Пазва 148, 177, 190, 195, 203, 246, 333, 347, 416, 426.
Паласка 161, 231, 303.
Палатъ 317, 327.
Палешникъ 264, 385.
Памукъ 214, 366, 401.
Панаиръ 156, 289, 289₂, 392, 432, 433, 439, 451 Ср. съборъ.
Папуци 183, 209, 254, 256, 286, 304. Ср. обуща.
Пара 55, 93, 118, 144, 150, 260, 372, 413, 417, 450, 452, 489, 491, 493.
Пармакъ 8.
Парче 409, 425, 426. Ср. кжсъ.
Пастърма 396.
Патица 346.
Патриархъ 50, 499.
Пауница 322, 385.
Паунъ 163, 187, 197, 377, 385.
Паша 161.
Пашà 6, 99₂, 103, 288, 316, 439, 470, 489, 490, 491, 500, 504.
Педя 33, 412, 420, 428, 333.
Пелена 9, 420.
Пеленаче 44, 101, 380.
Пелинъ 186, 192.
Пепель 140.
Пералка 133.

Перо 40, 70, 163, 185, 187, 197, 207.
Перуника 234.
Перчемъ 33, 150, 276, 363, 389.
Песъ 389, 416. Ср. куче.
Петлица 74, 300.
Петъкъ 330.
Св. Петъръ 50.
Пехливанъ 464.
Печалба 247₃, 492.
Пещера 5, 4[illegible]0, 462.
Пещь 6, 15, 37, 49.
Пиене 123, 372, 442, 444.
Пиле 7, 19, 29, 40, 56, 58, 67, 155, 212, 228, 420, 421, 436, 440, 458, 466, 478. Ср. птичка.
Пиперъ 421, 492.
Писмо 42, 43, 394, 476.
Пита 150, 385.
Пищовъ 6, 38, 161, 268, 303, 435, 441, 472, 479, 499.
Пиявица 143, 144, 147, 163, 436.
Пияница 94, 179, 203, 205, 206, 260, 268, 279, 408, 434, 434₃₋₄.
Пладнина 35, 47, 151, 178, 249, 320, 386, 406, 433, 473, 485.
Пламъкъ 35.
Планина 10, 50, 62, 116, 120, 139, 144, 232, 239, 250, 317, 320, 333, 391, 415, 417, 426, 435, 441, 442, 447, 448, 451, 452, 453, 469, 470, 471, 473, 474, 479, 499.
Планъ 407.
Платно 21, 24, 134, 150, 165, 410, 428.
Плачъ 12, 16, 21, 37, 40, 42, 43, 45, 46, 49, 53, 57, 71, 105, 117, 203, 211, 266₂, 292, 302, 324, 331, 341, 346, 347, 350, 351, 354, 357, 358, 364, 371, 374, 377, 379, 380, 381, 389, 391, 397, 404, 406, 413, 438, 455, 478, 480, 484, 487, 489, 490, 504.
Племеница 31, 73.
Плетъ 241, 344.
Плещи 65, 426.
Плодъ 87.
Плоска 150.
Плоча 186, 300.
Плѣва 398.
Плѣнство 30, 30₂₋₃, 42₂, 323, 354, 369, 370, 373, 375, 377, 379, 380, 382, 383, 384, 387, 416, 463, 482, 499.
Побратимъ 123, 176₂, 198, 304, 315, 363, 411, 412, 413, 414, 422, 428, 433, 452, 463.
Повратки 25, 334.
Погача 185, 334, 461, 488, 498.
Погледъ 443, 444.
Погребение 409.
Подаръкъ 82, 153₂, 162, 216, 254, 254₂, 255, 256, 258, 291₂, 304, 432. — *Либеви подаръци* бр. 254—259.
Подбрадникъ 469.
Подвръзка 74.
Подемъ 502.
Подигравка 278.
Подкова 274, 392, 428, 436, 437, 473.
Подкупникъ 439.
Подложка 479.
Подпоръ 8₂.
Подслонъ 276.
Пожаръ 484.
Пожелание 92, 331.

Поздравъ 166, 179, 274, 290, 412, 427, 437, 451, 470, 472.
Покана 193, 234, 247, 286, 293, 361, 365, 392, 420, 426, 433, 434, 434$_{2-4}$, 446, 470, 501.
Поклонъ 150, 417, 421, 422, 423, 472, 489.
Покривка 205, 488.
Покривъ 8$_2$, 39.
Покръстване 406.
Пола 107, 178, 200, 322, 384, 439.
Поле 4, 6, 47, 58, 113, 125, 166, 185, 230, 333, 388, 412, 417, 420, 422, 442, 456, 467$_2$, 493$_2$.
Поличба 482.
Полугарь 120, 389.
Полулей 324.
Поминъкъ 356.
Помощникъ 412.
Помощь 413, 420, 423, 431$_2$, 440, 504.
Понедѣлникъ 343, 347, 393.
Поносба 395.
Понуда 58, 98, 237, 259$_3$, 272.
Попадия 376.
Поплака 358, 393.
Попъ 5, 28, 34, 42, 43, 50, 199, 218, 265, 324, 376, 412, 414, 451, 460, 467, 495.
Попрелка 360.
Порта 9, 21, 51, 96, 153, 165, 179, 183, 219, 220, 222, 228, 294, 325, 333, 347, 361, 366, 385, 408, 412, 422, 425, 434$_1$, 436, 479. Ср. капия.
Поржчка 31, 38, 40, 49, 50, 57, 76, 85$_2$, 97, 99, 110, 112, 160, 179, 213, 226, 238, 245, 254, 301, 334, 346, 347, 361, 364, 366, 389, 420, 428, 436, 452, 461, 472, 480, 499.
Посестрима 21, 123, 412, 420.
Поскане 45.
Постеля 18, 32, 126, 184, 197, 205, 239, 293, 310, 316, 318, 319, 355, 428, 479.
Постъ 11, 169.
Потера 382, 442, 448.
Потресъ 3.
Потури 464.
Потурчване 30$_4$, 61, 121, 285, 286, 315, 406, 499, 500.
Пофала 94.
Почитъ 502.
Пощѣвка 300.
Поясъ 6, 200, 264, 412, 426, 431, 435, 436, 474.
Правина 178.
Прагъ 367, 389.
Празникъ 61, 118.
Пране 300.
Пратеникъ 38, 44, 347, 420.
Прахъ 29, 65, 131, 140, 374, 388, 412, 436.
Придань 472.
Прикя 219, 265, 295, 309, 311, 370.
Припѣване 69. — *Припѣвки* бр. 69.
Прислужница 269, 317.
Присмѣхъ 270, 404.
Пристанка 318, 320, 321. — *Пристанка* бр. 318—322.
Приятель 411.
Продавачъ 143.
Продажба, продань 124, 262, 263, 402.
Прозорецъ 8, 142, 468.
Пролѣть 182$_4$.
Просо 236, 246.
Просякъ 448.
Прощаване 248, 248$_3$, 280.

Пръстенъ 69, 145, 152, 239, 243, 247, 305, 339, 341, 347, 405, 409, 422.
Пръстъ 84, 48, 152, 339, 407, 412, 420, 422, 438, 477.
Пръсть 3, 25. Ср. земя.
Прѣвозъ 31. Ср. було и прѣкровка.
Прѣвръщане (метаморфоза) 26, 34, 35, 36, 38, 97, 189, 197[2], 232[2], 269, 338.
Прѣдателство 464, 468, 469, 499.
Прѣдводитель 453[3].
Прѣкровка 333, 347. Ср. було и прѣвезъ.
Прѣлюбодѣйница 361, 408.
Прѣмѣна 108, 141, 143, 367, 385.
Прѣпеличка 65, 325.
Прѣстолъ 44.
Прѣструвка 324, 358, 347, 448.
Пржтъ 160, 344, 346, 469.
Птичка 25, 26, 32, 499. Ср. пиле.
Пушка 31, 38, 120, 161, 236, 257, 268, 271, 291, 296, 303, 305, 311, 317, 333, 334, 440, 441, 464, 466, 471, 472, 473, 474, 475, 477, 478, 480, 488[2], 491, 493, 496, 497, 499, 502
Пшеница 1, 52, 103, 165, 189, 191, 368, 374, 431, 449, 466.
Пъкълъ 51.
Пѣна 420, 435.
Пѣние 212, 232, 244, 246, 301, 354, 360, 374, 406, 420, 433, 461, 462, 463, 465.
Пѣсень 20, 30, 37, 44, 180, 196, 232, 313, 374, 444, 461, 462, 463, 465.
Пѣсъкъ 57.
Пѣтелъ 26, 164, 170, 273, 283, 360, 366, 376.
Пждарь 103, 178, 189.
Пѫтникъ 150, 347.
Пѫть 23, 62, 65, 82, 84, 111, 114, 127, 134, 150, 201, 269, 274, 275, 279, 290, 294, 306, 330, 331, 338, 346, 364, 367, 372, 383, 388, 398, 405, 409, 419, 427, 428, 436, 437, 448, 450, 455, 461, 463, 470, 497.

Р.

Работа 96, 118, 280, 366, 384.
Работникъ 54, 466.
Радость 483.
Раждане 48.
Разбойникъ 430.
Разговоръ 205.
Разкрачъ 452.
Разходка 267.
Рай 51, 64.
Ракия 63, 67, 121, 179, 197, 205, 208, 159, 261, 305, 308, 316, 346, 352, 366, 417, 421, 433, 445, 463, 489, 490.
Рало 65, 165, Ср. орало.
Рамо 266, 296, 358, 412, 474, 479.
Рана 333, 410, 426, 427, 440, 444, 469.
Ратай 353, 366.
Ребро 404.
Ремикъ (ременъ) 28, 415.
Риба 5, 39, 42, 48[2], 57, 65, 87, 101, 115, 117, 269, 344[2], 365, 395, 430.
Риза 26, 89, 114, 133, 150, 179, 257, 300, 331, 381, 449, 467. Ср. кошуля.

Робиня 30, 217, 330, 354, 373, 374, 378, 380, 381, 384, 407, 412₂.
Робство 115, 378, 379, 436, 473, 475, 482, 500.
Робъ 54, 383, 419, 421, 434₃, 436,
Рогозка 18, 211, 257, 316, 381, 409, 417, 429, 488. 484, 485, 498.
Рогъ 203, 392, 468.
Родина 284.
Родители 37, 117, 122, 137, 142, 198, 215, 232, 252, 318, 329, 481, 487.
Роднина 29, 198. 218, 320, 327, 341, 432, 469, 487. Ср. родъ.
Родъ 76, 77, 79, 160, 218, 420, 500. Ср. роднина.
Рожба 15, 32, 33, 40, 49, 363, 430, 436, 439, 499.
Роса 30₄, 31, 48₂, 50, 76, 99, 130, 153, 187, 228, 323, 468.
Росенъ 192.
Руба 282, 453. Ср. рухо.
Рубля 376.
Рупъ 472.
Русинъ 503, 504.
Рухо 13, 34, 89, 289, 302, 315. 356, 371, 444, 456. Ср. руба,
Ружа 236, 429, 482.
Ръжéнъ 297.
Ръжь 58, 191.
Рѣка 1, 25, 131 189, 196, 229, 238, 300, 397, 410, 430, 487, 494.
Рѣчь 374. Ср. дума.
Ржбъ 257.
Ржка 11, 26, 48, 49, 50, 91, 92₂, 105, 116, 133, 150, 151, 163, 171, 177, 181, 184, 223, 239, 247, 248, 266, 270, 275, 288, 289, 294, 296, 300, 310, 314, 315, 318, 322, 330, 331, 335, 339, 347, 350, 351, 369, 370, 380, 387, 389, 397₂, 401, 406, 407, 410, 411, 412, 417, 422, 424, 426, 432, 446, 450, 452, 457, 461, 464, 466, 468, 469, 495, 499, 502.
Ржкавъ 110, 147, 148, 178, 322, 488.
Ржченикъ 393.

С.

Сабя 6, 26, 38, 279, 305, 367, 404, 409, 410, 411, 412 (дамаскиня), 413, 415, 416, 417, 419, 420, 421 (дамаскиня), 423, 424, 426, 428, 432 (френгия), 435, 439, 441, 442, 443, 448, 452, 453 (фр.), 455 (дамаскиня), 456, 457, 461, 463, 464 (фр.), 465, 466, 472, 473, 475, 477, 491, 499.
Саженъ 50.
Самовила 8, 8₄, 10, 11, 12, 13, 14, 31, 37, 186, 412, 413, 419, 420, 423, 440. Ср. юда.
Сандъкъ 9, 108, 225.
Сапа 409, 416.
Сапунъ 41, 133, 181, 300.
Сарай 56, 156, 213, 267, 293, 405, 416.
Сая 31, 143, 176₂, 205, 228.
Сачма 271.
Сбиркиня 442.
Свада 405. Ср. кавга.
Сватба 31, 32, 46, 57, 59₃, 63, 80, 86, 214, 250, 253, 331, 332, 333, 335, 336, 337, 341, 347,

358, 390, 400, 414, 415, 418, 426, 434, 444, 459, 472. Ср. женитба. — *Сватбарски пѣсни* бр. 72—90. *Женитба* бр. 331—384.
Сватбарь 32, 332, 333, 415.
Сватъ 31, 57, 79, 80, 82, 86, 104, 330, 331, 332, 333, 335, 336, 338, 341, 347, 400, 415, 434$_4$, 444, 471.
Сватя 230.
Свекърва 9, 15, 18, 38, 74, 88. 89, 99, 313, 333, 351, 353, 356, 358, 364, 365, 366, 367, 371, 381, 382.
Свекъръ 15, 81, 353, 357, 365, 371.
Свидѣтель 159.
Свила 384. Ср. коприна.
Свинарь 434.
Свиня 296, 442, 448.
Свирджия 14.
Свирка 85, 151, 283, 324, 387, 387$_3$, 393, 433, 447.
Свѣтъ 171, 436, 446, 448, 449, 461, 465, 475, 502.
Свѣщь 25, 39, 324, 325, 409, 441. Ср. вощеница.
Сговоръ 18.
Севда (любовь) 127, 363. Ср. любовь.
Седефъ 182$_4$.
Седло 86, 226, 420, 428, 430, 437, 464.
Седмица 108, 289, 330. Ср. недѣля.
Седѣнка 16, 17, 149, 150, 174, 175, 229, 236, 241, 246, 486.
Сеиръ 404, 467.
Сейменъ 263, 288, 291, 301, 389, 466, 469, 478, 478$_2$, 488, 494.
Село 5, 10, 12, 21, 23, 24, 25, 26, 29, 33, 36, 40, 55, 65, 110, 144, 155, 159, 178, 201, 209, 232, 235, 270, 282, 328, 334, 351, 352, 353, 356, 358, 370, 375, 431, 433, 438, 445, 460, 466, 478, 496.
Селянинъ 5, 36, 141, 178, 404, 428, 491.
Сераскеръ 489.
Сермия 265, 299.
Сестра 12, 16, 25, 28, 29, 29$_2$, 30, 30$_{3-4}$, 31, 32, 34, 41 46, 53, 62, 76, 82, 85$_2$, 114, 117, 118, 120, 121, 122, 150, 177, 202, 222, 222$_2$, 225, 253, 255, 258, 261$_2$, 272, 284, 287, 301, 311, 335, 369, 374, 382, 393, 410, 416, 418, 431, 431$_2$, 440, 453, 462, 464, 466, 468, 473, 479, 481, 485, 497, 498.
Сестринецъ 434, 434$_2$, 447.
Сила 491.
Симитъ 147, 321.
Синджиръ 54, 115, 223, 421, 432, 472, 484, 484$_4$, 485.
Синоръ 1.
Синъ 25, 29, 32, 36, 37, 38, 46, 49, 56, 65, 66, 83, 106, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 116, 117, 146, 172$_3$, 288, 332, 357, 364, 366, 367, 389, 416, 421, 427, 429, 432, 434, 438, 438$_2$, 446, 450, 463, 466, 476, 487, 496.
Сиракъ 22, 105, 118, 275, 333$_2$, 437.
Сирене 240, 396.
Сиромахъ 56, 69, 260, 319, 367, 393, 482, 498. Ср. бѣдность.
Сито 72, 185.

Скара 42, 465.
Скеле 421, 446.
Скривалище 468.
Скутъ 4, 307, 333.
Скжперникъ 63.
Скжпия 116, 124.
Слава 68.
Славей 56, 154, 273.
Сламка 152, 172[4].
Слана 443, 459, 484.
Слово 43.
Слуга 95, 436, 488.
Слугиня 384.
Слънце 15, 16, 29, 31, 36, 46, 50, 59, 60, 65, 72, 73, 99, 125, 126, 137, 144, 185, 300, 309, 329, 362, 374, 401, 426, 427, 428, 495.
Слѣпъ, слѣпецъ 7, 15.
Смилъ 486.
Смокиня 194.
Смокъ 430.
Смола 409.
Смрѣка 64.
Смущение 407.
Смъртъ 18, 20, 23, 23[3], 24, 25, 45[3-4], 26, 30[4], 44, 47, 56, 59[3-4], 99, 102[2], 105, 112, 112[3], 124, 178, 249, 153, 332, 335, 338, 36[?], 365, 374, 400, 444[2], 479.
Смѣхъ 383[2], 386, 444[2].
Снага 126, 137, 138, 143, 144, 163, 172[4], 206[2], 262, 286, 303, 404, 428.
Сиаха 3, 9, 13, 25, 29, 34, 38, 109, 156, 202, 346, 351, 354, 357, 365, 366, 367, 467, 496.
Снопъ 386.
Снѣгъ 38, 144, 163, 238, 389, 481.
Соколъ 11, 65, 69, 197[2], 232[2], 233, 326, 346, 420, 440, 473, 479.
Соль 22, 421.
Софра 361.
Соха 176.
Спане 16, 105, 107, 130, 130[2], 136, 136[2], 152, 164, 170, 171, 176, 211, 212, 243, 273[2], 274, 310, 323, 377, 384, 405, 437.
Спасение 280.
Срамъ 171, 302, 341, 352, 386, 453, 473.
Сребро 65, 346, 363, 495.
Срокъ 483.
Сръдня 227, 258, 412, 415, 419, 420, 421, 433, 440, 443, 450, 451.
Сръпъ 103, 296, 466.
Срѣща 228, 271.
Стадо 10, 22, 55, 79, 113, 159, 161, 161[2], 237, 262, 328, 351, 386, 387, 387[3], 388, 389, 391, 450.
Станиникъ 65, 66.
Станъ 428. Ср. конакъ.
Старецъ 20, 331, 426.
Стебло 86.
Стока 56, 344, 346, 369, 382, 396, 491.
Столица 42.
Столъ 44, 153, 176.
Стомна 13, 134, 151, 188, 221, 230, 275, 292, 313, 377.
Стопанинъ 356.
Страна 442, 504.
Страхъ 222[3], 255, 397[2], 410, 420, 426, 434, 443, 444, 448, 462.
Стременъ 65, 331, 421, 503.
Стрико (чича) 23, 416.

Стръвница 431, 431₃, 434₃, 448.
Стръкъ 50, 199, 348, 471.
Стрѣла 11, 85₂, 90, 420, 439, 440.
Стрѣха 264.
Стълба 39, 126, 281.
Стѣна 466.
Сукай 393.
Султанъ 425, 431, 453₃, 454 (Мурадъ), 466, 502, 504.
Сутринь 1, 18, 26, 50, 121, 131, 140, 157, 178, 229, 273, 287, 298, 408, 422, 473. Ср. зарань.
Съборъ 40, 196, 214, 225, 284, 432, 451. Ср. панаиръ.
Съвѣтъ 118, 121, 247, 264, 366, 403.
Съгласие 330.
Съжаление 417.
Сълза 18, 38, 42, 45, 53, 76, 97, 101, 116, 175, 185, 281, 362, 364, 380, 389. 417, 420, 428,
Сънъ 55, 59, 104, 105, 189, 238, 243, 244, 322, 323, 344, 351, 381, 417, 435.
Сърце 2, 16, 85, 112, 132, 139, 142, 148, 163, 166, 198, 213, 240, 247, 252, 281, 284, 317, 331, 333, 336, 344, 345, 350, 363, 367, 393, 399, 413, 420, 422, 423, 424, 431, 435, 443, 463, 470, 484, 499.
Сѣитба 99₄.
Сѣмейство 496.
Сѣнка 13, 47, 169, 239, 248, 333, 386, 470, 474, 482, 483.
Сѣно 189, 191₂, 401.
Сѣчко 232.
Сюнгия 404.
Сѫбота 116, 235, 244, 346.
Сѫдба 351, 416.
Сѫдия 178.
Сѫдъ 116, 159, 346, 350, 405.

Т.

Талига 141.
Талигаръ 141, 453.
Тамбура 229, 315.
Тарлъкъ 89.
Татаринъ 500, 501.
Тевтеръ 436.
Тегелъ 257.
Теле 265, 473.
Телялъ 307, 438₂.
Тепсия 365.
Терзия 185, 367. Ср. шивачъ.
Тесла 191₂, 264.
Тетка 20, 168, 183.
Тиранъ 475.
Товаръ 111, 246, 360, 366, 374, 437, 492.
Топола 6, 58, 163, 479.
Топузъ 420, 428, 434, 434₂, 436.
Топчия 453₃.
Топъ 503, 504.
Тояга 281, 296.
Трендафилъ 63, 144, 162, 163, 167₂, 171, 471.
Трапеза 65, 385 412, 426, 442.
Трапище 417.
Трепетлика 48₂.
Треперушка 345.
Треска 18, 118, 248₂, 312, 422, 444.
Трици 69.
Трудъ 406.
Трупъ 417.
Тръпъ, 40, 396, 434.
Тръпка 419.
Трѣва 24, 36, 58, 70, 105, 180,

187, 239, 279, 391, 426, 442, 495.
Трѣмъ 373.
Трѣскавица 60.
Туркиня 61, 290, 306, 309, 406,
Турчинъ 2, 6, 30, 33, 42, 118, 121, 169, 286, 287, 290, 291, 292$_2$, 295, 296, 297, 298, 300, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 311, 312, 313, 323$_2$, 338, 342, 354, 365, 369, 370, 373, 377, 378, 382, 382, 383, 387, 387$_3$, 427, 429, 442, 455, 456, 463, 472, 473, 485, 486, 487, 490, 498, 499, 502, 503, 504, 505.
Тучъ 344.
Тѣло 171, 404.
Тълпа 478.
Тъмнина 157, 270.
Тъмница 38, 44, 74, 81, 223, 389, 420, 447, 467, 486. Ср. зданъ.
Тъмничарь 38, 74, 389, 486.
Търговецъ 265, 376, 384, 454, 472.
Търло 10, 98.
Тютюнъ 197, 451, 483.
Тѫга 166, 167, 231, 272, 276, 279, 331, 346, 481, 484, 487.
Тѫпанъ 85, 439.

У.

Убиецъ 115, 364.
Убийство 31, 34, 36, 41, 224, 225, 235, 271, 289, 289$_2$, 291, 304, 306, 311, 331, 333, 351, 361, 363, 364, 366, 367, 368, 369, 387, 389, 404, 408, 409, 410, 412, 413, 414, 415, 417, 418, 419, 420, 421, 423$_2$, 424, 426, 428, 429, 431, 431$_{2-3}$, 432, 433, 434, 434$_3$, 441, 441$_2$, 442, 442, 443, 446, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 453$_3$, 454, 456, 457, 458, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 468, 469, 478, 480, 482, 483, 487, 489, 496, 497, 499, 500.
Угарь 165, 184$_4$, 449, 505.
Уемъ 281.
Улица 206.
Улукъ 324.
Умъ 116, 367.
Упражнение 493$_2$.
Уроки 20.
Условие 413, 434$_4$, 452.
Уста 29, 43, 136 144, 152, 247, 323, 331, 363.
Устабашия 185.
Устни 419.
Утроба 363.
Ухо 397$_2$, 461.
Участь 407.
Ученикъ 394.
Учкуръ 464.

Ф.

Фалба 16, 63, 342, 395, 411, 412, 416, 421, 424, 469, 470.
Ферманъ 38, 410, 438, 456.
Фесъ 185, 286.
Фиданъ 144.
Фитилъ 441.
Фишекъ 469.
Флоринъ 124, 221, 474.
Фустанъ 156, 185, 272.
Фърлявище 11.

Х.

Хаберъ 385, 420, 435. Ср. вѣсть.
Хаджилъкъ 265.

Хаджия 265, 451, 458.
Хазна 66, 95, 146, 437, 453, 453[3] 454, 470.
Хазнатарь 66, 69, 146[2].
Хайдутлъкъ 449.
Хайтутъ 32, 33, 331, 450, 458, 459, 460, 494, 497. Ср. харамия. — *Хайдушки и политически пѣсни* бр. 441—505.
Хамайлия 144, 248[2].
Хамбаръ 304, 374.
Ханджаръ 333, 435.
Ханъма 290, 302, 306[2]. Ср. кадъна.
Св. Харалампи 40.
Харамия 29[2], 111, 149, 182, 310, 387[2], 389, 391, 417, 444, 457, 465, 468, 471, 474, 478. Ср. хайдутъ.
Харбия 452.
Харо 348, 401, 403.
Харчъ 358.
Хатъ 97, 407.
Хатъръ 405, 486.
Хергеле 491.
Хитрость 376, 380, 471.
Хлѣбъ 6, 15, 45, 112, 116, 126, 153, 281, 381, 417, 443.
Хмѣлъ 194.
Ходжа 164, 292.
Ходъ 455.
Хоржгви 331.
Хоро 5, 12, 14, 20, 25, 31, 108, 141, 144, 175, 200, 209, 210, 214, 225, 270, 289, 371, 404, 419, 432, 438, 451, 453, 487, 495, 500.
Храна 359.
Храненикъ 273[2],
Храненица 221.
Храчка 420.
Христианинъ 2, 116, 290.
Христосъ 48, 50.
Хубавица 144, 198, 207, 235, 342, 357, 365, 369, 402. Ср. красавица.
Хубость 143, 145, 147, 148, 213, 218, 265, 280, 310, 333, 334, 363, 384.
Хурка 30, 439, 450, 471, 472.

Ц.

Царвулъ 22. Ср. опинъкъ.
Царица 44, 107[2], 347, 434, 46[7].
Царство 39, 42, 420, 475, 499, 502.
Царь 38, 39, 42, 43, 44, 50, 66, 95, 96, 146, 199, 285, 340, 385, 407, 410, 420, 421, 430, 431[3], 434[1], 438, 440, 448, 453[5], 454, 481, 485, 490, 493[2], 499, 500.
Цвѣте 69, 76, 82, 109, 112, 140, 173, 198, 208, 224, 246, 263, 324, 354, 379, 471. Ср. китка.
Циганинъ 459.
Църква resp. черква 18, 29, 29[2], 34, 35, 36, 39, 45, 49, 55, 57, 61, 80, 112, 141, 265, 284, 285, 324, 367, 382, 393, 413, 417, 422[2], 446, 451, 460, 495, 499.
Цѣлувка 11, 29, 29[2], 130, 130[2], 136, 138, 150, 151, 151[2], 152, 153, 153[2], 155, 156, 157, 158, 171, 206, 237, 243, 248, 277, 298, 316, 330, 346, 347, 422, 426, 452.
Цѣръ 440. Ср. лѣкъ.

Ч.

Чадъръ 380, 425, 426, 427, 435, 447, 466, 481.
Чалма 348.
Чапразъ 341, 417.
Чардакъ 142, 159, 182[2], 278, 285, 296, 298, 316, 322, 406, 409, 503.
Чаршия 119, 185[2], 428, 464, 471, 489.
Часъ 18, 426.
Чаушъ 454.
Чаша 68, 91, 128, 153, 249, 324, 327, 335, 411, 412, 416, 419, 437, 444, 451.
Чедо 9, 344, 344[2].
Челебия 313.
Чело 36, 120, 144, 155, 405, 422,
Челядь 491.
Ченгелъ 7, 407.
Червей 58.
Червило 105, 143, 207, 287.
Черга 346.
Череша 35, 86, 144, 163.
Черница 469.
Черупка 126, 281.
Чакълъ 107.
Чешма 112, 125, 188, 195, 224, 271, 288, 297, 315, 324, 413, 480, 486.
Чибукъ 451.
Чича 115, 124, 333[2], 434[3]. Ср. стрико.
Човѣкъ 32, 45, 304, 421, 431, 441, 466.
Чорба 348, 402.
Чорбаджия 115, 280, 385, 453, 492, 496.
Чомбасъ 100, 467.
Чоха 422.
Чувалъ 115. Ср. врѣща.
Чудо 46, 402, 417, 465.
Чужбина 27, 163, 245, 359, 450.
Чужденецъ 77, 251, 315, 320.
Чума 21, 22, 23, 23[2], 24, 25, 29, 40, 99, 99[2], 123, 248, 329, 389.
Чучуръ 324.

Ш.

Шамия 232[3], 254, 256.
Шапка 107[2], 393, 416, 454.
Шега 264, 288, 302, 424.
Шербетъ 136[2].
Шетба 426.
Шибой 195.
Шивачъ 69, 143, 152, 176[2], 185[3]. Ср. терзия.
Шиникъ 124, 346.
Шинтра 8[2].
Шия 223, 351, 432, 461.
Шишиме 415.
Щума 155, 333, 495.
Шумка 448.
Шумъ 388.
Шупливица 63.

Щ.

Щитъ 425.

Ю.

Юда 8[3], 9, 11, 12, 37, 196. Ср. самовила.
Юзда 430, 464, 473.
Юнакъ 6, 8, 8[2], 16, 20, 23[2], 79, 90, 112, 125, 136, 172[4], 197, 198, 201, 209, 222, 225, 295, 319, 326, 329, 345, 348, 397, 405, 407, 410, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 416, 417, 419,

420, 421, 422, 423, 424, 431, 432, 433, 439, 440 (-помакъ), 441, 442, 443, 444, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453[2], 454, 461, 462, 463, 464, 465, 470, 471[2], 474, 475, 479, 479[3-5], 482, 483. — *Юнашки и политически пѣсни* бр. 405—440.
Юначество 412, 417, 420, 442, 448, 449, 454, 465, 472, 473.
Юнецъ 99, 433.
Юрганъ 368.

Я.

Ябълка 63, 101, 126, 130[2], 152, 155, 190, 206, 216, 243, 255, 324, 333, 385, 405, 461, 500.
Яворъ 140, 333.
Ягода 194.
Ядъ 182, 182[4].
Язаджийче 298, 299, 347[3].
Ямурлукъ 354, 409.
Ярма 22.
Ясла 244.
Ястребъ 184. Ср. доганъ.
Яхъръ 420. Ср. конюшница.

Печатни погрѣшки.*)

			напечатано	да се чете
2 стр.	2	редъ отдолу	Szukietwicz,	Szukiewicz,
7 „	18	„ отгорѣ	XII. вѣкъ	XIX. вѣкъ
8 „	8	„ отдолу	кални сѫ	кални са
9 „	8, 9	„ „	Караџић,	Караџић**),
10 „	12	„ отгорѣ	факлоръ	фолклоръ.
14 „	18	„ „	кн,	кн.
18 „	11	„ „	Българы-тѣ)	Българы-тѣ
24 „	8	„ „	Призрѣнъ53).	Призрѣнъ.
24 „	12-13	„ „	Херцеговина“.	Херцеговина“.53)
25, 49	13, 8	„ отдолу	Јоановичата	Јоановичовата
25 „	5	„ „	У. Желева.	Ц. Желева.
29 „	2	„ отгорѣ	живѣци	живѣци
29 „	15	„ „	осѣћала	осѣћала
29 „	12	„ отдолу	вѣчъ	вѣчъ
29 „	2	„ „	нѣје	нѣће
30 „	6-7	„ отгорѣ	односећегъ	односећегъ
30 „	9	„ „	да ѣе	да ће
30 „	11	„ „	осећати,	осећати,
30 „	17-18	„ „	прѣимућствено	прѣимућствено
30 „	19	„ „	быѣе	быће
37 „	4	„ отдолу	не привършилъ	не е привършилъ
42 „	2	„ „	и именно:	а именно:
45 „	7	„ отгорѣ	Баймеювѫтѫ	Баймеловѫтѫ
45 „	12	„ „	българска	бѫлгарска
45 „	11	„ отдолу	ч. IV,	ч. VI,
46 „	16	„ „	зайчарско	Зайчарско
46 „	10	„ „	стр,	стр.
47 „	4	„ отгорѣ	бѫлгарски	бѫлгарски
47 „	6	„ „	сѫдби	сѫдбй
47 „	6	„ „	издаде ся	издавасѫ
47 „	16	„ отдолу	1852—1866 г.,	1852—1856 г.,
48 „	3	„ отгорѣ	*Временникь*	*Временникъ*
48 „	10	„ отдолу	VCX,	XC,

*) По случай войната (1915—1916) нѣмахъ възможность да поправямъ самъ послѣднитѣ коректури на първата половина отъ книгата, та сѫ допуснати печатни погрѣшки. Изправямъ по-важнитѣ отъ тѣхъ.

**) Името Караџић на нѣколко мѣста е напечатано Караџић вмѣсто правилното Караџић по вина на словослагателитѣ.

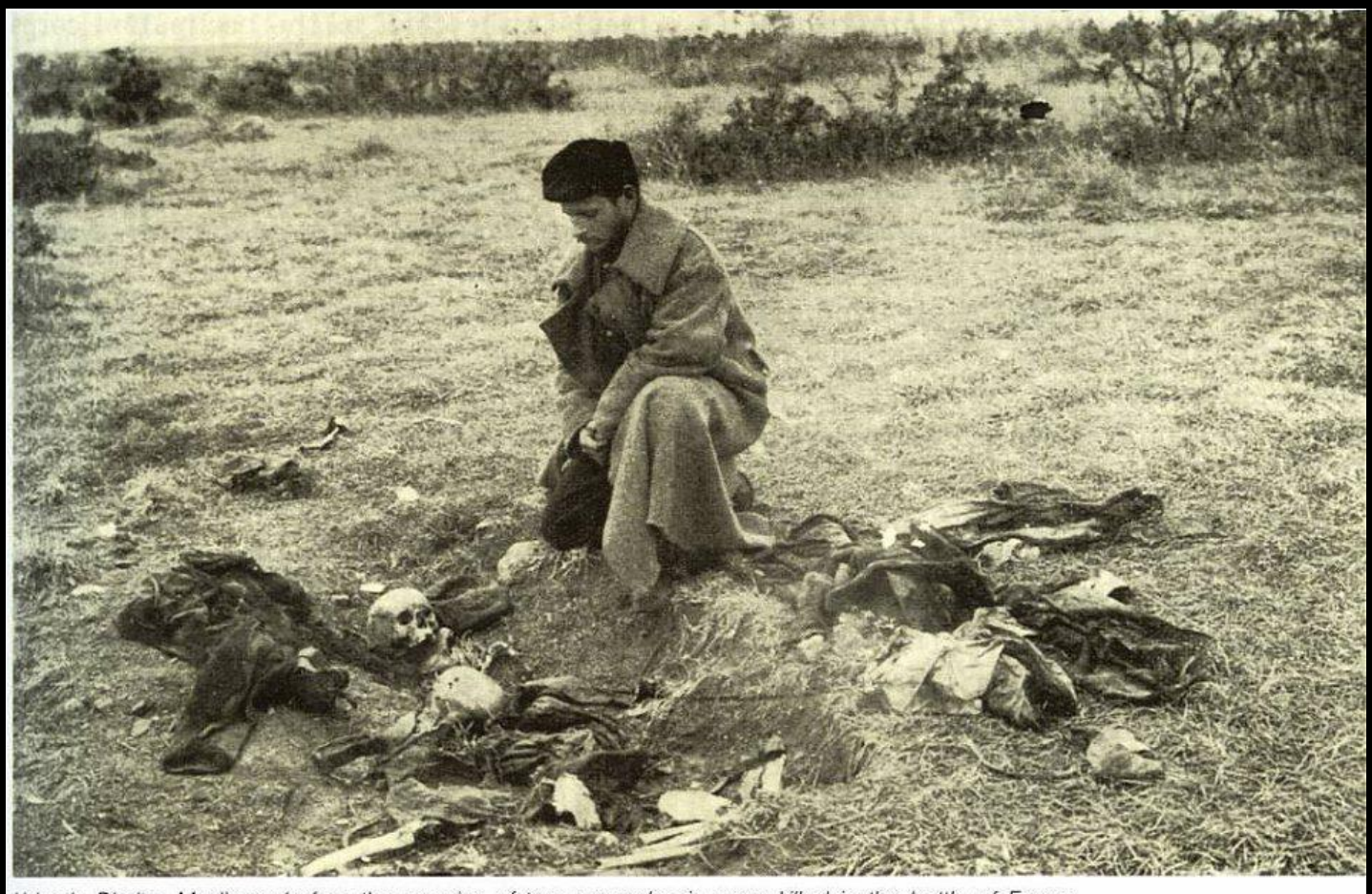
50	стр.	15	редъ отдолу	Цонкова	Цанкова
51	„	1	„ отгорѣ	стр. 220—224	стр. 220—223;
52	„	9	„ „	Верковић	Верковић
57	„	11	„ „	*Варианти:*	*Вариантъ*
61	„	9	„ отгорѣ	велики	велики,
61	„	11	„ отдолу	18 снахи.	8 снахи.
62	„	19	„ отгорѣ	хороводни,	хороводна,
62	„	14	„ отдолу	Издиза	Излиза
63	„	4	„ отдолу	=11 М. Л. Софиянецъ	М. Л. Софиянецъ
63	„	2	„ „	=1 П. Безсоновъ,	П. Безсоновъ,
64	„	8	„ отгорѣ	19. Манолъ	18. Манолъ
65	„	19	„ „	стр. 242—234,	стр. 242—244,
66	„	9	„ „	„Мамини	„Момини
67	„	14	„ „	Стона;	Стана;
68	„	6	„ „	Демирсисарско —	Демирхисарско —
69	„	1	„ „	2. 16. № 1 в,	2. ів. № 16,
69	„	19	„ „	VI год.,	VI ч.,
70	„	9	„ „	Януаріа,	Януариıа,
71	„	16	„ „	сѣди	седи
71	„	17	„ отдолу	зло на	зло да
75	„	5	„ „	1885 год.	1855 год.
79	„	10	„ „	джеленови, Джеленъ	джелепови, Джелепъ
82	„	13	„ отгорѣ	(недовршена),	(недовършена),
97	„	8,22	„ „	Софіжнецъ,	Софіънецъ,
87, 97	и др.	10	„ „	Пѣснопойче,	Пѣснопоиче,
111	„	10	„ „	лѣжи,	лежи,
111	„	14	„ отдолу	духде	духне
112	„	3	„ отгорѣ	србска пѣснарница,	српска пѣснарница,
112	„	8	„ отдолу	отговаря му.	отговаря му,
113	„	9	„ отгорѣ	вуйна	вуйка
114	„	2	„ „	Овчаръ	Овчарь
116	„	16	„ отдолу	Момъкь	Момъкъ
119	„	6	„ „	Неевършена.	Недовършена.
124	„	5	„ „	зиточно	източно
127	„	13	„ „	фваща	фаща
141	„	18	„ „	напрѣварватъ	надпрѣварватъ
144	„	19	„ „	ваза	веза
148	„	1	„	незачитатъ	не зачитатъ
152	„	2	„ отгорѣ	гарданъ	герданъ
156	„	4	„ отдолу	коли,	кули,
159	„	11	„ отгорѣ	бѣло море	Бѣло море
163	„	13	„ отдолу	диръ:	даръ:
169	„	4	„ отгорѣ	домакина.	домакиня.
173	„	4	„ отдолу	Дели-Демо	Дели-Димо
191	„	7	„ „	рѣка,	ржка,

Още стотици книги на дейци родени в географска област Македония може да намерите на:

www.strumski.com

Библиотека „Струмски"
е създадена в памет на
загиналите за Родината.

Voivode Dimiter Madjarov before the remains of two comrades in arms killed in the battle of Ferres